

İşçiler ve Toplum ★ 1

KİTAP DİZİSİ

- ★ İşçi Hareketi: Bu Bir Başlangıçtır
- ★ Ortalıkta Dolaşan Hayalet: Populizm
- ★ Gorbaçov Ne Vadediyor?
- ★ İspanya İşçi Hareketi ve Comisiones Obreras
- ★ Türkiye'de Neler Oluyor?

İşçiler ve Toplum ★ 2

KİTAP DİZİSİ

- ★ Sosyalist Bir İşçi Hareketi İçin
- ★ İslami Hareket ve İşçi Sınıfı
- ★ İşçi Sınıfı, Bu Bir Saplantı mı? ★ Referandum
- ★ Kadınlar ve Özgürlük
- ★ Sovyet Devleti
- ★ İngiliz İşçi Partisi'nin Seçim Yenilgisi

Zed Yayınevi

yeni aşama

AYLIK

HABER ARASTIRMA DERGİSİ

NASIL BİR ÜNİVERSİTE İSTİYORUZ?

Biz üretim için eğitim yapan, toplumsal sorunlara duyarlı, eğitimde fırsat eşitliğini tanıyan özerk-demokratik bir üniversite istiyoruz!

AYRILMA HAKKINA NASIL BAKMALI?

"Eğer bir kimse Marksist siyaset adamı olmak istiyorsa, Alsace'tan söz ederken, Alsace'ın ayrılma özgürlüğü uğruna savaşım vermedikleri için Alınan sosyalist alçaklarına saldırmalıdır." (Lenin UKTH, S.165)

MARJİNAL RADİKAL "SOL BİR ÇÖZÜM"

Adres: Ataç Sok. 1 28/25 Yenışehir-ANKARA

SEÇİMDE SOSYALİSTLERİN TAVRI NE OLMALIDIR?

"... bizim bugün varolan burjuva partilerinden hiçbirine verilecek oyumuz yoktur. (...) Bu koşullar altında seçimlerdeki tavrımız, sosyalistlerin güçlerini birleştirmesine çalışarak, bağımsız sosyalist, demokrat adayları desteklemek olmalıdır. (...) Demokrat adayların olmadığı yerlerde ise, düzenin yozlaşmış kurumlarını içeren bir propaganda yürütülerek, politik canlılığı muhafaza edip, pörsümüslüğe prim vermeyen boş oy çağrısı yapmalıyız."

ÖĞRENCİLER "İKAMECİ GELENEĞİ YADSIMAK ZORUNDAYIZ"

KASIM SAYISI

Kitapçılarda ve bayilerde

İÇİNDEKİLER

Bu sayıda 1

Ekonomi - Politika - Demokrasi

Seçimlerde Devrimci Tutum	2
Bağımsız Sosyalist Adayları Destek- leyelim	4
Seçimler: Sınıf Bağımsızlığı için Bir Halka	
Sendikalar, Demokrasi ve Sosyalizm Buzdağının Tepesi Göründü mü?	

Sosyalizmin Sorunları

Ekim devrimi ve Ulusal Sorun	9
GAP'ın Ekonomi Politikası	12
Güncel Bir Sorun Üzerine	17
Galile Gibi Değil, Beşikçi Gibi	23
Psikoloji ve Patalojik	25
"Evet Var Öyle Bir Parti"	28
Devlet	34

Dünyadan

Kahrolsun Sömürgecilik, Yaşasın Ba- ğımsızlık!	40
Orta Amerika'da Son Gelişmeler	42

Kadın

Kadın Hareketinin Genel Bir Çer- çevesi	56
Feminist Bir Bakış	59

Kültür - Sanat

Elem G.Klimov	60
---------------	----

Mektuplar

Ortak bir seçim platformunda yer alışımız ve buna karşı taşıdığımız sorumluluklarımız bu sayının gecikmesini de beraberrinde getirdi. Bu nedenle Kasım sayısını Aralık sayısı ile birleştirmek zorunda kaldık.

Ancak bu sayımızda yer alan konularımız ve tartışma gündemimiz böyle bir zorunluluğu "affettirici" nitelikte. En azından biz böyle umuyoruz.

Bu sayımızda ağırlıklı olarak Ekim Devrimi'yle bağlantılı olarak günümüzde en çok 'tartışılan' konulardan devlet ve sömürgecilik üzerine yazılar yer alıyor.

Gene bu sayımızda birkaç gün sonra yapılacak seçimlerde altı derginin desteklediği sosyalist adaylardan, Ali Fidan, Muteber Öğreten Yıldırım, Müslüm Özbey, Muzaffer Bal ve Sungur Savran'ın değişik konulara ilişkin görüşleri yer alıyor.

Bugüne kadar Yeni Öncü'de Ulusal Sorun'a ilişkin 'bir şeyler' yazılmaması öize yönelen eleştirilerin belli başlıcası oldu. Yeni Öncü, 'son derece duyarlı olduğu bu sorunu bilinen çerçevede 'birşeyler söylemeye' hiç yanaşmadı. Özellikle bundan kaçındı da diyebiliriz. Çünkü söylenmesi gerekenler söylenemedikten sonra böylesi bir 'tartışma'nın verebileceği zararları düşündük hep. Genel anlamda söylenebilmeklerin Türkiye özgölünde hiçbir anlam taşımadığını; genel'in özel'den koparılamayacağını iddia ediyoruz. Bu sayımızla birlikte buna yönelik ilk adımları da atıyoruz.

MKaracabağ'ın 'Ekim Devrimi ve Sömürge Sorunu' yazısını Mirza Fırat'ın 'Güncel Bir Sorun Üzerine' yazısı izliyor.

GAP üzerine çok şeyler yazıldı söylendi. Asıl söylenmesi gerekenleri ise 'GAP'ın Ekonomi Politikası' yazısı ile M. Karadağ söylüyor.

Bu sayıda

Ekin Taciser'in devlet üzerine yazısı bu zamana kadar genel olarak söylenenlerin dışında yer alıyor. Taciser, devletin 'parçalanması' ve yeniden 'örgütlenmesi'nin hangi çerçevede gerçekleşeceğini, nasıl olması gerektiğini ya da bundan ne algılanması gerektiğini açıklıyor.

Subat Devrimi ile birlikte bolşeviklerin küçük-burjuva partilerine karşı yaklaşımını Ümit Esin "Evet Var Öyle Bir Parti" başlığı ile anlatıyor.

Orta Amerika'da barış gerçekleşebilecek mi? Ekim ayında beş Orta Amerika devlet başkanlarının bir araya gelmesi bölgede nasıl bir değişiklik yaratabilecek? Mehmet Petek'in buna ilişkin yazısı oldukça anlamlı.

Yeni yılda görüşmek üzere, dostlukla...

Ayın Gözlemi

sistemin ipliği pazara çıkarılmalı

Özal'ın erken seçim kararı burjuva muhalefeti ni olduğu gibi solu da ciddi sıkıntılarla yüzyüze bıraktı. Burjuva muhalefeti referandum sonuçlarıyla yüzyüze geldiğinde tam bir paniğe uğradı. Zira hiç beklemediği bir biçimde, 'hayır' oyları neredeyse 'evet' oylarına eşitti ve 'hayır'lardan yüzde kaç düşülürse düşülsün erken bir seçimi ANAP'ın ezici bir çoğunlukla kazanması garanti gibi görünmekteydi. Ardından ortaya atılan bir kamuoyu yoklaması, bu kanıyı daha da güçlendirdi. Özal neredeyse bütün 'hayır' oylarını alacak gibiydi. Fırsatı hiç kaçırmadı ve yaptığı antidemokratik seçim yasası değişiklikleriyle birlikte erken seçimi ilan etti. Özal gerçekten referandum olayını iyi düzenlenmiş ve seçimi kazanmayı garantilemişti. İktidarı kazanacak görünen parti, diğer avantajlarının yanına bir de bunu eklediğinde, seçimi garantilemesinde şaşılacak bir şey yoktur. İktidar yığının belli bir kesimini kendiliğinden çeker.

Neyse ki, yüksek seçim kurulu ve Anayasa Mahkemesi kararları imdada yetişti. Ama bu sol açısından pek birşey değiştirmiyordu. Burjuva muhalefet partileri ise biraz daha zaman kazanmış oldular. Referandumun havasının biraz uzaklaşması ve Özal'ın bir seçim durumuna göre ayarlamış olduğu ekonomi politikaların uygulanmaya zorlanması, yığınların gözlerinin biraz daha açılmasına olanak sağlayacaktı. Her ne kadar bu durum varsa da, Özal olabileceklerin en hafifiyle durumu atlatmayı başardı. Partiler erken seçim ilan edilmesiyle içerisine düşmüş oldukları kaostan ve

şaşkınlıktan ancak biraz kurtulabildiler. Parçalanmış grubu yeni baştan toparlayan Özal, uzun zaman seçim baskısı altında kalarak, dağılma tehlikesinden kurtuldu. Zira erken seçim kararıyla birlikte ANAP içerisinde ortaya çıkan kargaşa, seçim yapılmamış olsa, azınlığa düşülmesi ve seçimlere bir başka iktidar altında gidilmesine yol açacak mahiyette görünüyordu. Muhalefet, Özal'a karşı olan taktiklerinde son derecede başarısız girişimlerle elde ettiği avantajları da birer birer Özal'a yedirdi. Özal'ın başarısızlığı artık muhalefetin güçlü çalışmasına değil, yığınların bıkkınlık derecesi ve Özal'ın yapacağı hatalara bağlı. Aslında Özal'ın yaptığı antidemokratik seçim yasası muhalefete bir boykot geliştirmek için en olanaklı durumu yaratmıştı. Böyle bir durum politik yaşamın daha da canlanmasına yol açacak ve Özal'a güllük gülistanlık bir alanda oynama olanağı bırakmayacaktı. Ne var ki, hem muhalefet partilerinin sistem kaygısı hem de Erdal İnönü'nün uzlaşmacı politikaları ve diğer muhalefet partilerinin SHP'ye göre daha büyük dezavantajlar içerisinde bulupması kendilerinin seçimlerde başarılı olabileceklerine dair umutlarını artırması dolayısıyla boykot politikası uygulamak olanaklı olamadı. Ayrıca Erdal İnönü referandumdan da kendi eğilimlerine denk bir sonuç çıkarmaktaydı: "Halkımız 12 Eylül öncesini istememektedir. Bunun için hırçın görünen politikalara itibar etmeyecektir". Böylelikle kendisinin güven verici bir devlet adamı olduğu ve 12 Eylül öncesinin "sorumluları" olanlarla hiçbir ilişkisinin olmadığını kanıtlamış oldu. Bu tam tamına 12 Eylül'ün birtakım uygulamalarına karşı çıkar görünürken, onun getirmiş olduğu anlayışın fiilen benimsenmesi ve devam ettirilmesi anlamına gelir. Bazı "solculara" göre, her ne kadar İnönü "becerikli" bir politika sürdürmesini beceremiyorsa da ilerici taleplerin birçoğunu benimsemektedir ve iktidara geldiği takdirde bunlar doğrultusunda davranacaktır. Kuşkusuz bu önemli bir yanılgıdır ve yanlış biçimde solcuların kuyrukçuluk yapmasına neden olmaktadır. Sorun politikada becerikli olup olmama değil, belli doğrultuların ne ölçüde benimsenip benimsenmediği sorunudur. Hangi sorun önem kazanıyor ise o sorun öne çıkarılır, vurgu onun üzerine taşınır. Halbuki, SHP için bazı sorunların öne çıkarılması toplumsal gerginliği artırıcıdır ve bunların yanına yanaşmamak gerekir. Toplumda solun ağırlığının artmasına paralel olmak için hemen bütün burjuva partileri, eski kaba antikomünizmin yerine daha incelenmiş biçimlerin kullanılmasını gerekli görmektedirler. Ama görülmesi gereken ayaklarını neyin üzerine dayamakta olduklarıdır. ANAP bile neredeyse başımıza solcu kesilecek. Zira herkes kendi yerini garanti etmiş ve kendi sağına soluna uzanmaya çalışmaktadır. Ama bu da tabi ki, politikayı oluşturuyor. Böylelikle burjuva partileri birbirlerine daha fazla yakınlaşıyor ve özlerinin ne olduğunu ortaya koyuyorlar. Bazı solcular da yığınlara bu gerçeği göstermemek

için ellerinden geleni yapıyorlar. Kuşkusuz niyetlerinin bu olmadığını söyleyebiliriz. Ama politikada önemli olan kişinin içinden neyi geçirdiği değil, fiilen ortaya koyduğudur. Şark toplumu olduğumuz için olsa gerek, nesnel olarak karşımızda duranı değil de ille onun "mana" sını bulmaya çalışırız. Mistik düşünce alışkanlığının doğal bir ifadesi.

Politik mücadele konusunda henüz amatörlükten kurtulamamış olan sol, seçimler karşısında bu amatörlüğünün yeni bir örneğini sergiler görünüyor. Varolan durumu bir amatörlük olarak değerlendiriyor isek de sosyalizm konusundaki anlayışların burada faktör olmadığını söylemek istemiyoruz. Burada reformculukla devrimcilik ayrımının belli özelliklerini gözlemek mümkün oluyor. Esas olarak bu tutumların savunmasını irdelemek bu konudaki ayrımların daha sağlam olarak temellendirilmesinin olanağını veriyor; sırf tutuma bakarak ayırım yapmak olanaklı görünmüyor. Ama iki grup bariz olarak ortada. Burjuva partilerinin kuyrukçuları ve buna karşı duruyor görünenler. Burjuva partilerinin kuyrukçularının tutumu açık bir şeyi sergiliyor ve bunu savunurken söyledikleri de sosyalizm anlayışlarının, özel olarak devrim anlayışlarının ne olduğunu açık biçimler içerisinde ortaya koyuyor. Ama burjuva partilerini açıktan desteklemiyor görünenlerin tutumu da birbirleriyle pek çakışmıyor. Kendi içerisindeki inceliklerine bakmak gerekiyor. Onun için de peşin peşin bu tutumda görünenlerin devrimci çizgiyle örtüştüğünü söylemek olanaklı olmuyor. Bizce reformcu birtakım akımlar bu seçimlerde burjuva partilerini desteklemek yerine bağımsız demokrat ve sosyalist adayları destekliyorlar. Elbette bu tutumu anlamlı buluyoruz. Ama burjuvaziden bağımsızlaştıkları konusunda bunun asla yeterli bir çerçeve olmadığını da görmek gerekiyor. Aslında seçime katılıyor olmak kendi kendine burjuvaziden bağımsızlaşmanın asla bir kriteri değildir. Reformculuk asıl kendisini bu alanda temellendirir, parlamentarizm hayallerini bu alanda en çok yayar. Fakat bağımsız adaylarla katılma olayı, şimdi bir özellik arz ediyor. Bu kadar güçsüzken, parlamenter hayaller yaymaya kalkışmak onun bir hayal olduğunun daha kolay kabullenilmesine neden olur. Bu katılış biçiminden beklenebilecek olan parlamenter yolun açılması değil, esas olarak siyasal gerçeklerin açıklanması kampanyasının geliştirilmesi olabilir. Bundan dolayı bağımsız adayları destekleyenlerin tutumu doğru bir sosyalist taktiğe en uygun düşeni oluşturmaktadır. Elbette, doğru bir sosyalist taktikte buluşmuş olmanın doğru bir sosyalizm anlayışında buluşmuş olma anlamına gelmeyeceğini herkes kestirebilir.

Devrimci kesim şimdiye değin seçim sorununda değişik tavırlar sergiledi. Kimi devrimciler parlamentarizmle hiçbir alakalarının olmadığını göstermenin yolu olarak seçimleri boykot etmenin doğru devrimci taktiğe tekabül ettiğini söylerken, bazı devrimci kesimler

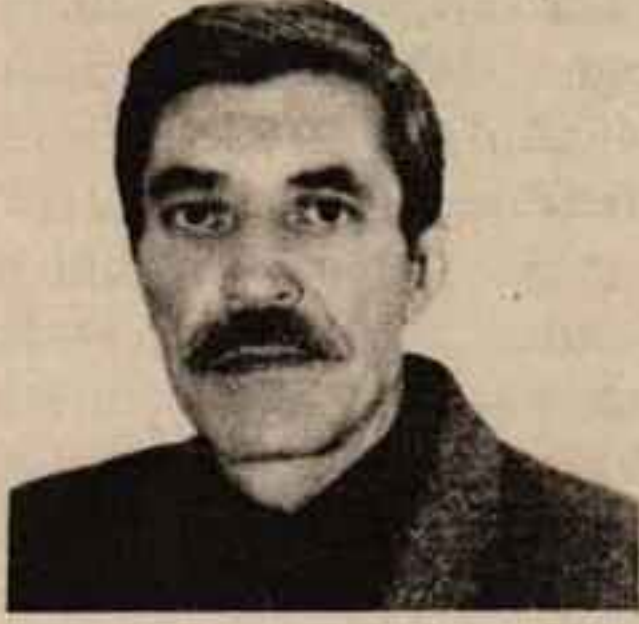
de seçimlere devrimci bir içerikle katılmanın doğruluğunu savunup bunu pratikleriyle ortaya koydular. Boykotun doğru taktik olduğunu savunanlar ise, geçmiş tartışmalar içerisinde açıkça ortaya konmuş olduğu gibi kimi zaman bu konudaki en "sol" yaklaşım biçimlerini ortaya sürerken kimi zaman da "fayda" prensibine bağlı olarak davrandı; başka partiler içerisinde kendine yakın adayları destekledi, (bunu yaparken parti de desteklenmiş oluyor), bu partiler içerisinde yer edinmeye çalıştı, seçimlerde başarılı olabileceği yerlerde seçime katılıp "bu durumdan faydalanmaya" çalıştı. Bunlar sosyalizm ve sosyalist mücadele konusunda bütünsel bakış açısı oluşturmamışın, teoriyi pragmatik bir tutuma indirgemenin açık ifadelerinden başka bir şey değildirler. Çoğu zaman varolan göstergeleri ele alıp değerlendirdiğimizde seçimlerde boykot şiarını savunanların böyle düşündüklerine inanmanın zorlaştığını, başka gerekçelerin ağır bastığını gördük. Kendi gücünün cılızlığının ortaya çıkacak olması, yığınları kendi etrafına erken devrim hayaliyle toparlamış olan bir hareketin dağılmasına neden olabiliyordu. Rekabette iddia edildiği gibi sayısal gücün o olmadığı ortaya çıkabiliyordu. Geçen yıllara rağmen bugün bu konularda neredeyse bir adım ileri gidilmediğini düşünmeyi zorlayan tutumlarla yüzyüze gelmekteyiz.

Referandum "sol" çocukluk hastalığının değişik örneklerini verdi. Şimdi seçimlerde başka örnekleri izliyoruz. Bu hastalığın Marksist teori içerisindeki yerini her zaman sorgulamaya devam etmeliyiz ama gene o Marksist teorinin öğrettiği gerçeği unutmadan; sağda işlenen günahların cezası olarak "sol" sapma. Elbette bu gerçek "sol" kavrayışın haklı çıkarılması demek değildir. Ancak sağ anlayış yenilgiye uğratılabildiği ölçüde, "sol" anlayışın bahaneleri de ortadan kaldırılmış olacak onun da yenilgisi kolaylaştırılmış olacaktır. Sosyalist hareket içerisinde reformcu akımlar olarak nitelenen akımlar geçmiş çizgilerini 12 Eylül sürecinin ardından daha da bir sağlaştırmak devam ettirecek görünmektedirler. Bunlardan bazıları, düzenin kendilerin benimseyebilmesi için programlarını mümkün olduğunca sağlaştırmak, mümkün olduğunca burjuvazi tarafından benimsenebilecek bir konuma doğru ilerlerken, taktiklerini de bu anlayışın gerektirdiği çerçevede düzenlemekte olduklarını ortaya koymaktadırlar. Bunlardan bazıları sosyalist hareketin toplanabilmesi ve sözde burjuvaziden bağımsızlaşabilmesi için, "sol bir partinin oluşturulması"nı savunurlarken, seçim platformunu da SHP'nin desteklenmesi arenasına çevirmektedirler. Gerekçeleri arasında Marksizmin soruna yaklaşımının en ufak bir izine rastlamak olanaklı olamamaktadır. Tabi ki yaklaşımı bakış açısı belirlemektedir. Proleterya sosyalistlerine göre, Marksizm seçim sorununu taraflar arasında varolan güncel ilişkilerin en rasyonel değerlendirmesinden çıkarak değil, proleteryanın amaçlarından yola çıkarak ele alır.

Bağımsız Sosyalist Adayları

Destekleyelim

Seçimlerde Devrimci Tutum

Ankara Çankaya Seçim Bölgesi

Ali FİDAN

Burjuvazinin egemen sınıf olarak örgütlenmesinde ve egemen/yönetici sınıf olarak toplum içindeki yerini koruyup devam ettirmesinde parlamento ve seçimlerin önemli bir işlevi vardır. Bu işlev burjuvazinin sahip olduğu **politika teknoloji-sinin** özelliklerinden kaynaklanır. Kendisinden önceki egemen sınıflar gibi burjuvazi de toplumda bir azınlıktır ve bu azınlık çoğunluğu yönetmek için sadece baskı ve şiddet kurumlarına muhtaç olmakla kalmaz, bunlarla birlikte ve bunların **gölgesinde** çoğunluğun gönüllü rızasını/onayını alacak, çoğunluğa sistem içinde kalmayı benimsetecek çeşitli görüntüler, yansımalar (illüzyonlar) yaratacak, mekanizmalara ve ilişkilere de ihtiyacı vardır. Özgür seçimler ve onun aracılığıyla oluşan parlamento bu mekanizmaların başta gelenlerinden biridir. Bu ve benzeri mekanizmalar, kurumlar ve ilişkiler toplumun çoğunluğunu oluşturan çalışan yığınları, çeşitli yansımalar içine sokar, yönetici/egemen azınlık ile yönetilen/ezilen çoğunluk arasında bir **consensus** oluşmasında önemli bir pay sahibi olurlar. Seçimler yığınları "kendi kendilerini yönetiyormuş" yansımalarına sevkeder, parlamento ise "toplumun iradesinin" yansıdığı, temsil edildiği kurum olarak sunulur. Oysa bunların her ikisinin de birer yansıma, aldatmaca olduğu açıktır. Ne seçimler gerçekten özgür ve gerçekten yığınların kendi kendilerini yönetmelerine hizmet edecek mekanizmadır, ne de parlamento çeşitli sınıflardan oluşan toplumun bölünmesini ve gerçek iradesini yansıtabilir, temsil edebilir.

İki noktanın altını çizmekte fayda var; birincisi, parlamento ve seçimler de dahil olmak üzere yığınları şu ya da bu biçimde oyuna katıldığı -katılmak zorunda bırakıldığı- demokratik görünümüne mekanizmalar ve ilişkiler baskı ve şiddet kurumlarının **gölgesinde** varolur. Yani koşullar gerektiğinde bu baskı ve şiddet kurumları doğrudan, açık bir biçimde yığınların karşısına çıkarlar. Bu saptamanın doğal sonucu olacak ikinci nokta ise şudur; herşey, yansımalar ve bilinç, çarpıtmalar bağlamında işlev kazanan bu kurum ve mekanizmalar içinde başlayıp, orada bitmez. Yani, sınıf egemenliği ve siyasi iktidar **esas**

olarak bu mekanizmalar ilişkiler içinde oluşup bitmez. Bunların belirli ve sınırlı bir yere ve işleve sahip olduğu unutulmamalıdır. Reformizm ve 'sol'culuk bu gerçeği gözden kaçırmaz. Reformizm olayı abartıp, ona sahip olmadığı etki ve işlevler yükleyerek, nihai mücadelede ona gerektiğinden daha fazla bir önem verirken, 'sol'culuk ise onu hiç önemsemez, onun bir oyun, bir aldatmaca olduğunu belirtip, "ben oynamıyorum" diye bir kenara çekilir.

Burjuva parlamentosu ve seçimleri tarihsel olarak eskimiştir, miadını doldurmuştur. Yani evrensel düzeyde tarih sahnesine yeni bir sınıf, proletarya çıkmıştır ve proletarya burjuvaziden daha ileri, daha demokratik, -daha doğrusu gerçekten demokratik- kurum ve ilişkiler yaratmıştır. Ancak bu durum devrimci sosyalistlerin burjuva parlamentosuna ve seçimlerine karşı izleyecekleri politikalar için yeterli zemin oluşturmaz. Bu bağlamdaki politikalar ulusal düzeyde, somut koşulların somut analizi ile belirlenebilir. Şu soruya verilecek yanıt esastır; tarihsel olarak zamanını dolduran parlamentarizm siyasi olarak da zamanını doldurmuş mudur, dönemini tamamlamış mıdır? Her ülkenin kendi koşulları içinde proletarya ve ezilen yığınların mücadele düzeylerine, siyasi bilinç ve örgütlülüklerine bağlı bir biçimde bu soruya yanıt verebilir. Eğer yığınların çoğunluğu henüz burjuva parlamentosundan umudu kesmemiş, hâlâ ondan çeşitli beklentiler içinde bu "demokrasi oyununa" katılıyorsa, siyasi olarak burjuva parlamentosunun dönemini tamamladığını söylemek mümkün değildir. Bu durumda devrimci sosyalistler, ortada dönenin **bir oyun, bir aldatmaca** olduğunu göstermek için, **siyasi teşhir** için seçimlere katılmak zorundadırlar. Ortada dönemin nasıl bir oyun olduğunu yığınlar en iyi ve etkili bir biçimde teşhir etmenin yolu budur. Böylesi bir **devrimci katılım** devrimci sosyalist adayların karşılaşacağı baskılardan devrimci sosyalist programın propaganda ve ajitasyonun önüne dikilecek pek çok engellerden başlayarak oyunu deşifre etmenin, yığınlar kurtuluş yolunun buradan geçmediğini kavratmanın sayısız örneğini ortaya çıkaracaktır. Proletarya ve emekçi yığınların siyasi eğitiminde bu oyunun teşhir edilmesinin önemli bir yeri olacaktır. Bu arada tüm baskı ve engellere karşı yürütülecek kampanyaya sonucunda devrimci sosyalist programın ne ölçüde destek bulduğu da ortaya çıkacak, güç ölçümü yapılabilecektir.

Türkiye'de mevcut siyasi koşullarda parlamentonun siyasi olarak zamanını doldurmadığı, tartışma götürmez. O halde görev seçimlere katılmak, seçimlerin nasıl bir oyun, bir aldatmaca olduğunu teşhir etmektir. Varolan seçim sistemi ve yasal olanaklar seçimlere bağımsız adaylarla katılımı mümkün ve gerekli kılmaktadır. Devrimci sosyalistler de bunu yapmak durumundadırlar. Günün devrimci taktiği budur. Varolan güçler ve oluşturulabilen seçim bloğu bu taktiği ancak iki şehirde çıkarılabilen bağımsız sosyalist adaylarla hayata geçirilmesine elvermektedir, ancak bu durum doğru devrimci taktiği saptama ve uygulamanın önemini ve anlamını ortadan kaldırmaz. Ne reformizmin kendi sağından medet uman anlayışının ifadesi olan SHP destekçiliği, ne de 'sol'culuğun muhtemel pasif boykot veya "biz bu oyuna katılmıyoruz" biçiminde ifadesini bulacak gafleti ve umursamazlığı yığınların mücadelesini geliştirebilir. Toparlanmanın ve ileri atılmanın yığınların mücadelesini geliştirebilmenin yolu, seçimlere bağımsız sosyalist adaylarla katılmaktan geçmektedir.

SEÇİMLER: SINIF BAĞIMSIZLIĞI İÇİN BİR HALKA

Sungur SAVRAN

İstanbul Eyüp G.O.Paşa Silivri

Yanlış yapmak insana özgü. Yanlışlardan ders alındığı takdirde vahim sayılmaz. Ama yanlışlarda ısrar etmek ciddi bir kusur. Uyarılara kulak asmamak, geçmiş yanlışlardan ders çıkarmamakta direnmek affedilmez bir kusur.

Türkiye sosyalistlerinin önemli bir bölümü 1973'ten beri bir burjuva partisinden neler beklemedi neler! Önce Ecevit CHP'sinin "anti-tekel" bir parti olduğu yanlışlaması yayıldı. Ardından

1977'de CHP'nin oylarını bölmenin "faşizmin ekmeğine yağ sürmek" olduğu ileri sürüldü. 1970'li yıllar böylece gerek parlamenter düzeyde, gerekse parlamento çalışmalarında "sosyal demokrasi"ye alternatif olabilecek, işçi sınıfı ve emekçi kitleler için bir **çekim merkezi** haline gelebilecek bir siyasal odağın yaratılması görevi yerine getirilemeden geldi geçti. 12 Eylül yenilgisi biraz da bunun ürünüydü.

1983'ten bu yana (1977'de bağımsız tavır almış olanlar da dahil) sosyalistlerin bir bölümü 1970'li yılların bu yanlışını geçmişten hiç ders almaksızın sürdürüyor. CHP geleneğinin mirasçısı partiler (önce SODEP, günümüzde ise SHP) işçi sınıfının, emekçilerin, ezilenlerin çıkarlarını savunma adına her seçimde destekleniyor. Bu yaklaşımın gerekçeleri de ANAP'ı geriletmek ve "demokrasi güçlerini bölmek".

Her iki gerekçe de temelsiz ve yanlış. Eğer sosyalistler bir hükümet değişikliğiyle yetinmeye razı değillerse, amaçları 12 Eylül'ün mirası olan baskıcı ve yasakçı rejim tarihine havale etmekse, ANAP'ı geriletmek kendi başına hiçbir işe yaramaz. 12 Eylül ne kişilere, ne de siyasal örgütlere bağlıdır. 12 Eylül sınıflar arasındaki yeni güçler dengesini sistemleştiren bir siyasal rejimdir. Bugün hiçbir burjuva partisi **tutarlı olarak ve sonuna kadar** bu rejime karşı değildir. 12 Eylül'ün 1 Mayıs yasağını kendi örgüt tabanına zorla dayatan SHP'nin kendisi değil midir?

"Demokrasi güçlerini bölmek" demek, 12 Eylül'ün gaspettiği bütün siyaset özgürlüklerin, sendikal hakların, öğrenci haklarının yeniden ve çok daha ileri biçimler altında kazanılmasına ve

ulusal baskı altında yaşayanların, kadınların, bütün ezilenlerin üzerindeki sınırlamaların kaldırılmasına taraftar toplumsal güçlerin birliğini sağlamak demektir. Bu toplumsal güçlerin birliği ancak bu hak ve özgürlüklere taraftar olanlarla bunlara karşı olanların ayrışması temelinde oluşabilir. SHP, işçi sınıfını ve ezilenleri, çıkarları demokratik hak ve özgürlüklerle gelişen hakim sınıfların aynı şemsiye altında toplayan bir parti olarak "demokrasi güçleri"nin birliğini ve mücadelesini durduran, yatıştıran, engelleyen bir partidir.

Demokratik hak ve özgürlükler uğruna mücadele, sosyalizm mücadelesinden ayrılmaz. İşçi sınıfının mücadelesinde "demokrasi mücadelesi" ve "sosyalizm mücadelesi" diye iki ayrı aşama yoktur. Demokratik haklar için verilen mücadele sosyalizm mücadelesinin zorlu yolunda bir basamaktır, bir alt düzeydir. Her iki mücadele de, sömürülen, ezilen, horlanan sınıf ve katmanların, kendilerini sömüren, ezen, baskı altında tutan güçlerden bağımsız olarak verecekleri mücadelenin sonucunda kazanılabilir ancak. Onun için toplumsal yaşamın her alanında olduğu gibi, seçimlerde de sosyalizmin sesini yükseltmek gerekiyor. Seçimleri bağımsız işçi sınıfı hareketinin mücadelesinin bir halkası olarak kavramak gerekiyor. İşçi kitlelerine, ne burjuva partilerinden, ne de parlamentodan medet ummanın doğru olduğunu, esas kurtuluşun kendi ellerinde olduğunu anlatmak gerekiyor.

12 Eylül'ün mirasını tarihin sayfalarına gömmek için, işçi sınıfının bağımsız mücadelesi için, sosyalizm için göreve!

SENDİKALAR, DEMOKRASİ VE SOSYALİZM

İstanbul Sarıyer Üsküdar Beykoz Şile

Muzaffer BAL

Sendikaları, salt toplu sözleşme yapan, yani işveren ile işçi arasında uzlaşmayı sağlayan, salt ekonomik örgütler olarak kabul etmek, emekle sermayeyi uzlaştırmaktan başka bir şey değildir. Tarihi gelişme, işçi sınıfına gösterdi ki, işçi sınıfı ile sermaye sınıfı, uzlaşan sınıflar değil, çatışan sınıflardır. Sermaye sınıfı, işçi sınıfının sırtından artı kâr sağlamak için uzlaşmacı işçi örgütlerine ihtiyaç duymaktadır. Uzlaşma, sermayenin lehine, işçi sınıfının aleyhinedir.

İşçi sınıfının ekonomik ve demokratik örgütü olan sendika, sermaye sınıfının olmadığı bir düzenin, kurulmasına yardımcı olur. İşçi sınıfı ise, sömürsüz düzeni, sadece istemekle kalmaz; kurup,

yaşatacak temel güçtür. İşçi sınıfı, sınıf mücadelesinin esas sahibidir. Onun adına, hiçbir güç, sınıf mücadelesini veremez. Ancak ittifak güçler olabilir.

Sınıf mücadelesinin esas gücü olan işçi sınıfı, demokrasi mücadelesinde de esas güçtür. Çünkü, demokrasi mücadelesi, sınıf mücadelesinden ayrı düşünülemez. İşçi sınıfının mücadele etmediği ve de korumadığı demokrasiler geçici demokrasilerdir. Tıpkı samandan şato yapmak gibidir. Küçük bir rüzgârda yıkılır. Demokrasi mücadelesini, sınıf mücadelesinden ayırıp, onu herhangi bir burjuva partisine havale etmek, zindanları doldurmaya her zaman hazır olmak demektir. Bu bağlamda sendikalar da, demokrasi mücadelesinin ön safhalarında olmak zorundadır.

Sendikaları ekonomik mücadele ile sınırlamak, anti-demokratik güçlerin işi-

ne yarar. Daha açıkçası, sermaye sınıfına yarar. Aynı zamanda, işçi sınıfını uyuşturur, tıpkı bir afyon gibi. Tabii ki sendikalar işçi sınıfının partisi yerine konamaz. Sendikalar, ekonomik ve politik örgütler olmalıdır.

Demokrasi mücadelesinde, kitlelere önderlik eden ve işçi sınıfının oluşturduğu örgüt olarak sendikaların, kendi içinde de en geniş şekliyle demokrasiyi işletmesi şarttır. Kendi içinde demokrasiyi işletmeyen hiçbir kitle örgütü, tutarlı bir şekilde demokrasi mücadelesi veremez.

Sendikalar içinde, demokrasilerin işletilmesini, sendika yöneticilerinden beklemek saflık olur. Sendika içinde demokrasiyi sağlamak ve sürekli hale getirmek, fabrikalarda çalışan işçilere düşmektedir. Daha açık olarak söylemek gerekirse, çalışan tüm işçiler, sendika yönetiminde söz ve karar sahibi olmalıdır. Yani bütün yöneticiler, seçimle işbaşına gelmelidirler, beğenilmediği zaman, bir dahaki seçim beklenilmeden, geri alınabilmelidir.

Bütün bunların doğru yapılabilmesi için, işçilerin kendilerini sınıf bilinci ile donatması gerekir.

(Biz bilmeyiz, nasıl olsa bizim adıma birileri yapar, bana varana kadar ne insanlar var) gibi kendine güvensizlik tavırlarını işçiler bir tarafa bırakmalıdır. Her işçi, kendisini işçi sınıfının bir

neferi saymalıdır. Bilmediklerimizi işi içinde mücadele ile öğrenebiliriz, yeter ki öğrenmek isteyelim. Eğer kendimize güveni artırıp öğrenmezsek her zaman yönetilmeye, ezilmeye mahkum oluruz.

Kendimizi geliştirmek için ne yapmalıyız?

Buna birkaç örnek vermek mümkün.

a) İşyerleri gazeteleri çıkarılmalı. İşyeri gazetelerinde, işyerinde çalışan işçilerin kendileri ve diğer işyerlerinde çalışan işçiler yazmalıdır. Tabii ki, fabrika dışından yazacak sosyalistlere de kapalı olmamalıdır. İşyeri gazetesi bütün görüşlere açık olmalıdır. Gazete çıkarılmasında karşılaşılabilecek ekonomik zorluklara karşı, birkaç işyeri ortak olarak çıkarabilirler. Aynı zamanda daha kısır olmasını göze alarak. Fabrika duvar gazetesi çıkarılabilir.

b) Sendikanın periyodik seminerleri beklenmeden, işçiler ve şube yöneticileri ortak seminerler düzenlemelidirler. Bu seminerler sadece bir fabrikayı veya bir işkolunu kapsayacak şekilde dar tutulmamalıdır. Aynı zamanda o bölgedeki değişik işkollarında çalışan işçileri de kapsamalıdır. Konuşmacılar, dönerli olarak, çalışan işçilerden oluşturulmalıdır. Bu seminerler mümkün olduğu kadarı ile tartışmaya açık olmalıdır.

c) Çeşitli aralıklarla ve çeşitli konularda, işçilerin de sözcü olarak katılacağı

paneller düzenlenmelidir.

Sınıf sendikalarının görevi, sadece kendi üyelerinin ve çalışan işçileri mücadelesi ile sınırlı olmamalıdır. Sendikalar, tüm emekçi halkın mücadelesine önderlik etmelidir. Örneğin işsizlikle, pahalılıkla vs. tüm emekçi halkın ve köylünün kurtuluşu işçi sınıfının kurtuluşuna bağlı olduğundan bunlara önderlik etmek tetarhi olarak işçi sınıfının görevidir. Dolayısıyla sendikalar çeşitli kitlelerin demokratik ve ekonomik mücadelelerine kayıtsız kalmadığı gibi, onlara önderlik de etmelidir.

Öneri olarak ilk söyleyeceklerim;

★ Sendikaların çekim merkezi olmasını önleyen ve sendika içi demokrasiyi yok etmeye yönelik grup sözleşmeleri gibi tek tip sözleşmeler reddedilmelidir.

★ TİSK ilkeleri reddedilmelidir.

★ Sözleşmeli personel uygulaması, sendikaları işyerinden tasviyeye yönelik bir operasyondur. Buna karşı aktif mücadele edilmelidir.

★ Grevlerin çok daha kararlı sürdürülebilmesi için grev fonları oluşturulmalıdır.

★ Tüm işçisınıfı ile dayanışma komiteleri oluşturulmalıdır.

★ Grevciler, hiçbir sendika ve işkolu ayırımı yapılmaksızın en geniş ve aktif şekilde desteklenmelidir. (Para olarak, grev ziyareti vs.)

“BUZDAĞININ TEPESİ GÖRÜNDÜ MÜ?”

Kartal Eminönü Adalar Yalova

Müslim ÖZBEY

Erken genel seçim kararı ve buna bağlı olarak seçim yasasının demokratik olup olmadığı yollu tartışmalar, toplumun siyasal gündemini belirlemiş durumda. Öyle ki kitlenin gündemi belirlemeye katılımı doğrudan ve dolaylı

kanalları kapalı tutulduğu için, sürece seyirci olarak katılmak durumunda. Tüm süreci her zaman olduğu gibi “demokrasinin vazgeçilmez unsurları” olan partiler ve bazı anayasal karar mercileri belirliyor. Şu veya bu şekilde bir biçime sokulup, halkın önüne konuluyor.

Nitekim 1 Kasım’da yapılması kararlaştırılan erken genel seçim, SHP’nin itirazı üzerine Anayasa Mahkemesi’nce iptal edildi. 29 Kasım’da yapılmasına karar kılındı. Hal böyle olunca, partiler ve burjuva basını seçim yasasının ve seçim kararının demokratik olup olmadığı yönünde hukuki prosedürle sınırlı tutan bir çekişmeye girdiler. Ve bu dalaşma tamamlanmış! demokrasi mücadelesinin başarısı olarak ilan edildi. Üstelik, “referandumla demokrasimiz önemli bir sınav vermiştir”, SHP’nin Anayasa Mahkemesi’ne itirazı sonucu yine “SHP’nin ve demokrasinin zaferi” olarak lanse edilmedi mi?

Şimdi izan sahibi herkes birçok burjuva yasası gibi, seçim yasasının da anti-demokratik olduğunu biliyordu. ANAP’ın gece yarısı operasyonu ile seçimlerden daha kazançlı çıkmak için, seçim yasasını en erken zamana almak ve kontenjanlık hesabıyla birlikte (bu ara-

da önseçimde SHP-ANAP danışıklığını unutmayalım) zaten anti-demokratik olan seçim yasasını daha da katı hale getirdi. Bu şekliyle partilere düşen görev, (cevheri kurtarma) bu aşamayı başlıyordu. Her biri, seçim yasasına partilerinin yarar-zarar bilançosu bağlamında karşı çıkmaya başladı. Biri baraj sisteminin fiilen yükselmesine parmak basarken, diğeri seçim süresine vs... tepki gösterdi. Şu ya da bu, nedeni ne olursa olsun sorun anti-demokratik bir yasanın varlığı değil. “Buna rağmen” parti çıkarları açısından hesapların iyi yapılması yatıyordu. Çünkü bugün varılan noktada sorun bitmiş görünmekte, sadece “kazıklandık” sızlanmaları duyulmaktadır. Öylesanıyorum ki seçim referandumdan 90 gün sonraya yapılsaydı, seçim yasasının anti-demokratikliği konusunda kimse bu kadar yırtınmazdı.

Fakat kazın ayağı başka. Yani sanıldığı gibi seçim yasasının demokratik olup olmadığı partilerin çıkardığı gürültünün çerçevesiyle sınırlı değildir. Başka ifadeyle, seçim yasasının anti-demokratik mantığı burjuva partilerine dayattığı fırsat eşitsizliğinde yatmıyor. Aksine, seçim yasasının temel mantığı, işçi sınıfı ve emekçi kesimlere karşı, bur-

juva sınıfının siyasal istikrarını pekiştiren, uzun vadeli garantiyi öngören bir anlayışla yapılmış olması. "Bunun" böyle olduğunu her fırsatta, bağımsız sosyalist adaylar başından beri zaten söylüyorlardı. Başta anayasa olmak üzere sendikalar, toplu sözleşme ve grev hakkı, lokavt, YÖK, basın, muzır, polis salahlıyetleri yasası gibi yasaların da, seçim yasası gibi anti-demokratik olduğunu ve bunların teşhiri için aday olduğumuzu belirttik. Bu seçim tarihinin dayatması ile keşfedilen bir şey değildi. Tüm yasalar gibi seçim yasası da formüle edilirken, süreç ve tarih olarak demokratik olmayan bir zeminden geliyordu.

Seçim yasasının ara başlıkları, özellikle ANAP'ın yeni düzenlemesiyle, kuşkusuz daha katı biçime sokuldu. Ama bu bizi seçim yasasının paragraflarından birini savunma ya da itiraz etme seviyesine düşürmemeli. Mesela, seçim yasasının baraj sistemine ilişkin olarak; "azınlıkta kalan farklı programa sahip görüşler kendilerini parlamentoda temsil edemeyecekler" deyip, karşı çıkmak

bir şeyi ifade etse bile (bunu zaten Ecevit'te tekrarlayıp duruyor), başlı başına her şeyi ifade etmez. Ya da ön seçim gibi bir işleyiş seçim yasasının demokratik olup olmadığı tartışmasına, sınıf mücadelesi açısından ne getirip ne götürdüğünün hesabını iyi yapmak gerek. Demek istediğim, demokratik bir seçim yasasının nasıl olması gerektiği, hatta bunun da ötesinde sosyalistlerce seçip-seçilmenin ve temsil biçiminin nasıl olması gerektiğini saptayıp, bugün partilerin içinde boğuştukları seçim yasasının tümünden anti-demokratik ve burjuva karakterini teşhir etmektir.

SHP, DYP ve DSP'nin seçim yasasından dolayı kurdukları flört, bu arada yine ANAP'ın seçimle ilgili isteklerinin tekrar gerçekleşmesi (29 gün kaybı da olsa), SHP ve ANAP arasındaki danışıklık, bir kere daha söylenmeli; demokrasi oyununda, bu "demokrasi güçleri" hiç de inandırıcı olmadıklarını ve olamayacaklarını göstermiş oldular. Bunlardan medet uman diğer "demokrasi güçlerinin" kulaklarını açmalarını söylemenin yeri burası olsa gerek.

Seçim yasasının dayattığı baraj sistemi, bugün birçok parti için (özellikle DSP ve diğerleri), ömür biçen bir aygıt halini almıştır. Bu bakımdan DSP seçim yasasının anti-demokratikliğine bu taraftan yüklendi. SHP ise hesabına geldiği gibi davrandı. Zira DSP'nin seçimlerde ekarte edilmesi onun esas hesabıdır. İnönü, "seçimlerde DSP'nin barajı aşamayıp parlamentoya giremeyeceğini, bu nedenle oyların iktidar olmak için SHP'de birleşmesi gerektiğini" söylerken, üzerine giydirilen demokratlık elbisesinin kendisine uygun olmadığını, anti-demokratik olan seçim yasasına karşı duruşuyla, SHP'nin parti çıkarlarıyla ne kadar ilintili olduğunu sergilemiş oluyor.

Seçim yasasının sözde tartışılmaya başlanmasıyla, "Buzdağının tepesi göründü" demiştik. Şimdilik bu saptamamızı "buzdağının tepesi göründü mü?" sorusuyla elde tutarak, tartışma ve teşhir sürecinin ancak sosyalistlerin inisiyatifli ile gelişebileceğini belirtmekte fayda var.

Vardık, Varız, Varolacağız!

Muteber YILDIRIM

BAKIRKÖY 7.BÖLGE

12 Eylül'den bu yana süren tüm sistemli baskı ve yıldırma politikalarına, insanlık dışı işkencelere ve cezaevi koşullarına, kurulan idam sehpalarına, tüm yasak ve kısıtlamalara rağmen sosyalistlerin mücadelelerinin varolduğu ve varolacağı gerçeğinin üzerinden atlanamaz. İşte bugün de az sayıda da olsa sosyalist adayların erken genel seçim platformundan faydalanarak dikkatleri yeniden şekillenen işçi hareketinin dinamikleri ve talepleri üzerine çekmeleri ve toplumun sorunlarına işçi sınıfı yönünden bir bakışla yaklaşmaları bu gerçeğin cisimleşmesidir.

Keza, 1984'den bu yana yavaş ama istikrarlı adımlarla artan grevler, yürüyüşler, protestolar ve dayanışma girişimleri gelişerek ilerleyen yeni bir sınıf şekillenmesi ile karşı karşıya olunduğunu göstermektedir. 1980-84 arasındaki sınıf

şekilsizleşmesi ve atomizasyonu aşmaya başladı. Ufak ufak kazanımlarla da olsa bugünün özgüllüğünü bu gelişme oluşturmaktadır.

Bir kez daha görüldü ki, işçi hareketi 12 Eylül'de yediği tüm darbelere, hak kayıplarına, sıkı devlet denetimine ve baskılarına rağmen yavaş da olsa sermaye sınıfının politikasına tabi, pasif bir faktör olma durumundan kendini kurtarmaya başlamıştır. Yitirilmiş olan özgüven, kolektif davranma özelliği, birlik ve örgütlülük yavaş yavaş geriye kazanılmaktadır. Kolektif bilince yönelen tüm ekonomik ve politik saldırılar yavaş yavaş karşılanmaya başlanmıştır. Öncü ve sosyalist işçiler sınıfın mücadele potansiyeline olan güvenlerini yavaş yavaş tekrardan edinmektedirler.

İşte sosyalistler açısından işçi hareketinin yeniden şekillenmesi sürecinde atılacak her adım, bu sürecin hızlanmasına katkıda bulunma gayretini taşımaktadır. Belki halen farkedilmemiştir ama, sosyalistlerin sesinin daha çok duyulmaya başlamasının müsebbibi yavaş da olsa, gelişen sınıf hareketlenmesidir.

Eğer sosyalistlerin, işçi sınıfının çıkarlarının dışında ayrı çıkarları olmadığını benimsediysek, bugün yapılması gereken **bütün gücümüzle** işçi hareketinin şekillenmesi içinde ve sürecinde organik bağları güçlendirmektir. Önerdiğimiz tüm gündelik politikalar işçilerin kolektif davranma yeteneğinin artmasına yar-

dım etmelidir. Bugün hedeflenmesi gereken hergünkünden daha fazla işçilerin özyönetim ve denetim biçimleri ile tanışmalarına ve bunları yapabildikleri ölçüde fiilen gerçekleştirmelerine yardımcı olmaktır. Sosyalistler ancak bu sayede işçi sınıfının kendi örgütlülüğünün gelişmesine katkıda bulunabilirler. Sosyalizm işçi sınıfının kendi fiili eylemidir. O nedenle sosyalistlerin de görevi bir yandan işçi hareketinin şekillenmesinin hızlanması için mücadele etmek, öte yandan ise bu hareketini örgütlü biçimlere ulaşmasına çalışmaktır. İşte bugünün özelliklerini ve görevlerini kaba hatları ile böyle tespit ettiğim için ve erken genel seçim kampanyasının bu görüşleri dile getirmenin olanaklarından biri olarak değerlendirdiğim için bağımsız sosyalist aday oldum. Bu seçimlere katılarak yapmak istediğim, çok sınırlı bir biçimde de olsa, sosyalistlerin sesini duyurmak, burjuva partileri karşısına sosyalist propaganda kampanyasıyla çıkmak ve bu partilerin içyüzünü sömürülen-ezilen yığınların acil ve güncel sorunlarından hareketle sergilemektir. Bu sorunları ve bunlara ilişkin talepleri en kararlı bir biçimde dile getiren ve çözüm yolları önerenler sosyalistlerdir. Elbette ki işçi sınıfı ancak yönettiği ve denetlediği kendi örgütlenmeleri aracılığıyla temsil edilebilir. O nedenle, sosyalistler kendilerini bu örgütlenmelerin yerine koymamalılar ve onların görevlerine ta-

lip olmamalıdır. Ancak bu örgütlülüğün politik alandaki cisimleşmesi olan işçi sınıfı partisinin gerekliliğini de bıkmadan anlatmak gerek.

İşçilerin kapitalist sömürü düzeninden kurtuluşları ancak bilinçli eylemleri ile kendi eserleri olabilir. O nedenle, işçi sınıfı adına onu kurtarmak için ideolojik önderlik iddiaları ile davranmak yerine, işçi sınıfının kendi örgütlülüğünün gelişmesine katkıda bulunmak, bu yöndeki girişimleri geliştirmek ve her türlü özörgütlenmeyi destekleyip güçlendirmek gerekir.

Bir kadın sosyalist aday olarak yaşadığımız toplumdaki erkek egemenliğine karşı mücadelenin çok önemli olduğuna inanıyorum. Kadınlar sırf cinsiyetlerinden ötürü baskı ve ayrımcı uygulamalara maruz kalmaktadırlar. En düşük ücretli ve en kötü işler kadın işçilerin payına düşmekte ve onlar ayrıca tüm ev işlerini de yüklenmektedirler. Sorunun toplumsal yanı olan kapitalist sömürü ilişkilerinin ortadan kaldırılması zorunlu bir asgari temeldir. Ancak bu yeterli değildir. Sorunun özel yanını ise kadınların özgürleşme mücadelelerini, erkek

egemenliğine karşı kendi bağımsız girişimleri ile sürdürmeleri gerekliliği oluşturmaktadır. İşte bu iki alan bir bütünlüğün farklı parçalarını oluştururlar.

Sosyalizm karanlık yıllardan sonra her geçen gün işçilerin sermayeye karşı geliştirdikleri mücadelelerde ve tüm baskılara rağmen sosyalist düşünceleri kararlılıkla savunan kadın ve erkeklerin eylemleri ile yeniden serpilmeye başlamıştır. İşte bu sürece şu kısa seçim kampanyası döneminde elden geldiğince katkıda bulunmayı hedefleyenlerle birlikte hareket edebilmek için kolları sıvadım.

basın açıklaması

Halil GÜÇLÜ

URFA-I.BÖLGE

Sayın Basın Mensupları,

Ben 12 Eylül döneminde adil olmayan bir yargılama sonucu PKK ve Eylem Birliği davalarından idama çarptırılmış, devrimci ve demokrat bir tutukluyum. 1 Kasım erken seçiminde bağımsız milletvekili adayı oldum. Türkiye'de yedi yıldan bu yana nasıl badireli korku veya baskı dolu, acıları, gözyaşlarını içinde barındıran, zorlu ve zorbalıklarla örülü bir süreçten geçirilmekte olduğunu biliyor ve hep birlikte yaşıyoruz. Bu süre içinde 250.000 insan gözetim altına alındı, bunların önemli bir bölümü hakkında dava açıldı, savaş hali hükümleri uygulanarak yargılamalar yapıldı, ağır mahkumiyet verilerek insan hakları evrensel bildirgesinin, insan haklarını ve insanlık onurunu içeren tüm uluslararası anlaşmaların, Helsinki nihai senedinin maddeleri ihlal edilmekle kalmadı, bu ihlaller 1982 Anayasası ve yasalarla pekiştirildi.

Türkiye'de devlet terörünü uygulayan sömürgeci burjuva diktatörlüğü 12 Eylül askeri darbesiyle birlikte daha da güçlendirilerek, toplumsal ve siyasal muhalefet odakları zor olgusuna dayalı bir tarzda etkisiz hale getirildi. Toplumsal mücadelenin ileri ögeleri, kadroları,

leri uygulanarak yargılamalar yapıldı, ağır mahkumiyet verilerek insan hakları evrensel bildirgesinin, insan haklarını ve insanlık onurunu içeren tüm uluslararası anlaşmaların, Helsinki nihai senedinin maddeleri ihlal edilmekle kalmadı, bu ihlaller 1982 Anayasası ve yasalarla pekiştirildi.

Halil Güçlü Metris Cezaevi'nde koğu arkadaşlarıyla.

mücadeleci aydınları, bilim adamları, işkencehanelere, hapishanelere dolduruldu. Yüzlerce insanımız işkenceli uygulamalar sonucu sakat kaldı, hayatını yitirdi.

İşçi sınıfı başta olmak üzere emekçi sınıf ve katmanlar işbirlikçi-teknelci burjuvazinin "istikrar tedbirleri" programı gereğince daha da yoksullaştırıldı. Hayat standartları ve reel ücretleri düştü. Enflasyonist bir yaşam tarzının yanı sıra işçi sınıfının grevli-toplu sözleşme hakkı ellerinden alındı, lokavt serbest bırakıldı. İşsizlik alabildiğine boyutlandı, toplumsal politizasyon askeri önlemlerle tesirsiz hale getirildi. Türkiye, Ortadoğu'da yeni görevler ve fonksiyonlar üstlendi. Türk ordusunun donanımı ve modernizasyonu programlandı, emperyalist güçlerle olan ikili anlaşmalara yenileri eklendi.

Bu dönemde Kürtler üzerine varolan baskılar daha da yoğunlaştırıldı. Özel eğitilmiş komando birlikleri, vurucu timler operasyon ekipleri bölgemize yerleştirildi. Kontra milis örgütlenmesi devlet eliyle hayata geçirilerek köy koruyucuları denilen çeteler oluşturuldu, aşiret çatışmaları körüklendi. Sömürgelere özgü genel valilik statüsünden sadece ismi farklı olan koordinatör valilik statüsü fonksiyon üretmeye başladı. Kürt halkı, varlığının inkarı yanı sıra fişlenme operasyonları, asimilasyon gibi uygulamalara maruz kalmaktadır.

Kürtler, hayatlarının her alanında büyük bir tehdit, tasallut altındadır. Özetlediğim gibi bu gerçekleri kamuoyuna açıklamak ve demokratik muhalefete gücüm oranında katkıda bulunmak ve T.C. parlamentosunun ülkemdeki sömürgeci karakterini ulusal baskıyı deşifre etmek üzere Urfa I. Bölgeden Bağımsız Milletvekilliğine adaylığımı koydum. Demokrat kamuoyunun ve basının desteğini bekliyorum."

Metris Cezaevi C-24 Koğuşu

2.10.1987

Ekim Devrimi ve sömürge Sorunu

M. KARACABAĞ

Bu yazının amacı Ekim Devriminin ulusal sorunu Rusya'da nasıl çözdüğünü anlatmak değil. Ekim Devrimini ulusal sorun açısından önemini kısaca belirttikten sonra, daha çok, Ekim Devriminin ortaya koyduğu dersleri ve pratik sonuçlarının zenginleştirdiği ulusal sorun teorisi üzerinde duracağım. Başka bir deyişle Marksizm-Leninizm ulusal sorun teorisinin köşetaşları dan bazı genel hatlarıyla özetlemeye çalışacağım. Sınıfsal ve ulusal mücadele pratiğinin özlü birer ifadeleri olan bu tezler, Marksın, Leninin ve Stalinin konuya ilişkin makale ve kitaplarında yazılı. Bunları birkez daha hatırlatmak bir zorunluluk oldu. Çünkü bir süredir Türkiye'nin siyasal gündeminde en çok tartışılan konu "Kürt sorunu" veya "Doğu sorunu" olarak adlandırılan sorun. Bu sorunla bağlantılı süren tartışmalarda, özellikle de sorunun çözüm yollarına ilişkin dile getirilen önerilerde Marksist-Leninist bir bakış açısının yol gösterici olmadığı görülmekte. Legal sol basının büyük bir bölümü hem söylemde hem de sorunun içeriğinin tanımlanmasında burjuvazinin etkisi altında. Bu basını dikkatli bir gözle irdeleyen bilinçli her okuyucu bunun doğruluğunu görecektir. Hatta söz konusu sorunun adlandırılmasında ve çözüm yollarına ilişkin liberal bazı aydınlar "Marksistler"den daha cesur davranabiliyor-sa olgu, Türkiye solunun karakteristik özelliğini hala sosyal-şovenizmin belirlediğinin de çarpıcı bir göstergesi.

Sorunu gerçek özü ve boyutlarıyla anlatabilmek Kürtlerin yaşadığı bölgede meydana gelen olayları ve siyasal gelişmeleri sağlıklı bir biçimde değerlendirebilmek, ancak Marksizm-Leninizmin ulusal sorun teorisini kavramakla olanaklı. Bugün, legal alanda görülen bir takım çarpıklıkları sergilemek devrimci bir görevdir. Sorunun bu yanı ayrı bir yazı konusu olacak kadar önemli.

★
★★

Ekim Devrimi, emperyalizm ve sömürgecilikle bağları koparmadan emperyalizmin ve sömürgeciliğin yarı-sömürge ve sömürge ülkelerde toplumsal dayanakları olan burjuvazinin ve toprak sahiplerinin iktidarına son verilmeden ezilen ulusların gerçek kurtuluşunun düşünülmesi gerektiğini gösterdi.

Ekim Devrimi, burjuva demokratik devrimin bir par-

çası olan ve o tarihe kadar ulusal boyunduruğa karşı savaş gibi özel bir niteliği olan ulusal sorunun alanını genişletti. Ulusal sorunu, sosyalist devrimin bir parçası haline getirdiği ve bu sorunu proletarya devrimi ile birlikte, bu devrimin tabanına dayanılarak çözülebileceğini kanıtladı. Ekim Devrimi Ulusal sorunu yarı-sömürge ve sömürge ülkeler halklarının emperyalizmden kurtuluşunun genel sorunu muhtevasını da kazandırdı.

Ekim Devrimi, ulusal kurtuluş mücadelesinde burjuvazinin etkisinin kırılmasının, ulusal hareket içerisinde burjuva önderliğinin kırılmasının düşünsel temellerini yaygınlaştırdı. Ezilen ulusların kurtuluşunun olanaklarını yarattı ve tüm iktidar ezilen ulusların işçi ve köylülerine sloganını, mücadelenin gündemine soktu.

Ekim Devrimi, ezilen ulusların kurtuluş hareketi ile ezen ulusların proletarya hareketi arasında sıkı bir bağ kurdu. Her iki hareketin emperyalizme karşı ittifaklarının hayati önemini gözler önüne serdi. Ezilen halkların kurtuluş mücadelesinin, ezen ulusların proletaryası tarafından desteklenmesinin devrimci ve enternasyonal bir görev olduğunu; bu desteğin, ezilen ulusların kendi bağımsız devletlerini kurma hakkını istemekten, bu hakkı savunmaktan ve uygulanabileceği koşulların yaratılması için mücadele etmekten geçtiğini gösterdi. Bu yapılmadan iki hareket arasında emperyalizme karşı ortak bir cephe kurulamaz; halklar arasında gönüllü bir birlik, karşılıklı güven ve kardeşlik ilişkisinin egemen olması gerçekleştirilemez.

Ekim Devrimi, ulusal kurtuluş mücadelelerinde yeni bir çağ açmıştır. Bu çağ ezen ulusların proletaryasıyla ittifak halinde, proletaryanın hegemonyası altındaki ulusal ve sömürge devrimler çağıdır.

★
★★

Her ulus kendi kaderini serbestçe tayin etme hakkına sahiptir. Bu hakkı, başka ulusların haklarını çiğnemeneden istediği gibi kullanabilir. Her ulusun istediği gibi örgütlenme hakkı vardır. Bu hakkı isterse ayrılma biçiminde, isterse federasyon biçiminde, isterse de özerklik biçiminde uygulayabilir. Bir ulus, yararlı veya zararlı her tür ulusal özelliklerini ve kurumlarını korumak isteyebilir. Buna hakkı vardır.

Sosyalistler, ince veya kaba her çeşit baskıya karşıdırlar. Hiç kimse, ulusların kendi kaderlerini nasıl kararlaştıracaklarını zorla müdahalede bulunamaz; alışkanlıklarını ve geleneklerini zorla yok edemez; kurumların zorla yıkamaz; dillerini kullanmalarını zorla önleyemez. Tüm uluslar eşit haklara sahiptir. Her ulus, kendisiyle ilgili konularda egemendir. Hiç kimsenin, bir ulusun yaşamına zorla karışmaya hakkı yoktur.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, bir ulusun siyasi olarak ayrımı, kendi bağımsız devletini kurma hakkıdır. Sosyalist hareketin ulusal sorun programını bu ilke belirlemektedir.

Ulusal sorun salt ezilen, bağımlı ulusları; yarı-sömürge ve sömürge ülkelerin uluslarını kapsamıyor. Ulusal azınlıkların sorunları da, ulusal sorunun bir parçasıdır. Ulusal azınlıkların haklarını korumak, onların üzerindeki tüm baskılara karşı çıkmak; örgütlenme, okul, din ve benzeri sorunlarda eşit haklara kavuşmalarını sağlamak bir görevdir.

Sosyalistler ezilen uluslar üzerindeki baskıya karşı savaşırlar, ulusların kendi kaderlerini serbestçe tayin etme hakkını savunurlar ama bu, onların, ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkını kullanırken başvuracakları her yola ve geliştirecekleri her biçime destek olacakları anlamına gelmez. Sosyalistler, bir ulusun tüm istemlerini; örneğin eski olana dönmek taleplerini desteklemek zorunda değiller. Bir ulus, çağ dışı eski bir düzen isteyebilir; buna hakkı vardır. Ama sosyalistler de böyle gerici istemlere karşı çıkma haklarına sahiptir.

Sosyalistlerin kriteri, ezilen ulusun emekçi yığınlarının çıkarlarıyla bağdaşan istemlerdir. Soruna proleteryanın çıkarları ana halkasından yaklaşmak, sosyalistlerin varlık nedenidir.

Ekim Devrimi, ulusal kurtuluş mücadelelerinde yeni bir çağ açmıştır. Bu çağ ezen ulusların proletaryasıyla ittifak halinde proletaryanın hegemonyası altındaki ulusal ve sömürgeci devrimler çağıdır.

Bir ulusun ayrılma, federasyon veya özerkliği mi tercih edeceği, o ulusun bileceği bir iştir. Sorunun çözümü, ezilen ulus içerisindeki sınıfsal ilişki ve çelişkilere, sınıf mücadelesinin ulaştığı düzeye, o ulusu çevreleyen somut tarihsel koşullara göre değişir.

İki şey birbirine karıştırılmamalı; Bir yanda çeşitli sınıflardan oluşmuş ezilen ulusların halkları, bir yanda da sosyalistlerin görevleri. Ezilen bir ulus haklarını kullanırken, sosyalizmin ilkeleriyle çelişen bir tutuma girerse, sosyalistler de karşı bir ajitasyon yürütme haklarını kullanabilirler.

Ulusların kaderlerini tayin hakkı, mutlak bir istem değil. Bu istem günümüzde bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin tümünün (dünya çapındaki mücadelenin) bir parçasıdır. Parça bütünle çeliştiği zaman, bütünüün çıkarları esas alınmalıdır.

Ulusal bir hareket devrimci olabileceği gibi, gerici bir

nitelikte taşıyabilir. Emperyalizme darbe vuran, kendi içerisinde işçilerin ve köylülerin bağımsız örgütlenmelerini yaratmalarına engel olmayan bir ulusal hareket, devrimci bir harekettir. Bu tür ulusal hareketler, Marksist literatürde ulusal-devrimci olarak tanımlanmıştır. Sosyalistler devrimci veya demokratik bir programa sahip olmayan, önderliğini feodallerin üstlendiği bir ulusal hareketi desteklemek durumunda kalabilirler. Eğer bu hareket nesnel olarak emperyalizmi zayıflatıyor, emperyalistlerin çıkarlarına darbe vuruyorsa, bu koşul söz konusu ulusal hareketi desteklemek için yeterlidir.

Ulusal sorunu ve ulusal hareketi somut tarihsel koşullardan ve dünya genelindeki etkilerinden soyutlayarak değil, emperyalizme karşı mücadelede yaratabileceği sonuçlar, proletarya hareketine katkıları vb. etkenleri göz önüne alarak değerlendirmek gerekir.

Milliyetçilik burjuva ideolojisi ama ezilen ulusun burjuva milliyetçiliği, ezilmeye karşı demokrotik bir muhteva taşır.

Milliyetçilik burjuva ideolojisi ama ezilen ulusun burjuva milliyetçiliği, ezilmeye karşı demokratik bir muhteva taşır. Milliyetçi önderlik altındaki bir ulusal hareket desteklenebilir. Ancak bu destek, sosyalizm adına milliyetçiliği savunma noktasına kadar genişletilemez. Çünkü böyle bir ulusal harekette, belli bir sınırın ötesinde burjuvazinin kendisi için olumlu eylemi başlar. Ulusların kaderlerini tayin hakkı milliyetçiliğin asgari ölçüde tanınmasıdır. Ulusal harekette, sosyalistler devrimci görevlerini temsil ettikleri sınıfın çıkarlarını gözardı edemezler. Demokratik içerikli bir milliyetçiliğe destek olmak, ulusal hareket içerisindeki milliyetçiliğin etkinliğinin kırılması doğrultusunda bir ideolojik mücadele sürdürme göreviyle çelişmez. Ulusların kaderlerini tayin hakkı ilkesi egemen ulusun sosyalistleriyle ezilen ulusun sosyalistlerine farklı görevler yüklemektedir. İşçileri enternasyonalizm ruhuyla eğitmek, bu farklılığın bilincinde olmakla ve buna uygun davranmakla olanaklıdır.

Ezen bir ulusun sosyalisti, ezilen ulusun ayrılma hakkı ilkesini ve özgürlüğünü savunmalıdır. Ezen ulus işçilerinin enternasyonalist eğitiminde izlenecek biricik politika budur. Bu yapılmadan, bu doğrultuda bir propaganda yürütülmeden enternasyonalizmden söz edilemez. Bu ilkeyi pratikte savunmayan ezen bir ulusun sosyalisti, ancak lafta sosyalist olur, fiiliyatta ise o bir sosyal-şovenist, sosyal-emperyalist ve alçaktır.

Ezilen ulusun ayrılma hakkının savunulması sosyalizme ertelenemez. Sosyalizm gerçekleşmeden, ayrılma olasılığı, ayrılma hakkının uygulanması çok zayıfta olmasunu propagandasını yapmak sosyalizm ilkeleri açısından bir zorunluluktur.

Ezilen bir ulusun sosyalist ajitasyonun merkezini, ulusların serbestçe birleşmesi üzerine oturtmalıdır. O her durumda ulusal dar görüşlülüğe düşmeden, kendi ülkesinin kurtuluş hareketini, ezen ulusun proletarya hare-

ketine bağlayan bağları görebilmelidir. Ezilen ulusun kurtuluş hareketini içe kapalı ve teçrit bir konuma sürükleyecek her eğilime karşı mücadele etmelidir. Ezilen bir ulusun sosyalisti, enternasyonalist bir bakış açısından hareketle, kendi ulusunun ayrılarak, bağımsız bir devlet biçiminde örgütlenmesini isteyebilir veya başka bir ulusla birleşmeden yana olabilir. Bu sorunda geçerli olan olgu; bütünüün çıkarları işçi sınıfının genel mücadelesinin çıkarlarıdır.

Ulusların kaderlerini tayin hakkı ilkesini yüzeysel değerlendirenler, ezen bir ulusun sosyalistinin ayrılma hakkını; ezilen bir ulusun sosyalistinin birleşme özgürlüğünü savunmalarını birbiriyle çelişen iki tutum olarak yorumyalabilirler. İşçilerin ve halkların enternasyonalist eğitimi egemen büyük uluslarla ezilen küçük uluslar için aynı olamaz. Bunların koşulları birbirinden farklıdır. Halklar arasında gerçek anlamda ve eşitlik temelinde kaynaşmaya giden bir süreci başlatmanın yolu budur.

İşçilerin örgütlenmesi genel olarak iki yoldan gerçekleşebilir. Uluslararası örgütlenme tipi ve ulusal örgütlenme tipi.

Ulusal örgütlenme, milliyetler temelinde örgütlenme tipidir. Bu örgütlenme tipinde birbirlerinden ayrılmış, kendi ulusal sınırları içerisine kapanmışlardır. İşçiler arasında ulusal dar görüşlülük ve ulusal tecrit zihniyeti egemendir. Ulusal örgütlenme tipinde ezen ulusun işçileriyle ezilen ulusun işçileri arasında ortak olan şeyler değil, ayrı olan şeyler ön plana çıkar. İşçi herşeyden önce uluslararası bir ailenin değil, kendi ulusunun üyesidir.

İşçilerin milliyetler temelinde örgütlenmelerinin ortaya çıkardığı başlıca sonuçlar, işçi hareketinin ve tek proletarya partisinin parçalanması sendikaların bölünmesi, uluslar arasındaki çelişki ve sürtüşmelerin sertleşmesi, sosyalizm saflarında örgütsel ve moral çöküntüsünün derinleşmesidir.

Uluslararası örgütlenme tipi, ayrı milliyetler işçilerinin aynı parti, aynı sendika vb. örgütlerde birleşmesi tipidir. Proleter enternasyonalizminin ilkelerine dayanan bu örgütlenme tipinde ayrı milliyetlerden işçiler hem pratik çalışma açısından, hem de manevi yaşam açısından bir eğitimden geçerler. İşçi herşeyden önce bir ulusun değil, tek bir sınıf ailesinin üyesi olduğu bilincine varır. Uluslararası örgütlenme tipi, enternasyonalizm düşüncesini ve yoldaşlık duygularını geliştiren bir okuldur.

Bu iki örgütlenme tipi, ilke açısından birbirinden ayrıdır. Sosyalistler, uluslararası örgütlenme tipini savunurlar.

Aynı devletin sınırları içerisinde yaşayan ulusların işçileri arasında, uluslararası birleşme ilkesinin benimsenmesi, ulusal sorunun çözümünde temel bir dayanak noktasıdır.

Sosyalizm egemen olduktan sonra, proletarya diktatörlüğü altında, halklar arasında ulusal ve siyasal farklılıklar devam edebilir. Bu farklılıkların ortadan kaldırılması, bunlara uygun politikaların ve araçların doğru seçilmesiyle orantılıdır. Bu ulusal ve siyasal ayrılıkların üzerine zorla gidilemez. Bu ayrılıkları kabul ederek daha geri konumda olan halkları ekonomik, siyasal

ve kültürel alanlarda daha ileri durumda olan halkların düzeyine çıkaracak politikalar izlemek, sosyalizm açısından en tutarlı yoldur. Bu yapılmadan, iktidardaki sosyalizmin ulusal sorunu bütünüyle gündemden çıkardığı savı öne sürülemez. Bu, hem inandırıcı olmaz, hem de hayat bunun böyle olmadığını kanıtlar.

Ekim Devriminden sonra da birçok ülkede, ulusal kurtuluş mücadeleleri başarıya ulaştı. Sınıfsal ve ulusal mücadele pratiği ulusal sorun teorisini zenginleştirdi. Proleter sosyalist hareket yukarıda başlıcalarını aktardığım tezleri Türkiye somutuyla birleştirerek, ulusal soruna ilişkin şu temel görüşleri geliştirdi.

1. Türkiye’de ulusal sorun, anti-oligarşik devrim genel sorunun bir parçasıdır.

2. Ulusal sorunun ezilen ulus, bağımlı ulus veya ilhak edilmiş ezilen ulus kavramlarıyla tanımlamak, somut gerçeğin sadece bir kısmıdır. Ulusal sorun temelde, sömürge sorunu olarak kendisini dayatmaktadır.

3. İşgal ve ilhak eylemleri hem bir ulusun kendi kaderini tayin hakkının ihlalidir; hem de o ulusun yaşadığı ülkeyi veya bölgeyi sömürgeleştirmenin başlangıcıdır.

4. Açık işgal altında olan, ekonomik ve siyasal bakımdan bağımlı bir ülke ya da bölge, terminolojide sömürge olarak adlandırılmaktadır.

5. Sömürge ülke veya bölge ucuz işgücü ve hammadde deposudur. Sömürge halkın tarihi, dili, kültürü ve toplumsal yaşamı sistematik bir baskı altındadır. Bu baskı, askeri ve ideolojik bir dizi unsurdan oluşmuştur.

6. Sömürge salt genel bir valiyle yönetilmez. Tarihsel ve somut duruma ve özellikle sömürge koşullarına göre; bir sömürge egemen ulusun örgütlenmesi gibi de yönetilebilir. Sömürgede açık işgali gizlemenin, asimilasyonu derinlemesine uygulamanın, sömürge halkının sömürgeci ülkedeki halkın sahip olduğu tüm hakların kendisi içinde geçerli olduğu konusunda aldatmanın zemini, iç sömürge koşullarında yatar.

7. Ulusal sorunun iki çözüm yolu vardır. Ya egemen ulusun işçileriyle ezilen ulusun işçileri, sınıfsal ve ulusal mücadelelerini tek bir devrimci dalga halinde birleştirecekler; ya da ezilen ulus ayrı bir mücadele yürütecektir. Birinci yol, iki ulusun sosyalistlerinin ve sınıf bilinçli işçilerinin merkezi ve birleşik tek bir proletarya partisinde örgütlenmelerini, ikinci yol ise ezilen ulusun sosyalistlerinin, işçi ve köylülerinin kendi bağımsız örgütlerini kurmalarını zorunlu kılar.

8. Ortak örgütlenme tarihsel, ekonomik, toplumsal ve siyasal nedenlerden kaynaklanmaktadır. Aynı devletin resmi sınırları içerisinde yaşamak ortak örgütlenmenin hayata geçirilebilmesinde elverişli bir zemin oluşturmaktadır.

9. Birleşik ve merkezi proletarya partisi, kendi içerisinde özerk bir örgütlenmeyi dışlamaz. Tam tersine, kendi programına, kendi kongre ve konferanslarına, kendi merkezine sahip bağlı bir partinin birleşik ve merkezi bir örgütlenmenin kolu olarak faaliyet sürdürebileceğini öngörür. Böyle bir yapı olası bir bastırmaya karşı bir güvencedir.

GAP'ın ekonomi politiği

GAP nedir?

M.KARADAĞ

GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) Dicle ve Fırat nehirleri üzerinde 15 baraj, 18 hidroelektrik santrali ve 650 km'lik sulama kanalından oluşan bir dizi projeye verilen addır. 70'li yılların başında planlanan ve 30 yıllık bir süre içerisinde gerçekleştirilmesi amaçlanan projeler Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Siirt, Mardin, Şanlıurfa vilayetlerini kapsamaktadır. Projelerin toplam maliyeti 9 milyon ABD Doları olarak hesaplanmıştır. 2010 yılında tamamlandığında ise yıllık 2 milyar ABD Doları getirmesi beklenilmektedir. GAP alanı olarak, 6 vilayet Türkiye'nin coğrafi alan olarak %10'unu, nüfus olarak da %9'unu oluşturmaktadır. Proje tamamlandığında bölgede 1,6 milyon hektar tarım arazisi sulamaya açılmış olacak ve 21.8 milyon kw/saat elektrik üretilecektir. T.C tarihinin bu en büyük ve kapsamlı projesinin esas amacı, **ulusal ekonomiye bağlı olarak bölgenin tarımsal üretim potansiyelinin daha iyi değerlendirilmesi ve enerji üretiminin artırılmasına yöneliktir.** Böylesine büyük bir projenin hazırlanması hangi ekonomik, sosyal ve siyasal verilere dayanmıştır? Bu sorunun yanıtını bölgenin **özgül** koşullarında aramamız gerekiyor.

Herşeyden önce bu bölge yeraltı ve yerüstü doğal kaynaklarıyla Anadolu'nun en zengin bölgesidir. Anadolu'nun diğer bölgelerinden hiçbiri böyle bir proje için uygun değildir. Türkiye kullanılabilir su potansiyeli bakımından Avrupa'da Sovyetler Birliği ve Norveç'ten sonra 3. sırada gösterilmektedir. Su gücünü kullanmaktaki sırası ise 16.dır. Türkiye'de her yıl 180 milyon m³ su denize akmaktadır. Dicle ve Fırat denize akan suyun yaklaşık yarısını taşımaktadır. GAP bu iki büyük su kanalı üzerinde yapılacak barajlara dayanmaktadır. Bu barajlara bağlı olarak da sulama kanalları yapılacaktır. Bölgenin tarım açık geniş ve düz ovaları sulamaya son derece el-

verişlidir. Bu nedenle Türkiye kapitalizminin gelecek 10 yıllarda gereksinim duyduğu enerji üretiminin ve tarımsal üretimin artırılması bölgenin taşıdığı bu üretim potansiyellerine göre planlanmıştır.

Uzun vadede GAP'tan beklenen bir yana, bölge bugünkü üretim potansiyeli ve Türkiye kapitalizmine bağımlılık ilişkileriyle stratejik bir öneme sahiptir. Türkiye'de üretilen petrolün %100'ü (ayrıca boru hatlarıyla ithal edilen petrolün %40'ı) enerji kaynaklarının da %25'i, sulanabilen tarım arazilerinin %25'i, buğday üretiminin %10'u, mercimek üretiminin %74'ü bölgeden sağlanmaktadır. Bölgede yaygın olan hayvancılık, zengin maden ve kömür yatakları, tarımda kapitalize ilişkilerin egemen olduğu Çukurova, Akdeniz ve Ege'ye sağladığı ucuz işgücü (mevsimlik tarım işçileri) kaynaklarıyla Türkiye kapitalizminin vazgeçemeyeceği sömürü ilişkilerini yansıtmaktadır. Fakat bu olgulara rağmen bölgenin (GAP alanı dışında daha geniş bir bölgeyi içeren) Anadolu'nun en geri kalmış yöresi olduğu da bir gerçektir. Projenin bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına yönelik belirlenmiş hedefleri yoktur. Sözgelimi projeye bağlı olarak hazırlanmış bir ek plan bulunmamaktadır. GAP'la ilgili tüm çalışmalar ve şimdiye kadar atılan somut bazı adımlar esas olarak ulusal düzeyde üretim, yatırım, finansman ve pazar ilişkileri bazında ele alınmaktadır. Bu nedenle proje yıllardan beri söylenip gelen ve her hükümet programında yer alan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun "eşitsiz gelişiminin durdurulması, geri kalmışlık zincirinin kırılması" gibi bir amacı içermektedir.

GAP son tahlilde bölgede ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel değişiklikler yaratacaktır. Özellikle bölgedekapitalizmilikilerigeliştirerek, iç pazarı genişletecek, yarıfeodal karakterdeki tarımsal yapıla-

rı değiştirecek fakat toprak mülkiyeti ilişkilerine dokunulmadığı için nüfusun önemli bir kesimini oluşturan köylülüğün refah düzeyinde önemli bir yükselme yaratmayacaktır. 70'lerin başında bölgede uygulamaya çalışılan "tarım ve toprak reformu yasası" 1978 yılında rafa kaldırılmış, yürürlükte kaldığı 5 yıl boyunca pek bir şey yapılmamıştır. GAP'ın uygulanmasına başlanıldığından bugüne kadar da bölgenin kalkındırılmasına, halkın refah düzeyinin yükseltilmesine yönelik hiçbir ciddi yatırım yapılmamıştır. Bu konuda yapılan resmi spekülasyonlar demogojiden öteye gidememektedir. Çünkü son 10 yıllık dönemde bölgeye ilişkin onlarca yatırım projesi ya kâğıt üzerinde kalmış, ya da hayali olmuştur.Devletin son on yıllık dönemde 500 milyar TL. dolayında ölü yatırım yaptığı öngörülen 74 projenin hayali olduğu, 20 dolayında "emek yoğun" fabrika projesinin çürümeye terkedildiği anlaşılmaktadır. (Milliyet Gazetesi, 11.4.1986)

Bölgeler arası veya ülkeler arası farklı düzeyler kapitalizmin eşitsiz gelişimi ve sömürü ilişkilerinin bir sonucudur. İç ve dış dinamikler nedeniyle meydana gelen gelişmemişlik düzeyi sömürü ve bağımlılık biçimleri çerçevesinde birinin aleyhine olurken bir diğerinin (ülke veya bölgenin) lehine gelişir. Benzer durum bu bölgede tarihsel bir olgu olarak kendini göstermektedir. Bölgenin Türkiye kapitalizmi ile olan bağımlılık ilişkilerine ve doğal kaynaklarının nasıl kullanıldığına ilişkin basit bir örnek GAP'ın gerisinde yatan gerçekleri anlatabilir: Türkiye'nin en büyük hidroelektrik santrali Keban'ın (ve şimdi de Karakaya'nın) ve yine Türkiye'nin en büyük termik santrali Elbistan'ın ürettikleri elektrik İstanbul'a kadar getirilirken bölgedeki köylerin sadece %9.91'inde elektrik vardır. Yine bölgede zengin kömür yatakları varken Türkiye'de sadece bu bölgede

halk %52.64 oranında tezek kullanmaktadır.

Bölgenin geri bırakılmış tarihi ancak kendi bütünlüğü içerisinde kavranılabilir. Çünkü yüzyıllardan beri çeşitli devletlerin paylaşım mücadelelerine sahne olan bu bölgenin kendine özgü tarihi, sosyal, kültürel ve etnik özellikleri vardır. GAP alanındaki 6 vilayet bu geniş bölgeninsadece küçük bir parçasıdır. Bölge dört devletin coğrafi sınırları ile bölünmüş ve her parçada birbirine benzer egemenlik ve bağımlılık ilişkileri kurulmuştur. Uzun yıllar Osmanlı merkezi feodalizmi ile bağımlılık ilişkileri olan bu bölgenin Misak-ı Milli sınırları içinde kalan kesimi T.C.'nin kurulmasından sonra da eski durumunu korumuştur. Bölgede uzun yıllar hakim olan feodal ilişkiler cumhuriyet dönemi boyunca çok yavaş bir biçimde dönüşümüne uğramıştır. Türkiye kapitalizminin gelişim sürecine göre bölgenin

giderek artan oranda kapitalist pazara bağımlılık ilişkileri artmakla birlikte, hâlâ yarı feodal ilişkiler varlığını korumaktadır. T.C hükümetleri feodal kalıntıları tasfiye etmekte pek istekli olmamışlardır. Çünkü Kemalist dönemden beri bölgedeki geleneksel politikalar siyasal istikrarı korumak için büyük toprak sahiplerinin, aşiret şeflerini ve şeyhlik kurumlarını işbirliğine zorlamak ve onların sınıf çıkarlarına dokunmama ya özen göstererek onlarla uzlaşmak şeklinde olmuştur. Kürt egemen sınıflarının kendi aralarındaki çelişkilerden de yararlanan T.C. hükümetleri, zaman zaman devlete karşı ortaya çıkan isyan hareketlerini de yoğun baskı, terör ve zorunlu iskânlarla bastırmıştır.

Son günlerde burjuva basını sorunu yeniden keşfediyormuşçasına sıkça tekrarladığı bir kavramla, "Kürt sorunuyla" ifade ederse, bölgenin geri bırakılmışlığının ve bölgede süren siyasal mücadelelerin temelinde tarihi bir olgu olan **ulusal baskı, zoraki asimilasyon, şovenizm ve sömürü ilişkilerinin** yatığı görülecektir. Artık bölgeye ilişkin bazı gerçekler resmi ağızlarda dolaylı yollarla ifade ediliyor olsa da, onyıllardan beri sürüp gelen resmi demagoji güncelliğini korumaktadır. Bölgenin tarihi gerçekleri; sosyal, siyasal ve kültürel sorunları ekonomik kalkınmaya indirgenerek asıl gerçek yani Kürt ulusal sorunu gizlenmeye devam ediliyor.

Aynı zamanda burjuva basını ve 'sol basın' ağız birliği edencesine resmi çevrelere akıl hocalığı yaparak, bölgeyi kaybetme tehlikesine dikkat çekip; 'nasıl elde tutulur'a yönelik politikalar üretiyorlar. Dersim İsyanı'nı bölgede yapılmakta olan yol inşaatına karşı aşiret şeflerinin tepkisine, Şeyh Sait İsyanı'nı laikliğe karşı tepkiye, Ağrı İsyanı'nı kaçakçılığa vb. dayandırarak açıklamaya çalışan resmi tarih ve ideoloji, bugün de bölgede gelişmekte olan ulusal demokratik mücadeleleri "anarşi ve terör" şeklinde niteleyerek bunu bölgenin ekonomik kalkınmasının önündeki en önemli engel olarak göstermeye çalışıyor. Böylece "Kürt Sorunu"nun daha da daraltarak

Güneydoğu sorunu haline getirmeye ve GAP'la özdeşleştirmeye çalışıyor. Artık Avrupa'nın siyasal platformlarında kabul görmeye başlayan "Kürt Sorunu"na karşı bunun propagandasını yap arak hâlâ gerçekleri gizlemeye çaba gösteriyor.

Bölgenin üretim potansiyeli

Bölgede egemen olan üretim, kuru tarım ve hayvancılıktır. Tarım ve hayvancılık aile işletmelerinin %90'ını oluşturmaktadır. Toplam işlenebilen arazi 30.810.780 dekarıdır. Bunun 25.600.140 dekarında nadaslı kuru tarım yapılmaktadır. Toprakların %55'ine tahıl bitkileri ekilmekte bunun %18.6'sı her yıl nadasa ayrılmaktadır. Üretimde verim düzeyi oldukça düşüktür. Örnek olarak, Urfa'da kuru tarlada tahıl 79 kg/dekardır. Bu Türkiye ortalamasının diğer bölgelerinin çok altındadır.

Tarımın ilkel usul ve tekniklerle yapılmasından dolayı, üretimde kullanılan girdiler de oldukça düşüktür ve Türkiye ortalamasının çok altındadır. Gübrede Türkiye ortalaması 50 kg/dekar iken, bölgede 15-17 kg/dekardır. Tarımsal ilaç, Türkiye ortalaması 100 gr/dekar iken, bölgede 40 gr/dekardır. Makineleşme (traktör vs.) Türkiye genelindeki değer, %40'ı kadardır.

Köy envanter etütlerine göre (1980 yılı) bölgeye ilişkin bazı istatistiki verilerin toprağa bağlı ailelerin durumunu göstermesi bakımından önem kazanmaktadır. GAP alanına giren vilayetlerdeki çiftçi ailelerinin dağılımı şöyledir:

İller	Toplam çiftçi ailesi	Kiracı aile	Topraksızların tüme oranı (%)
Adıyaman	49.340	2037	22.07
Diyarbakır	101.729	255	35.28
Gaziantep	51.729	11.476	35.02
Mardin	85.884	4035	43.22
Siirt	34.602	379	44.95
Şanlıurfa	73.579	433	42.33
TOPLAM	416.470	18.615	40.27

Bu altı vilayetin toplam köylerinin tarım alanlarının aileler arasındaki dağılımı da şöyledir: (1981)

Köy sayısı	Topraklı çiftçi aile sayısı	Topraksız çiftçi aile sayısı	toplam arazi (dekar)	Toplam çiftçilik yapan aile sayısı
3622	248.770	167.699	20.415.934	267.355

Çizelgelerinden yararlandığımız yazarın⁽¹⁾ köy envanter etütlerine dayanarak yaptığı hesaplamalara göre, topraksız ailelerin tüm ailelere oranı %40.27, 0-25 dekar araziye sahip olan ailelerin oranı ise %31.48'dir. Dolayısıyla ailelerin %71.75'i topraksız ve az topraklıdır. Ayrıca bölgede bin ve daha fazla dekar araziye sahip olan ailelerin tüm ailelere oranı %0.38 kadardır.

1980 genel tarım sayımına (DİE) göre Türkiye toplam dokuz bölgeye ayrılmış, GAP yöresi VI. bölgede gösterilmiştir. Fakat Gaziantep ve Adıyaman başka bölgede gösterilmiş, bunun yerine Bingöl, Muş, Bitlis, Van, Hakkari eklenerek VI. bölgede toplam dokuz ilde saptamalarda bulunulmuştur. Buna göre Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Hakkari, Mardin, Muş, Siirt, Van ve Şanlıurfa vilayetleri çiftçi ailelerinin işledikleri toprak genişliğine göre dağılımı şöyledir:

(dekar)	Çiftçi aile sayısı (%)	İşlediği toprak genişliği (%)
Topraksız	43.85	—
0-25	56.01	9.67
26-50	15.89	9.46
51-100	14.17	16.39
101-200	8.62	19.40
201-500	3.72	16.85
510 ve daha büyük	1.53	28.23

Bu çizelgede görüldüğü gibi, GAP alanı dışındaki daha geniş bir bölge birlikte değerlendirildiğinde; topraksız ailelerin oranı %43.85'e, 0-25 dekar araziye sahip ailelerin oranı %56.01'e yükselmektedir. 0-50 dekar toprağa sahip ailelerin oranı ise %71.90'ı bulmaktadır. Bölgede dekar başına elde edilen tarımsal ürün değeri düşünüldüğünde

(1) Yücel Çağlar, Köy, Köycülük ve Türkiye'de Köy Kalkınması Sorunu. Ankara 1986 s.200

50 dekara sahip olan aileleri az topraklı olarak kabul etmemiz gerekmektedir. Bu ailelerin işlediği toprak genişliği %19.13 arasındadır.

500 ve daha büyük araziye sahip olan ailelerin %1.53, işledikleri toprakların genişliği ise %28.23 arasındadır.

1980 tarım sayımına göre bölgeye ilişkin (VI. bölge) diğer verilerde şöyledir: Bölgedeki köylerin %9.91'inde elektrik vardır. Bu oran Türkiye ortalamasının ve diğer bölgelerin ortalamalarının çok altındadır. Türkiye'deki toplam 36.100 köyün %53.3'ünde elektrik olduğu düşünülürse, bölge oranı Türkiye ortalamasının 1/5'i kadardır.

Topraksız köylü oranı ise, Türkiye'de %30.9'dur. Bölgede ise bu oran %43.85'dir. Ayrıca bölgede kırılcılık yapan ailelerin oranı %16.65, ortakçılık yapan ailelerin oranı da %33.78'dir. Bu oranlar da Türkiye oranına göre çok yüksektir.

Bölgede kooperatif bulunan köylerin oranı %2.77'dir. Okulu olmayan köylerin oranı %19.49'dur. Sağlık ocağı olan köylerin oranı %2.75, sağlık evi bulunan köylerin oranı da %0.21'dir.. Bütün bu veriler bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan Anadolu'nun en geri kalmış bölgesi olduğunu göstermektedir.

Bölgenin geri bırakılmışlık düzeyi çok yönlü nüfus hareketleri yaratmaktadır. Bölgede doğum oranı çok yüksektir fakat çocuk ve yetişkinlerde ölüm oranı, Türkiye ortalamasının çok üstündedir. 1985 nüfus sayımına göre altı GAP vilayetinde toplam nüfus 4.445.806'dır. Bunun 2.293.850'si kentlerde, 2.152.001'i de kırsal alanda yaşamaktadır. Az bir farkla kentlerde yaşayanlar kırsal alana göre çok olmakla birlikte, bu oran Türkiye ortalamasının ve diğer bölge ortalamalarının çok altındadır. Fakat bölgede kırsal alandaki doğum oranının çok yüksek olduğu düşünülürse, kentlerdeki giderek daha fazla artışın kırsal alandan kentlere hızlı göç-

lerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bunun nedeni kırsal alanın giderek daha fazla pazara bağımlı hale gelmesi, köylülüğün farklılaşması ve yoksullaşması, toprağın temerküzü vb... olgular topraksız ve az topraklı aileleri kentlere yöneltmektedir.

İller	Artış oranları (%)	İller	Artış oranları (%)
Adıyaman	35.69	Mardin	41.19
Diyarbakır	38.12	Siirt	35.52
Gaziantep	33.02	Şanlıurfa	76.72

Bu vilayetlerdeki yıllık kent ve kır nüfus artışı oranları da şöyledir:

İller	Kent artışı (%)	Kır artışı (%)
Adıyaman	12.13	61.97
Diyarbakır	27.32	48.92
G. Antep	15.33	42.55
Mardin	18.89	78.45
Siirt	17.92	58.17
Ş. Urfa	58.88	92.74

Bölgede yer alan 4110 köyün %54.3'ü toplu, yani köy sayıları yerleşim birimidir. %45.7'si ise dağınıktır. Bölgede yerel dilde ifade edildiği şekliyle mezra, kom vb. değişik yerleşim düzenine sahiptir.

Bölgedeki nüfus hareketleri iki tür göç şekli yaratmıştır. Biri iç göç, yani bölgenin kendi içinde, kırsal alandan bölgedeki kentlere olan göçtür. Bunun esas nedeni köylülüğün yoksullaşması ve farklılaşmasıdır. Ayrıca aşiret çatışmaları, kan davaları ve son yıllarda bölgede sürmekte olan siyasal mücadelelerin de belli bir payı vardır. Dış göçler ise bölge dışına ve esas olarak Anadolu'nun batısındaki büyük şehirlere ve sanayi merkezlerine yapılan göçlerdir. Bu göç kapitalizmin geliştiği yörelere ucuz işgücü olarak akmaktadır. Bölgede bir de geçici veya gezginci olarak ifade edilen tarım işçiliği vardır. İstatistiklere göre her yıl 450 bin tarım işçisi kapitalist tarım yapılan ve sanayi bitkilerinin yetiştiği bölgelere gitmektedir. Bölgedeki topraksız, az topraklı köylülerin tüm aile bireyleriyle birlikte Çukurova, Akdeniz ve Ege bölgeleri ya-

(Dip not: Murat Şeker GAP s.34)

pılan mevsimlik göçlerdir. Ortalama olarak yılda 45 gün iş günü hesabıyla tarım işçiliği yapan bu ailelerin 225 bini Çukurova'ya geri kalanların da diğer bölgelere gittikleri hesaplanmaktadır. (Dip not: Murat Şeker GAP)

Öte yandan son yıllarda hükümetin bölgedeki siyasal mücadeleler nedeniyle yapmaya çalıştığı zorunlu göçler var. Suriye, İran ve Irak sınırına yakın köyleri, dağınık mezraları ve orman köylerini (Tunceli'ye kadar uzanan geniş bir bölgede) Batı'ya taşıma projeleri bölgede sürmekte olan ulusal ve sınıfsal mücadelelerin bir köylü hareketi haline gelmesini önleme çabalarıdır. Ayrıca hükümet GAP çerçevesinde bölgenin nüfus yapısını değiştirmek için Karadeniz vb. yörelerden göçler planlamaktadır.

Bunun yanı sıra göçler, varolan asimilasyon politikasının devamına dolaylı katkıda bulunmaktadır.

Bölgede gelişen ulusal ve sınıfsal mücadelelerin uzun vadede tehlikesini farkedenden ve bunu artık kabul edilmiş gözükken hükümet, çeşitli pasifikasyon tedbirlerine yönelmektedir. Uzun süre sorunu Irak-İran savaşına, dış güçlerin bölücü ve kışkırtıcı çabalarına bağlamaya çalışmış, fakat artık sorunun bölgenin iç di-

namiklerinden kaynaklandığını görmeye başlamıştır. Ayrıca, sürmekte olan İran-Irak savaşı ABD'nin Ortadoğu ve Basra Körfezi'ndeki politikaları... Bölgenin jeo politik önemini artırmıştır. Bu konuda hükümetin almaya çalıştığı üç tedbir önem kazanmaktadır. Dağınık yerleşim birimlerinin ve sınırlara yakın köylerin boşaltılması, özel bir kolordunun kurulması ve Eyalet valiliğine benzer olağanüstü yetkilerle donatılmış bir bölge valiliğinin kurulmasıdır. Bunlar ve ileride alınacak tedbirler, kuşkusuz CIA kaynaklı ve benzer birçok ülkede denenmiş pasifikasyon yöntemleridir.

GAP'tan beklenenler

Projenin amacı olarak belirlenen enerji ve tarım üretiminin artırılması 60'lı yıllarda başlayan planlı kalkınma politikalarına ve tekeli sermayenin geleneksel tercihlerine uygundur. GAP 2010 yılında tamamlandığında 1.656.642 hektar tarım arazisi sulamaya açılmış olacaktır. Bu, şimdiye kadar gerçekleştirilmiş olan devlet sulama projelerinin tamamından daha fazladır. Elektrik üretimi ise 11.8 milyon kw/saat bir artışı öngörmektedir. Bu da 1984 yılında üretilen toplam enerji üretimine yakındır. Başka bir ifadeyle GAP tamamlandığında tüm ülkede sulanabilen arazide %60, elektrik üretiminde %70 bir artış sağlayacaktır. Tabii ki bu artışların uzun bir zaman dilimi içerisinde öngörüldüğünü ve belirlenen tarihte ülkenin ihtiyaçlarının da artabileceği hesap edilmelidir. Fakat bunun hesabı ayrı bir konu olduğu için, burada önemli olan GAP'tan beklenen ekonomik ve siyasal fayda üzerinde durmaktadır.

Elektrik üretiminin hâlâ sürmekte olan enerji açığına ne derece çare olacağı Türkiye kapitalizminin gelişim süreci içerisinde göreceğiz. 7-8 yıl önce ortaya çıkan enerji darboğazından hükümet ders çıkarmışa benziyor. Ve Türkiye kapitalist üretimin temel sorunlarından biri olan bu konuda termik ve nükleer teknik-

lere de yönelerek çareler aramaya devam ediliyor. Kuşkusuz bol ve ucuz enerji, sanayiinin bu çok gereksinim duyduğu ve üretim maliyetlerini etkileyen temel girdilerden birisidir. Ülkede sanayileşme geliştikçe enerjiye olan ihtiyaç da artacaktır.

Sulama projeleri ise daha geniş bir boyutta değerlendirilmek zorundadır. Çünkü GAP bitince bölgedeki geleneksel ürün düzeni değişecek, daha çok türde tarımsal üretim yapılacak ve genel olarak tarımsal üretim artacaktır. Bölgede geleneksel nadas kalkacak ve arazinin 1/4'üne ikinci ürün ekilecektir. Özellikle de sanayiye hammadde sağlayan ve geleneksel ihraç ürünleri olan sanayi bitkileri üretiminde önemli artışları olacaktır. Bunu rakamlarla ifade edersek tarımsal üretimden beklenen artışlar şöyledir:

Ürünler	Türkiye üretimi	GAP'tan beklenen net artış
Pamuk (lif)	580.000	685.482
Tütün	177.529	18.888
Pancar	14.308.375	4.098.895
Yağlı tohum.	1.807.904	1.327.820
Pirinç	168.000	141.869

Tahıllarda bölgenin zenginliğini göstermesi bakımından Türkiye'nin ve bölgenin üretim düzeylerini karşılaştırmak da tahıl üretiminde GAP'ın yaratabileceği etkinin önemini gösterecektir. Tahıllar (bir ton)

Ürünler	1984 Türkiye üretimi	1984 Bölgenin üretimi
Tarla bitkileri	45.130	4.440
Tahıllar	26.202	2.636
Baklagiller	1.318	481
Buğday	17.200	1.672
Arpa	6.500	943
Mercimek	604	434

Tahıllarda net artışlar henüz hesaplanmamıştır. Fakat birinci tabloda artışların düzeyi genel bir ölçü olarak alındığında bu konuda da oldukça yüksek artışların olabileceği kendiliğinden anlaşılır. Birinci tabloda görüldüğü gibi bazı ürünlerde net artışlar %100'e varmakta, özel-

(Dip not: Murat Şeker GAP s.45)

likle endüstriyel bitkilerde artışlar çok yüksek olmaktadır. Çünkü GAP'la birlikte bölgedeki geleneksel tarımsal yapılar değişecek ve yerini kapitalize ilişkiler alacaktır. Tarımdaki bu kapitalist dönüşüm bir toprak reformuyla birlikte ele alınmadığı için elbette mülkiyet ilişkilerinde mevcut toprak düzeninde bir değişiklik yaratmayacak; fakat bir yandan köylülüğün farklılaşması sürecini hızlandırırken bir yandan da yarı-feodal karakterli büyük toprak sahiplerini süreç içerisinde değişikliğe zorlayacaktır. Bu, Türkiye tarımında yıllardan beri uygulanan politikaların devamı niteliğindedir. Bu süreçte birlikte bölgede artan gelir belli ellerde toplanacak ve bunun da sanayiye aktarılmasına çalışılacaktır. Ayrıca iç pazarın gelişmesi sermaye birikiminin artmasına, ticari sermayenin güçlenmesine neden olacaktır. Bunlar da sınıfsal ayrışma ve saflaşmalarının hızlanmasına yol açacaktır.

İç pazarın genişletilmesi çabaları eskiden beri Türkiye kapitalizminin büyüme politikalarının bir sonucudur. Bu anlamda bölgede pazarın çok geniş bir boyutu olacaktır. Birkaç örnek bunu açıklayabilir: GAP tamamlandığında sadece tarımsal ilaç için yıllık 40 milyon ABD doları tutarında harcama yapılacaktır. Sadece pamuk çapası için yılda 750 bin tarım işçisine ihtiyaç olacaktır. Traktör ve diğer teknik araç-gereç, pazarlama, depolama, ulaştırma vb... harcamaları muazzam boyutlara varacaktır. Bu da tekelci sermayenin daha şimdiden ağzının suyunu akıtmakta ve bölgeye olan ilgisi giderek artırmaktadır. Şimdiye kadar hükümetin çıkardığı son derece avantajlı teşvik tedbirlerine rağmen bölgede yatırımdan kaçınan tek elci sermaye GAP'la birlikte büyük hayaller kurmaya başladı. Ülkenin en büyük tekelleri holdingleri bölgede şimdiden toprak kapatmaya ve plantasyon türü tarım yapma projeleri geliştirmeye başladı. Gazetelere de yansıdığı gibi başta Sabancı olmak üzere holdingler bölgede 100 binlerce dönüm araziye yok fiyatına kapatmaya yöneldiler. Bölgede yerli egemen sınıflar da dahil olmak üze-

re, yoğun bir arazi spekülasyonu başladı.

70'li yılların başında ithal ikameci ekonomi politikalarının izlendiği yıllarda oluşturulan GAP, enerji bunalımıyla ve 1980'den sonra uygulanmaya başlanan ihracata dayalı ekonomi politikalarıyla birlikte daha da önem kazandı. Ayrıca proje, Türkiye kapitalizminin geleneksel gelişimi sürecine, yani tarımda kapitalizmin yukarıdan aşağı doğru geliştirilmesi, iç pazarın genişletilmesi, tarımsal üretimin artırılması, tarımdan sanayiye sermaye ve ucuz işgücü aktarılması, tarıma dayalı sanayilere hammadde yaratılması vb... politikalarına uygundur. Özellikle de artık dışa açılmaya ve ortak pazarla bütünleşmeye çalışan tek elci sermayenin ucuz işgücü, enerji ve hammadde yaratılması, tarıma dayalı ihraç ürünlerinin artırılması vb... tercihlerine uygunluğu projeye yaygın bir destek verilmesine neden oldu. Bugün hükümetin projeyi ön plana çıkarmasının nedeni bunlardır.

GAP'ın geleceği

GAP'ın geleceği ne olacak? Planlanan sürede bitirilebilecek mi? Beklenen sonuçlar alınabilecek mi? Bu soruların yanıtı zamanla verilecek. Ancak bugünden bazı şeyleri söylemek müneccimlik olmasa gerek.

Kapitalist-emperyalist sistemin bir parçası, onun yeni bir uzantısı olan Türkiye gibi ülkelerde uzun vadeli ekonomik ve siyasal istikrar politikaları izlemek mümkün değildir. Çünkü emperyalist sisteme çok yönlü bağımlılık sistemin tüm ilişki ve çelişkilerinin ülkede yansımalarına neden olmakta, ekonomi sık sık darboğazlara girmekte, sosyal ve siyasal çalkantılar kaçınılmaz olmaktadır. Dolayısıyla, ülkede ancak kısa vadeli ekonomi ve siyasal istikrar politikaları geçerli olmakta bu da uzun vadeli kalkınma planlarını aksatmaktadır. Çünkü ülkede sermaye birikimi yetersizdir, teknoloji geridir, kaynak yaratmak güçtür. Bu da uluslararası tekellere, IMF, Dünya Bankası gibi kuruluşlara bağımlılığı artırmaktadır. Bu nedenle ge-

nellikle hiçbir yatırım zamanında bitirilmez vb... örnek olarak 5 yıllık kalkınma planının gerçekleşme düzeyleri gösterilebilir. Bu bakımdan GAP'ın belirlenen sürede bitirilemeyeceğini bugünden söyleyebiliriz. Gazetelerin yazdığına göre daha bugünden ciddi gecikmeler olmuştur.

İkinci olarak, bölgede gelişen ulusal vesımıfsal mücadeleler projenin geleceğini etkileyecektir. Ortadoğu'daki gelişmeler bölgenin stratejik önemini artırdıkça, jeopolitik nedenler ön plana çıkacak, bu da bölgeye resmi yaklaşımı değiştirebilecektir. Tekelci sermaye hâlâ bölgeyi güvenli görmediği için ciddi yatırımlara ilgi duymamaktadır. Devlet için ise bölgedeki tesislerin korunması bile ciddi bir sorun haline gelmiştir. Devlet şu anda kırsal alanda denetim kuramamaktadır. Şehirlerde var olan bugünkü denetimin de gelecekte bozulmayacağını hiçbir garantisi yoktur. Kürt sorununa yaklaşımında devletin resmi politikalarında temel bir değişiklik olmazsa gelecekte bölgedeki yatırımlar hiçbir zaman güvenli ve istikrarlı olmayacaktır.

Üçüncü olarak bu proje son tahlilde bölgede kapitalizmi geliştirecek, köylülüğün farklılaşmasını ve yoksullaşmasını hızlandıracak, topraksız ve az topraklı köylüleri tarım işçisi haline getirecek, bölgede proleteryanın nicel ve nitel gelişimi hızlanacaktır. Öte yandan büyük toprak sahiplerini kapitalist çiftlik sahibi haline getirecek, ticaret burjuvazisini güçlendirecek ve onların artı-değer sömürsünden aldıkları pay oranında egemen sınıflarla işbirliğini ve bütünlüşmelerini sağlayacaktır. Özetle bu gelişmeler bölgede ulusal ve sınıfsal çelişkileri artıracak, mücadelede şiddetlenecektir. Sonuç olarak proleterya sosyalistleri soruna programatik tespitleri ışığında yaklaşmalı ve değişen koşullarda mücadele hedeflerini bu doğrultuda geliştirmelidir.

Yararlanılan kaynaklar:

- 1- GAP Murat Şeker Verso Yayınları, Ankara 1986.
- 2- Köy, Köylülük ve Türkiye'de Köy Kalkınması Yücel Çağlar, TZD Yayınları Ankara 1986.

güncel bir sorun üzerine

Mirza FIRAT

Kürtlerin yaşadığı bölgede meydana gelen olaylar, sosyalistlerin yıllardır anlatmaya çalıştığı bir gerçeği yeniden ve çarpıcı bir biçimde siyasetin gündemine soktu. Bugüne kadar Türkiye’de ulusal bir sorunun varlığını göremeyen veya bilinçli bir biçimde görmezlikten gelen birçok aydın, sorunla ilgilenmeye ve görüş üretmeye başladı. Liberal aydınların bir bölümü, devletin bu konudaki resmi politikasını gözden geçirmesi gerektiğini yazdılar. Bu aydınlar göre, sorunun temelinde bölgenin geri ekonomik, sosyal

değildir. Açıktır ki sorunla ilgili tartışmalara esas olarak sorunun kendi sini dayatmış olması yol açmıştır. Bir başka deyişle, olaylar mevcut yasalara ve fiili engellere rağmen bu sorunun tartışılmasını zorunlu kılmıştır. Sınıfsal ve ulusal mücadele pratiğinde toplumsal gerçeklerin yasallaşması çok sık karşılaşılan bir olgudur.

Türkiye’de burjuva demokrat düşünceler yaygın değil. Bunun tarihsel ve somut nedenleri var. Türkiye aydınları, burjuva demokratik atılımların ve kitlelerin mücadele ge-

Türk hükümetlerinin hiçbirisi “Doğu’nun makus talihini” yenememiştir!

Resmi politika bugün, sorunun “Kürt sorunu” olarak adlandırılmasına da bir ölçüde göz yumuyor. “Devletin ve milletin bölünmezliği”ne bağlılıklarından kuşku duyulmayan aydınların ve politik grupların, sorunu bu adla tartışmaları, egemen sınıfları çok rahatsız etmiyor.

Sol basın, bu olgulardan dersler çıkaracağına ve ulusal sorunu bir başka zeminde tartışacağına, uzlaşmacı bir yola sapıyor. Sorunu “Doğu sorunu” veya “Kürt sorunu” olarak adlandırıyor. Bu anlamda sol basında (ki hemen tümü kendisini sosyalist olarak tanımlıyor) ileri sürülen düşüncelerin, egemen sınıfların çıkarlarıyla hangi temel noktalarda çeliştiği pek anlaşılamıyor. Toplumsal gerçeklerin yasal engelleri aştığı dönemlerde bu sorunla ilgili yazı yazmak, ulusal sorunun propagandasını yapmak kolay. Oysa asıl önemli olan böylesi koşullarda burjuvazi ile sömürgecilerle aynı zemine düşmeden propaganda ve ajitasyon sürdürebilmektir. Yasalara rağmen, bunun yolları bulunabilir; hem de yasal platformda. Hiçbir şey, sosyalistlerin burjuvazi ile aynı dilde konuşmalarını haklı gösteremez. Bu sorunda, burjuvazi ile aynı paralele düşmektense susmak daha doğrudur.

Legal sol basının sorunu ele alış biçimi sosyalistlikle bağdaşmıyor. Bu eleştirinin de ötesinde bir suçlamadır. Sosyal-şövenizm yakayı ye-

“Sosyalistler, ulusal sorunun devrim mücadelesindeki temel önemini muğlaklaştıracak, işçi sınıfına yanlış araçlarla çarpık bilinç götürülmesine neden olacak bir propagandadan kavram düzeyinde de olsa uzak durmalıdırlar”.

ve kültürel yapısı ve halkın etnik özelliğinin farklı olması yatıyor. Bölgenin farklılığından kaynaklanan soruna bu bakış açısıyla yaklaşılmazsa, bölgenin farklı bir etnik yapı barındırdığı kabul edilmezse, bölgedeki halkın dili ve kültürüne yönelik baskılar ortadan kaldırılmazsa olayların önü alınamayabilir. Sorunu salt askeri yöntemlerle çözmeye kalkışmak, gelecekte daha büyük olaylara yol açmak demektir. Bu liberal aydınlar uzun vadede burjuvazinin sınıf çıkarlarının nasıl savunulacağını bilincindeler. Öne sürdükleri öneriler de bunu kanıtlıyor. Ancak Türk burjuvazisi bu öneriler doğrultusunda bir politika oluşturmaya henüz hazır değil. Ne resmi olarak Kürt halkının varlığını kabule hazır, ne de ulusal sorunu reformcu bir tarzda çözmeye hazır.

Bugün sorun, legal planda bir ölçüde tartışılabilirse, bunu burjuvazinin hoşgörüsüne veya ülkedeki demokrasiye bağlamak olanaklı

leneklerinin cılız olduğu bir toprakta yetiştiriler. Sosyalist olduklarını iddia eden birçok aydın ve çevre bile, ulusal sorun söz konusu olduğunda bu genel çerçevenin dışına çıkamıyor.

Türkiye’nin tarihsel, toplumsal ve kültürel özellikleri aydınları aklama gerekçesi olamaz. Çünkü bu özelliklere rağmen ciddi bir mücadele yürütmemişler, sosyalistlik bir yana burjuva demokratiğinin gereklerini dahi yerine getirmemişlerdir. Dün öyleydi: bugün de temelde değişen bir şey yok. Üstelik bugün ulusal sorun 1960’ların terimleri ile tartışılıyor.

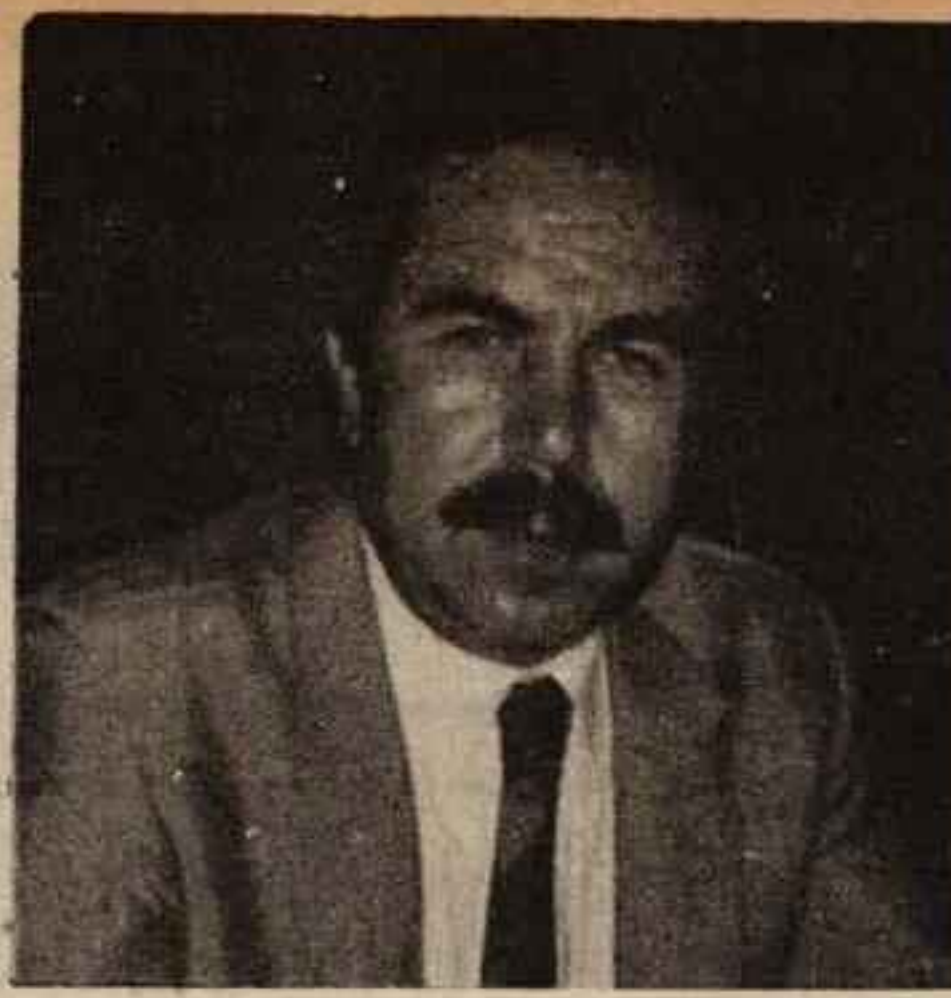
Resmi politika, “Doğu Sorunu”-nun varlığını inkar etmiyor. Tam tersine bunu kabul ediyor. Ancak bu kabul “Doğu”-nın ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan geri kalmışlığıyla sınırlı. T.C.’nin tüm hükümetlerinin programlarının bu soruna “özel” bir önem verdikleri bilinmektedir. Ama, nedense sorun, çözüme bağlanamadan bir hükümetten diğerine devredilmiş. Kısacası,

niden ele verdi. Zira kimin sosyal-şovenist, kimin sosyalist olduğu böyle dönemlerde belli olur. Sosyal-şovenizmin Türkiye sosyalist hareketinin ve intel ligentsiyasının büyük bir kesiminin karakteristik bir özelliği olduğu açığa çıkmıştır.

Türkiye’de yasalar, ulusal sorunla ilgili propgandayı yasaklıyor. Ayrıca yasalarda yer almayan ve devlet güçlerinin fiili baskılarından kaynaklanan yasaklar da var. Bu yasaklara solun bir kesiminin korkak ve kişiliksiz politik karakteri de eklenince; alan, hem daha çok genişliyor, hem de toplumda anlayış düzeyinde bu durumun doğal karşılanması (bu yasakların kendisine kitlesel bir temel bulması) yaygınlaşıyor.

Basında Irak Kürdistanı, İran Kürdistanı vb. terimleri kullanmak olağanlaştı. Bu terimleri sol basının yanı sıra burjuva basını da kullanıyor. Bu sadece PKK’nın eylemlerinden kaynaklanmadı. İran-Irak savaşı ve bu savaşın nedeniyle oluşan konjonktür, Ortadoğu’da uluslararası bir sömürge olan Kürdistan’ın İran Kürdistanı ve Irak Kürdistanı bölgelerinde, peşmerge savaşı için geçmişe oranla elverişli bir ortam yarattı. Türk egemen sınıfları için kabul edilemez sonuçlara yol açabilecek böylesi bir gelişmeye sömürgeciler seyirci kalamazlardı.

Kerkük ve Musul’u Türk ordusunun işgale kalkışacağını savını kimler ortaya attı? Türkiye’de siyasal gündemi günlerce meşgul eden bir tartışmayı kimler başlattı? Bunlar vb. etkenler, bugün basında Irak Kürdistan’ından İran Kürdistan’ından KYB’den, KDP’den, Barzani’den, Talabani’den, Kasemlo’dan söz edilmesinin. bu konularda röportajlar ve yazı dizilerinin yayınlanmasının doğal karşılandığı bir noktaya getirdi Türkiye’yi. Ancak, sınır buraya kadar, bu sınırın ötesine geçmek, aynı veya benzer terimlerle Türkiye’de ulusal sorunu tartışmak, devletin resmi sınırları içerisinde değerlendirilen ve Kürtlere ait olduğu iddia edilen birtakım olgular da, bunların tarihsel ve somut temellerinden bahsetmek söz konusu olguları adıyla yazmak hâlâ yasak.

Bölge Valisi: Hayri Kozakçioğlu

Kendisini dayatan ve tartıştıran sorunu “Doğu sorunu” veya “Kürt sorunu” gibi terimlerle adlandırmak yanlıştır. Özellikle sosyalistler sorunu böyle tarif etmemeliler. Bu onları, sorunu burjuva edebiyatının sözcükleri ile tartışma konumuna sürükler. Sorunu doğru adlandırmak gerekir. Eğer yasalarla çatışma durumuna gelmek istenmiyorsa, bilimsel sosyalizmin literatürüne bağlı kalınarak “Doğu sorunu” veya “Kürt sorunu” demek yerine başka sözcükler, kavramlar üretilebilir.

Sosyalistler, ulusal sorunun devrim mücadelesindeki temel önemini

“Bölge Valiliği; bölgenin kendine özgü bir karakter taşıdığı için dolaylı da olsa kabulü anlamına gelmektedir”.

muğlaklaştıracak işçi sınıfına yanlış araçlarla çarpık bilinç götürülmesine neden olacak bir propagandadan kavram düzeyinde de olsa uzak durmalıdırlar.

1- Yasal mücadele yasaların çizdiği çerçevede süren bir mücadele olarak kavranıyor. İlk bakışta mantığa uygun ve doğru gibi görünen bu önermeyi, toplumsal mücadelelerin yasalarla ilişkisi açısından değerlendirmek gerekir. Sosyalistler tahlilci bir mantığı savunurlar. İndirgemeci bir mantıkla yasal mücadele sorunu ele alınamaz.

Yasalardan yararlanarak siyasal gerçekleri anlatmak, yasalara rağmen birşeyleri dayatmayı içermediği sürece ne burjuva zeminden çıkılabilir; ne de kapitalist rejimi hedef alan bütünlüklü bir mücadele hattı yaratılabilir. Yasal mücadeleyi mevcut burjuva yasalarını toplumsal mücadelenin yasalarıyla aşacak bir anlayışla sürdürmek, devrimci bir

bakış açısına sahip olunup olunmadığının başlıca göstergesidir. Bu yapılmadığı sürece reformizmden kurtulunamaz. Bu bağlamda, Türkiye solu ve aydınlarının büyük bir bölümü tartıştığımız sorundaki bakış açılarının sosyal-reformist olduğu öne sürülebilir.

2- PKK’nın eylemleri; bölgede, egemen ulus burjuvazisinin temellerini sarstı. Bölgedeki askeri güçler, gerilla mücadelesi olarak tanımlanan olayları durduramadı. Olayların süreç içerisinde genişleyerek tırmanması devletin zayıf olduğu imajının doğmasına yol açtı. Türk egemen sınıflar için bu kabul edilemez bir durumdu. Bölgeye yeni askeri birlikler gönderildi. Türk ordusunun seçme komando birlikleri ve gerilla mücadelesine karşı özel olarak eğitilmiş bir polis birliği bölgeye yollandı. Askeri alanda atılan adımlar, özel bir kolordunun kurulmasının kararlaştırılmasıyla noktalandı. Bugün bölgede büyük bir askeri gücün konumlandırılmış olduğu bir gerçek. Ve bu gerçeği Türkiye’de inkar eden ne asker ne de sivil hiçbir yet-

kili yok.

Alınan askeri önlemler bir hazırlık sonrası hayata geçirildiği anlaşılan silahlı mücadele karşısında bir ölçüde etkisiz kaldı. Belirli yörelerde devletin denetimi tartışılır bir görüntü içerisine girdi. Örneğin; önceden geçici karakollarla veya beş-on kişilik jandarma birlikleri ile bölgenin hemen her köşesinde Türk devleti varlığını etkin bir biçimde hissettirebiliyordu. Silahlı mücadele, devletin bu örgütlenme biçimini etkisizleştirdi. Geçici karakollar ve az sayıda kişiden oluşmuş jandarma birlikleri biçimindeki örgütlenme yerine, kilit noktalarda ve büyük yerleşme birimlerinde mevzilemiş askeri örgütlenmelerin güçlendirilmesine ağırlık verildi. Böylece, PKK küçümsenemeyecek bir alanda hareket serbestisi kazandı. Ancak egemen sınıflar gelişmelerden dersler çıkarmasını biliyorlardı. Tarihte benzer durumlarda uyguladıkları taktikler

Bir milis örgütlenmesi olan korucu sistemi sayesinde, geçici karakollarla veya küçük jandarma birlikleri ile denetlenemeyen birçok yerleşim birimi denetlenebilir (!) hale geldi.

vardı. Hamidiye Alayları bunun somut bir örneği idi. Sömürgeci Osmanlı Padişahı Abdülhamit kendi adını verdiği Hamidiye Alayları'nı örgütlerken, bir taşla birçok kuş vurmayı amaçlamıştı. Hamidiye Alayları bünyesinde örgütlenmiş Kürt aşiretleri hem sömürgeciliğe toplumsal taban oluşturmuş; hem Kürtlerin hem de bölgede Kürtlerle içiçe yaşayan Ermenilerin direnişinin bastırılmasında önemli rol üstlenebilecek bir örgütlenme yaratılmıştı.

Korucu sisteminin özünde Hamidiye Alaylarından bir farkı yok. Sadece geçmişten farklı olarak, isyan edebilecek bir Ermeni nüfus kalmadı bölgede. Ama devletin Kürtler arasında bir desteğe ve halkı yönetmek için bölmeye olan ihtiyacı bugün de önemini koruyor. Bir

milis örgütlenmesi olan korucu sistemi sayesinde, geçici karakollarla veya küçük jandarma birlikleri ile denetlenemeyen birçok yerleşim birimi denetlenebilir bir hale geldi. Bu olgu, PKK'nın korucuların yanı sıra niçin yaşlılara, kadın ve çocuklara da saldırdığı sorusuna da açıklık

eylemsizliğe zorlayan bu sisteme tepkisiz kalması doğal olarak düşünülemez. Ancak PKK benimsediğini iddia ettiği bilimsel sosyalizm ve ulusal kurtuluş mücadelesinin ortaya koyduğu derslerin yol göstericiliğinde bu soruna çözüm arayacağına kendisini kitlelerden tecrit edecek bir

“Korucu Sistemi’nin özünde Abdülhamid’in Hamidiye Alayları’ndan bir farkı yok. Sistem, bir yandan ulusal kurtuluşun alanını daralttı; bir yandan da kitlelerle bağ kurmasının önüne yeni engeller dikti”.

getirmektedir. Korucu sistemi bir yandan PKK'nın hareket alanını daralttı; bir yandan da kitlelerle bağ kurmasının önüne yeni engeller dikti. Gerilla mücadelesi verdiğini söyleyen bir siyasal örgütün kendisini

yol seçti ve sosyalizmle asla bağdaşmayacak eylemler gerçekleştirdi. Bölgede, kan davalarında bile özel olarak kadın ve çocuklar hedef alınmıyor, onlara dokunulmuyor. Bu geleneğin dahi PKK için bir şey ifa-

Ulusal kurtuluşa önderlik eden hiçbir örgütün pratiğinde bu düzeyde ve savunulan bir politika olarak; yaşlılar, kadın ve çocuklar hedef alınmamıştır.

“Egemen sınıflar Türkiye toplumunda PKK’nın eylemlerini bir malzeme olarak kullanıp, şovenizmi körüklemeye çalışıyor”.

de etmediği anlaşılmakta.

Türkiye’de solun içerisinde ulusal sorunun temelinde ezilen ulus mu veya ilhak edilmiş ezilen ulus mu, ya da sömürge ulus mu olarak ele alınacağı tartışılıyordu. Bu tartışma daha sonra güncelliğini yitirdiyse de bu konuda bir hayli mesafe alındı. Örneğin sömürge tezini savunanların sayısı çoğaldı. Eskiden bu tartışmayı soyut ve akademik bulanlar bile daha sonra sömürge kavramını kullanmadan, bu kavramın içerdiği birçok unsurdan kendi teorik görüşlerini şekillendirirken yararlandılar.

Bölgedeki askeri gücün ve yine askeri alanda gerçekleştirilen ve Türkiye’nin başka hiçbir bölgesinde rastlanmayan örgütlenmenin yanı sıra **Bölge Valiliği** adı ile yeni bir örgütlenmeye gidildi. Valiliğe olağanüstü halin uygulandığı iller dışında başka iller de bağlandı. İdari alanda gerçekleştirilen bir örgütlenme biçimi gibi gözükse de, Bölge

Valiliği, temelde siyasi bir yönetim biçimidir. Bölge Valiliği kurumu, Türkiye’deki genel idari mekanizmadan çok farklı. Bu yönetim biçimi, bölgenin Türkiye’nin herhangi bir bölgesi olmadığını ve bölgenin kendine özgü bir karakter taşıdığını dolaylı da olsa, kabulü anlamına gelmektedir. Sınırdan alınan önlemler ve toplu yerleşim projesi de atılan bu adımlara eklenince ortaya oldukça çarpıcı ve kavramak isteyenler için öğretici bir manzara çıkmaktadır. Bölge geçmişe oranla daha çok klasik sömürgelere benzemiştir. Bu durumun solun içerisinde ulusal sorunla ilgili tartışmalara belli bir açıklık getirmesi gerekiyor. Sömürge tezini reddedenler, bundan sonra yanlış tezlerini savunmada ısrarlı olurlarsa inandırıcılık açısından çok zorlanacaklardır.

Silahlı eylemler resmi politikayı teşhir etmede ileri bir işlev gördü. Türk egemen sınıfları, bugüne ka-

dar hayata geçirdikleri örgütlenme biçimleri ve uyguladıkları yöntemlerle, bölgeyi yönetemez bir konuma düştüler. Alınan olağanüstü önlemler de bunu kanıtlamaktadır. Aslında dün de, Türkiye’nin herhangi bir bölgesinden farklı bir yaklaşımla bu bölgede politikalar yürütülüyordu. Sosyalistler bu gerçeği kitlelere anlatmaya çalışılsaydı da, söz konusu çaba, Türkiye toplumunda şovenizmin gücünü kısmen geriletmenin ötesine geçemedi. 12 Eylül döneminde ise, sosyalist hareket ağır bir yenilgiye uğrayınca, şovenizmin delik alan yerleri yeniden tamir edildi. Halk yığınları, Kemalizmin ideolojik bombardımanına tabi tutuldu.

Kürt aydınlarının büyük bir bölümü 12 Eylül öncesinde kendilerini bölgenin gerçeklerinden koparmayı amaçlayan ve egemen ulusun burjuvazisine uşaklık etmeye zorlayan politikalara rağmen farklı bir tutum aldı. Bu aydınlar ulusal bilinçlenme ve örgütlenme alanında belirleyici bir rol oynadılar. 12 Eylül sonrasında askeri yönetimin bu devrimci ve yurtsever aydınlaraya yönelik politikası egemen ulus burjuvazisinin, bu aydınları ne ölçüde tehlikeli gördüğünü gözler önüne sermiştir.

Bugün PKK’nın eylemleri baha ne edilerek bölge halkı ve aydınlar çok yönlü bir saldırıya maruz kalmaktadır. Resmi politika da askeri zorun, fiziki baskıların, işkencenin üzerine oturtulmuştur. Türkiye toplumunda ise, egemen sınıflar PKK’nın yanlış eylemlerini bir malzeme olarak kullanıp şovenizmi körüklemeye çalışmaktadır. Ancak Kürtlerin Türk soyundan geldikleri görüşü, eskisi kadar kitleleri etkilememektedir. Türkiye toplumu Kürt sözcüğüyle her zamankinden daha çok haşırneşir olmuştur, (burjuva basını bu sorunun güncelleşmesinde belli bir pay sahibidir) ve bu gelişme kaçınılmaz olarak kitleleri sorunu anlama ve kavrama eğilimine sokmuştur. Bu nedenle ulusal sorunla ilgili propaganda ve ajitasyon yürütmek için elverişli bir zemin doğmuştur. Solun ise bu olanağı değerlendirmede ciddi bir çaba içeri-

sinde olmadığı görülmektedir.

3- Yukarıda PKK'nın saldırılarını yaşlılara, kadın ve çocuklara yöneltmekle kendisini kitlelerden tecrit ettiğini belirtmişim. Ayrıca bölge halkının geleneksel tutumuna rağmen yaşlıların kadın ve çocukların hedef alınan korucularla aynı kefeye konulması özünde korucu sisteminin PKK için oluşturduğu handikaptan kaynaklandığını vurgulamıştık. Ancak sorunun temel öneme sahip bir başka yanı daha var. O da, PKK'nın silahlı mücadele anlayışının yanlış olması. Bu örgütün ideolojik ve siyasal hattı ve bu hattın bir ifadesi olan silahlı mücadele

egemen sınıflara bağlı düşünceleri savunacaklar ve bu doğrultuda tavır almaya devam edeceklerdir.

Ulusal kurtuluş mücadelesi, genellikle geniş cephe taktikleri üzerinde yükselir. Mücadelede hedefler sömürgecilik ve sömürgeciliğin toplumsal dayanakları olan yerli işbirlikçi sınıflarla sınırlandırılmazsa ne kitlesel bir hareket yaratılabilir, ne de ulusal devrim başarıya ulaştırılabilir. Korucu sistemi gibi örgütlenmeler, birçok ülkede, ulusal kurtuluş mücadelesinin karşısına çıkarılmıştır. Ama zaferle sonuçlanmış ulusal mücadelelerde ulusal kurtuluşa önderlik eden hiçbir örgütün

“Ulusal kurtuluş mücadelesi genellikle geniş cephe taktikleri üzerinde yükselir. Mücadelede hedefler sömürgecilik ve sömürgeciliğin toplumsal dayanakları olan yerli işbirlikçi sınıflarla sınırlandırılmazsa ne kitlesel bir hareket yaratılabilir, ne de ulusal kurtuluşçu hareket başarıya ulaştırılabilir”.

anlayışı bilimsel sosyalizmle çelişiyor. Bırakın “Marksist-Leninistliği”, devrimci-milliyetçi bir örgüt bile bölgede sömürgecilerle işbirliği yapan örgütlenmelerle veya kişilerle savaşırken bu tür yöntemleri kendi dünya anlayışını inkâr konumuna düşmeden, kullanmaz. Kullanmaya kalkıştığında, kendi pratiğinde olumlu olan ne varsa, onların tümü üzerinde kuşku yaratır.

Korucu sistemini kısa vadede çöktürmek mantığıyla bu yöntemlere başvurulduğu anlaşılmaktadır. Bu yol ulusal kurtuluş mücadelesi verdiğini söyleyen bir örgüt için tehlikeli ve çıkmaz bir yoldur. Bölgede benzer eylemleri devlet güçleri veya karşı-devrimci çevreler de yapsa, bunlar PKK'ya yazılacaktır. Oysa devrimci bir örgüt kendi eylem çizgisini kitlelerin çıkarlarıyla çakışan niteliğini olası bir provakasyona karşı gösterebilmeli, farklılığını ortaya koyabilmelidir. Kitleler mücadeleye ancak böyle kazanılabilirler. Ulusal ve sınıfsal devrimin kitlelerin eseri olması kitle çizgisine uygun bir politika izlemekle olanaklıdır. Devrimci bir örgütle karşı devrimci bir odağın eylemleri arasındaki farklılığı kitlelerin anlayamadığı bir durumda, kitleler, ideolojik olarak,

pratiğinde bu düzeyde ve savunulan bir politika olarak; yaşlılar, kadın ve çocuklar hedef alınmamıştır. PKK'nın bu devrimlerin pratiğinden dersler çıkarmadığı açıktır. Öyle ki milliyetçi veya feodal-burjuva örgütleri olarak tanımlanan İKDP, KYB, vb. örgütler bile benzer yöntemlere başvurmamaktadır. Bu örgütlerin yaşlıları, kadın ve çocukları öldürdüğünü, bunu çizgi haline getirdiklerini kimse iddia edemez. PKK Marksist-Leninist bir örgüt olduğunu söylemesine rağmen, bu örgütlerden de fiiliyatta daha geri bir konuma düşmüştür. Kitleler ideolojik ve siyasal açıdan hazır olmadan bu düzeyde bir silahlı mücadele başlatmak yanlışlıktır. Ulusal hareketin yenildiği, kitlelerin politikadan uzaklaştırıldığı koşullarda silahlı mücadeleyi temel alarak bir ulusal direniş örgütlemeye kalkışmak, kaçınılmaz olarak kitlelerin seyirci kalacağı, çarpışmanın devlet güçleriyle kadrolar arasında sürdüğü bir duruma yol açacaktır. PKK'yı yönlendiren başlıca etkenin, kitlelerin ideolojik ve siyasal bakımdan silahlı mücadeleye hazırlanması olmadığı bellidir. PKK, sömürgeciliğin bölgedeki yoğun baskısını ölçmektedir. PKK'nın mantığına göre, kitleler ne kadar çok ezilirler-

se o kadar mücadeleye hazır olacaklardır.

Bir ülke veya bölge sömürge statüsü içerisinde bulunuyorsa, o ülkede veya bölgede yaşayan halk asırlardır süren baskı ve sömürü altında tutuluyorsa; halkın kendi kaderini tayin etmenin bir yolu olarak şiddete başvurması meşrudur; doğal bir haktır. Bu açıdan, hiç kimse ezilen-sömürge ulusun kurtuluşçu güçlerini suçlayamaz.

Silahlı mücadelenin temel alınabilmesi için nesnel koşulların yanı sıra, öznel koşulların da hazır olması bir zorunluluktur. 12 Eylül koşullarında bölgede sürdürülen baskı politikaları bu öznel koşulların temellerini mi attı; yoksa bu tarihe kadar bölgede gelişen ulusal ve demokratik bilinçlenme ve tepkileri bastırıp, kitleleri ideolojik ve siyasal bakımdan daha çok egemen ulus burjuvazisine ve onun bölgedeki yerli işbirlikçilerine bağımlı bir hale mi getirdi? Bu soruları, PKK'nın pratiği yanıtlamaktadır. Bir örgüt, yalnızca kendi kadrolarına dayanarak silahlı mücadeleye başlamamalı. Bunun için bir çalışma yapmak ve kitleleri silahlı mücadeleye hazırlamak gereklidir. Koşulları olgunlaşmamışken silahlı mücadeleyi başlatmak, trajik gelişmelere neden olabilir. Olaylar da bunu doğrulamaktadır. PKK'nın başlangıçta devletin askeri ve sivil güçlerine, bölgede devletle işbirliği yapan unsurlara yönelik eylemler düzenleyerek bir sempati topladı. Daha sonra ise, bu sempatiyi aleyhte tepkilere dönüştüren eylemler gerçekleştirdi. PKK bu mücadele anlayışıyla bölge halkı içerisinde taban edinemez. Büyük olasılıkla verili siyasal konjonktür değişmediği sürece, PKK'nın eylemleri de devam edecektir. Ancak bu eylem çizgisiyle işçilere ve köylülere bilinç götürülemez. Bölge halkı ulusal kurtuluş mücadelesine kazanılamaz. Sömürgeciler ise, böyle hazırlıksız başlatılan bir mücadele karşısında kısa sürede zayıf yanlarını güçlendirdi, olaylardan dersler çıkararak, bölgedeki hegemonyasını pekiştirecek örgütlenmelere gitti. Bu düzeyde bir silahlı mücadele için ideolojik ve siyasal bir temelin önceden

“Bir ülke veya bölge sömürge statüsü içerisinde bulunuyorsa, o ülkede veya bölgede yaşayan halk asırlardır süren baskı ve sömürü altında tutuluyorsa, halkın kendi kaderini tayin etmenin bir yolu olarak şiddete başvurması meşrudur; doğal bir haktır”.

oluşturulmamasının yanı sıra koşulları daha da ağırlaştıracak başka etkenler de var. Ne bölge halkının misyon geleneği güçlüdür; (örneğin aynı şey Irak Kürdistan’ı için geçerli değildir) ne de PKK kendi dışındaki siyasal hareketleri mücadeleye katabilmiştir.

4- PKK’yı ideolojik olarak teş-

hir etmek, bölgede devrimci mücadelenin nasıl bir anlayışla sürdürülmesi gerektiğine ilişkin, teorik düzeyde doğru görüşler savunmak yeterli değil. Herşeyden önce bölgede devrimci faaliyet yürütebilecek bir örgüt olmalı. Açıktır ki, böyle bir örgüt eski örgüt biçimlerini ve çalışma tarzlarını yineleyerek yaratıla-

maz. Değişen koşullara bağlı olarak yeni örgüt biçimlerine ve çalışma tarzlarına ihtiyaç var. Bölgede siyasal faaliyet eski biçimler altında sürdürülemez. Özel olarak, bugün PKK’nın mücadelesinde ifadesini bulan çizginin yanlışlığını pratikte kitlelere kavratılabilecek bir mücadele anlayışıyla davranılmalıdır.

Ulusal kurtuluş mücadelelerinin pratiği göstermiştir ki, siyasal mücadeleden silahlı mücadeleye geçiş için bir hazırlık evresi gerekir. Silahlı mücadele kitlelerin bilinçlenme ve örgütlenme düzeylerine paralel olarak adım adım geliştirilecek bir mücadele biçimidir.

PKK’nın pratiği ortak örgütlenme tezini ve bölgedeki devrimci mücadelenin Türkiye’deki devrim mücadelesine paralel geliştiği görüşünü çürütmüş müdür? Tarihsel bir anı, konjonktürel bir durumu, ya da tartışmalı bazı belirtileri genelleştirerek böyle bir teorik sonuca ulaşmak yanlıştır. Hayatın ayrı örgütlenmeyi mi, yoksa ortak örgütlenmeyi mi doğrulayacağı görüşü henüz yanıtını bulmamış bir sorudur. Ortak örgütlenmeyi savunanlar, teorik tezlerini maddi bir güç haline getirebilirlerse ancak o zaman bu soruya doğru yanıt verenler sıfatına hak kazanacaklardır.

“GENEL AF ve İdam Cezalarına Karşı” MITİNG

İnsan Hakları Derneği’nin 19 Eylül’de başlattığı “Genel Af için ve İdam Cezalarına Karşı” kampanya ülke çapında devam ediyor. Adana, İzmit, Bursa, Ankara, İzmir, İstanbul, Kayseri’de konuya ilişkin bölge toplantıları ve paneller yapıldı. Açılan imza kampanyasında sayı 75.000’e yaklaşıyor. Kampanyanın mitingi İstanbul Şubesinde düzenlenecek. Mitingin tertip komitesi; Emil Galip Sandalcı, Filiz Karakuş, Şükran Ketenci, Serap Yakut, Adnan Özyalçınar, Melahat Sarptunalı ve Ragıp Zarakolu’dan oluşuyor. Tertip komitesi başkanı Emil Galip Sandalcı. 6 Aralık

1987 Pazar günü Yoğurtçu Parkı’ndan başlayarak Kuşdili ve Salıpazarı içinden, eski tramvay deposu karşısında bitirilecek yürüyüş sonunda miting yapılacaktır. Miting saat 13.00’te başlayıp 17.00’de bitirilecektir. Miting başvurusu 16 Kasım 1987 tarihinde yapıldı. Mitingte konuşmacılar ve sloganlar sonra bildirilecektir.

Tüm sosyalistlerin devrimci-demokrat kuruluş ve kişilerin bu kampanyaya destek vermesi mitinge geniş katılım sağlaması insan haklarına saygı ve idamlara karşı olmanın gereğidir.

Galile gibi değil, Beşikçi gibi

Nedret SENA

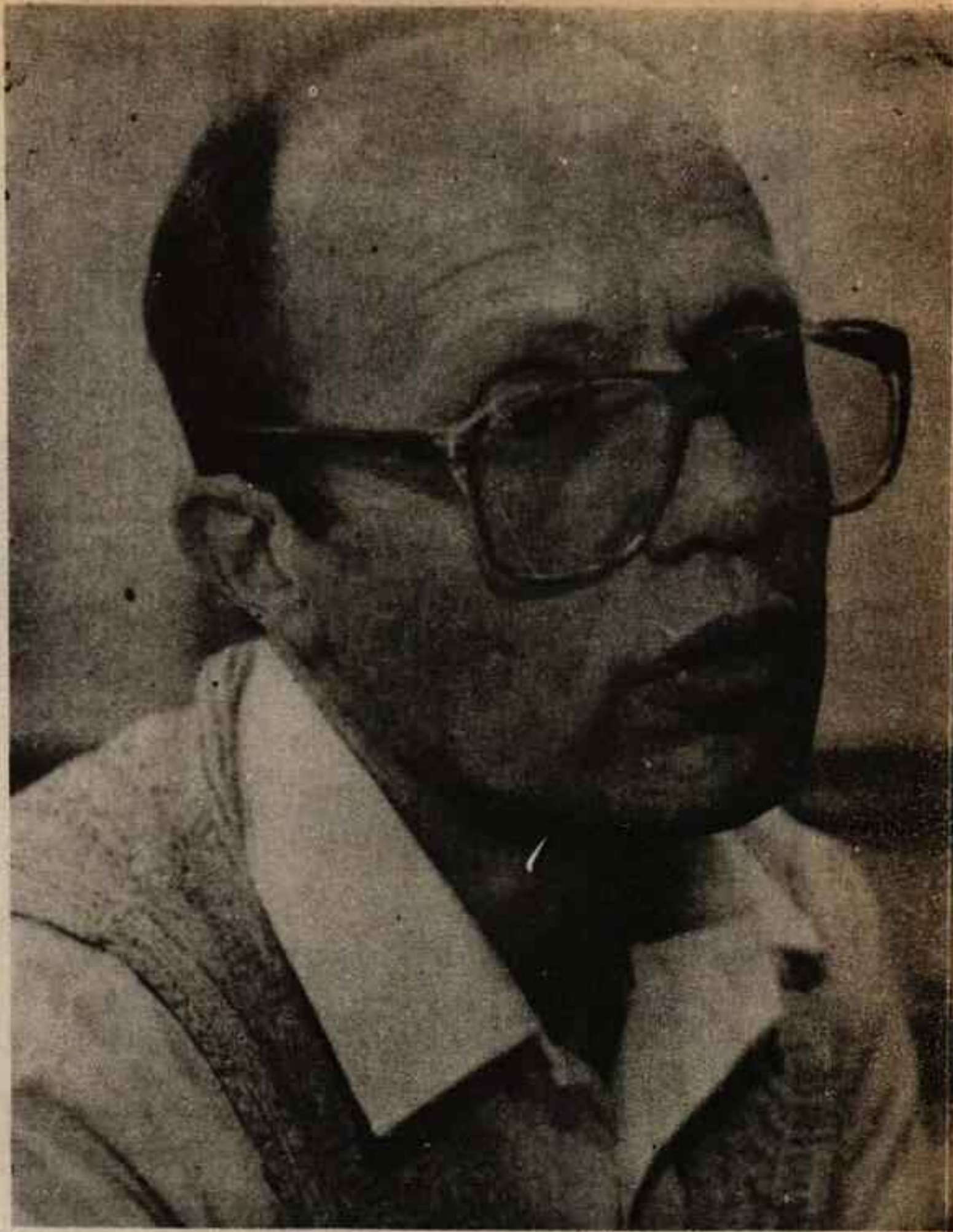
Galile gibi diyorlar ama o “Beşikçi gibi” denilerek anılmayı hak ediyor. Galile mahkeme önünde kabul ettikten sonra, ancak kapıdan çıkarken kendisini tutamayıp, “yine de dönüyor” diyebilmişti. Ve bu nedenle olacak sıkışınca kaytarmayı marifet sananlarca daha çok seviliyor.

Galile bilim adamıydı ve bilimsel yöntem onu kilisenin görüşlerini redde götürmüştü. Beşikçi’yle benzerlikleri var. Ama Beşikçi, türünün ilk örneği olmasa da, sağlam örneği. Türkiye’de inançlarını reddetmediği için ıstırap çekmiş kelleyi vermiş az insan yok. Bunlar devrimci sosyalistlerin dışındakiler tarafından benimsenmezler.

Galile’nin dünkü konumu egemen ideoloji ile çatışmaydı ama bugünkü konumu öyle değil. Onun için daha çok benimsenebiliyor (Belki de bilim adamlarının bilimsel üretimlerine devam edebilmek için zaman zaman kıvırtabilmelerine icazet çıkarmış olduğu düşünüldüğünden). Ama Beşikçi günümüzün egemen ideolojisiyle bilim adına çatışmaya girmiş; onun için de benimsenmesi zor. Bilim adamları var sözde ama ona sahip çıkmak akıllarına gelmez. Çünkü onlar için bilim adamlığı, kendi kişiliklerini oluşturan sıfat değil üzerlerine tutturulmuş bir etiket. Bilim adamlığı sıfatını ya egemen ideolojiyi savunmuş oldukları için edinmişlerdir, dolayısıyla, bilimin de Beşikçi gibilerinin de düşmanıdır, ya da bilim adamlığının üzerlerine yüklediği sorumluluğu taşıyamayacak derecede korkak ve bencildirler. Savundukları bilimi özümsememiş olduklarından korkaktırlar. Bencil olduklarından kendi konumlarına dokunabilecek olan tehlikeye karşı bilimi satmaya hazırdırlar. Onun için korkaktırlar; ya da bilimi satacak kadar cesurdurlar!

Beşikçi bilim adamı. Kendisi Türk ama bilim adamlığı onu demokrat olmaya ve bu sıfatla birlikte yaşayabilmek için demokrasinin getirebileceği her türlü çileyi benimsemeye zorluyor. Demokrasinin Türkiye’de kolayca kazanılamayacağını aydın geçinenlerin suratına bir şamar gibi indiriyor. Evet yasaklanmamışları savunmak, yani rejimin istediği kadar “demokrat” olmak kolay. Ama bu aynı zamanda, biraz da o rejimin istediği adam olmak değil mi?

İşte Beşikçi’nin benimsediği bilim yönteminin kabul

etmediği de bu. Bu açıdan önemli Beşikçi. O her türlü önyargının, kuşkun, korkunun, bilimin kapısından içeri adım atarken bir yana konulması gerektiğini iyi kavrayan biri. Ama bu zorunluluğu günümüzün sosyalistleri bile benimsemiş değil. Bulunduğu noktanın haklılığını kanıtlamak için malzeme toplamayı “bilimsel çalışma” sanan anlayış sağda da solda da ortak. Sağ zaten nesnellik kavramına düşman. Ancak yer yer tecrit edilmiş nesnellikleri gene kendi evrensel, ebedi ilkelerini kanıtlamak üzere kullanmayı biliyor. Bizi ilgilendiren elbette ki, solun konumu. Solda sağdan taşınan anlayış hükmünü sürdürüyor. Beşikçi’nin konumu bu açıdan iyi ders verici bir örnek oluşturuyor. O, bulunduğu konumun çıkarlarına dokunabilecek kadar ileriye giden bir eleştirel yöntemi benimseyebiliyor. Ağır baskı altında yetişmiş olduğu egemen ideolojinin girmiş olduğu hiçbir çerçeve bu yöntemin önünde durmuyor. Başlangıçta somutta yakaladığı olguları olduğu gibi yansıtmaya çalışması bile onu egemen ideolojinin temsilcileri tarafından istenmeyen konuma sürüklese de, o bunu da yeterli bulmuyor. Sorunun konuluşunu sistemleştirmek üzere, yeni baştan “bilim yöntemi”ne dönüyor.

Eğer başlangıçta aldığı konumu şöyle haklı çıkarmaya çalışmış olsaydı gerçekleştirdiği adımları atması beklenemezdi: Sömürgeciler nasıl tarafsız biz de ezilen ulusun tarafını tuttuk ve onun haklılığını kanıtlamak için malzeme derleyeceğiz. Bu yaygın bir anlayıştır sos-

yalistler arasında; Ve doğru bir şeyin çarpıtılmasından üremektedir. “Biz işçi sınıfından yanayız, biz tarafsız olamayız”. Elbette ki işçi sınıfından yana olmak doğru ve tarafsız olmak da olanaklı değil. Ama bu doğru kavranıldığı takdirde işçi sınıfından yana olduğumuzdan dolayı yaptığımız, savunduğumuz her şey kendiliğinden bilimsel olamaz. Bu sanıyla davranan bulunduğu konumun çıkarlarına zarar verecek çok şeyi birlikte taşır. Zira proletaryadan yana olmak bir kalkış noktası değil, var olan herşeyin objektif eleştirisi, çatışmaların bilimsel çözümünün proletaryadan yana olmakla mümkün olduğunu ortaya koyduğu için, tarafsız olunamaz. Tersine subjektif belirlemedir. Subjektif taraflılık ise bilim dışıdır. Tersine objektif olmak da tarafsız olmak anlamına gelmez. Nesnel konum her zaman taraflı olmayı zorunlu kılar: çatışmaların (zıtların) dışında hiçbir nesnel konum yoktur. Burjuva için varolanı savunabilmek diğer tarafı yanıltabilmek için nesnellığın, tarafsızlığa tekabül ettiği kabul ettirilmeye çalışılır. Ama olanaksız olan da budur.

Birbiriyle ilişkisi olmayan konumlar arasındaki ta-

rafsızlıktan söz edilecek olsa gerçekten birçok nesnel konum bulunabilir. Ama ezenlerle ezilenler arasındaki ilişkide, tarafsız konum ezenin konumunu devam ettirmesine ses çıkarmamak, en azından ezme olayının haklılığını kabullenmek anlamına gelmesiyle taraf tutmaktır. Beşikçi, bilim yöntemiyle işte böyle bir konumu benimsedi ve ezenler onu kendi ulusuna ihanet etmekle suçladılar. Önemi yok, bilim dünyası onu hak ettiği yere koyuyor, insanlığın hak ettiği demokratik ilkeleri savunmuş olmakla o asla kendi ulusuna, yani emekçi halkına ihanet etmiyor. Tersine kendi halkının üzerindeki baskının kaynağının da onun karşı çıktığı ulusal ezgide yattığını görüyor. Bilimin gerçekleriyle, tüm insanlığın ve kendi halkının çıkarlarını nesnel olarak birleştiriyor. Umarız kendini bilim adamı sananlara olduğu gibi, birçok sosyalistimize de örnek olur.

Geçmiş olsun diyemiyoruz. Çünkü o bilim adamı olmakta inad edecek. Her mücadele alanında başarılar Beşikçi.

psikolojik ve patolojik

Nihat KARAMAN

Avrupa Topluluğu Türkiye'nin üyeliğine ilişkin olarak birtakım şartları içeren bir karar aldı. Bu karara göre Türkiye'nin topluluğa üye yapılması için şunların yerine getirilmesi şart koşulmaktadır:

“Ermeni soykırımı kabul edilecek,

“Yunanistan ile olan anlaşmazlıklarda uluslararası hukuka uyulacak,

“Kürtlerin varlığı kabul edilecek,

“Kıbrıs'taki işgalci kuvvetler çekilecek,

“Gerçek bir demokrasi olacak,

“Dini özgürlüklere uyulacak,

“İnsan haklarına uyulacak”.

Yedi maddesini saydığımız karar Ermeni sorunu ile ilgili karar tasarısının tartışılması sırasında ortaya çıktı ve hepsi birden benimsendi. Avrupa Topluluğu şimdiye kadar Türkiye üzerine birçok karar almıştır. Ama bu karar gerçekten bunlar içerisinde Türkiye açısından en ağır olanıdır denilebilir. Zaten kararın ne kadar ağır olduğu gerek yetkililerin ve gerekse yetkisizlerin onun üzerine ettikleri sözlerden anlaşılabilir. Başbakan gene usturubu kaçırıp arabeskleşiverdi:

“Bunları adam yerine bile koymayız... Bu kararı da kaldırtırız”.

Avrupa Parlamentosu'nun kararlarını kaldırtmanın ne kadar kolay olduğunu en iyi bilecek olanlardan biri de kuşkusuz Özal'ın kendisidir. Bu tür kararlar iki türlü değiştirilebilirler. Birincisi Avrupa burjuvazisine verilecek yağlı tavizlerle, ikincisi de Avrupa kamuoyunu yanına kazanıp ağır bir baskı gücü oluşturarak. Bunun dışında Türkiye'nin Avrupa ülkeleri üzerinde başka türden bir zorlayıcılık sağlayabilmesi asla olanaklı değildir. Ne diyebilir ki, petrol vermem, ne de ihtiyacınız olduğu zaman işçi göndermem. Ve başbakan gerçekten Avrupa topluluğuna üye olunmasını istiyorsa, kuşkusuz Avrupa burjuvazisine yağlı ödünleri vermek zorunda kalacaktır. Portekiz, İspanya ve Yunanistan'la varolan sorunlar ortada dururken, Avrupa burjuvazisinin kolay kolay Türkiye'nin dertlerine çözüm olmak üzere topluluğa kabul edilmesine olanak tanımayacaktır. Bunu Avrupa Topluluğu yetkilileri tam üyelik müracaatının hemen arkasından en açık ifadelerle ortaya koydular. En iyimser görüşlerle en az bir on yıl Türkiye'ye kapının önünde beklemesi gerektiğini en açık terimleriyle ifade ettiler. Ve dünya çapındaki krizin etkileri atlatılmadan, işsizlik ve büyüme sorunlarına sağlam çözümler getirilmeden, Avrupa'nın Türkiye'ye hoş geldiniz demesi beklenmemelidir. Bunlar açıkça bilinen gerçekler. Dolayısıyla, uluslararası anlaşmalar da ancak bu

çıkarlara uyduğu ölçüde geçerliğe sahip olabileceklerdir. Avrupa Topluluğu, İspanya, Portekiz ve Yunanistan'ın üye edildikleri sıralarda da aynı krizin başlangıç dönemlerini yaşamaktaydı ama buna rağmen bu ülkelerin üyeliklerini benimsedi.

Bunun birinci nedeni, bu ülkelerin üçünün de ekonomik durumlarının Türkiye'yle mukayese edilemeyecek kadar iyi olmasıdır. Kişi başına düşen milli gelirleri üçle dört kat arasında fark atmaktadır. Bu ülkeler belli bir düzeyin üzerinde asla göç vermemektedirler ve Avrupa sanayinin bir kısmı -emek yoğun olanları- bu ülkelere göç etmiş durumdadır. Diğer bir neden de Avrupa demokratik kamuoyunun bu ülkelerin açık diktatörlüklerin boyunduruğundan sıyrılmasına katkıda bulunmak amacıyla topluluğa katılmaları için baskı oluşturmuş olmalarıdır. Şimdi bizde bazı “demokrat”lar da onlar gibi bizim de Avrupa sayesinde demokrasiye kavuşacağımızın hayallerini kuruyorlar. Bu ülkelerin halkları demokrasi için kendileri mücadele etti. Avrupa olsa olsa onların demokraside daha ileri gitmelerinin önüne sağlam engeller oluşturmuş olur.

Yukarıdaki şartların hiçbirinin Türkiye için geçerli olduğunu söyleyebilmek olanaklı değildir. Ne ekonomik açıdan Türkiye'nin dertlerine çare olabilecek bir Avrupa vardır, ne de Avrupa demokratik kamuoyu

Türkiye'deki rejime karşı iyi duygular beslemektedir.

Avrupa Topluluğu'nun almış olduğu karar elbette ki Avrupa burjuvazisinin çıkarlarının neler olduğunu açıkça ortaya koymuyor. Bazıları sanabilirler ki, Avrupa burjuvazisi, Türkiye'yi parça parça edip, Kürtler, Araplar, Ermeniler vb. arasında paylaştırmak istiyor. Bu düşünceler ancak halkı, dört bir yandan büyük tehlikelerle sarılmış olduğumuza inandırıp, uyutmaya devam etmek isteyenler tarafından uydurulan fanatik görüşler olarak görülebilirler. Ama kuşkusuz, Avrupa demokratik kamuoyunun, Türkiye'deki insan hakları, milliyet sorunlarına yakın bir ilgisi vardır. Ve alınmış olan bu karar da ancak bu insanları tatmin edebilir. Avrupa gerciklerin ise, Türkiye'de ne olup bittiğiyle pek bir ilgileri yoktur. Ve onlar da şimdiye kadar rejimi desteklemekte kusur etmemişlerdir. Onların kendi ülkelerinde çalışmakta olan yabancı işçilere düşmanlık gösterdiklerine bakarak Türk rejimine karşı da aynı tutum içerisinde olduklarını sanmak büyük yanlış olur.

Ne var ki, bu gerçekleri yığınlardan gizlemeye çalışan yalnızca başbakan değil. Ondandır çıkışları yapanlar “demokrat” geçinenlerimiz oluyor. Ki, bu demokrat geçinenler bir zamanlar Türkiye'nin ortak pazara girmesini milli menfaatlere aykırı buluyor ve “onlar ortak, bir pazar sloganını” tekrarlıyorlardı. Ne hikmetse geçen yıllar içerisinde Avrupa topluluğuna dönüşen Ortak Pazar'ın hikmetini keşfettiler. Türkiye'yi oraya kabul etmek istemeyenleri, “psikolojik ve patolojik açıdan incelenmeye değer” bulan örneğin Altan Öymen şöyle diyor:

“Bu tabi Avrupa Parlamentosu adına, büyük bir skandaldı. Sen siyasal bir parlamento olarak, tarih için-

de tartışmalı bir konuda nasıl böyle önyargılı bir 'hüküm' oluşturabilirsin?...

"Daha sonraki skandal, hepsinden de büyük oldu. (Burada, yukarıda aktardığımız kararı zikrediyor.)...

"Belli ki Ermeni konusuyla ilgili bir karara, konuyla hiç ilgisi olmayan -ama Türkiye'yle ilgil olan- başka suçlamaların sokuşturulması böyle bir saplantının sonucu.

Bizce skandalın en büyüğü, asıl o saplantıdadır.

"Nedenleri üzerinde akla gelen çok şey var. Bu, Avrupa'da eski Yunan kültürüne olan duyguların, bugün onunla hiçbir bağlantısı olmayan yeni Yunan politikasını da himayesi altına alma hastalığı mıdır?

"Avrupa topluluğunu Hristiyanlıkla sınırlı tutma içgüdüsünün sonucu olarak, Hristiyan olmayan Türkiye'yi dışlama dürtüsü müdür? Fransa'da Le Pen hareketinde güncellenen Avrupa ırkçılığının Avrupa Parlamentosu'nda hortlaması mıdır?" (Milliyet, 22 Haziran 1987).

İnsan hakları, din özgürlüğü, Kıbrıs, Kürt, Arap, Ermeni denilince bizim demokratlarımız bir hoş oluyorlar. Bağımsızlıkçılıktan, başkaları karışıyor diye böyle yaptıklarını düşünsek o da mümkün değil. Bir zamanlar, bağımsızlıkçı geçinirlerdi, ama şimdi Avrupa Topluluğu'na gireceğiz diye şaha kalkmış durumdalar. Tipik Osmanlı aydını tutumu. Bir yandan sözde yurdunu çok sever, diğer yandan, kendi ülkesindeki gelişimler için Avrupa'dan medet umar. Hadi diyelim milliyetçidirler, korkuları var memleketin bir kısmını birileri Ermenilere verirler diye heyecana geliyorlar. Buna inanmak mümkün mü? Hangi Avrupa ülkesinin böyle bir tutumu var? Böyle bir şey olmadığı biliniyor. Ama öfke bir başka yandan geliyor. Avrupalıların "siz soykırım yaptınız" demeleri. Herşeyden önce böyle bir olayla ilgisi olan Altan Öymen mi ki bu kadar alınıyor? Böyle bir işe yaşı yetmez. Babası yapmışsa ona ne? Yoksa o da Atatürkçülüğü bıraktı mı? Onlar Osmanlı mirasını bir yana koymamışlar mıydı? Halifeyi hain ilan etmişler miydi? Belli ki, kendilerini o mirasın devamcısı olarak görüyorlar. Feodalizmin mirasçısı demokratlar!

Osmanlı mirasçısı olduklarını kabul edelim. Biraz akli başında insan da mı olamıyorlar? Atalarımız soykırım yapmadı. Pekala. Peki tarih boyunca Anadolu'da yaşamış olan Ermeni diye bir halkın olduğunu da inkar edecek değiller. Peki nereye gitti bu insanlar? Sovyet Ermenistanı'na büyük bir göç mü oldu? Yoksa kendileri, altmış sene önce, Avrupa işçiye ihtiyaç duyduğu için yüzbinlerle oraya mı göçtüler? Herhalde öyle değil. Bir hal oldu ve bu halk Anadolu toprakları üzerinden yok oldu. Sonradan bir kısmı İran'da, Lübnan'da, İsrail'de, Fransa'da, ve ABD'de ortaya çıktılar. Ama eksilerek. Ortada yutulmaz bir gerçek var ki, bunu Türk belgeleri de ortaya koyuyor. Ermeniler Anadolu'dan sürülmüşlerdir. Bu arada büyük sayıda Ermeni de hayatlarını kaybetmişlerdir.

Şimdi denilebilir ki, resmi tez öyle görünüyor. Ermeniler Birinci Dünya Savaşı'nda Türklere ihanet ettiler, Ruslarla birleşip, Türkleri arkadan vurdular, bunun için de cezalandırılıp, başka yerlere sürgün edildi-

ler. Onlar da az Türk öldürmediler.

Bunların içerisinde bir kısım gerçek saklı olabilir. Ama tarihte şöyle bir kavramı haklı çıkarabilecek bir mantık var mıdır? Bir milletin bir diğer bağımlı milletten ihanet görmesi. Bu neye tekabül eder? Türkler, İngilizlerle, Yunanlılarla, Fransızlarla ya da İtalyanlarla işgale karşı savaşıırken o milletlere karşı ihanet içerisinde miydiler? Hangi sağlıklı mantık bunu kabul edebilir. Bunu ancak efendiliğin kendisine Tanrı vergisi olduğunu sananlar söyleyebilirler. Ermenilerin bir kısmı, Ermenistan Cumhuriyeti'ni kurdu diye, Türklere ihanet içerisinde midirler? Yunanlılar, bağımsızlıklarını ilan ettiler diye Türklere ihanet mi ettiler? Bu görüşleri çıkıp insanlık önünde bugün kim savunabilir? Eğer sıra Avrupalıların yaptıklarına gelecekse, bu kimseninkinin üstünden atlanarak olamaz. Avrupalılar kendilerinin yaptıklarını unutup bizim yaptıklarımızla uğraşıyorlar demeye kimsenin hakkı yoktur. Fransızların Cezayir'de yaptıklarını İngilizlerin dünyanın dört bir yanında yaptıklarını, ya da Hitler'in Avrupa'da yaptıklarını elbette ki kimse unutmadı. Bunları artık kimse inkar etmiyor. Kimse ellerinin tertemiz olduğunu söylemiyor. Ama bunu kabul ettirmiş olanlar Hitler soyu, Le Pen'ler değil, Avrupalı demokratlar, sosyalistlerdir. Ve artık böyle şeyler tartışma konusu olamamaktadır. Bugün bile, faşistlerin gizli kalmış suçları birer birer bulunup ortaya çıkartılıyor. Onun için Avrupa demokratik kamuoyunun ulusların bağımsızlığı üzerine, insan hakları üzerine ve genel olarak özgürlükler üzerine söylediklerine "Le Pen"ler ya da "Hristiyanlık dünyasının birliği" benzetmeleriyle karşı çıkabilme olanağı yoktur. Hristiyanlık Avrupa için birleştirici olacak olsaydı Avrupa Birleşik Devletleri çoktan kurulmuş olurdu. Ama Altan Öymen de çok iyi biliyor ki, Avrupa'yı birleştiren ya da ayıran bir şey varsa o da Avrupa burjuvazilerinin somut çıkarlarıdır. Ruhsal, dinsel tahlillerle, açıklanabilecek bir durum yoktur.

Hristiyanlık dünyasının birleşip bize saldırdığı, ya da Avrupalıların Yunan kültürüne hayran olduklarından dolayı Yunanistan'ı tuttukları bizim gericilerimizin halkı uyutmak için buldukları düzmecelerdir. Avrupa'da ne Türklere karşı Hristiyan birliği vardır, ne de eski Yunan kültürünü ihya cemiyeti. Olsa olsa Hristiyan partiler vardır ki, bunlar da bizim gericilerimizin pekala dostlarıdır. Aynı sosyal demokrat partilerin bizim sosyal demokratlarımızın dostları olması gibi.

Avrupalılar Türkiye'deki insan haklarını ve milliyetler sorunlarını, kendi anlayışlarına uygun bulmuyorlarsa, bu demokrasinin birtakım gereklerinin bu ülkelerde artık oturmuş olmasındandır. Yirminci yüzyılın sonunda ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, insan hakları gibi kavramlara sahip olmayanlarda patolojik bir durum aramak herhalde psikiyatri ilmine daha denk düşer.

Ekim Devrimi Metris'te kutlandı

METRİS Askeri Cezaevi'nde çeşitli davalardan tutuklu devrimciler 6 Kasım Cuma günü havalandırmalarda düzenledikleri toplantılarla Ekim Sosyalist Devrimi'nin 70. yıldönümünü kutladılar. Saygı duruşuyla başlayan toplantılarda daha sonra **TKKKÖ-KÖ, TDKP, Dev-Yol, DK, Dev-Savaş, TKP-ML, Kawa, Parti Yolu, Partizan Yolu, Cephe, ÇS, THKPC-HDÖ, THKPC Savaşçıları**, davasından tutukluların hazırladıkları ortak bildiri okundu. Ortak bildiride Ekim Devrimi'nin tarihsel önemine değinildi. Ve "...yetmiş yıl önce bugün sosyalizm pratikte bir devlet biçiminde örgütlendi. Burjuvazinin diktatörlüğü yıkılarak proleterya diktatörlüğü inşa edildi. Sovyet iktidarı, sosyalist demokrasinin somutlanmış biçimi oldu. Ekim Devrimi'nin dersleri bugün de proleteryanın ve ezilen halkların kurtuluş mücadelesinin yolunu aydınlatıyor..." ibarelerine yer verildi. Dev-Sol davası tutukluları daha önce Cezaevi Konseyi'nce saptanmış bulunan ortak anma-kutlama günleri arasında bulunmadığı için Ekim Devrimi kutlamalarına katılmayacaklarını belirttiler. Şiirlerin okunması ve marşların söylenmesiyle devam eden toplantı hep birlikte Enternasyonal'in söylenmesiyle sona erdi.

9 Kasım Pazartesi günü ise, C, D havalandırmasında bir seminer yapıldı. Havalandırmada bulunan çeşitli davalardan tutukluların katıldığı semineri bir **Kurtuluş**'çu verdi.

Burjuva devlet aygıtının neden parçalanması gerektiği ve yerine ne konacağı soruları etrafında Marksist devlet teorisini gelişimi içinde özetleyen konuşmacı, bilimse! sosyalizmin Marx, Engels, Lenin, Stalin, Mao, Enver Hoca, vb. kesintisizliği içinde ele alınabilecek bir çizgi oluşturamadığını; gerek Ekim Devrimi'ni gerekse günümüzün var olan sosyalist ülkelerini değerlendirmek için Marksist teorinin bizzat kurucularına dönerek kavranması gerektiğini, Marksist teori ve ona bağlanan pratiğin sorunlarını kavramak için öncelikle teorik bakış açısının netleştirilmesi gerektiğini vurguladı. Komün/konsey/Sovyet türü örgütlerde örgütlenen emekçilerin kendi kaderlerini kendi ellerine almalarının sosyalizmin temel sorunu olduğunu; çoğulculuğun sosyalist demokrasinin ayrılmaz gereği olduğunu, Paris Komünü ve Sovyet örnekleriyle anlattı. "Sosyalizmde birden fazla parti olur mu?" sorusunun soru olarak yanlış olduğunu, sorunun kendisinin sosyalizmin temel sorununu gözardı eden bir bakış açısının ürünü olduğunu söyleyen konuşmacı, çoğulculuğun hem işçi sınıfının varlık koşullarının, hem de onun öz yönetiminin örgütlenmesinin doğal sonucu olduğunu belirtti. Saf ve homojen bir sınıfın olmadığını, Komünist Partisi'nin **öncülük** niteliğinin kazanılması ve sürekli yenilenmesi gerektiğini belirtti. "Madem ki proleterya bir sınıftır, tek bir partisi, tek bir sendikası vb. olur" anlayışıyla dile getirilen görüşlerin kitlelerin

özörgütlenmelerini, egemenlik aygıtlarını devre dışı bırakan bir sosyalizm yorumuna dayandığını anlattı. Sorular üzerine konuşmacı, özellikle teorik düzeyde tutmaya çalıştığını ve somut tarihe girmediğini belirtti. "Olguları çıplak gözle anlamak olanaksızdır; olguları belirli bir teorik açıdan belirli bir sorunsal içinde ele alırız. Bu nedenle asıl amacımız bakış açısını değiştirmeye, geliştirmeye yönelik tartışmalar yapmaktır" dedi. Farklı teorik bakış açılarının olgularının da farklı olacağını, ampirik örneklemeye girişmeden önce teorik bakıştaki aykırılık ve ayrılıkların saptanmasının yöntem olarak doğru olacağını belirtti.

Toplantıya katılanların **fikirlerin** çarpıştırılacağı ve sosyalizmin sorunlarının tartışılacağı bu tür toplantıların yararına ve gereğine işaret eden konuşmalar yapıldı. Uzun yıllar sonra ilk kez yapılabilen bu tür toplantıların devamını kararlaştırdılar.

DUYURU

**26 Aralık Cumartesi günü
Saat 11'de sizleri
BİLSAK'da yapacağımız
söyleşiye bekliyoruz.**

yeni öncü

“EVET, VAR ÖYLE BİR PARTİ!...”

Bu yazı, John Reed'in "Dünyayı Sarsan 10 Gün"; V. Zaglagin'in anıları ve K. Epinov'un "Rusya'da Siyasal Partiler" adlı makalesi temel alınarak hazırlandı.

Ümit ESİN

1917'nin Haziran başları. Birinci Sovyetler Kongresi Petrograd'da toplanmıştı.

Ülkede durum günden güne kötüye gidiyordu. Şubat Devrimi başta proletarya olmak üzere emekçi yığınların sorununu çözmemişti. İşçiler, askerler ve köylüler devrimin birinci perdesinin daha bitmediğini; cephede, Ordu Komiteleri, askerlere insan muamelesi yapmaya alışmamış olan subayları sinirlendiriyor; cephe gerisinde, köylülerin seçtikleri Toprak Komiteleri, hükümetin toprak konusunda çıkardığı kanunları uygulamaya çalıştıkları için üyeleri hapse atılıyor; fabrikalardaki işçiler ise kara listeler ve lokavtlarla savaşıyorlardı. Öte yandan sürgünden dönen komünistler 'istenmeyen' vatandaşlar diye yurttan kovuluyorlar; kimi durumlarda da, 1905'de giriştikleri devrimci faaliyetler yüzünden ya kovuşturmaya uğruyor, ya da hapse atılıyorlardı.

Öte yandan askerler barış sorununu cepheden kaçarak kendi başlarına çözüyorlar, köylüler büyük

çiftlikleri yakıyorlar, malikâneleri zaptediyorlar, işçiler sabotaj ve grevler yapıyorlardı. Elbette ki doğal olarak, kapitalistler toprak sahipleri ve subaylar, herhangi bir demokratik uzlaşmayı önlemek için ellerinden geleni yapmaktan çekinmiyorlardı.

Şubat Devrimi ikili bir iktidar yaratmıştı. Liberal burjuvazinin temsilcisi **Kadet Partisi**'nin hükümeti ve yığınların doğrudan örgütlendikleri Sovyetler... İlk geçici hükümeti kuran Kadet kabinesi daha iki ay önce devrilmişti. Devrim, ilerledikçe Kadet'ler gittikçe daha tutucu oldular, devrimin düşmanı haline geldiler. Daha sonra **Geçici Hükümeti** kuran Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler iktidarı işçi sınıfının almasına karşı çıkıyor ve sürekli bir şekilde burjuvazi ile uzlaşma yolları arıyorlardı. Sovyetler'deki üstünlüklerinden yararlanan bu partiler özellikle Bolşevikler'e karşı düşmanca bir tutum besliyorlardı.

İşte böyle bir ortamda Menşeviklerin ideologu Çeretelli, Kongre-

nin kürsüsünden bilinen iddialarını yenileyip duruyordu.

“Rusya sosyalizme hazır değildir... Rus mujiği... Proletarya diktatörlüğü düşünülemez bile... Ne burjuva ne de Bolşevik taktikleri uygulanabilir...”

Çeretelli, kuşkusuz Bolşevik taktikleri önermiyordu. Kendisi proletaryanın öncü partisine karşı öfke doluydu. Ama, taktiklerinin burjuvazinin çıkarlarına gelmediği iddiası oldukça saçma idi. Ona göre, Rusya'nın kurtuluşu uzlaşmacılarla kapitalistlerin birleşmesinde yatıyordu, başka hiçbir şeyde değil!

Çeretelli, binbir dereden su getirerek kendi konumlarını haklı göstermeye çalıştı. Sonunda 'canalıcı' iddiasını ortaya attı:

“Bugün Rusya'da şunu söyleyebilecek hiçbir parti yoktur: 'İktidarı bize verin ve çekip gidin, yerinizi biz alacağız!' Rusya'da böyle bir parti yoktur!...”

Devrimi ne pahasına olursa olsun ertelemeye, belirsiz bir geleceğe bırakmaya çalışanların tekdüze akıl öğretmenlerinden bıkip usanmış olan salon, konuşmacının vizitısını usulen dinliyordu.

Ansızın çınlayan bir ses salondaki havayı birden değiştirdi.

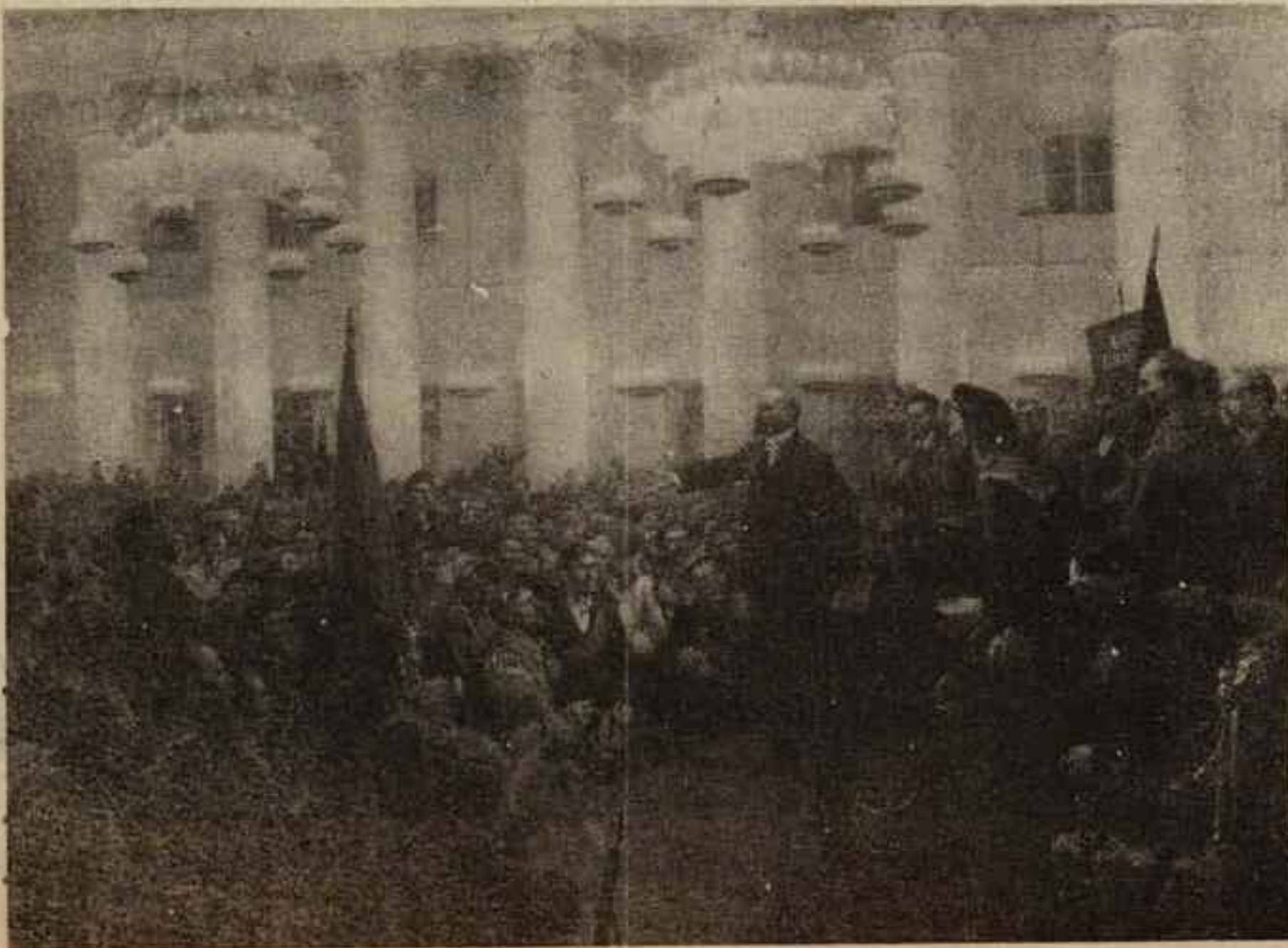
“Evet var, var öyle bir parti!...”

Salondaki canlanmayı bir uğultu izledi; kimisi beğeniyle kimisi öfkeyle, ama tüm gözler 'sükuneti bozanı' saptamak için salonu araştırmaya başladı. 'Demokratik adaba' aykırı davranan kimdi acaba?

'Ortalığı karıştıran' kürsüye geldi. O, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin (Bolşevikler) sözcüsü Vladimir Ulyanov Lenin'di. Salon, konuşmacının sözlerini yutarcasına dinledi. O'nunla aynı görüşte olmayanların bile konuşma sırasında solukları kesildi. Çeretelli'ye yanıtını yineleyerek Lenin şöyle dedi:

“Cevap veriyorum: Evet, var öyle bir parti.. Partimiz tüm iktidarı üzerine almayı reddetmemektedir, tüm iktidarı üzerine almaya her an hazırdır”.

Kimin sözcüleri idi bu partiler? Sınıf mücadelesindeki konumları neydi? Bolşevikler bu tür partilere karşı nasıl mücadele etmeli, nasıl

yaklaşmalıydılar?

1906'da yayınlanan "Rus Siyasal Partilerini Sınıflandırma Denemesi" başlıklı makalesinde Lenin, özellikle Rusya gibi köylü ülkesinde, ideolojik ve siyasal açıdan kararsızlık içinde bulunan önemli küçük burjuva partilerinin her an ortaya çıkabileceklerini vurgulamıştı. Ayrıca bu partilerin güçlenme olasılığını önceden belirtiyor ve onların siyasal önemi üzerinde ısrarla duruyordu. Çünkü bu küçük burjuvazi, devrimin başarısının büyük ölçüde ona bağlı bulunduğu bir "değişken" di. Bu nedenle Lenin, bolşevikleri, bu partilerin "Kadetlerin-burjuvazinin ve toprak sahiplerinin partisi- sefilce rejime bağlılık politikası" ile "cüretkâr ve bükülmez bir devrimci politika" arasında sürdürdükleri "siyasal dalgalanmalarını büyük bir dikkatle" izlenmesi gerektiğini belirtiyordu. Elbette ki bolşevikler bu süreci salt izlemekle yetinmemeliydiler; açıktır ki, güçlerinin elverdiği ölçüde, proleter bir anlayışla onun üzerinde etkisi bulunmalıydılar.

"DEĞİŞİK YOLLAR İZLEMEK, ANCAK, BİRLİKTE MÜCADELE ETMEK"

Lenin, kendinden daha güçlü bir rakibin üstesinden gelmenin tek yolu, eldeki güçlerin sonuna dek gerilimini sağlamaktan ve "... sayısal açıdan güçlü bir müttefiki kendi yanına çekmede en küçük olasılığı değerlendirmek" koşulundan geçtiğini belirtiyordu. "Varsın, bu müttefik geçici, sarsak, koşulcu, çürük ve az güvenilir olsun. Bu gerçeği anlamamış olan kişi ne Marksizmden, ne de genel olarak çağımızın bilimsel sosyalizminden tek bir damla anlamamıştır.. Ve bu söylenenler, proletaryanın siyasal gücü ele geçirmesinden önceki dönem için olduğu kadar, onu izleyen dönem için de geçerlidir".

Lenin, daha 1897'de yazdığı "Rus Sosyal Demokratlarının Görevleri" makalesinde, Marksistlerin yürürlükteki toplumsal düzene karşı tüm devrimci hareketi desteklediklerini belirtiyordu. Bunun somuttaki anlamı, şu veya bu hedeflere ulaşmak için Rus Sosyal Demokratları ile farklı eğilimli devrim-

ciler arasında ittifaklara gitmenin olasılığı ve bunun getireceği yararları. Aynı zamanda, Lenin işçi hareketinin özerkliğinin demokratik hareketi ve siyasal özgürlük için mücadeleyi güçlendirdiği olgusu üzerinde ısrarla duruyordu. Çünkü yalnız işçi sınıfı, toplumsal düzenin demokratikleşmesini başarıyla sonuç-

"Geçici hükümeti kuran Sosyalist Devrimciler ve uzlaşmacılar iktidarı doğrudan işçi sınıfının almasına karşı çıkıyor ve sürekli bir şekilde burjuvazi ile uzlaşma yolları arıyorlardı".

landırabilme yeteneğine sahipti.

Birinci Rus Devrimi yıllarında (1905-1907) "Birleşik Sol" taktiği uygulandı. Bunun amacı, otokrasie ve ikircikli liberal burjuvaziye karşı verilen mücadelede proletarya ile sayıca kalabalık demokratik kitleler, -köylüler ve küçük burjuvazinin tarım dışı benzer katmanları-

nen bildirileri ve devrimci çağrıları birlikte imzalıyorlardı. Kitle örgütlerinde -işçi vekilleri Sovyetlerinde ve sendikalarda- işbirliği yapıyorlardı. Birlikte grevler ve silahlı ayaklanmalar düzenliyorlardı.

Bu somut sorunlar üzerinde varılan anlaşmalar, hiçbir partinin bağımsızlığını sınırlamamak ve blokun

Bir fabrika işgali-Yıl:1917

Kızılordu devriyeleri

içindeki ideolojik mücadeleyi engellemek gibi bir ilkeye de uyularak, açıkça karara bağlanıyordu. Bolşevikler tarafından uygulanan Birleşik Sol mücadelenin temel ilkesi; “Değişik yollar izlemek, ancak birlikte mücadele etmek” idi. Menşeviklere ve Sosyalist-Devrimcilere karşı, devrimci mücadeleyi aralıksız sürdüren; birincilerin oportünizmini, ikincilerin küçük burjuva düşüncelerini ve macerası taktiklerini teşhir eden, ilkeler konusunda en küçük bir ödün vermeyen Bolşevikler, Çarlığa karşı çıkan herkese ellerini uzatıyorlardı. Ortak savaş, elle tutulur sonuçlar veriyordu. Özellikle R.S.D.İ.P.’nin Merkez Komitesi, Sosyalist Devrimciler Partisi Merkez Komitesi, köylülerin, demiryolu işçilerinin ve öğretmenlerin ulusal birlikleri tarafından Temmuz 1906’da imzalanan silahlı ayaklanma çağrısı bunun bir kanıtını oluşturuyor. Bu belgenin önemini ise Lenin şöyle değerlendiriyor:

“İşte bu partiler ve partisiz örgütler arasında düzenli bir siyasal koalisyon değil de ne? İşte bu, Çarlığa karşı bir meydan okuma olarak, tüm halka bir çağrı gibi ilan edilmiş, ancak şimdiye dek hiç somuta dönüştürülmemiş olan ‘proletaryanın ve köylülüğün diktatörlüğü’ değil de ne?”

“GİZLİ HASTALIK”

1917 Şubat burjuva demokratik devrimiyle birlikte monarşinin yıkılmasıyla küçük burjuva demokratlarına karşı alınacak tavır konusu özel bir önem kazandı. Rusya’daki siyasal durumdaki yenilik ise, devrimin siyasi iktidarı (proletaryanın bilinç ve örgütlenmesinin yetersiz ölçüde kalması nedeniyle) burjuvazinin elinde veren ilk aşamasından, proletaryaya ve köylülüğün yoksul katmanlarının eline vereceği ikinci aşamasına bir geçiş döneminde bulunulmasından kaynaklanıyordu.

1917 Şubat Devrimi geleneksel burjuva devrimlerinin çerçevesini oldukça aşıyordu. Bu da Sovyetler’in (proletarya ve köylülüğün demokratik devrimci diktatörlüğünün organlarının) ortaya çıkmasıyla belirlenmiştir.

KIRMIZI KASKETLİ KADET

*Bir zamanlar küçük bir Kadet
yaşardı başında kırmızı kasket.*

*Nerde kırmızılık, nerde bizim Kadet
sayılmazsa özenle taktığı kasket.*

*Sonra duydu ki, başlamış devrim, hareket
hemen geçti başa o kırmızı kasket.*

*Kadet oğlu Kadet yaşarlardı saadet
içinde, baba Kadet ve dede Kadet.*

*Birgün güçlü bir rüzgar yiyince devlet
paramparça oldu küçük kırmızı kasket.*

*Anlaşıldı o zaman, kırmızı değil, karaymış musibet
Devrimin kızıl kurduna yakalandı Kadet.*

Herkes bilir bir kurt için nedir diyet.

Yeniyle, yakasıyla yedi onu bir güzel afiyet.

*Unutmasın çocuklar öğrenirken siyaset
bir zamanlar yaşardı kırmızı kasketli bir Kadet.*

Vladimir Mayakovski

İşçi milisleri

Ne var ki Sovyetler, bir küçük burjuva dalgası ile yönetimlerine getirilen menşevik ve sosyalist devrimci liderlerin tutumu nedeniyle, iktidarı burjuvaziye teslim ettiler. Bu evrim, küçük burjuva demokratlarının şu veya bu liderinin hataları sonucu değil, genel olarak devrim içinde izlemiş oldukları siyasal çizginin bir ürünü olarak belirdi. Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler burjuvaziye ödünler verme politikalarını mazur göstermek amacıyla Rusya'da sosyalist bir devrim için koşulların henüz olgunlaşmadığını ve 'Devrimci Demokrasi'sinin iktidarı ele geçirmeye hazır bulunmadığını ileri sürüyorlardı.

Bolşevikler, iktidarın Sovyetler tarafından ele geçirilmesi ve onlar önünde sorumlu bir hükümetin kurulmasının tek doğru çözüm olduğunu belirtiyorlardı. Proletarya iktidarı barışçı yollarla ele geçirebilirdi. Çünkü, eğer Sovyetler egemen-

liklerini ilan etmiş olsalardı, hiç kimse buna karşı çıkmayı göze alamazdı. Küçük burjuva partileri, kitlelerin barış, toprak ve demokratik özgürlüklere ilişki isteklerini yerine getirmek için söz vermişlerdi. Bu nedenle bolşevikler, bu partilerin ve onların destekledikleri geçici burjuva hükümetinin, bilinçsiz emekçi kitlelerin büyük bir bölümünün desteğini kazanmış olmalarını doğal karşılıyorlardı.

Rus proletaryası erki ele geçirmek ve proletarya diktatörlüğünü kurmak için silahlı ayaklanmaya başvurmak zorunda kaldı. Ama silah geniş çaplı olarak ilk önce devrim güçleri tarafından değil, karşı devrim tarafından kullanıldı. Bolşevikler erke ulaşmak için barışçı yolu bırakmadılar, tersine sonuna dek bu uğurda çaba gösterdiler. Bolşevikler, Menşevik ve Sosyalist Devrimci Parti yönetimlerinin (Bolşevik tabanıyla çoğu kez birleşen bu par-

verebilirdi.

Oysa, devrim başka bir yönde gelişti. Sovyetler'in iktidarının ikili dönemindeki bunalımlarda üç kez iktidarı ellerine geçirebilme olanağı geçti. Bolşevikler birçok kez hararetle, Sovyetler'in Menşevik ve Devrimci-Sosyalist liderlerini, bu kararı almaya çağırdılar. Onlar ise bu olasılığı her seferinde reddetmekten geri kalmadılar. Öyle ki Mayıs 1917'de Kadetlerle bir koalisyon hükümeti kurmaya ve böylece geçici hükümeti kurtarma yoluna bile gittiler.

Bolşevikler, burjuvazinin bu manevrasını ve Lenin'in, Sosyalist Devrimcilerin ve Menşeviklerin 'gizli hastalığı' diye adlandırdığı bu durumu teşhir ettiler.

"Bu hastalık... en başta, bu sınıfın gerçekten kendinin olan bir politikayı yürütmekte bütünüyle yeteneksizliği; ikincisi, devrimci proletaryaya güvenip onu, bağımsız po-

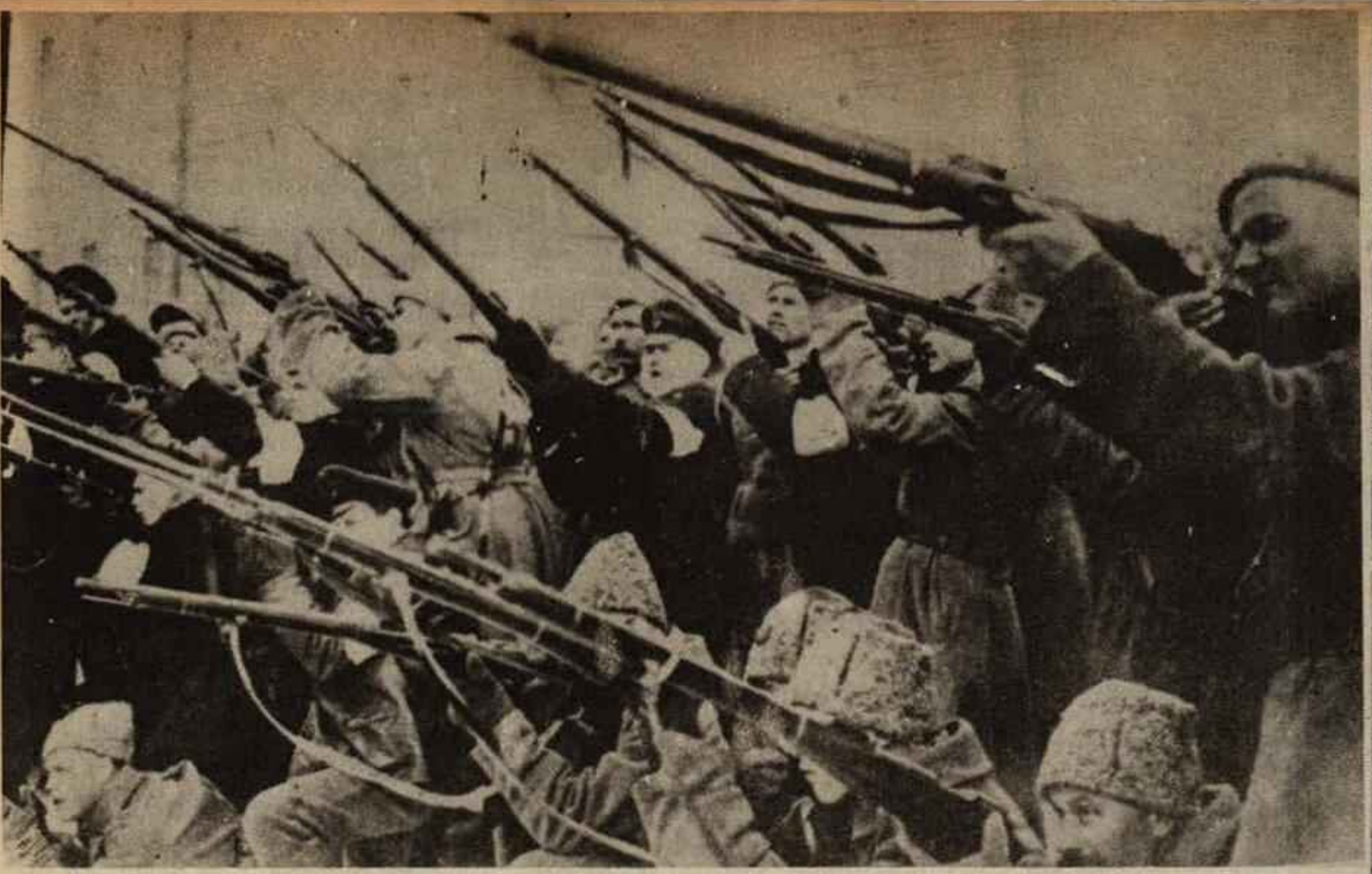
"Lenin, Rusya gibi bir köylü ülkesinde, ideolojik ve siyasal açıdan kararsızlık içinde bulunan önemli küçük burjuva partilerinin her an ortaya çıkabileceklerini vurgulamıştı".

tilerin tabanından gelen önce baskıya karşı) anlaşmayı reddetmelerine karşılık, yine de bu tutumdan vazgeçemediler.

Sovyetler'in, Sosyalist-Devrimcilerin ve menşeviklerin ağır basan etkinlikleri altında iktidara tümüyle sahip olmaları, bolşevikler ve küçük-burjuvalar arasında bir uzlaşmanın gerçekleşmiş olması demekti. Oysa böyle bir uzlaşma burjuvazinin de yalnız kalmasına, Sosyalist Devrimciler ve Menşevikler ile Kadetler arasındaki ittifakın bozulmasına da yol açabilirdi. Tüm iktidarı ellerinde tutan Sovyetler, böylece devrimin barış içinde sürdürülmesini, partilerin Sovyetler bünyesinde gene barışçıl bir mücadele vermelelerini, değişik kuruluşların programlarının denenmesini ve iktidarın bir partiden ötekine şiddete başvurulmadan teslim edilmesini sağlayabiliyorlardı. Lenin'in bu planının gerçekleşmesi, yeni bir toplumsal formasyona en az sar sınırlarla geçişe izin

litikasında koşulsuz desteklemekten ürkmesi; üçüncüsü ise, bunların sonucu, Kadetlere veya genel olarak burjuvaziye kaçınılmaz olarak boyun eğmeleri''nden geliyordu. Bu politikayla, karşı-devrim arasında çok ince bir sınır vardı. Temmuz 1917'de küçük-burjuva demokratlarının önderleri tümüyle teslim oldular ve burjuva devrimini sosyalist devrime karşı savunmaya geçtiler.

Küçük-burjuva partilerin, uzlaşıcılıktan karşı-devrime geçişleri, kitlelerin sola doğru hızla kaymasına ve küçük-burjuva demokratları içinde sol muhalefetin güçlenmesine neden oldu. Bunun üzerine bolşevikler, yeni bir taktik oluşturmak zorunda kaldılar. Sosyalist-Devrimciler arasında kırsal alanlarda gittikçe genişleyen bir taraftar kitlesi bulan ve bağımsız bir partiye dönüşme hazırlığında olan sol muhalefete özel bir önem veriyorlardı. Sol Sosyalist-Devrimcilerin istekleriyle bolşeviklerin demokratik sloganları nesnel

“Sol partiler işçilere, köylülere, orduya ve deniz kuvvetlerine seslenen bildirileri ve devrimci çağrılarını birlikte imzalıyorlardı”.

“Bolşevikler ile Sosyalist Devrimciler 1906’da ortak silahlı ayaklanma çağrısında bulundular”.

olarak uyum içindeydi. Sol Sosyalist-Devrimciler iktidarın Sovyetlere geçmesinden ve burjuva partileriyle koalisyonun bozulmasından yandıydılar. Bununla birlikte, Marksizme karşı çıkışlarını sürdürüyorlar ve ütöpik kavramları savunmaya devam ediyorlardı. 1917 sonbaharında, Sol Sosyalist-Devrimciler Sovyetler’de, orduda ve ülkenin bütününde çoğunluktaydılar. Silahlı Ekim ayaklanması öncesinde, Lenin, işçi sınıfı ve köylülüğün birliğini güçlendirebilecek bolşevikler ve Sol Sosyalist-Devrimciler ittifakı sorununu gündeme getirdi.

“ÇEKİNGENLERİ İKNA ETMEK, YANSIZLARI KAZANMAK”

1917 büyük Ekim Sosyalist Devrimi bir tek partinin yönetimi altında kazanıldı; o da bolşevik partisiydi. Ancak Ekim 1917 sonrasında bile, bolşevikler, küçük burjuva partileriyle anlaşmaya ilke olarak karşı değillerdi. 25-27 Ekim (7-9 Ka-

sım) tarihlerinde toplanan İkinci Rusya Sovyetler Kongresi’nde seçilen daha üst yasama, yürütme ve denetim organı Rusya Merkez Yürütme Komitesi 62 bolşevik, 29 Sol Sosyalist-Devrimci ve başka kuruluşların temsilcilerinde oluşuyordu. Yeni hükümete -Halk Komiserleri Konseyi- üç sol Sosyalist-devrimcinin girişi bu Kongre sırasında önerildi. İlk önce bu öneriyi geri çeviren Sosyalist-Devrimciler, daha sonra Aralık 1917 başında fikir değiştirerek Sovyet hükümetinde 7 sandalye aldılar. Bolşevikler bu koalisyonun tüm koşullarına saygılıydılar. Ne ki anlaşmayı bozan Sol Sosyalist Devrimcilerin kendisi oldu. Mart 1918’de, Brest-Litovsk barışına karşı olduklarını belirtmek için hükümetten çekildiler.

Menşeviklerin ve Sağ Sosyalist-Devrimcilerin liderlerine gelince, bolşeviklerin kendileri ile bir anlaşma yapmaya ilkesel olarak hazır olduklarını bilmelerine rağmen, onlarla görüşmek istemediler. Ekim Devrimi öncesinde uyguladıkları politikaya dönen bu partiler, karşı devrim ve yabancı müdahalecilerin kampına katıldılar. Tümüyle ipliği pa-

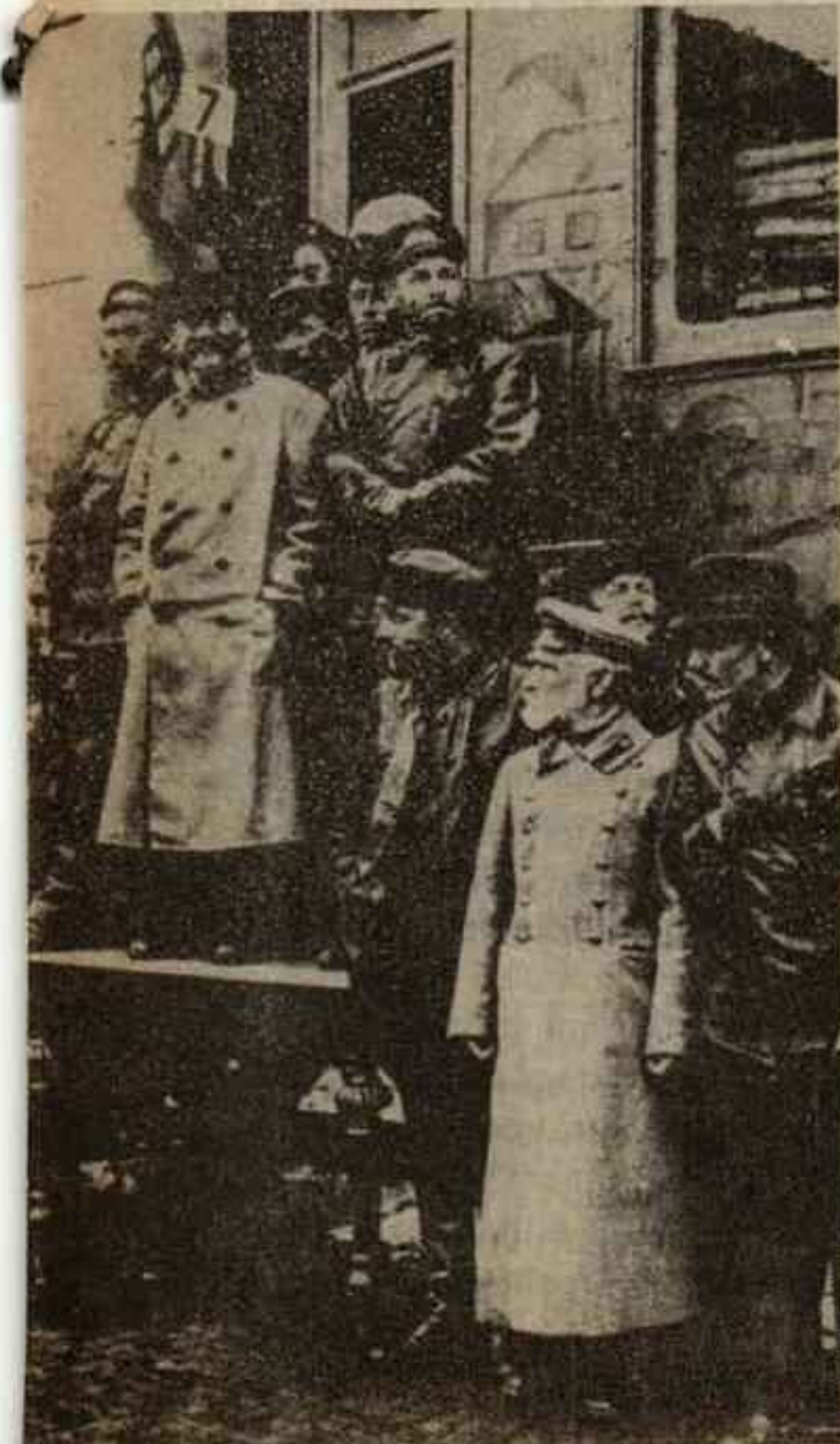
zara çıkarılmış karşı-devrimci sloganlarıyla hiçbir kitle desteği bulamayan kapitalistler ve büyük toprak sahipleri, menşeviklerin ve Sağ Sosyalist-Devrimcilerin bayrakları ve sloganlarının arkasında gizleniyorlardı.

Lenin, Mart 1918’de menşeviklerin ve Sağ Sosyalist-Devrimcilerin ülkede karşı-devrimin en aktif ve bazen de en küstah teşvikçileri olduklarını yazıyordu. Bunlar Sovyet iktidarına karşı mücadelelerinde partilerinin adını bir paravana gibi kullanarak, gericilerin ve büyük toprak sahiplerinin hükümetlerine göstermeye cesaret edemedikleri bir şiddete ulaştılar. Küçük-burjuva kitleler giderek Sovyet iktidarından yana olmaya başladılar. Burjuva partileri içinde demokratik hayaller dağılmaya başladıkça, yöneticilerin politikasına karşı hoşnutsuzluk daha da artıyordu. Bu partilerin bazı militanları, anlaşmazlıklarına rağmen bolşevikleri, karşı devrime karşı durabilecek tek güç olarak gördüklerinden, onlarla bir ittifaka girmesini savundular. Çekingenleri ikna etmek, tarafsızları kazanmak, gecikmişleri ve küçük-burjuva ha-

1917'de Petrograd'da kitle gösterileri

yallerden kendilerini sıyırmaya başlamışları -proletaryanın kitlesel etkinlik ortamı içinde- eğitmek, bu koşullar altında günün en önemli görevleriydi. Lenin, kindar sabotajcılara ve beyaz muhafızlara karşı sürdürülen savaşın bir an için bile duraklatılmaması gerektiği üzerinde ısrarla duruyordu. Lenin, olayların gelişmesinin küçük-burjuva demokratları Sovyet iktidarına doğru yönelmeye zorladığı bir sırada aynı baskı ve terör taktiğinin bunlara karşı uygulamakta inat edilmesinin o ölçüde aptalca ve gülünç olacağını da altını çiziyordu.

Bolşevikler, küçük-burjuva partileri içindeki görüş ayrılıklarını büyük bir dikkatle izliyorlardı. Özellikle Temmuz ayaklanmasından sonra Sol Sosyalist-Devrimcilere karşı tutumları bunun bir kanıtıdır. Bolşevikler Merkez Komitelerinin maceracı politikasını destekleyen Sol Sosyalist-Devrimcilerinin Sov-

yetler'den ayrılmalarını talep etmekle birlikte, bu partinin Sovyet programını benimseyen üyelerinin, Sovyet kuruluşlarında çalışmalarına izin verilmesi görüşündeydiler. Lenin, partilerinden istifa etmiş ve Sovyet iktidarını destekleyecek yeni bir parti kurma düşüncelerini açıklamış Sol Sosyalist-Devrimciler grubuna güvenilmesi önerdi.

Sol Sosyalist-Devrimciler içinden gelen fraksiyonlar olan "**Halkçı Komünistler**" ve "**Devrimci Komünistler**" Rusya Bolşevik Komünist Partisi'ne katıldılar. "**Enternasyonalist Sosyal Demokratlar Partisi**" de aynı şeyi yaptı. **Yahudi İşçiler Genel Birliği (Bund)** 1921'de Bolşeviklerle birleşme kararı aldı. Bu parti, ayrıca Sosyalist-devrimciler tarafından yönetilen "**Halk**" grubunun bazı üyelerini de bünyesine aldı.

1920'ler başında toplanan birçok menşevik ve Sosyalist Devrimciler konferansları, Rusya'nın bu iki küçük-burjuva partisinin kapatılması ve yabancı ülkelere kaçmış bulunan önderlerine artık güven duyulmaması kararlarıyla noktalandı. Eski menşeviklerin ve Sosyalist-Devrimcilerin bir bölümü de komünist partisine üye oldular. Rusya Bolşevik Komünist Partisi'nin 10. Kongresinde (1921) katılan delegelerinin %24,4'ü önceleri başka partilerde bulunanlardan oluşuyordu. Bolşevikler, küçük-burjuva partilerinin Sovyet iktidarı ile yakınlaşma yolunda her türlü girişimi olumlu karşıyorlardı.

Anti-bolşevizm, küçük burjuva partilerin politikaları ve doktrinlerinin tutarsızlığı nedenleri ile, gerek ideoloji, gerek politik, gerek örgüt alanlarında mutlak bir yenilgiye uğradı. "**Halkçı Komünistler**" bolşeviklere katılma bildirilerinde, kararlarına gerekçe olarak; bolşevikler dışında bütün partilerin yollarından ayrılmış ve toplumsal tabanlarını ve halk kitlelerinin desteğini yitirmiş olmalarını göstermeleri bu bakımdan önemlidir.

DEVLET

“proletarya diktatörlüğünün nasıl birşey olduğunu öğrenmek mi istiyorsunuz? Paris Komünü’ne bakın!”
Engels

Ekin TACİSER

1. Politikanın bir yönetme sanatı olduğu söylenir. Bu bir bakıma doğrudur; zira politika yönetme işi ve ona temellik eden ilişkiler üzerinde yükselir ve her işi hakkını vererek uygulayan zanaatçılar her zaman olmuştur. Herhalde işin “incelik” derecesi arttıkça zanaat estetik bir boyut kazanarak sanat oluyor. Yönetme kavramı, yöneten ve yönetileni gerektirir. Kuşkusuz kavramın içerdiği bu kategorilendirme bu haliyle tüm insan toplumlarına / topluluklarına uygulanabilir. Ancak politik bir niteliği olmayan bir yöneten-yönetilen ilişkisinden söz etmek de olanaklıdır. Politik düzeyin varolmadığı yani yalnızca ekonomik ve ideolojik düzeylerin var olduğu toplumsal formasyonlarda -ki bunlar biri insanlığın geçmişine ait ilkel komünal, diğeri geleceğini temsil eden sosyalizm ötesi toplumsal formasyonlardır- politika dışı, politik niteliğinden sıyrılmış bir yönetme işlevinden söz edebiliriz. Evet, politika sınıflı toplumlara özgü bir olgudur. Komünal toplumun orta gereksinmelerine yanıt veren kurumların politik nitelik kazanması, toplumsal sınıfların ortaya çıkışıyla koşutluk gösterir. Bir şeyin ortaya çıkış veya doğuş koşulları (dolayısıyla yeniden üretim koşulları) ortadan kalktığında o şey de ortadan kalkar. Tarihsel kökeni sınıflara bağlı olan politika, sınıfların olmadığı bir toplumda silinip gidecektir. Fazla ayrıntılaştırmadan özetle diyebiliriz ki politika, konusunu toplumsal sınıflar arasındaki ilişkilerin oluşturduğu ve ilgili sınıflar arasındaki egemenlik mücadelesinin yer aldığı alandır. Bu mücadelenin kendisi ve ona değgin bir toplumsal etkinliktir.

Pratik, doğada/toplumda verili bir hammadde veya şeyin belli bir amaçla belli araçlar kullanarak işlenmesi ve dönüştürülmesi. Politik pratik verili bir toplumsal sınıf ilişkileri dizgesinin korunması veya yerine bir başkasının konması amacıyla belli araçların (devlet, parti, çeşitli toplumsal örgütler ve mücadele biçimleri) kullanılmasıyla gerçekleşen bir toplumsal etkinliktir. Herhangi bir dizgenin korunması - değiştirilmesi eylemi, içerisinde sayısız değişkenin ve bu iki ana amaç arasında daha muğlak ve ara eylem çizgilerinin yer alabileceği dinamik bir süreçtir. Pratikte işin konusu/işlenecek madde ile iş aletleri ve elde edilmesi umulan ürün arasında bir iç uyumun var olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Böyle bir uyumdan söz ederken herhangi bir pratiğin belirli bir tarihsel çağın verili teknik ve üretici güçleri, coğrafyası ve (gelenek-görenekleriyle, aile vb. yapılarıyla) insan malzemesiyle gerçekleştirildiğini gerçekleştirece-

ğini kabul ediyoruz. Öyleyse pratiğin iç uyumunu kurmak pratiğin öznelinin istenci kadar-belki ondan daha çok-o istenci koşullayan nesnel ortama bağlıdır. Ama herhalde şöyle ya da böyle bir iç uyum kurulur. Özcesi insanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar; fakat geçmiş kuşaklardan devraldıkları bir temel üzerinde ölümler yaşayanları yönlendirir ama yaşayanlar canlı olmalarının gereği sahip oldukları dinamikleri kullanmaz da değillerdir. Aksi olsaydı toplumsal ilerleme olmazdı.

Amaçlanan ürünü vermeyen pratiğe yine de “olan olması gerekendir ve ussal olan budur” denebilir mi? Tasarlanan sonucu vermeyen pratik ya göz önüne alınanların dışında etkenlerin karışmasıyla bir başka niteliğe bürünmüştür, ya da gerçekleşme koşulları olmayan salt ütopya tasarlanmıştır. Gerçeklik ile kurgusal arasında gidip gelen bir olabilirlikler evreninde özgürlüğünü kazandığı ölçüde insanoğlu “ussal” olanı yakayabilir. Yani zorunluluklar bilince çıkarılabildiği ve bilinçli eylemek gündeme girdiğinde yaşama ussal bir yön vermek olanak kazanır. Tarih dışı ve salt bir ussallıktan söz etmediğimizi geçerken anımsatıp devam edelim. Renklerin ve zevklerin herkes için taşıdığı anlam ve değerin farklı olması gibi, politikada da-beğenelim beğenmeyelim-farklı amaçlar güden güçlerin kullandıkları araçlar ve elde etmeyi umdukları sonuçlar farklıdır ve biz ancak nesnesi değil öznesi olabildiğimiz politik pratiğin araç-amaç uygunluğunu kurmak, denetlemek sorumluluğunu taşırız. Düşmanın amaçlarını olduğu kadar araçlarını da beğenmeyebiliriz; ama bu konuda, onu alt etmek için tanımak dışında bir sorumluluğumuz olamaz. Düşmanın kavrayışı ve yöntemleri kendi kavrayışımızı değiştirmemiz ya da bozmamızın nedeni veya bahanesi olamaz. “Ama her türlü aracı meşru kılar” ya da “Ama- ca varmak için her yol mübahtır.” 15. yüzyıl sonu 16. yüzyıl başlarında yaşamış N. Machiavelli’nin politik eyleme ilişkin ortaya koyduğu yasalardan biridir bu. “Makyavelizm” diye eleştirel/aşağılayıcı bir retorikle anılan bu ilke Machiavelli’nin adına bağlı olsa da onun yaptığıнын zaten uygulana gelen ama kimsenin kendine yakıştırmadığı bir politik yöntemi açıklamaktan öteye gittiği tartışmalıdır. Her türlü aracı meşru kılarak gerçekleştirilen pratiğin, başlangıçta konan amaca uygun sonuçlar üreteceği ileri sürülebilir mi? Politik iki yüzlülük ve demagoji çerçevesinde ilan edilen sözde amacı bir kenara koyarak diyebiliriz ki gerçekte amaçlananla or-

taya çıkan arasında uygunluğu politik pratik araçları ve yöntemleri dolayımı kurar. Ya da gerçekten amaçlanı sözde-amaca çevirir. Tiranların demokrasiyi uygulaması ne kadar olanaklıysa, her eline neşter alanın cerrah olması ne mümkünse-cerraha gerek olup olmadığı ayrı bir sorun- her türlü aracı meşru kılarak gerçekleştirilen pratiğin başlangıçta hedeflenen sonuçlara ulaşması o kadar olanaklıdır. Bu politika kavrayışı pek yaygın olduğuna göre, bunu eylemine kılavuz edinen odakların varlığını ve çoğunun da gerçek amacına uygun düştüğünü kabul etmeliyiz. Tanımlamamızı netleştirmek için, buraya kadar belirli bir sınıfın-proletarya- Marxizm çerçevesinde ifade edilmiş hedeflerine gönderme yapmak istediğimizi belirtmeliyim. Kuşkusuz burada söylediklerimizden geçmiş kuşakların bize devrettiği mirası bir kalemde reddettiğimiz, nihilizme yöneldiğimiz sonucunu çıkarmak için ya dinin "ulu emre itaat"inin belletildiği rahleyi tedristen geçmek yada bağımsız düşünmeyi külfet sayan bir epigon olmak gerekir. Tarih zembereğinin başa alınamayacağını, ondan sadece ders çıkartılabileceğini bilenlerdeniz. Bu nedenle de insanlığın aydınlık geleceğine giden yolda geçmiş kuşakların örmeye giriştiği binaya devam edeceklerin emeğinin boşa gitmemesi için, artık "realite" karşısında "ütopya" sayılmaya çoktan başlanmış mimarın projesini anımsatmak ve vurgulamak gerekir diyoruz.

devletin varolan üretim koşullarını koruyup kollaması kendi varlık koşulların da koruması demektir.

II. Bir toplum varlığını sürdürmek için üretim faaliyetinde bulunma zorundadır. Bu, toplumun yaşama gereksinimlerini karşılamakla kalmamalı, verili üretim düze nin devamının ve ayrıca genişlemesini sağlayacak tarzda sürdürülmelidir. Yoksa, toplumun varlığını sürdürmek tehlikeye girer. Üretim, zorunlu gereksinimleri karşıladıktan sonra bir fazlayı da yaratır. İşte bu artık-ürünün nasıl ve kimler tarafından kullanıldığı veya artık-ürüne el koyma tarzı o toplumun niteliğini belirler. Yaşamaları için gerekli nesnelerin üretim ve yeniden üretiminde insanlar kendi aralarında istençlerinden bağımsız ve hukuk dilinde "mülkiyet ilişkileri" denilen ilişkilere girerler. Toplumun ekonomik temelini oluşturan bu üretim ilişkileri, verili koşullarda insanların üretim araçlarının karşısındaki konumunu, dolayısıyla artık-ürünün dağılım ve kullanım mekanizmasını ifade eder. Üretim ilişkileri ve güçleri arasında zorunlu bir uygunluk vardır ve bunlar arasında bir ilişki baş gösterip gelişmesi yeni bir toplumsal formasyonun kurulmasını gündeme sokar.

Ekonomik, politik ve ideolojik düzeyler hiyerarşik eklemlenmiş bir bütün oluştururlar. Düzeyler arasındaki ilişki basit bir yansıtma ilişkisi değildir. Her düzey hem bir diğerine hem bütüne etkide bulunan ve etkilendiklerinden etkilenen özerk bir etkinlik olanıdır. Saydam ol-

mayan ve karşılıklı etkileşim ilişkisi aynı zamanda bir belirleme ilişkisidir. Belirleme, tek yönlü bir katı neden-sonuç ilişkisi değildir. Belirleyen, belirlenen olabilmektedir. Ekonomik düzeyin toplumsal formasyonda ikili bir rolü vardır. Biri, toplumsal formasyonun bir parçası, diğer düzeyler gibi bir düzeydir. Öteki, bütünün olmazsa olmaz koşuludur. Ekonomik düzeyin son kertede belirleyiciliği tezini bu ayrımları göz önüne alırsak doğru yerine oturtabiliriz. Kendisi sonuç olanın bir kez ortaya çıktıktan sonra bağımsız bir tarihsel rol oynayamayacağı görüşünü Marxizme mal eden ve onu basit bir ekonomik belirleyiciğe indirgeyenlere karşı Engels'in uyarıcı (öz) eleştirisi anımsanmalıdır. Yukarda söylenenlerin bir başka türlü ifadesi olarak, toplumsal formasyon türdeş ve eşanlı yapılardan ibaret değildir; aksine farklı tarihsel ve yapısal süreçlerin birbirine geçtikleri, etkileştikleri, evrimin diyalektiğine bağlı bir bütündür.

Buraya kadar tanımsal çerçevede değindiğim, kuşkusuz her biri başlı başına uzun araştırma ve yazılara konu olabilecek bu noktalara şimdilik ve burada girmek durumunda değilim. Sadece aşağıda nispeten tanıdık ve kolayca bir üslupla ele alacağım konunun hangi teorik öncüllere dayandığını belirtmek ve hangi frekans aralığında konumlanmak istediğimi ima etmek için geçerken değinilmiştir.

III- Devlet, sınıflar mücadelesinin ürünüdür. Bir bakıma bu mücadelenin toplumu felce uğratacak boyutlara ulaşmasını engellemek, frenlemek gereğine yanıt verir. Ama öte yandan da sınıf mücadelesini belirli bir tarzda sürdürmenin tam da kendisidir. Sömüren-sömürülen sınıflar ayrımının baş gösterdiği yer ve zamanda yalnızca yönetim işiyle uğraşan bir insanlar grubu ortaya çıkmış, başkalarının istencini zor yoluyla bastırmıştır. Hapishaneler, özel insan müfrezeleri, ordu v.b. isaraçlardan oluşan bu aygıt devlettir.

"Toplum, ortak çıkarlarının savunulması için işbölümü yoluyla kendi örgenliklerini doğurmuştur. Ne var ki devlet kurumunda uçlaşan bu örgenlikler zamanla kendi çıkarlarına hizmet eder hale gelmişlerdir; toplumun hizmetkarları durumundan efendileri durumuna geçmişlerdir." (Marx)

Devlet her zaman bir sınıfın diğer sınıflar üzerindeki baskı aracıdır. Yönetici sınıfın yönetilenlere uyguladığı sürekli ve düzenli bir zordur. Baskının biçimleri, yöntemleri sürekli değişmiş ama devletin olduğu her toplumda ve tarihsel dönemde iktidarını sürdürmek için verili teknik düzeye uygun düşen silahlarla donanmış bir şiddet aygıtına sahip bir insanlar grubu da olmuştur. Devlet örgütlenmiş zordur; egemen sınıfın elinde bir sopadır, vb.. Devleti, iktidarı kendinden menkul bağımsız bir güç, sınıflar üstü ve toplumun genel ve ortak çıkarlarını koruyan ve kollayan bir özne olarak kavrayan bakışlar karşısında onun ortaya çıkışının tarihsel koşullarını sergileyerek sınıflara ve sınıf mücadelesine bağlılığını vurgulamaya yönelik bu kaba varsayımlar Marxizmin sorunu nasıl ele aldığına anlaşılmasında bir başlangıç noktası oluştururlar. Ama devlet olgusunu anlamamıza

yetmedikleri gibi, bu kez de her eline geçirenin istediği biçimde kullanabileceği bir silah, sopa olduğunun vurgulanması, teori katına çıkarılması Marxizmi bayağılaştırdığı gibi devleti de anlaşılmasız kılmaktadır. Nasıl ki insanın belirli bir evrim sonucu ortaya çıkmış belirli bir canlı türü olduğunu saptamak insanı anlamaya yetmezse. Şimdilik söylenecek devletin ne bir özne, ne de bir nesne olduğudur. O sınıf mücadelesinin ürünü bir aygıttır. **Uğraşacağımız soru şu:** Marxizm, neden işçi sınıfının hazır devlet aygıtını ele geçirme ve onu kendi çıkarına kullanmakla yetinemeyeceğini ileri sürmektedir? Burjuva devlet neden yıkılmalı, parçalanmalı, dağıtılmalıdır? Dahası: Bundan ne anlaşılmalı ve yıkılanın yerine ne konmalıdır?

Bu soruya verilecek yanıt öylesine önemlidir ki Marxizmi kabul edip etmemenin denek taşı olan “proletarya diktatörlüğü” kavramına buradan ulaşılmaktadır. Bilindiği gibi ne “sınıf” ne de “sınıflar mücadelesi” kavramını ilk ortaya atan ve keşfedenler Marxistlerdir. Bunlar burjuva ideologları ve tarihçilerince açığa çıkarılmıştır. Marxizmin buna ek olarak neyi getirdiğini Marx 1852’de Weydemer’e yazdığı mektupta şöyle belirtir:

“Benim yeni olarak yaptığım şey: 1) Sınıfların varlığının üretimin tarihsel gelişim evrelerinden başka bir şeye bağlı olmadığını, 2) Sınıflar savaşımının zorunlu olarak proletarya diktatörlüğüne götürdüğünü, 3) Bu diktatörlüğün kendisinin de bütün sınıfların ortadan kalkmasına ve sınıfsız bir topluma geçişten başka bir şey oluşturmadığını ispatlamak oldu.”

Kapitalist üretim ilişkileri feodalizmin bağrında ortaya çıkıp gelişirken, yeni yükselen burjuva sınıfının ideologları bu ilişkilerin gelişmesinin önüne feodal devletin diktiği engellere karşı ideolojik bir savaş açtılar. Devlet ekonomik yaşama ve onun ortaya çıkardığı toplumsal ilişki ve kurumlara karışmamalıydı. Kamu işi ile bireysel özel iş ayrılmalı, devlet kendini kamu görevleriyle sınırlamalıydı. (Yurttaşlığın değil tebaalığın geçerli olduğu feodalizmin bu ayrımı tanımadığı bilinir.) Toplum sivil ve politik olmak üzere iki etkinlik alanına ayrılıyor ve devletin sivil topluma karışmaması bekleniyordu. Burjuvazinin bireylerin eşitliği ve özgürlüğü sloganında ifadesini bulan ideolojisi de tamamen kendi ekonomik ve toplumsal gelişmesinin önündeki engellerden kurtulmak isteğini dile getiriyordu. Burjuvazi zamanla ekonomik egemenliğini devlet iktidarını ele geçirerek politik egemenliğiyle tamamlayıp yönetici konuma geldikten sonra, ideolojisinde kamu-özel, sivil-politik ayrımını korumayı sürdürdü. Ancak sınıf çıkarları gerektirdiğinde -ve tabii sınıfsal dengelerin elverdiği ve bunu tüm toplum nezdinde meşrulaştıracak konumlarda bulunduğu- bu ayrıma nasıl uyulmayacağını yine kendisi gösterdi. (Bugün devletin bireylerin en “mahrem” ve “özel” yaşantılarına varıncaya dek uzanan müdahalelerini anımsamak yeter.)

Sosyalist üretim ilişkilerinin gelişmesi bir başka yol izler. Kapitalizm, sosyalizmin maddi ve teknik temelini hazırlar ama bu ilişkilerin kendisini üretmez. Sosyalist üre-

tim ilişkileri kapitalizmin bağrında doğmazlar. Bu ancak politik iktidarı kazanan proletaryanın, bu iktidara dayanarak kurup geliştirebileceği bir ilişkidir. Yani burjuva devrimi bir toplumsal ilişkiler dizgesinin egemenlik sürecini noktalarken, proletarya devrimi sosyalist, ilişkilerin egemenliği sürecini daha yeni başlatmaktadır. Öyleyse sadece üretimle sınırlı olmayan bu yeni ilişkilerin kurulup geliştirileceği dönemin politik örgütlenmesi buna uygun olmalıdır.

Politik iktidar devlet aygıtında cisimleşir ve iktidar devlet aygıtları dolayımından geçerek uygulanır. Bu nedenle politik iktidarın sınıf karakterinin bu aygıtlarda nasıl ve ne oranda cisimleşmiş olduğu açıklanmış olmalıdır. Başlıcaları yasama, yargı, yürütme ve savunma (bastırma/zor uygulama) işlevlerine göre sınıflandırılacak devlet aygıtlarının, bu işlevlerini ne tür bir örgütsel teknolojiyle gerçekleştirdiği; yani görevlerin nasıl belirlendiği, personelin nasıl seçilip eğitildiği, istihdamın biçimi, aygıtlar arasındaki örgütsel düzenleme vb. kullanılan tekniklerin tümünü göz önüne alan bir inceleme ile her somut durumda açıklanmış olmalıdır.

Bilimsel sosyalizmin kurucuları 1847’de ilk politik programlarını ortaya koyarken henüz “proletarya diktatörlüğü” düşüncesini netleştirmemişlerdi. Daha genel ve belirsiz “demokrasi savaşımının kazanılması” ve “proletaryanın egemen sınıf olarak örgütlenmesi” kavramlarıyla yetinirler. Bunlarda her ne kadar “proletarya diktatörlüğü” içerilmiş görünüyorsa da bu konuda bir netlik olmadığını daha sonraki yazıları göstermektedir. Proletaryanın egemen sınıf olarak örgütlenmesinden söz eden Manifesto hazır devlet aygıtının proletaryaca kullanılabilirliği, ondan sosyalizmi kurmakta yararlanılabilirliği fikrini taşımaktadır. Özellikle Fransa’da sınıflar mücadelesinin deneyleri ve bu süreçte devletin aldığı özelliklerin incelenmesi Marx-Engels’i daha önceki görüşlerinde değişiklik yapmaya yöneltmiştir. Manifesto’nun 1872 basımının Önsözünde bu değişikliği “geçerken” yapmışlardır:

“(Paris) Komünü özellikle bir şeyi kanıtlamıştır: işçi sınıfının sadece hazır devlet makinasını ele geçirmek ve kendi amaçları için kullanmakla yetinemeyeceğini.”

Marx-Engels’in İngiltere ve ABD’de devrimin barışçı yollarla gerçekleşme olanağını tanıdıklarını, bunu da bürokrasi ve militarizmin ilgili ülkelerde o günün verili koşullarında gelişkin olmayışına bağladıklarını biliyoruz.

Devrimin şiddet yoluyla gerçekleştirilmesi ile bürokrasi ve militarizm arasındaki ilişki, devletin parçalanması zorunluluğunu doğuran temel gibi görünse de nedenler daha derindedir. Burada bizi ilgilendiren Marx-Engels’(in ve daha sonra Lenin) hangi sonuçları ilan ettikleri değil, onları bu sonuçları üretmeye yönelten sorunlardır. Kapitalizmin egemen olduğu bir toplumsal formasyonda devletin varlık koşullarına bekçilik ettiği ilişki kapitalist özel

mülkiyet ilişkisidir. Burjuvaziyi her gün yeniden üreten, güçlendiren meta üretimi koşullarıdır. Devletin işlevlerinden biri-belki de en önemlisi- varolan üretim

koşullarına sistem dışından gelebilecek karışmaları engellemektir. Varolan üretim ve yeniden üretim koşulları, toplumsal formasyonun varlık koşullarıdır. Bu temel olmayınca ne toplumsal ne politik ilişkiler kalır. Kısacası, devletin varolan üretim koşullarını koruyup kollaması kendi varlık koşullarını da koruması demektir. (Aynı ekonomide temel üzerinde farklı politik yapıların nasıl biçimlendiği ve politik düzeyin ana ögesi devletin bu temele müdahale tarzları üzerinde durmuyorum.)

Burjuva demokratik cumhuriyet, kapitalizmin en demokratik politik devlet biçimi olmasının yanı sıra, burjuva özel mülkiyet ilişkilerinin en iyi korunduğu da bir biçimdir. Yurttaşların hak eşitliği, genel oy, parlamento, hukukun üstünlüğü vb. kurumlarıyla burjuva demokrasisi nasıl oluyor da yine burjuvazinin egemenliğini bir biçimi olabiliyor? Yurttaşlar arasında eşitliğin kabulü, herkesin devletin biçimini belirlemede eşit hakka sahip olması demektir. Nitekim bir devlet biçimi olarak demokrasi, yurttaşlarına bu hakkı tanımaktadır. Demokrasi bir anlamıyla da eşitlik ve özgürlük demektir. Öyleyse eşitsizlik, despotizm vb. ile çelişir. İşte eşitlik ve özgürlük motifleriyle işlenmiş burjuva ideolojisinin yarattığı yanılsama burada yatar. (Emperyalist sistemin kendini "Hür Dünya" diye adlandırmasını istihza ile analizim.) Kapitalizmde demokrasi ne denli gelişmiş olursa, ulusal ve dinsel önyargı ve çatışmalarla ne denli az karartılmış olursa, kapitalizmin temel sınıf karşıtlığı o denli açık bir biçimde kendini sergiler. Politik eşitlik ve özgürlüğünü, ücretli kölelik ve baskının zarfı olduğu daha berrakça, ortaya çıkar.

Kapitalizmden sosyalizm ötesi sınıfsız topluma geçişte bir devletin gerekliliğini savunmasıyla bir anda ve toptan her türlü devletten kurtulmayı düşleyen anarşist ve anarşizan düşüncelere karşı Marksizm, herkesin yönetmeyi öğrendiği, yönetici olduğu ve dolayısıyla eski iş bölümünün kısıtlamalarından kurtulmayı olanaklı kılan bir süreç önerir.

1) Özgürlüklerin kullanılması sözkonusu olduğunda burjuvazi bunları ekonomik gücü sayesinde kullanabilirken, proletarya bu özgürlüklerden ancak kısmen yararlanabilmekte, çoğu durumda hiç yararlanamamaktadır. Söz gelimi, basımevlerinin onda dokuzu burjuvazinin elindeyken, proleterler için basın özgürlüğü boş bir söze dönüşecektir. (Burada en bayağısından kaba solcu "ekmek mi özgürlük mü?" ikilemine girmediyim ve bunun sosyalizmle ilişkisinin kuşkulu olduğunu düşündüğümü belirtmeliyim.)

2) Toplumsal bölünmelerin üstünde ve dışında, yalnızca ve yalnızca toplumun tümüne hizmet ettiği ilan edilen devletin kurumları, örneğin, bürokratik aygıtın memurları, ordu ve polis görevlileri, vb. burjuvazinin her türden etkisine her zaman açıktır. Büyük bürokrat ve generallerin daha emekli bile olmadan holding ve ban-

kaların yönetim kurullarında yerlerinin ayrıldığı çok iyi bilinen bir olgudur.

3) Devlet görevlilerinin taşıdığı ideoloji, varolan egemen toplumsal-ekonomik dizgenin ürettiği ideolojidir. Egemen (sınıfsal) ideolojinin bu görevlileri burjuvaziye bağlaması rüşvet, bağış vb.'den daha az etkili değildir. İdeolojik bağı o "görünmez" gücüyle daha kalıcı olduğunu bile söyleyebiliriz. "Vatan Kurtaran Şabanları" ve "Bekçi Murtezaları" biçimlendiren de bu ideolojidir. Burjuvazi ve devlet personeli arasında gerçekte organik bir bağ olmasa, devlet yalnızca üretim koşullarını korumakla yetinse burjuvazi yine de egemen sınıf olmaktan çıkmaz. Tarihin çok özel anlarında burjuvazinin yönetici sınıf konumlarını terketmek zorunda kalması, egemen sınıf olmaya devam etmesini engellememiştir.

Demokrasi hem genelleşmiş bir özgürlük düşüncesine sahip olmak, hem de halkın devletin biçimini belirlemek dahil eşit haklara sahip bir yurttaşlar topluluğu olması demek olduğuna göre, bunların gerektirdiği davranış tarzı ve politik etkinlikten payına düşeni alan -demokrasi okulundan geçen- proleterler demokrasinin sömürüye ve itildikleri sefaletle çare olmadığını; politik demokrasinin toplumsal eşitsizlik ve sömürüyle at başı gittiğini daha iyi kavrarlar. Demokrasi her zaman bir sınıf damgası taşır. Lenin'in dediği gibi:

"Demokrasi bir devlet biçimidir; çeşitli devlet biçimlerinden biridir. Öyleyse her devlet gibi demokrasi de şiddetin örgütlenmiş olarak sistemli biçimde insanlara uygulanmasıdır. İşin bir yanı bu. Ama öte yandan demokrasi yurttaşlar arasındaki eşitliğin, herkese eşit olarak devletin biçimini tayin etmek ve yönetmek hakkının resmen tanınması anlamına gelir. O halde bundan şu sonuç çıkar ki demokrasi gelişmesinin belli bir aşamasında, ilkin devrimci anti-kapitalist sınıfı birleştirir, sonra da sürekli şiddet ve bürokrasi demek olan devleti yıkarak yerine daha demokratik bir devlet makinası konmasını sağlar. Ama nihayet bu da bir devlet makinasıdır. Ne var ki burada nicelik niteliğe dönüşür, eşdeyişle bu aşamaya eriştikten sonra demokratizm burjuva toplumu olmaktan çıkar ve sosyalizme doğru evrimleşir. Eğer herkes gerçekten devlet yönetimine katılırsa kapitalizm artık tutunamaz."

Burjuva devlete-üstelik onun en demokratik biçimine- ilişkin bu saptamalar, proletarya diktatörlüğünün neden önerildiğinin ip uçlarını verir. Proletarya diktatörlüğü Marx-Engels ve Lenin tarafından şu iki noktayı kapsayacak biçimde kullanılır:

1) Proletaryanın sınıf egemenliği,

2) Bu egemenliği ifade edecek özgül bir devlet örgütlenmesi. Kavramın bu içeriği tam da bunlara öngelen iki temel tezi varsayar: 1) Devletin kendisi belirli bir sınıf egemenliğinin cisimleşmesidir. 2) Proletaryanın sınıf egemenliğinin cisimleşmesi daha önceki devletlerden farklı, özgül bir örgütlenme biçimine sahip olmalıdır. Öyleyse Marxizme göre, bürokrasi ve militarizmin gelişmiş olmasından ötürü hazır burjuva devlet aygıtının parçalanması zorunluluğunu doğuran, bunların proletaryayı (sadece) ezme ve ona karşı direnme odakları olması de-

İlgildir. Yıkarak, parçalamak, kırmak, dağıtmak sözleriyle Marxizm kafaların kan-barut ve ateşle sarhoş olmasını öğütmez. Marxizmin bu fiilleri kullanımında her ne kadar askercil bir anlam içerilmiş olsa bile, sorun hem askercil terimlerle sınırlı değildir, hem de onun ötesinde toplumsal, politik ve kültürel derin anlam taşır. Yıkarak, kırmak, parçalamak demek: burjuva devlet aygıtında somutlaşmış olan politik işleyişin, örgütsel teknolojisinin ve politika yapma tarzının yıkılması, kırılması, parçalanması demektir. Bu böyle anlaşılmadığı sürece, sorun, proletaryaya itaat etmeyecek -kendini burjuvaziye bağlayan ideolojik, ekonomik, toplumsal binbir bağdan ötürü edemeyecek burjuva bürokratlar yerine "proleter memurlar", burjuva ordu yerine "proleter ordu" burjuva polis yerine "proleter polis" koymakla sınırlıdır. (Geçerken konu dışı bir espri yapmama izin verilsin: Aydemir'in darbe girişimlerinden birinde radyodan anonsu duyan Bursa'nın bir bucağındaki rivayete göre bir Abaza bıçkını avanesiyle birlikte bütün resmi görevlileri enterne etmiş. Sonra Abazaları toplayıp kendine özgü jargonuyla şöyle demiş: Düzen aynı düzen, kanun aynı kanun bundan sonra Türkler çalışacak Abazalar yiyecek!..) Sorun, burjuvaziye hizmet eden görevliler yerine proletarya ve halka hizmet edecek görevlilerin konmasını içeren bir çerçevesi aşamadığı sürece, bir burjuva demokrasisinden milyon kere daha demokratik diye tanımlanan proletarya diktatörlüğü hayal olur. "Proleter memur", "proleter polis" ve "proleter asker" in çeliktan yumruğu proletarya adına proletaryanın kafasına iner. Eğer proletarya ve emekçi yığınlar, diyelim ki en iyi koşullarda, 4-5 yılda bir "temsilcileri"ni seçip yönetme işini "proleter" memur ve askerler ile profesyonel politikacılara ("profesyonel devrimciler") havale etme zorunda kalıyorsa, bunun parlamentarizm denen işleyişten pek farkı yoktur. Yönetme işi (yasama, yargı, yürütme) burjuva demokratik cumhuriyetinkiyle aynı örgütsel yapılanmaya sahip bir "proleter" devletin işidir demektir. Oysa Marxizme göre asıl parçalanması gereken de bu ilişkidir. Politik pratiğin bu tarzına son verilmedikçe proletarya egemen sınıf olarak örgütlenmiş olmayacak, doğurduğu yeni sorunlar bir yana, sınıfsız/devletsiz bir topluma doğru bir ilerleme olmayacaktır. Hazır burjuva devlet aygıtının kullanılmasıyla yetinilmesi, varolan politik pratiğin tekrarlanması/kendini yeniden üretmesi olacağından, proletaryanın Marxizm çerçevesinde ifade edilmiş tarihsel-toplumsal amaçlarına götürmeyecektir. İşte bu yüzden Marxizm burjuva devlet iktidarının fethedilmesini değil, burjuva devlet aygıtının parçalanmasını, dağıtılmasını savunur.

Yıkılmış burjuva devletin yerine proletarya diktatörlüğünü öneren Marxizm, bunun ne mende bir şey olduğunu merak edeceklere Engels'in ağzından "proletarya diktatörlüğünün nasıl bir şey olduğunu öğrenmek mi istiyorsunuz? Paris Komününe bakın!" demektedir. Lenin, Sovyetlerin Komünle aynı nitelikte olduğunu belirterek yine belirli bir devlet aygıtını öne sürer. Onda cisimleşmiş belirli bir politik işleyiş savunur.

"Komün proleter devrimi tarafından burjuva dev-

let mekanizmasını kırmak için yapılmış bir girişimdir. Kırılmış olan şeyin yerine geçmesi olanaklı ve gerekli nihayet bulunmuş bir biçimdir." (Marx, abç)

"...devlet makinasını-sürekli orduyu, polisi ve bürokrasiyi-ezmek, paramparça etmek ve yeryüzünden silmek ve bunların yerine daha demokratik bir devlet-makinasını, halkın tümünü kapsayan bir birlik oluşturmak yolundaki silahlı işçilerin devleti biçiminde bir devlet makinası" geçirmek. (Lenin)

Proletaryanın egemen sınıf olarak örgütlenmesi ne ölçüde yönetici sınıf haline geldiğiyle, yönetme eylemine nasıl ve ne ölçüde katılabildiğiyle bağlantılıdır. Kapitalizmden sosyalizm ötesi sınıfsız topluma geçişte bir devletin gerekliliğini savunmasıyla bir anda ve toptan her türlü devletten kurtulmayı düşleyen anarşist ve anarşizan düşüncelere karşı Marxizm herkesin yönetmeyi öğrendiği, yönetici olduğu ve dolayısıyla eski iş bölümünün kısıtlamalarından kurtulmayı olanaklı kılan bir süreç önerir. Herkes yönetme işine katılmaksızın, yönetmeyi öğrenmeksizin politikayı gereksiz kılacak bir toplum gerçekleşemez. Kapitalizmin gelişimi milyonlarca işçinin eğitilmesi ve disiplin altına alınmasına yol açmıştır. Bunlar "herkes" in devlet yönetiminde yer almasının, katılmasının ön koşullarını hazırlamıştır. Ama her işin erbabınca yapılmasının kural olduğu, toplumsal işbölümü ve uzmanlaşmanın alabildiğine geliştiği kapitalizm koşullarında politika meslekten politikacıların, profesyonel politikacıların işidir. Halk yönetim işinin tamamen dışında tutulmakta, en iyi koşullarda ise her 4-5 yılda bir burjuvazinin hangi partisinin yöneteceğine karar vermesi istenmektedir. Her şey komisyonlarda, kapalı kapılar ardında banka ve tröstlerin yönetim kurullarıyla birlikte kararlaştırılmakta, halka da şeklen onaylatılmaktadır. Yasama meclisinde halkın veya milletin vekili sıfatıyla yer alanların onda dokuzunun bile kulislerde, komisyonlarda, şirket yönetim kurulları ve emperyalist askeri pakların karargahları ve elçiliklerde kararlaştırılanları onaylamak için el kaldırmaktan başka bir işlevleri yoktur.

"Burjuva devriminin en mükemmel, en ileri gitmiş tipi parlamenter demokratik cumhuriyettir: iktidar parlamentoya aittir. Devlet makinası, yönetim cihazı, her zaman aynı devlet makinası ve yönetim cihazıdır. Daimi ordu, polis ve uygulamada geri alınamaz, imtiyazlı ve halkın üstünde yer alan bürokrasi" (Lenin)

Proletarya diktatörlüğünde ise:

1) Bütün görevlere seçimle gelinir; görevli ve delegeler kendilerini seçenlerce denetlenir. Seçmenlerin istediği herhangi bir anda derhal görevden alınabilir. Organların kendilerini genişletmesi (cooptation), imtiyazlı ve geri alınamaz görevli ve delegeler sosyalist demokrasıyla bağdaşmaz. Demokrasinin en basit iki öngereğinin açıklık ve seçim olduğu en azından "Ne Yapmalı" dan beri Marxizmin literatüründe (pratiğinde zor bulunsa da) vardır.

2) Delege/temsilci toplantıları, parlamentarizmde olduğu gibi göstermelik kurumlar değil yasamacı ve yürütmeci kurumlardır.

3) Komün görevlilerinin görevlerinden ötürü ayrıcalık sahibi olmasını sağlayan bütün kural ve işleyişlere karşı sürekli, düzenli bir mücadele. Görevlilerin usta bir işçinin aldığından daha fazla bir gelir alamaması.

Komünün günlük işlerinin yürütülmesinde elbette "memur" çalıştıracaktır; ama bütün görevlerde olduğu gibi denetim ve her an görevden alınabilme geçerlidir.

"Memurculuğu bir anda ve her yerde tümüyle ortadan kaldırmayı düşünme bir hayaldir. Ama giderek bütün memurculuğun ortadan kalkmasını sağlayacak yeni bir yönetim makinasının vakit geçirilmeksizin kurulmasına başlamak için eski yönetim makinasını kırmak bir hayal değil, devrimci proletaryanın geciktirilemez görevinin ta kendisidir. Marx göstermiştir ki kamu görevlileri, sosyalizmde, seçimle işbaşına gelmeleri bir yana, ayrıca her an görevden uzaklaştırılmaları yöntemi yerleştikçe, aylıkları ortalama işçi düzeyine indirildikçe ve üstelik parlamenter kuruluşlar yerine hem yürütmeci hem yasamacı halk toplulukları geçtikçe bürokrat olmaktan çıkarlar." (Lenin)

4) Sürekli ordu yerine proletaryanın/halkın silahlandırılması. Profesyonel ordu, profesyonelliğinin gereği ideolojik biçimlenmeyi yeniden üretmesi bir yana, ancak proletaryanın (ve halkın) **silahsızlandırılması** karşılığında var olabilen bir kurumdur. Bilim ve tekniğin gelişmesi birçok işi uzmanlık alanı olmaktan çıkararak, uzman sayısının artmasına değil azalmasına olanak verir. Kaldı ki sürekli ordunun savunulmasına bunlar yeterli bir dayanak oluşturmazlar. Eli silah tutan her kadın ve erkeğin gerekli bir askeri eğitimden geçirilmesi, proletaryanın (halkın) silahlandırılması ve proletaryanın egemenlik aygıtına sıkıca bağlı bir uzman grup: Marxizmin "silahlı kuvvetler"e ilişkin tutumu budur. Sürekli orduya karşı tutum alan Paris Komününün programını onaylayan Marx-Engels ve sonra Lenin'in yaklaşımı budur. (Proletarya silahlı olduğu zaman sürekli ordu olmaz; Jaruzelski'ler olmaz)

5) "İç güvenliğin ve kamu huzurunun" günlük koruyucusu uzman bir örgüte (polis) gerek yoktur. Günlük yaşamın marjinal suçlarına karşı yerel milis gerekeni pekala yapar. Her "karakol"a yerel komünün denetiminde parmak izi, arşiv vb. gibi işlerde çalışacak görevliler yerleştirilebilir. Kaldı ki elektronik aletlerin gelişmesi bunları da uzmanlık alanı olmaktan çıkarmıştır.

Kuşkusuz bütün bunlar proletarya (ve halk) komünlerinde/sovyetlerde gerçekten örgütlüyse, komün yasamacı ve yürütmeci bir kurumsa, eski tip bir devletin olan kayışları (güç aktarma kayışları: belli ki güç kendisinde değil, o sadece aktarıyor, naklediyor) haline gelmemişse gerçekleşebilir.

Kapitalizmin gelişmesi, toplumsal işbölümünün proletarya ve tüm emekçileri (daha tam ve doğru söylemek gerekirse, tüm insanlığı) içerisine soktuğu sınırlılık, tek yarılmaktan kurtarıp tüm yaratıcı yeteneklerini kullanabileceği, tarihi bilinçle yapacağı bir düzenin maddi ve teknik temelini hazırlamıştır. Proletarya diktatörlüğü sorunsalı, maddi ve teknik temeli kapitalizmde hazırlanan böyle bir dönemin toplumsal-politik örgütlenmesidir.

Toplumu, yöneten-yönetilen sınıflar bölünmesinden kurtaracak, başta proletarya olmak üzere tüm halkın politik yaşama etkin katılımını sağlayacak ve bu süreçte kafa ve kol emeği, şehir ve kırsal arasındaki farkı/çelişkiyi giderecek bir sürecin yaşanmasıdır. Proletaryanın egemenliğini, her nasılsa onun adına, ona vekaleten iş gördüğünü ilan edenlerin egemenliğine trampa eden bütün kurum ve kurallar bu süreci ve geleceği geciktirmekte karartmaktadır. Proleter demokrasinin esas kitlelerin örgütlü, aktif politik yaşamı ve yönetimidir: Doğrudan demokrasidir. Temsil kurumlarının kaçınılmazlığı demokrasinin de bir "temsil"e çevrilmesini değil, doğrudan demokrasinin gerçekleşmesine olanak verecek en uygun biçimlerin bulunması görevini dayatır.

Ele aldığımız sorun bağlamında parti sorununa da değinmek gerekir. Bu konuyu ideoloji/bilim, bilinçlilik ve ideolojik oluşturma ve seferberlik gibi bağlantıları içinde ayrıca ele almak üzere, burada şimdilik şu kadarını belirtmeliyim. Proletarya partisinin işlevini tek sözcükle özetlemek gerekse herhalde **öncülük** demek gerekir. Bu ise, sosyalizmde hukuksal düzenlemeler veya kendi kendine vehmetmelerle değil, ideolojik ve politik üretkenlikle kitlelerle kurulan ve onları sürgit "kitle" olmaktan çıkaracak aydınlatma/seferber etme pratiği içinde kazanılması ve sürekli yenilenmesi gereken bir şeydir. Partiye bunun ötesinde işlevler yüklenmesi, kitlelerin devre dışı bırakılarak kerameti kendinden menkul hukuksal düzenlemeyle (ki arkasında her zaman zor vardır) kutsanan "misyon" verilmesi proletarya diktatörlüğünü gerçekleştirmesi gereken görevlerle bağdaşmaz. Parti ile kitleler arasındaki ilişki bir müvekkilcilik değildir. Nasıl bir sosyalizm sorusunun yanıtı bir anlamda nasıl bir parti sorusuna verilen yanıtta içerilmektedir. Kuşkusuz nasıl bir parti sorusunun yanıtı da niçin, neye karşı, nasıl bir politik pratik için parti sorusuna verilecek yanıtlarla aydınlanacaktır.

Özetle: "Yalnızca üretim araçlarının toplumsallaştırılması, çağdaş eşitsizliğin kaynağını hiç kurutmaz" diyen Lenin kültürel-ideolojik bir devrimin gerekliliğini vurgularken bürokrasi ve ayrıcalıklara karşı panzehir olarak, proletaryanın gerçekten egemen sınıf olarak örgütlenmesinin cisimleşmesi olarak dünyanın en demokratik ve halkçı örgütlenmesini Komünü/Sovyeti önerir. Marxizmin sorunu nasıl ele aldığının biraz daha yakından incelenmesi gösterir ki burjuva devletin yıkılması, parçalanması, dağıtılması olayı ekonomist ve ikameci sosyalizm yorumcularının kavrayabildiklerinden daha derindir. Burjuva politika yapma tarzının, politik teknolojinin parçalanması devletin ele geçirilmesinden daha güç ve çetin bir iştir. Bu nedenledir ki Marxist politika ile her türden burjuva politikasının ayırılması ve yaşamımızın bir parçası haline getirmek için sürekli çaba gösterilmesi, ideolojinin bir mal-mülk sahiplenilecek düşünce varlıkları değil maddi yaşamın ayrılmaz bir parçası, onda kayıtlı bir süreç olduğunu kavrayanlar açısından "yarın"ın değil tam da "anın" sorunudur.

Kahrolsun Sömürgecilik Yaşasın Bağımsızlık

Poshtë Kolonializmi Rroftë Pavarur

Bayram BEGUNSA

Her yenilgiden daha güçlü, daha örgütlü çıkan, yılmadan yiğitçe savaşan Arnavutluk halkı, 43 yıl önce, 28 Kasım 1944'de bağımsızlığına kavuştu.

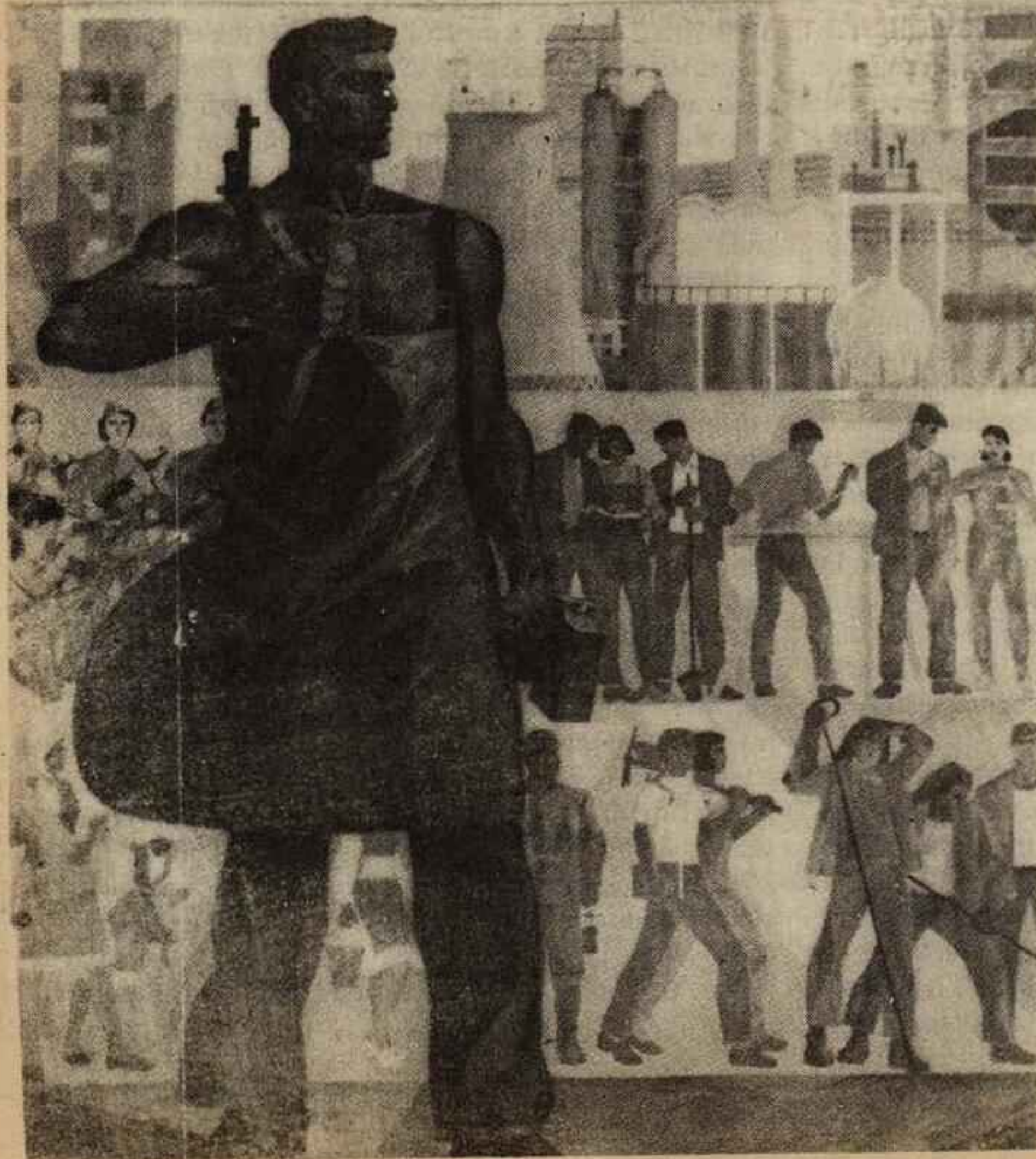
★
★★

Yüzyıllar boyunca, işgalcilerin savaş ve pazar alanı durumuna getirdikleri Arnavutluk, devamlı pazarlık konusu yapılmıştır. Arnavutluk halkının tarihi, yiğitçe verdiği anti-sömürgeci mücadelelerle doludur. Ne işgalcilerin, ne de yerli işbirlikçilerin, Arnavutluk

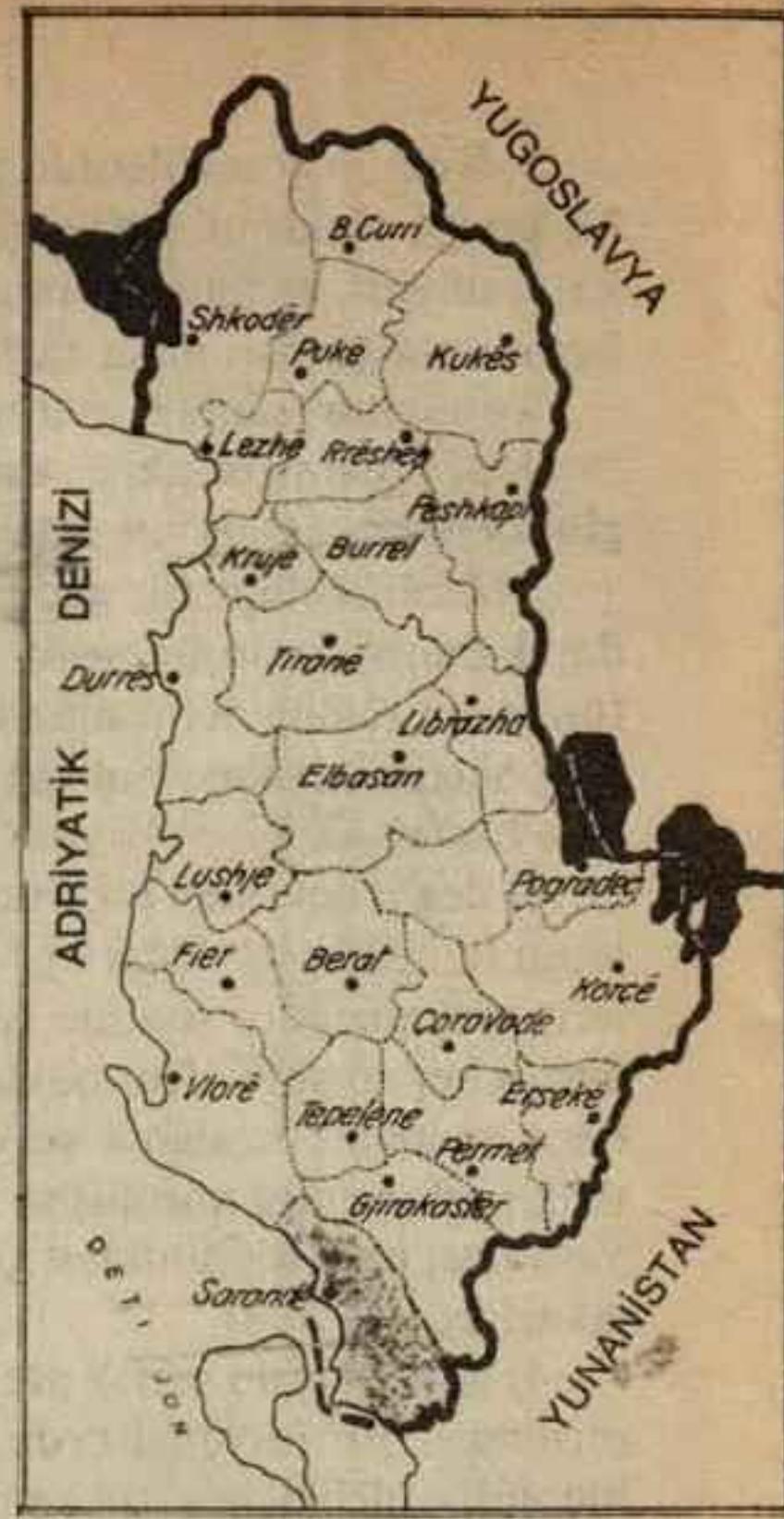
halkının anayurdunu belirlemesine izin vermediler. Ulusal benliklerini, hatta varlıklarını korumak için sayıca çok daha büyük, azgın düşmanlarına karşı yüz yıllar boyunca durmadan savaştilar. Sömürgeciler, Arnavutluğ'u yok edemediler; kültürünü, dilini, gelenek ve göreneklerini değiştiremediler.

İlirlerden (İlirya) gelme olan arnavutlar, 500 yıl Roma İmparatorluğu, 800 yıl Bizans İmparatorluğu, 500 yıl Osmanlı İmparatorluğunun ve yine kısa veya uzun aralıklarla Yunanlıların, Sırpların, Sicilyalıların, Venediklilerin ve

Arnavutluk'ta bir duvar resmi.

ARNAVUTLUK

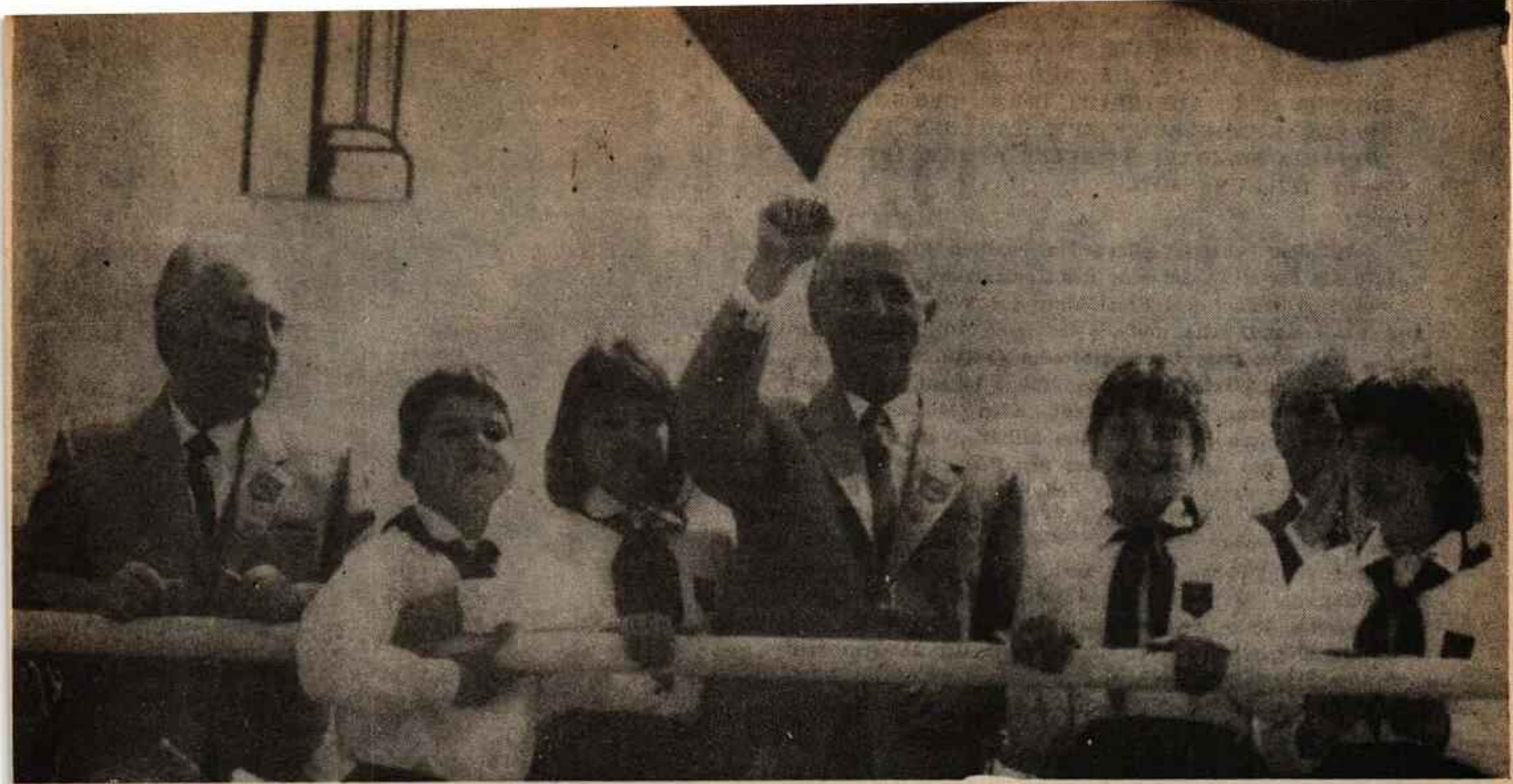
Bulgarların işgali altında kalmışlardır.

Devamlı, yüzyıllar boyunca diğer devletlerin saldırılarına ve işgallerine maruz kalan arnavutluk, halkı, çeşitli baskı yöntemleri nedeniyle göç etmek durumunda kalmışlardır, ve bu nedenle bugün anayurdundan ayrı yaşayan arnavutların sayısı, anayurtları olan Arnavutluğ'un nüfusundan daha fazladır. Arnavutluğ'un 3 milyon'a yakın nüfusuna karşılık anayurdundan ayrı yaşayan arnavutların sayısı 5 milyon civarındadır. (Çeşitli araştırmacılara göre, bugün, 1,5 milyon Türkiye'de, 500 bin İtalya'da, 1,5 milyonu kendi toprakları olan Kosova'da olmak üzere 2 milyon Yugoslavya'da, 200 ile 300 bin arasında Yunanistan'da, 100 ile 160 bin arasında ABD'de ve onbinlerce arnavut asıllı Avusturalya, Arjantin, Mısır, Romanya, Bulgaristan ve Fransa'da yaşamaktadır.)

Yüzyıllar sonra ilk defa düzenli bir ordu yaratabilen ve Arnavutluk halkını etrafına toplayabilen İskender Bey, 15. yüzyılda kendi çok zayıf ordusuyla, sayıca çok daha güçlü Osmanlı ordusuna karşı 25 yıl boyunca savaşmıştır. Osmanlı ordusuna karşı savaş kaybedilmiştir, fakat, O günden bu yana İskender Bey'in bayrağı (çift başlı kartal) Arnavutluğ'un simgesi ve İskender Bey bağımsızlık mücadelesinin sembolüdür.

★
★

Arnavutlar 1. paylaşım savaşı öncesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun ül-

Ramiz ALIA

keleri üzerindeki hakimiyetini zorlu mücadelelerden sonra kırmış ve yerli işbirlikçilerden de hesap sormuşlardır.

Arnavut halkı 1878 Berlin kongresinden, Balkan savaşının başlangıcına kadar otonomi için mücadele etmektedir. Fakat, daha sonra 28 Kasım 1912'de, 37 yurtsever biraraya gelerek Arnavutluk'un bağımsızlığını ilan ediyor ve Vlora'da geçici bir hükümet kuruyorlar. 1913 Londra Elçiler Konferansı Arnavutluk'un sınırlarını çiziyor. Arnavutluk'un yarısı bu sınır içerisinde yer almıyor. Karadağ, Sırbistan ve Yunanistan arasında paylaşılıyor. (Bugünkü Arnavutluk sınırı 1926'da çizilmiştir.)

★

★★

Birinci paylaşım savaşıyla birlikte Arnavutluk, tekrar emperyalistler tarafından sürekli içişlerine karışılan, halkı ağır baskılar altında tutulan bir ülkeydi. Savaşın sonunda yapılan pazarlıktan sonra, İtalyanlar ülkenin büyük bir kesimini işgal ettiler.

Halk işgalcilere karşı harekete geçti, köylüler silaha sarıldılar. İşgalcilere karşı amansızca savaşıldı. Bu direniş karşısında, İtalyanlar ülkeyi terk etmek zorunda kaldılar. Bu uzun yıllar sürecek olan mücadelenin önemli bir adımıydı, fakat zafer tam anlamıyla kazanılmamıştı. Çünkü halk yeteri kadar örgütlenmemiş ve önderlik sağlanamamıştı.

Savaşın sonunda kurulan halk hükümeti başarılı olamamış ve kısa bir süre sonra 1924'de, emperyalistlerin desteğini alan Ahmet Zogu (Halk hükümeti sırasında dışişleri bakanı idi) tarafından yıkılıp yerine yeni bir hükümet kurulmuş-

tur. Ahmet Zogu ilk dört yıl devlet başkanı olarak ve 1928'den itibaren kendini Arnavutluk'un ilk kralı ilan ederek 15 yıl boyunca hakimiyetini sürdürüyor.

Zogu, ülkeyi emperyalistlere satma girişimini hızlandırıp, halkın üzerinde amansız baskı ve katliamlara girişiyor. Tüm baskılar, katliamlar Arnavutluk halkının mücadelesini engelleyemiyor, halk yiğitçe direniyordu.

Bu dönem sırasında Avrupa'da karanlık, günler yaşanıyor. Alman, İtalyan ve İspanyol faşistlerinin zorbalığı ortalığı kasıp kavurmaktadır. Faşistler halklar üzerinde amansız katliamlara girişmektedir. 2. paylaşım savaşı dünya proleterya hareketini ve ulusal kurtuluş mücadelelerini baskı altında tutuyor, ülkeleri tek tek işgal ediliyordu.

27 nisan 1938'de evlenen Kral Zogu'nun nikah şahitliğini, Mussolini'nin damadı olan İtalyan dışişleri bakanı Graf Ciano yapmıştır. Yine aynı dönemde arnavutluk parası İtalya'da basılmakta, Arnavutluk Jandarmalığı İngiliz general tarafından yönetilmektedir. Bu birkaç örnek bile Kral Zogu'nun emperyalistlerle olan ilişkilerinin ne düzeyde olduğunu göstermekte.

★

★★

Ve İtalyan faşistleri 7 Nisan 1939'da Arnavutluk'a girdiler. İşgal girişimi güçlü bir direnişle karşılaşmadı. Kral Zogu, Karısı ve 32 adamının yanına alarak 7 bavul dolusu altınla yurtdışına kaçtı. İtalyanlar ilhaklarını gizleyebilmek için, Tiran'da, İtalyan kralı 3. Victor Emanuel'i Arnavutluk kralı ilan

eden bir "kurucu meclis" oluşturdular. Bu meclis, başında bir büyük toprak sahibi ve işbirlikçinin bulunduğu kukla bir hükümet seçti. İtalyanlar devlet aygıtına tamamen el koydular, devlet görevlerine italyan memurları yerleştirildi. Bu durum İtalyan şirketleri için bulunmaz bir fırsattı ve bu durumu değerlendirip, sermayelerini Arnavutluk'a akıttılar. Emekçi halkın üzerinde ağır ekonomik baskılar oluşturuldu, köylülerin toprakları alındı, tüm ülkeyi yağmalamaya başladılar. Arnavutluk halkı tarihinin en karanlık dönemlerinden birini daha yaşıyordu.

Faşistler, Arnavutluk halkı üzerinde tüm hünerlerini deniyorlar, fakat tüm baskı ve katliamlara rağmen halkın direnişini kıramıyorlardı. Arnavutluk halkı, faşist işgalin ancak savaşarak kırılacağını ve mücadelenin ancak Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin örgütlenmesiyle başarıya ulaşabileceğini kavramıştı.

28 Kasım 1938, Kasım 1941 ve 1942 gösterileri, Tiran, Fier gösterileri (mağazalar kapatıldı, memurlar, öğrenciler, işçiler büroları ve atölyeleri terk ettiler) ve gerilla eylemleri işgalcileri günbegün geri püskürtüyordu.

Ülke çapında 8 Kasım 1941'de kurulan AKP'nin önderliğinde Ulusal Kurtuluş mücadelesi örgütlendi. Gerilla hareketleri, grevler, protesto eylemleri, Arnavutluk'un dört bir yanına yayıldı. Halk tüm gücüyle demokratik halk iktidarı için savaşıyordu.

Zafer bıkmadan usanmadan mücadele eden Arnavutluk halkının olmuş ve 43 yıl önce 28 Kasım 1944'de bağımsızlığına kavuşmuştur.

Orta Amerika'daki Son Gelişmeler

Mehmet PETEK

Yıllardan beri, özellikle Somoza diktatörlüğünün devrilip, Sandinistlerin iktidara gelmesinden itibaren tırmanmaya başlayan krizi ve istikrarsızlığı çözmek için ortaklaşa bir anlaşma çerçevesinde bir türlü görüş birliğine varamayan, kimi zamanda da varmak istemeyen (!) 5 Orta Amerika ülkesinin Devlet Başkanlarından Jose Napoleon Duarte (El Salvador), Oscar Arias Sanchez (Kosta Rika), Jose Azcona Hoyo (Honduras) ve Daniel Ortega Savedra (Nikaragua) Guatemala şehrinde ülkenin Devlet Başkanı Vinicio Cerezo Arevalo ile 6-7 Ağustos tarihinde buluşarak bir anlaşmaya varmışlardı.

İlk önce bu zirve anlaşmasının en önemli noktalarından alıntılar yapmakta daha doğrusu, bu noktaları kısa bir şekilde açıklamakta fayda vardır. Bu zirveden çıkan sonuçların yaratmış olduğu gelişmeler ve özellikle Reagan çetesinin rahatsızlıkları, dayatmaları ve manevraları böylece daha kolay anlaşılabilir.

★ ULUSAL BARIŞMA

Ulusal barışmaya ulaşmak için silahsız iç-muhalefet grupları ve afa uğramak isteyenler ile hükümetlerin diyalog başlatması.

° AF

Politik tutukluların ve af için başvuran kaideye muhalif (irregüler) güçlerin afa uğraması. Irregüler güçlerin (Kontrolar ve gerillalar kastediliyor) elde bulundukları esirleri serbest bırakması.

★ ULUSAL BARIŞMA KOMİSYONU

Ateşkes, Af ve Demokratikleşme sürecini kontrol etmek için hükümetten, kiliseden, muhalefet partilerinden ve bağımsız bir adaydan oluşan bir Ulusal Barışma Komisyonu'nun kurulması.

Bölgede savaşan tarafların 9 ay içinde silahlı çatışmaları durdurması

★ DEMOKRATİKLEŞME

Hükümetlerin çoğulculuğa (pluralizm) ve ortak iştirake dayalı partisipci bir demokratikleşme sürecini teşvik etmekle sorumlu olması. Kendileri, insan haklarını ve devletlerin sahip olduğu ülke toprakları üzerindeki hakimiyeti tanımak; ülkelerin ekonomik, toplumsal ve de politik yapısına müdahale etmemek, yani kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesini kabul etmekle sorumludurlar. Özellikle gözönünde bulundurul-

ması gereken haklardan olan basın özgürlüğünün, muhalefet taraftarlarının yayın olanaklarına ulaşma olanaklarının sağlanması ve olağanüstü hal durumu olan ülkelerde vatandaşlık haklarını tekrar yürürlüğe girmesinde kısıtlamalara gidilmemesi.

★ SERBEST SEÇİMLER

5 ülkenin önümüzdeki yılın ilk yarısında ve aynı zaman içerisinde, bir "Orta Amerika Parlamentosu"nu oluşturmak için seçimler yapması. Bunun ardından ise her ülkenin kendi zaman durumu ve koşullarına göre serbest, çoğulcu ve hilesiz seçimler yapması.

★ İRREGÜLAR GÜÇLERE VEYA AYAKLANMA HAREKETLERİNE YARDIMLARIN KESİLMESİ

Irregüler güçleri ve ayaklanma hareketlerini açıktan veya gizlice destekleyen, yöredeki ve yöre dışındaki hükümetlerin yapmış oldukları yardımların (ne biçimde olursa olsun-askeri, lojistik, propaganda, hümaniter) kesilmesi. Irregüler güçlere ve ayaklanma hareketlerine yardım almama çağrısının yapılması.

★ TOPRAKLARIN BAŞKA DEVLETLERE SALDIRMAK İÇİN KULLANILMASININ ÖNLENMESİ

Kişilerin veya grupların başka devletlerde huzursuzluk çıkartmak, bunu denemek veya o ülkelerdeki hükümetleri devirmek için, yabancı toprakları kullanmalarına devlet başkanlarının izin vermemesi,

★ SİLAHLANMANIN KONTROLÜ

Contadora devletlerinin (Meksika, Panama, Venezuela ve Kolombiya) himayeti altında 5 ülkede silahlanmanın sınırlandırılması ve kontrol olanaklarının sağlanması için görüşmelerin yapılması.

★ MÜLTECİLER SORUNU

Yöredeki kriz ve savaş yüzünden mülteci olan veya memleketinden atılan insanlara hükümetlerin koruma ve yardım olanakları sunması. Bu insanların tekrar memleketlerine dönüp, vatandaşlık haklarına sahip olabilmesi.

★ KONTROL KOMİSYONU

Anlaşmayı gözetlemek ve tasdik etmek için bu 5 ülkenin Dışişleri Bakanı'ndan, Amerikan Devletleri Organizasyonu'ndan (OAS), Birleşmiş Milletler Örgütü'nden, Contadora ve Destekleyici gruptan (Arjantin, Brezilya, Uruguay,

Reagan zor durumda!

Kongrede İran-Contragate Skandalı'nın ortaya çıkardığı karanlık işler, operasyonlar ve Kontroların gittikçe "dökülmeye" başlamasının yol açtığı sonuçlar Reagan'a karşı ciddi bir muhalefet oluşturduğundan, kendisinin bu durumu aşmaya ve kongrede tekrar çoğunluğu sağlamaya ihtiyacı vardır.

Demokratların Kongre'de Gringo Reagan'a ve Cumhuriyetçilere muhalif olmalarının nedeni, bunların özgürlüğe ve demokrasiye "aşık" olmalarında değil, Kontra girişimini politik, askeri ve maddi yatırım anlamında başarı sağlamayan, dişi delik bir kumbara olarak görmelerinde yatmaktadır. Mesela Demokratlar "Reagan şimdiye kadar sadece Arias anlaşmasını eleştirdi ve kendisi Kontra'lara daha fazla yardım yapılmasını ve Nikaragua'ya karşı efektif olmayan savaşın devam ettirilmesini talep etti" diye bir eleştiride bulunmaktadır. Demek ki efektif olmayan değil de, efektif olan bir savaşı desteklemek yerindedir veya efektif olmayan bir şeye yatırım yapmak anlamsızdır! Demokratların effektivlikten ne anladıklarını görmek için ise Vietnam geçmişine bakmak yeterlidir!

Demokratların Eylül sonunda, Kontrolar için 3.5 milyon dolarlık "hümaniter yardım" a yeşil ışık yakmaları, ancak bu noktalar gözönünde bulundurulduğu zaman anlaşılabilir.

Peru) çıkan bir kontrol komisyonunun oluşturulması.

★ ★ ★

Bilindiği gibi geçmişte genellikle Contadora grubunun (Meksika, Panama, Venezuela, Kolombiya) inisiyatifi ve olumlu gayretleri ile gerçekleştirilmeye çalışılan buna benzer bir zirve toplantısı ve anlaşması, ABD'nin engellemeleri ile hep başarısızlığa uğramıştır. Fakat bu yılın şubat ayında Kosta Rika Devlet Başkanı Oscar Arias, Tegucigalpa-Bloku (El Salvador, Kosta Rika ve Hondur-

"Hür" dünyanın özgürlük savaşçıları olan Af edilmeleri dayatılan Kontralar işbaşında. Bir esirin boğazı bıçakla kesilmekte.

ras) içerisinde yer alan ABD yandaşlarına danışmadan kendisinin hazırlamış olduğu bir barış planını ortaya koyarak yeni gelişmelere yol açmıştır. Arias planında özellikle Sandinistlerin Kontralar ile doğrudan görüşmesi gerektiğinin belirtilmediğini gören Gringo Reagan'ın bu planı açıktan reddetmesi ve bölgede barışı sağlayabilecek olan gelişmeleri sürekli desteklemesi -mesela 6/7 Ağustos'ta Guatemala'da yapılan zirve toplantısı daha önce haziran ayında yapılmak istenmiş ve ne tesadüftür ki(!) N.Duarte gelmediği için ertelenmişti- görüşmeleri ve zirve toplantısını yine de engelleyememiştir. Orta Amerika'da düdüğü öttürenin kendisi olduğunu hatırlatmak isteyen Reagan, zirveyi son anda engellemek veya en azından etkilemek için, zirveden 2 gün önce kendisinin amaçlarını içeren, El Salvador, Guatemala ve Honduras'ın konumunu tamamen gözardı eden ve özellikle Sandinistlerin Kontralarla doğrudan görüşmesini dayatan bir başka "Barış planı" sunmuştur. Nikaragua'da yeniden seçimlerin yapılabilmesi için bir an önce bir tarihin tespit edilmesini ve düşünce, basın, din özgürlüğüne saygı duyulmasını dayatan bu plan, ayrıca, Sovyetler ve Küba'dan gelen askeri yardımların kesilmesi, olağanüstü hal durumunun kaldırılması ve bir ateşkes anlaşmasının oluşturulması durumunda, Kontralara yapılan yardımın 60 gün içerisinde kesilebileceğini de belirtmektedir.

Böyle bir "Barış planı"nın zirveden 2 gün önce açıklanmasının ardında yatan nedenlerden en önemlisi, Reagan'ın kendisini "Barış güvercini" olarak göstermek istemesidir. Çünkü kendisi ancak böyle bir intiba ile gelecekte Kontralar için kongreden yardım koparabilecektir (1). İşte bu nedenlerden dolayı Reagan, ABD Kongresi'ndeki Demokratları da kendi tarafına çekebilmek için akıllı bir şekilde Demokratlar'ın sözcüsü James Wright'ı bu "Barış planı"nı oluşturmakla görevlendirmiştir.

Bu planın 30 Eylül tarihine kadar Sandinistler tarafından kabul edilmemesi halinde, gelecek 18 ay için (yani Gringo'nun geriye kalan görev süresi kadar!) yeni bir Kontra yardımının talep edileceği ve aynı gün (yani 30 Eylül) daha önce kabul edilmiş 100 milyon dolarlık Kontra yardımının süresinin biteceği gerçeği, garip bir tesadüf değildir. Yani, güya "partilerüstü" olan bu planın sadece Kontra yardımının kabul edilmesini kolaylaştıran bir manevra olduğu ortaya çıkmaktadır. Planın reddedilmesi, aynı zamanda Reagan'ın "Barış önerisi yaptık, kabul etmediler" deyip, Ni-

karagua'yı günah keçisi olarak göstermesine olanak sağlayacak, bu da Nikaragua'ya saldırının devam ettirilmesine (belki de doğrudan müdahaleyle!) bahane olarak yarayacaktır.

Emperyalizmin bölgedeki büyük etkisine, belirleyici gücüne rağmen böyle bir anlaşmanın gerçekleştirilmesindeki en önemli nedenlerden biri kuşkusuz Sandinistlerin ve Nikaragua halkının Kontraları stratejik bir yenilgiye uğratmalarıdır.

Halkı boğazlamaktan öteye gidemeyen katil sürüsü Kontraların halktan hâlâ izole olmaları; Miami ve Florida'daki Kontra şeflerinin gelen yardımları, paraları özel çıkarlar için çarçur etmeleri ve "köşeyi dönmeleri"; İran-Contragate skandalının pislikleri ve bu skandaldan Honduras'ın, El Salvador'un, Kosta Rika'nın ve daha birçok çevrenin (en başta elbette Reagan çetesinin) oldukça olumsuz bir şekilde çıkması ve bütün bunlara Sandinistlerin askeri başarılarının eklenmesi, emperyalizm için hazmedilemeyecek bir durum ortaya çıkardı. Bu nedenlerden dolayı emperyalizmin Reagan'cı kanadının değişikliğe ihtiyacı vardır ve tıkanan bu durumu açan Arias planı, bölgeye hareketlilik getirdiği için bu anlamda (içerik anlamında olmasa bile) Reagan'ın işine de gelmiştir. Emperyalizm bu hareketliliği şimdi kendi yararına oturtmaya çalışacak ve oturtamadığı zaman da yeni girişimlerde bulunacaktır. Dolayısıyla Arias planı yüzünden çok büyük ümitlere girmemek gerekir. Emperyalizm gerçi şu anda saldırıdan çekilip savunmaya geçmiştir, fakat ne yazık ki, kendisi için olumsuz olan durumu olumlu duruma çevirebilme gücüne ve olanaklarına Sandinistlere nazaran daha fazla sahiptir.

Taraflardan Nikaragua, devriminin 9. yıldönümünde ekonomik (ambargo, sabotaj, savaşın getirmiş olduğu üretim düşüklüğü ve savunma giderleri) ve toplumsal olarak (yaklaşık 40.000 can kaybı) son derece olumsuz bir baskı altında bulunduğundan, herşeye rağmen devrimci süreci devam ettirmek ve ekono-

miyi istikrara kavuşturmak için mutlaka barışa ihtiyaç duyduğundan Arias planını hemen imzalamıştır.

Bu anlaşma ile aynı zamanda ABD'nin Kontralara sonbaharda yeniden bir yardım yapmasını engellemek veya en azından geciktirmek isteyen Nikaragua (çünkü parasız geçen her gün Kontraların zayıflamasına neden olmaktadır), böylece Kontraların askeri ve lojistik olarak tamamen ABD'ye bağımlı olduğunu gösterebilecektir. Nikaragua bu diplomatik başarı ile artık kolayca dışalanamayacak bir pozisyona girmiştir ve kendisinin hep "Günah keçisi" olduğu iddialarında tutunacak yer bulamayacak veya Nikaragua'yı böyle bir "keçi" olarak göstermek için eskiye nazaran daha fazla güç sarfedilecektir. Buna ilaveten plan, yöredeki komşu ülkelerin Kontralara yardım yapmamasını içerdiğinden, bu planın ışığında Kontralara yardım yapmak ileride daha da zorlaşacaktır.

Nikaragua'yı demokrasi talepleri ile korkutabileceğini zanneden emperyalistler ve yandaşları, Sandinistlerin bu silahı (yani demokrasiyi) alıp emperyalizme doğru çevirmesi üzerine daha da bir çıkmaza girmişlerdir.

Reagan planında yer alan birçok talebi bile kabul eden Ortega, Kontralar ile doğrudan görüşme konusunda, "Biz palyaçolar ile değil, sirkin müdürü ile konuşmak istiyoruz" demiş ve ABD ile koşulsuz, her zaman ve her yerde doğrudan konuşmaya hazır olduklarını belirtmiştir. Bu öneriye elbette (!) ABD Dışişleri Bakanı Shultz hemen olumsuz cevap vermekte gecikmemiştir.

Sadece Kontra savaşına bir cevap olarak yürürlükte bulunan olağanüstü hal durumunun bir ateşkes anlaşması ile kaldırılması ve ardından vatandaşlık haklarının kısıtlanmamış bir şekilde tekrar uygulanmaya konulması, Nikaragua için çok zor bir şey değildir. Bunun aksi ise, yani süren bir savaşta olağanüstü hal durumunun kaldırılması, Sandinistler için politik bir intihara denk düşmek

Orta Amerika'da sık rastlanan görüntüler

demektir.

Uluslararası gözlemcilerin bulunduğu, hilesiz, herkesin eşit haklara sahip olduğu, kısacası "temiz" seçimlerin yapılması konusu ise Sandinistler için zaten geçerli değildir. Çünkü bunu kendileri 1984 yılındaki seçimlerde bütün dünyaya göstermişler ve en gerici çevreler bile (Cehennem Süvarisi Reagan ve çetesi dışına) Nikaragua'daki bu seçimlerin temiz bir şekilde yapıldığını kabul etmek zorunda kalmışlardır. 1984 yılında yapılmış olan seçimlerin tekrar yapılmasını dayatmak ise emperyalizme özgü bir küstahlık olsa gerek.

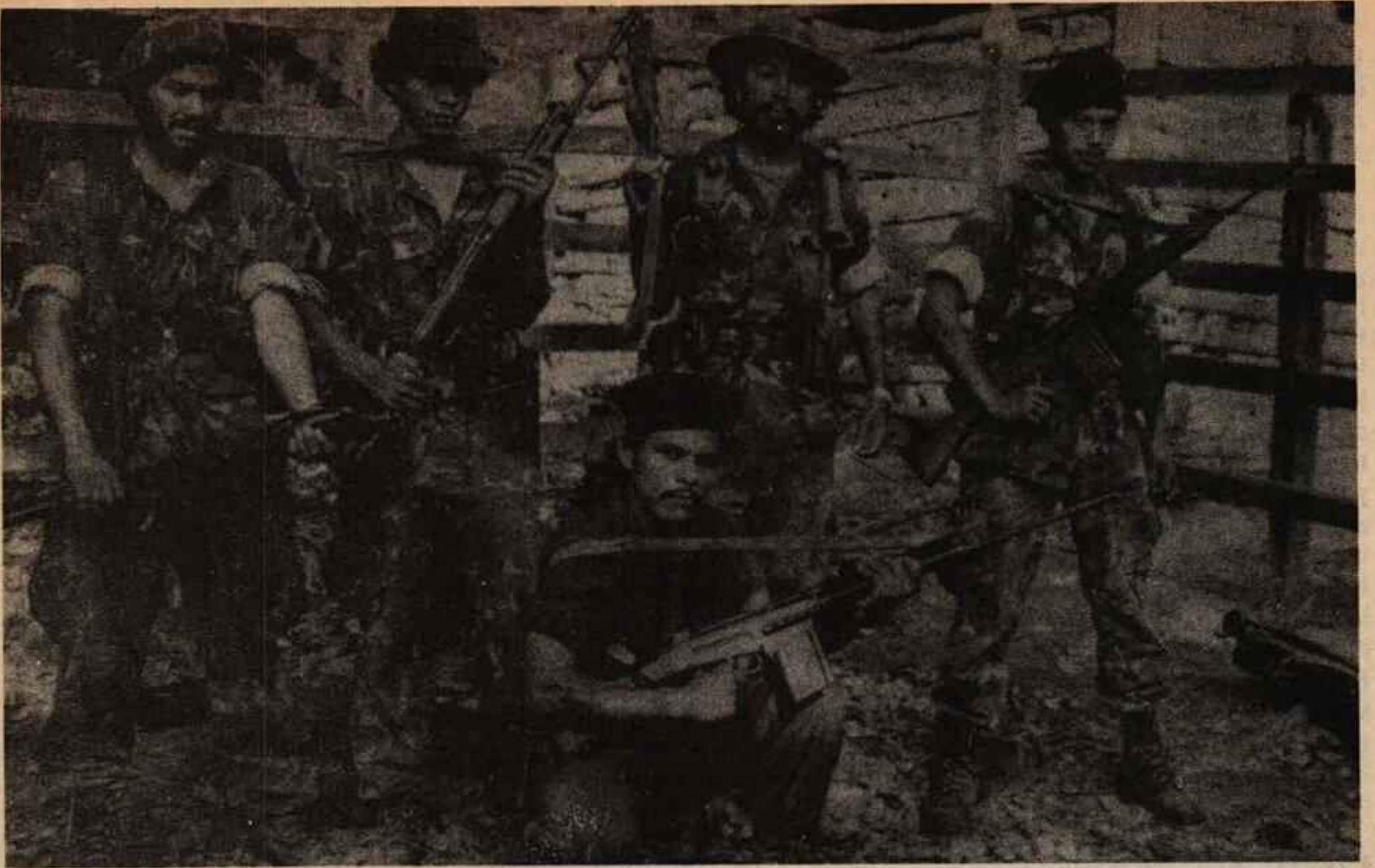
Bilindiği gibi bu seçimlerde 1990 yılına kadar başkan seçilen Ortega bir basın toplantısında "Seçimler, Af ve Demokratikleşme Nikaragua için yeni bir unsur değildir" dediğinde, bu taleplere olumlu cevap vermeye yatkın olduğuna dikkatleri çekmiş, yalnızca zaman konusunda başka düşündüğünü belirtmiştir.

◊ TABLO

NİKARAGUA'YA YAPILAN SALDIRILARIN ETKİLERİ

YIL	ÖLÜ SAYISI	DOĞRUDAN ZARARLARIN BEDELİ (MİLYON \$)	SAVUNMA GİDERLERİNİN BÜTÇEDEKİ ORANI
1980	4	2,5	20,4%
1981	134	15,6	22,0%
1982	864	70,5	18,9%
1983	5053	240,5	19,2%
1984	8334	305,0	24,2%
1985	10592	268,6	34,1%
1986	12194	275,4	38,5%
1987*	6000	51,6	46,3%

* yılın ilk yarısındaki veriler

Nikaragua'da kontralar ABD silahları ve giysileriyle oldukça bakımlı görünüyorlar.

İlkönce ABD'nin Kontralara yardımının kesilmesini, bir ateşkesin olmasını ve ardından olağanüstü hal durumunun kaldırılmasını Başkan Yardımcısı Sergio Ramirez ise bir röportajda şöyle formüle etmiştir: "Eğer ABD bizi nihayet barış içerisinde bırakırsa, tam demokratikleşme mümkündür".

Gelişen zaman içinde Sandinistler, Den Haag'daki Uluslararası Mahkeme'de Kosta Rika'ya karşı başlatmayı düşündükleri davayı geri çekerek (Honduras'a karşı da olan benzer bir davayı 3 ay için dondurarak) ve Arias planını hemen uygulamaya başlayan ilk ülkenin Nikaragua olduğunu göstererek barıştan yana olduklarını ispatlamışlardır.

11.8.1987 tarihinde Ortega, planda öngörülen "Ulusal Barışma Komisyonu"nu hazırlamak için 1 yıldan beri ilk defa olarak Kardinal Obando y Bravo (Katolik kiliseden) ve 11 muhalefet partisi ile buluşmuştur. Bunu ağustos ayında Caracas'da yine anlaşmanın öngördüğü "Uluslararası Kontrol Komisyonu'nun kurulması izlenmiştir. 25.8 tarihinde "Ulusal Barışma Komisyonu"nun oluşturulduğunu ilan eden Ortega, ayrıca geçmişte Kontralar için açıktan yardım yaptıkları için ülkeden atılan 3 kilise mensubunun tekrar ülkeye gelebileceklerini açıklamıştır.

Arias planının içerdiği bu "Ulusal Barışma Komisyonu"na Katolik kiliseden Kardinal Obando y Bravo; hükümetten Ortega'nın yardımcısı Sergio Ra-

mirez; muhalefetten Mauricio Diaz (Hristiyan Sosyal Halk Partisi-PPSC) ve yardımcısı Erick Ramirez (Hristiyan Sosyal Partisi-PCS), bağımsız taraftan Protestan Klisesi Yardım Kurumu Müdürü Gustavo Parajon (kendisi özellikle Latin Amerika'da gelişen, Marksistlerle beraber tavır koyan ve Vatikan'a muhalif olan "Kurtuluş Teolojisi" hareketine mensuptur) ve yardımcısı Gonzalo Ramirez (Kızılhaç Komitesi Müdürü) seçilmiştir.

"Bizi demokrasi ile korkutabileceğini zannediyorsunuz, alın bakalım size demokrasi!" der gibileriden kolları sıvayan Sandinistler, kimin gerçekten demokrasi ve barıştan yana olduğunu göstererek, yalnızca Arias anlaşmasında kararlaştırılan noktaları yerine getirmeye başlamakla kalmamışlar, aksine muhalefetin yararına olan fakat muhalefet tarafından talep edilmeyen noktaları bile hayata geçirmeye başlamışlardır.

Sandinistlerin organı olan "Barricada"da Sandinistlere karşı yazıları yayınlanan (!) ve "Bu Orta Amerika anlaşması bizim Glasnost'umuzdur" diyerek sevinen PPSC'nin Başkanı Mauricio Diaz'ı, Sandinist yanlısı gazete "Nuevo Diario"da yazıları çıkan ve son gelişmeler ile sağ muhalefetin en güçlü temsilcisi olarak kabul edilen Kardinal Obando y Bravo izlemiştir.

1 Ekim'den itibaren "ünlü" muhalefet gazetesi (içerik olarak mükemmel bir tuvalet kâğıdı!) La Prensa'nın san-

sürsüz basımına izin verilmiş ve Kontralar için propaganda yaptığı için ülkeden atılmış olan Papaz Bismarck Carballo ülkeye geri dönerek eskiden müdürü olduğu kilise radyosu "Radio Catolica"yı tekrar yayına sokabilmiştir.

5 Ekim'de de Ortega, bütün partilerin ve Demokratik Koordinasyon'un (CDN- Hükümet düşmanı partilerin, sendikaların İşverenler Birliği COSEP'in oluşturduğu bir birlik) "Ulusal Diyalog" adı altında katıldığı bir toplantıyı gerçekleştirmiştir.

Arias anlaşmasında Af'ın çapı, nasıl olması gerektiği bir karara bağlanmadığı için, bu konuda taraflar arasında oldukça şiddetli tartışmalar geçmektedir. Sağ muhalefet ve Kardinal Obando sınırsız bir af (yani Somoza subaylarının ve azıllı katillikleri ispatlanmış Kontraların da dahil olduğu bir Af) isterlerken, hükümet sadece silahları bırakan Kontralara Af garantisi vermektedir.

9 kişilik FMLN önderliğinde yer alan Luis Carrion, Kontraların ABD'den askeri yardım alıp komşu ülkelere saklanabildikleri sürece tutuklu Kontraların serbest bırakılmasının söz konusu olmadığını belirtirken, Ulusal Barışma Komisyonu Arias planından önce karara bağlanmış olan(!), çoğu hasta ve yaşlı 618 tutuklunun çok yakında serbest bırakılacağını açıklamıştır.

2 yıldan beri pişman Kontralar için geçerli olan Af teklifini alan Kontraların sayısı artmaya, hatta zaman zaman

kitleler halinde bavurular yapılmaya başlanmıştır. Hükümet bunları yalnızca affetmekle kalmamakta, ayrıca kendilerine de toprak vermektedir.

Yenilgi ve moral bozukluğu içinde, dolar çüşmesinin yakında kapatılabileceğini tahmin eden ve Af'dan yararlanmak isteyen Kontraların silahlarını teslim edip, toplumsal hayata tekrar girebilmelerini sağlamak için hükümet, ülkenin kuzeyindeki 52 yere danışma yerleri açmıştır. Sandinistler akıllı bir şekilde bu danışma yerlerinin başına eski Kontraları geçirmekte ve Kontraların yöresel komutanları ile görüşmeye hazır olduklarını bildirmektedirler. Sandinistler'in Af listesi Merkez Bankası eski Müdürü Alfredo César'dan, Kontraların çatı örgütü (Resistencia Nacional) önderliği içinde olan işveren Alfonso Robelo'dan, tipik Kontra sayılmayan fakat Sandinistlere karşı silahlı mücadele sürdüren Miskito yerlilerinin önderi Brooklyn Rivera'ya kadar uzanmaktadır.

Af konusundaki bu gelişmeler, doğal olarak, Kontralar tarafından katledilmiş insanların yakınlarının şiddetli protestoları ile karşılaşmakta ve bu insanlar "Çocuklarımız devrim için hayatlarını verdiler, sizler de bu katil sürüsünü serbest bırakıyorsunuz" gibi suçlamalarda bulunmaktadırlar. Ayrıca birçok köylü ve kooperatif, devrimden önce büyük toprak sahiplerine ait olan topraklardan tekrar kovulabileceklerinin tedirginliğini yaşamaktadır. Bu yüzden Bakan J. Wheelock ve Başkan Ortega, sık sık tarım reformunun dokunulmaz olduğunu, tek bir köylünün bile topraklarının bir "Desalzado"ya ("Eski isyancı" diye tabir edilen ve Af'a uğramış Kontra) verilmeyeceğini belirtmişlerdir.

Anlaşmaya imza atan diğer ülkelerden El Salvador'a bakıldığında çözülmesi zor bir durum göze çarpmaktadır. Arias anlaşması, karşı devrim (yani Kontralar) ile kurtuluş mücadelesi (yani El Salvador'daki FDR-FMLN ve Guatemala'daki URNG) arasında bir fark görmemekte, bu güçleri aynı kefeye koymaktadır. Dolayısıyla bazı gözlemciler, Nikaragua'nın böyle bir anlaşmaya imza atmasına FMLN'nin çok az da olsa güvenmiş olduğunu tahmin etmektedirler. Bazıları ise FMLN'in bunu anlayışla karşılayacağını belirtmektedirler.

Kontralar ile FMLN'nin aynı kefeye konulamayacağını açık olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nokta üzerine 3 Temmuz tarihinde; en büyük 2 Salvador Üniversitesi'nin, sendikaların, diğer kurum ve örgütlerin şu açıklaması yapıl-

mıştır: "Arias planı birçok olumluluklar taşımasına rağmen, yörede olan silahlı mücadelelerin derin farklılığını gözönünde bulundurmamak zorundadır. Salvador'daki çatışmayı çözmek için bu önemlidir, problem diyalogu silahsız gruplarla başlamakta değil, aksine ve özellikle FMLN ile başlatmakta yatmaktadır. FMLN ne dışarıdan kışkırtılan ne de geri çekilme olanakları El Salvador sınırları dışında olan, aksine esas şeylerin teminatını kendisi sağlayan ve gücünü otomatik olarak El Salvador'dan alan temelden endogen bir fenomendir." (endogen = irsi yetenekten meydana gelen. Burada FMLN'in gücünü geçmişten aldığı belirtilmek isteniyor. M.P.

Sandinistlerin El Salvador'a yapmış oldukları yardımın, politik propaganda ve humaniter yardımı geçmediğini ABD Senatosu'ndaki Demokratlar bile belirtmişlerdir. Sandinistlerin yardımı olmadan da mücadeleyi aynı güçle sürdürebilecek olan FMLN'in aksine Kontralar ABD'nin yardımı olmadan birkaç hafta içinde yok olmaya mahkumdurlar.

Diğer önemli bir fark da Kontraların para için çocuk, kadın, ihtiyar öldürmekten ve evleri, okulları, hastaneleri, üretim merkezlerini tahrip etmekten öteye gidemeyen kuduz köpekler olduğu, FMLN'in ise aksine ABD tarafından eğitilmiş, en modern silahlara sahip ve halkı katletmesi ile dehşet saçan bir orduyu, devlet mekanizmasını tahrip eden bir "suda balık" olduğudur.

El Salvador konusundaki bu gerçekler, Sovyetler'in, Küba'nın Nikaragua'nın El Salvador'daki gerillaları her açıdan desteklediği anlamındaki "efsane"ye uymadığı için, bu nokta Arias planında dışlanmış ve planda sadece silahsız muhalefet ile görüşmelerin yapılması saptanmıştır. FMLN silahları bırakmadığı sürece doğrudan görüşmelerin olamayacağını belirten Arias planındaki bu boşluktan faydalanmaya çalışan Duarte, Nikaragua'nın Kontralar ile görüşmesi halinde FMLN ile görüşmeye hazır olduğunu belirtmiştir. Fakat bilindiği gibi Nikaragua sadece "sirkün müdürü" ile görüşmeden yanadır.

FMLN Arias planının kendilerine pek problem yaratmayacağını fakat silahları bırakma dayatmasının hiçbir şekilde kabul edilemeyeceğini hemen belirtmiştir. "Bu kesinlikle bahis konusu değildir" diyen FDR Başkan Yardımcısı Eduardo Calles şu belirtmeyi eklemiştir: "Çünkü FMLN Silahları bırakırsa, şiddete dayalı rejim kuvvetlenecektir" Gerçekten de özellikle son 2 yılda şehirlerde gelişmiş olan sendikal ve kitle hareketlerinin polis, gizli teşkilat ve ordu

mekanizmasına karşı can güvenliği FMLN'in bu gücüne bağlıdır.

FDR Başkanı Guillermo Ungo ise ilk yapmış olduğu açıklamada, ordunun sıkıştırıldığı şu sıralarda silahları bırakıp bir ateşkes anlaşması yapılmasının delilik olacağını belirtmiştir. Fakat ilerleyen zaman içinde FDR-FMLN bu çizgiden birazcık sapmış ve Duarte ile şart koşmadan konuşmaya hazır olduğunu belirtmiştir. Duarte'nin bu öneriyi kabul etmesinin nedeni, kendisine yakın olan birisi tarafından şöyle açıklanmıştır: "Öyle bir durum ki, her halukarda kaybedilecek birşey yoktur... Eğer Gerilla anlaşmayı kabul ederse savaş bitecek ve Duarte kazanacak kabul etmezse savaş devam edecek. Gerilla suçu olacak ve Duarte gene kazanacak. Bu alıntı FMLN olmadan yapılan hesaplardaki niyetleri açığa çıkartmaktadır. İki durumda da FMLN'i teslim alabileceğinin "tatlı rüyalarını" gören bu zihniyet, 4.10 tarihinde San Salvador'da gerillalar ile yapılan görüşmelerde, bunun o kadar kolay ve çabuk olamayacağını bir daha görmüştür. Bu tartışmalar sonunda ileride görüşmelerin devam ettirilmesine ve her iki taraftan 4 temsilcinin olduğu, karışık 2 komisyonun oluşturulmasına karar verilmiştir. Bunların en geç Kasım'ın ilk haftasına kadar (çünkü bu tarihlerde Arias planının öngördüğü 90 günlük hazırlık süresi bitecektir) toplanıp silahkes süresi ve Arias planı üzerine tartışması kararlaştırılmıştır.

Duarte, eğer bütün bu girişimlerden bir sonuç alınmadığı takdirde orduyu tek taraflı bir ateşkes uymakla görevlendireceğini belirtmiştir. Kendisi böylece, "Gerillaların ateşe devam edip etmeyeceğini görmek" istemekte, fakat bu hesabı Ordu önderliği olmadan yapmaktadır. Ordu, San Salvador'daki görüşmeler sırasında gerillaların 5 günlük ateşkes yapma önerisine bile yanaşmamıştır.

4.10 tarihindeki bu görüşmelerin sadece oluşması bile FMLN için diplomatik bir zaferdir, çünkü Arias planında Kontralarla aynı kefeye konulma denemesi böylece aşılmıştır.

Guatemala'da 32 yıl sonra ilk Devlet Başkanı olan Hristiyan Demokrat Vinicio Cerezo'da Duarte gibi aynı telden çalmakta yani gerillalar silahları bıraktıkları takdirde bir diyalogun olabileceğini belirtmektedir. Ordunun ve dolayısıyla ülkenin kuvvetli adamı Savunma Bakanı Gramajo, Arias planında sadece "olumlu vaziyet" gördüğünü belirtmiş, fakat planı dolaylı olarak reddetmiş, diğer tarafta Cerezo'nun sağ ve burjuva partileri koşulsuz olarak geril-

la ile diyalogdan yana olduklarını açıklamışlardır.

Sonunda Ekim'in ilk haftasında, Guatemala Ulusal Devrimci Birliği (URNG) adındaki çatı örgütü altında birleşmiş olan gerilla örgütleri ile hükümet temsilcileri arasında Madrid'de görüşmeler başlamıştır. 25 yıldan beri ilk defa bu şekilde yapılan toplantıya URNG, Orta Amerika'nın en ünlü gerillalarından biri olan ve "Comandante Gaspar Ilom" diye tanınan Rodrigo Asturias'ı çıkarmıştır. (Kendisi Nobel Literatür ödülü almış olan Miguel Angel Asturias'ın oğludur). Şimdiye kadar gerilla ile görüşmemede inat eden ordunun toplantıya 4 subay göndermesi de dikkatleri çeken başka bir noktadır.

Bu ilk toplantıda bir sonuca varılmasına rağmen, her iki tarafta toplantıyı "olumlu ve başarılı" gördüklerini belirtmiş ve bir tarihin tespit edilmediği ilerideki bir toplantıdan bahsetmişlerdir. FMLN gibi URNG'de askeri olarak yenilemez durumdadır ve kendisi diyalog için şart koşulmamasını dayatmaktadır. FMLN'in elde etmiş olduğu diplomatik zaferi URNG Madrid'deki toplantı ile böylece tekrarlamıştır.

ayaklar altına olmaktadır.

Honduras Devlet Başkanı Ascona'da, Kontraların Honduras'daki karar-gâhlarından çıkarak Nikaragua'da operasyonlara giriştiklerini unutacak kadar bunak(!) olmamasına rağmen, sanki tartışma konusu kendisini ilgilendirmiyor-muş gibi bir tavır göstererek, ülkesinin bir iç savaşa sahip olmadığını, dolayısıyla kendisine düşen görevleri yapmada en az (?) zorlukla karşılaşan taraf olacağını belirtmiştir.

Orta Amerika'da nerede ise tamamen ABD'ye bağlı, dolayısıyla ABD tarafından en kolay yönlendirilen bir ülke olan Honduras'da yıllardan beri ABD askerleri özellikle Nikaragua'ya gözdağı vermek veya provakasyona getirmek için manevralar yapmaktadırlar (manevraya göre 10-20.000 Asker) ve ABD'li danışmanlar (2900 kadar) önderliğinde yeni askeri kamplar, havaalanları, yollar oluşturulmaktadır.

Fakat bütün bu özgürlüklerin bir faturası olduğundan (!) son zamanlarda ABD'li askerlerin ve Kontraların varlığı yüzünden toplum içinde çeşitli huzursuzluklar çıkmış bu huzursuzluklar özellikle Kontraların ülkenin güneyindeki

açık olarak Kontraların Honduras'tan çekilmesi gerektiği hakkında açıklamalarda bulunmuşlardır.

Başkan Yardımcısı Jaime Rosenthal'in sermaye imparatorluğuna dahil olan "El Tiempo" gazetesinde ise gayet açık bir şekilde şu satırlar okunabilmektedir: "Reagan iktidarda olduğu sürece Orta Amerika'da düşmanlıkları aşmak imkânsızdır"

Haiti'den sonra kıtanın 2. yoksul ülkesi olan 4 milyon nüfuslu Honduras'ın sadece ödediği borçların faizi yılda 280 milyon doları bulmakta, yetişkinlerin işsizlik oranı 45%'i geçmektedir. Şu andaki yapısı ile ekonomi kendisini taşıyamayacağından her yıl bütçede çıkan açık ABD tarafından kapatılmakta ve ülke dolayısıyla tamamen Washington'un elinde bulunmaktadır.

Adının açıklanmasını istemeyen yüksek bir hükümet yetkilisi şunları söylemiştir: "Kontraların varlığı açıkça ülkenin bir bölümünün işgal edilmesi anlamına gelmektedir. Fakat biz bunu resmi olarak söyleyemeyiz, çünkü birinci olarak bu bize çok para getirmektedir ve ikinci olarak ABD'yi kızdırabilecek ve yardımı kesmeye yol açabilecek herşey-

100.000'den fazla insanın canını kaybettiği bir ülkenin başkanı olan Vinicio Cerezo, 1986'da iktidara geldiğinden beri dış politikada Nikaragua'ya karşı "aktif bir tarafsızlık" izlemekte, kendisi anti-Sandinist olmasına rağmen, Nikaragua'ya karşı tavır alması gerektiği anlamındaki ABD baskılarını başarılı bir şekilde geçiştirebilmektedir. İç politikada ise başka bir yüze sahip olan Cerezo, ABD'li askeri uzmanların yardımı ile gerillaya ve sivil halka karşı şiddetli bir savaş uygulamakta; insan haklarını

köylüleri zorla göçe zorlamalarından ve yağmalamalara girişmelerinden sonra artmıştır.

Honduras'ın güney sınırlarını oluşturan Olancho ve El Paraiso eyaletlerinde göçe zorlanan kahve üreticilerinin sayısının onbin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu üreticiler arasında önemli bir desteğe sahip olan aşırı muhafazakâr Milliyetçi Parti Başkanı Rafael Leonardo Callejas'ında dahil olduğu birçok burjuva temsilcisi ve partisi (Hristiyan Demokrat ve Liberal Parti)

El Salvador'dan görüntüler. den kaçınmak zorundayız. Görüyorsunuz, bu çok nazik bir durumdur".

Diğer bir gerçek de Honduras ordusu yöneticilerinin Kontraların silahlandırılması sırasında milyonlarca doları kendi cüzdanlarına soktuklarıdır. Bu durum bir yanda pastadan payını almayan bazı ordu yetkililerinin diğer yandan da Nikaragua'ya karşı "Haçlı seferine" girişmiş Amerikalıların tepkisine yol açmıştır.

Kontraların ve ABD'li askerlerin bulunduğu yerlerde ise mini-Saigon'u an-

dıran yerleşim merkezleri çıkmış ve fu-
huş, kumar, alkolizm, karaborsa, teca-
vüz yaygınlık kazanmaya başlamıştır.

Ülkenin içinde bulunduğu bütün bu
kokuşmuşluğa karşı mücadele eden in-
sanlar ise dünyadan ve Türkiye'den bil-
diğimiz metotlarla bertaraf edilmekte-
dirler.

Bütün bu gelişmeler ışığında Arias
planı üzerine: "Ne yapabildik? Barış-
tan yana olmayan tek taraf olarak mı
kalacaktık?" diyen Honduraslı bir yük-
sek yönetici, böylece Honduras'ın pek
barıştan yana olmadığını anlaşılmaya or-
tadaki vaziyetin baskısı yüzünden iste-
meyerek imza atmış olduğunu ortaya çı-
karmıştır.

Geçtiğimiz ekim ayında Nobel Barış
Ödülü aldığı için özellikle ilgileri kendi-
sine çeken Kosta Rika Devlet Başkanı
Oscar Arias, diğer taraflara nazaran dik-
katli bir anti-Sandinist politika izle-
mektedir.

6 Şubat 86 tarihindeki seçimlerle ik-
tidara gelen Arias (Ulusal Kurtuluş
Partisi-PLN), Kosta Rika'nın ekonomik
gelişiminin Orta Amerika'daki istikra-
ra bağlı olduğundan ve bu istikrara San-
dinistlere karşı gerilmiş olan ilişkilerin
yumuşatılması ile ulaşılabileceğinden yo-
la çıkmaktadır. Eğer önceki Başkan
Monge gibi bir politika izleyecek olur-
sa, Orta Amerika'nın politik batağına
saplanabileceğini gören Arias, İran-
Contragate skandalını araştıran Tower
komisyonunun CIA'nın Kontralar ile
birlikte Kosta Rika toprakları üzerinde
gizli operasyonlar planlayıp, uygulama-
ya geçirdiğini ortaya çıkarması üzerine,
Reagan çetesi ile şiddetli tartışmalara
girmiş ve CIA tarafından Kontralar için
kurulan bir uçak pistini kapattırmıştır.

Arias kendisinin hazırlamış olduğu
planı, Reagan'ın ekonomik yardımı dur-
duracağı tehditlere rağmen inatçı bir şe-
kilde savunmuştur. Arias planının Re-
agan'a rağmen gerçekleşmesinin neden-
lerinden biri de sadece Arias'ın inatçılı-
ğında değil, bir anlamda da N.Duarte'-

Caddelerde aramalar ve çatışmalardan arta kalan cesetlerin yok edilmesi.

nin (biraz da V.Cerezo'nun) tepkisinde
ve inatçılığında yatmaktadır.

6-7 Ağustos'tan önce, tarafların
olumsuz eğilimlerinden dolayı çok az
kimse Arias planının kabul edilebilece-
ğini tahmin ediyordu. Fakat Reagan'ın
bu buluşmadan 2 gün önce kendi planı-
nı sunması, taraflardan özellikle Duar-
te'nin tepkisine yol açmıştı. Duarte çev-
resinden bir yetkili, Reagan'ın kendi ba-
şına (yani söz konusu olan taraftarlara
sormadan) böyle bir öneri yapmasının
Duarte'yi çok kızdırdığını belirtmiştir.
Duarte burada "Biz Reagan'ın uşaklı-
ğını yapıyoruz, fakat onun bize uşak
muamelesi yapmasına izin vermeyiz" gi-
bilerinden bir "izzetinefislik" taşımak-
tadır. İç ve dış politikadaki zorluklar ve
ihtiyaçlar yüzünden kendisini ABD'den
bağımsız imiş gibi göstermek için
"yırtınan" Duarte'nin Reagan'ın böy-
le bir girişim yapması ile gerçek yüzü aç-
ığa çıkmakta ve canı yanmaktadır. Du-
arte, Arias planına imza atmak ile aynı
zamanda Reagan çetesi kendisine karşı
birazcık daha dikkatli davranmaya teş-
vik etmektedir.

Arias planının imzalanmasından beri
geçen süre göstermektedir ki Orta Ame-
rika'da barışın gelmesi, zor bir durum-
dur. Bölgede kendi çıkarlarının en iyi şe-
kilde korunması garantisinin askeri mü-
dahale olduğunu gören Reagan çetesi,
tekrar saldırıya hazırlanmakta ve taraf-
tar kazanmak için elinden gelen her şeyi
yapmaktadır.

Nikaragua geçen süre içinde planı

hızlı bir tempo ile uygulayan tek ülke
olarak kalırken, diğer tarafta planı ge-
ciktiren karşıtlar hep yeni talepler öne
sürmektedirler.

Nikaragua'nın tek taraflı olara yap-
mış olduğu ateşkesi kabul etmeyen Ari-
as ise, anlaşmada böyle bir şeyin söz ko-
nusu olmadığını ve bir ateşkesin sadece
karşıtlar arasında yapılan görüşmeler so-
nucunda gerçekleştirilebileceğini, yain San-
dinistlerin Kontralar ile görüşmesi gerek-
tiğini belirtmiştir. Geçen süre içinde ya-
vaş yavaş başka telden çalmaya başla-
yan Arias, kendisinin hazırlamış oldu-
ğu planı bir daha gözden geçirirse(!)
planda silahlı muhalefet ile görüşmek
gerektiğinin belirtilmediğini görecektir.

Washington'daki bir açıklamaya gö-
re, Reagan ile yapmış olduğu son görüş-
mede Arias, planı uygulamadığı takdir-
de Nikaragua'ya karşı "keskin tedbir-
lerin" alınmasından yana olduğunu be-
lirtmiştir. Ayrıca Arias, ABD'nin Kont-
ralara yapmış olduğu 3,5 milyon dolar-
lık "Humaniter" yardıma bir ses de çı-
karmamıştır.

7 Kasım'a kadar Kontraların ve
ABD askerlerinin Honduras'tan çekil-
mesi konusunda bir Kontra Lideri, Kü-
ba, Vietnam ve Lübnan'ı hatırlatarak
şunları belirtmiştir: "Bir problem çabuk
ve kolay çözülemezse, Amerikalıların il-
gisi kaybolmakta ve başka şeylere dön-
mektedirler". Kısacası Orta Amerika
her an patlamaya hazır bir barut fı-
çısıdır.

HAFTALIK BİR GAZETEYE DOĞRU...

Güncel gelişmeleri aylık bir dergi ile sağlıklı şekilde izlemenin, yorumlayabilmenin olanaksızlığı bilinen gerçek.

Ancak, güncelliğe ilişkin gelişmeleri sağlıklı bir şekilde zamanında yorumlayabilmek, genel politikamız ile bu gelişmeleri değerlendirebilmek ve birleştirebilmek önümüzde yakıcı bir sorun olarak duruyor.

Bunu gerçekleştirebilmeye yönelik haftalık bir gazeteyi hedefliyoruz.

Ne ki, bunu ilk elde gerçekleştirebilmenin olanaksızlığını da biliyoruz. Bu amaca yönelik on-beş günlük bir gazetenin 'geçiş' görevini üstlenebileceğini düşünüyor ve ilk planda bunun için kalıcı adımlar atıyoruz.

Aylık bir dergi ile haftalık bir gazetenin işlevleri farklı. Farklı işlevlere sahip olan iki yayının taşıyabileceği sorumluluklar da farklı. Haftalık bir gazete ile güncel politikalara ağırlık vermeyi ve toplumsal muhalefetin dinamiğinin oluşturulmasını, sosyalizmin sesinin yükseltilmesini, dünyayı ve Türkiye'yi bilimsel yorumlayışımızın pratiğe geçirilmesini hedefliyoruz. Amacımız tek başına gazete çıkarmak değil. Amacımız, toplumsal muhalefete, proletarya sosyalizminin damgasını vurabilmek!

Aylık bir derginin işlevleri de kuşkusuz bunlardan kopuk değil. Ancak hedeflenenlerin aylık bir dergi ile yerine getirilemeyeceği de bir gerçek. Aylık bir derginin çerçevesi, teorik-politik konuların geniş bir şekilde tartışılmasıyla sınırlı. Ama salt teorik tartışmaların yapıldığı bir zemin de değil. Haftalık bir gazete ile teorik politik tartışmaların yapıldığı aylık bir derginin işlevi, her ne kadar farklı olsa da birbirlerini tamamlayan fonksiyonlardır. Böyle de olmak zorundadır.

Biliyoruz ki; böyle bir yayının okuyucusunun desteği olmadan gerçekleşebilmesi de mümkün değil. Herşeyden önce geniş bir iletişim ağı ancak okuyucularımızın çaba ve özverileriyle gerçekleşebilir. Yurdun dört bir yanıyla ve tek tek fabrikalarla bir 'ağ' kurmak istiyoruz. Bu inancı paylaşan herkesi, öncelikle de okuyucularımızı her türlü destek ve yardımlarıyla bu göreve çağırıyoruz.

Yeni Öncü hiçbir şeye yeniden başlamadığı gibi böylesi bir gazete de hiçbir şeye sıfırdan başlamıyor. Kadrosunu ve yayın politikasını fabrikalardan, yoksul üreticilerden, kadın ve gençlik hareketlerinden, cezaevlerinde direnen proletarya sosyalistlerinden oluşturuyor.

Ancak hep birlikte tartışmak istiyoruz.

Hedeflediklerimizi gerçekleştirebilmek için, daha da sağlıklı bir gazeteye kavuşabilmek için sizlerin önerilerinizi bekliyoruz. Haberlerin seçiminden yorumuna, teknik düzenlenmesinden dağıtımına kadar her türlü önerinizi büyük bir titizlikle inceleyip tek tek yanıtlar vermeyi amaçlıyoruz.

Dağıtım sorunu sol ve sosyalist yayının karşılaştığı en büyük güçlüklerden birisi. Sizlerin bu konudaki önerisi ve üstlenebileceğiniz sorumluluklar bu sorunu bir ölçüde de olsa aşmamıza yardımcı olacak.

Sorumluluklarımızın bilincindeyiz. Sizleri de bu sorumlulukları paylaşmaya çağırıyoruz.

Her başlangıcın olduğu gibi bunun da zorluklarının olabileceğini biliyoruz. Ancak böylesi bir atılım için sağlam bir zemine basıyoruz. Yılların yarattığı birikim ve deneyimler ile ilkelerimize ve ideallerimize bağlılığımız bu yoldaki inancımızı daha bir pekiştiriyor, sıçrama noktamızın kollarını açıyor.

Mükemmeli yaratacağımızı iddia etmiyoruz. Ama mükemmele ulaşabilmenin mümkün olabileceğini de biliyoruz. Eksikliklerimizin ve hatalarımızın olmayacağını iddia etmiyor, aynı zamanda bunu hep birlikte aşabilmenin çağrısını da yapıyoruz.

"Yaşasın Sosyalizm-Fabrikalar Kalemizdir" şiarıyla hareket ediyor, proletaryanın gür sesini yansıtmayı, yaygınlaştırmayı; tüm yoksul emekçilerin, ulusal baskıya karşı kurtuluş mücadelesi verenlerin, cinsel ayrımcılığa maruz bırakılanların, başta işçi gençlik olmak üzere öğrenci gençliğin, cezaevlerinde insanlık onuru için direnenlerin kürsüsünü yaratmak için yola çıkıyoruz.

Geleceği kucaklamak ve yaratmak için yola çıktık.

Sizleri de davet ediyoruz.

Yeni Öncü

Ribhi Halloun

(Abu Firas)

Amihassadlar
PALESTINE LIBERATION ORGANIZATION
ANKARA

Sevgili Kardeşlerimiz,

Avukatınız aracılığıyla göndermiş mektubunuzu aldık ve bu bizleri son derece mutlu etti. Filistinlilerin haklı davasını destekleyenlerin varlığı büyük bir güç katmaktadır ve gücümüze güç katmaktadır. Davamıza ulaşacağına inanıyor ve haklı mücadelemizi sürdürüyoruz.

Bu vesileyle siz kardeşlerimiz nelerken sağlık ve esenlik dolu günler dileriz.

Ayrıca şunu belirtmek isterim: Mesajınız beni kalben çok duygulandırdı. Bu mektubun içinde bulunduğunuz zor şartlar altında yok, umarım şartlar değişir ve yerini daha rahat alır.

BÜYÜKELÇİ
ABU FIRAS

Abu Firas
F.K.Ö. TEMSİLCİSİ

ERCAN KANAR

Kemalpaşa Caddesi Yıldırım
No: 17/10 Aksaray İSTANBUL
Tel: 525 89 33

Filistin Kurtuluş Örgütü Temsilciliği

Metris Askeri Ceza ve Tutukevinde tutuklu bulunan, aşağıdaki isimleri yazılı müvekkillerim, 18.9.1987 günü yaptığımız ortak görüşleri olarak temsilciliğinize iletmemizi istedik.

Filistin Kurtuluş Örgütü Temsilciliği

Emperyalizmin ve Siyonizmin yaptıkları, Şatilla ve Sabra katliamını Filistin Ulusal mücadelesinde önemli birleştirildiğinin bilincindeyiz. Bu saldırı halklarına ve kendi halkımızda yapıldı. Ancak inanıyoruz ki bu kuvvet duramayacaktır. Emperyalizm ve Siyonizm hakkı mücadelesinin önünde eriyecektir.

Yeni Öncü 50 r kuvvet duramayacaktır. Emperyalizm ve Siyonizm hakkı mücadelesinin önünde eriyecektir.

Filistin Kurtuluş Örgütü Temsilciliğine

Ankara

Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nde tutuklu bulunan aşağıdaki isimleri yazılı müvekkillerim, 18.9.1987 günü yaptığımız cezaevi görüşünde, aşağıdaki metni ortak görüşleri olarak temsilciliğinize iletmemizi istedik.

Müvekkillerimizin isteğini yerine getiriyoruz.
19.8.1987

Av.Ercan Kanar

Filistin Kurtuluş Örgütü Temsilciliğine

Ankara

Emperyalizmin ve Siyonizmin desteğindeki Lübnanlı faşistlerin yaptıkları, Şatilla ve Sabra katliamını unutmuyoruz. Şatilla ve Sabra halkının Filistin Ulusal mücadelesinde önemli bir yer aldığı için bu katliamın gerçekleştirildiğinin bilincindeyiz. Bu saldırıyı sadece halkınıza değil, tüm dünya halklarına ve kendi halkımıza da yapılmış bir saldırı olarak addediyoruz.

Ancak inanıyoruz ki bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinin önünde hiçbir kuvvet duramayacaktır. Emperyalizm ve Siyonizmin gücü Filistin halkının haklı mücadelesinin önünde eriyecektir.

Emperyalizme ve Siyonizme karşı mücadelenizde başarılar ve kazanımlar diliyoruz, ZAFERE KADAR DEVRİM inancıyla sizleri selamlıyoruz. 18.8.1987

Metris Askeri Cezaevinde (Bayrampaşa) tutuklu bulunan:

İlhami Aras
İzzet Sedat Köylüoğlu
Celal Polat
Sedat Gürdoğan

Ali Demir
Şaban İba
İrfan Cüre

1.10.1987

Sevgili Kardeşlerimiz,

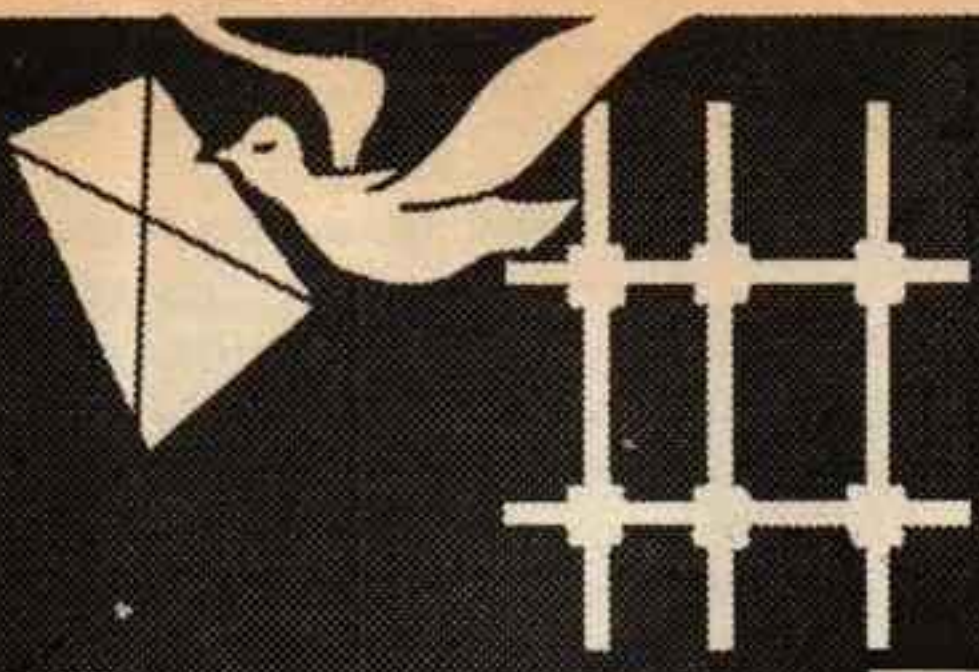
Avukatınız aracılığıyla göndermiş olduğunuz mektubunuzu aldık ve bu bizleri son derece mutlu etti. Türkiye'de Filistinlilerin haklı davasını destekleyenlerin varlığı bizleri gerçekten mutlu etmektedir ve gücümüze güç katmaktadır. Davamızın er veya geç zafere ulaşacağına inanıyor ve haklı mücadelemizi sürdürüyoruz.

Bu vesileyle siz kardeşlerimize teşekkürlerimizi yinelerken, sağlık ve esenlik dolu günler dileriz.

Ayrıca şunu belirtmek isterim ki, sizlerin coşkulu mesajınız beni kalben çok duygulandırdı. Bu mektubun zor günlerinizde ve içinde bulunduğunuz zor şartlar altında yazıldığından hiç şüphem yok, umarım şartlar değişir ve yerini daha mutlu günlere bırakır.

BÜYÜKELÇİ
ABU FIRAS
F.K.Ö. TEMSİLCİSİ

Abu Firas

Cezaevlerinden

Murat KUSEYRİ

TDKP (İstanbul) davasından yargılanırken, yaptığı savunmadan dolayı hakkında ayrıca dava açıldı. Askeri savcılık tarafından hazırlanan iddianamede; komünist ve bölücü olduğu, çeşitli toplantı ve eylemlere katıldığı iddia ediliyordu. Yaptığı savunmada bu iddiaları cevaplandırırken komünistlik iddiasını kabul ediyor, ancak bölücülük suçlamasına karşı çıkıyordu. Suçlamaların tersine Türk ve Kürt uluslarının birliğinden, ezilen ulusların birliğinden, birlikte mücadelesinden yana olduğunu vurgulayacak, esas bölücülüğün hakim sınıflar ve onların uşakları tarafından yapıldığı belirtiyor, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkından yana olduğunu söylüyordu. Yaptığı bu savunmada suç unsuru olduğu iddia edilerek hakkında ayrı bir dava açılıyor ve ikinci kez tutuklanıyordu. Davası, savunma yaptığı 13.6.1983 tarihinden sadece 3 ay sonra sonuçlandırılarak 28.9.1983 tarihinde 9 yıl 4 ay hapis cezasına çarptırılıyordu. 'Sanığın' TDKP'nin görüşlerini açıkladığı ve bundan ötürü kendisine ceza verilemeyeceği şeklindeki savunmasına mahkeme tarafından itibar edilmiyor, savunma sınırlarını aştığı ve bu nedenle cezalandırıldığı iddia ediliyordu. Mahkeme 3 ayrı suçtan ve davadan; MGK'nin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyih etmek, (TCK 159/1. mad.) Bölücülük propagandası yapmak, (TCK 142/13 mad.) ulusal birlik ve bütünlük ve milli duyguları zayıflatmak, halkı kin ve düşmanlığa teşvik etmek (TCK 312. mad.) suçlarından "sanığın" savunmasında suç işlediğini belirterek ceza veriyordu. İşin ilginç yanı, M. Kuseyri bölücü olmadığını ve bu suçlamayı reddettiğini açıklarken, bölücülük yaptığı iddiasıyla cezalandırılıyordu. Verilen 9 yıl 4 aylık ceza Yargıtay tarafından usulden bozuluyor, 2. kez yapılan yargılanmasında bu kez de komünizm propagandası (TCK 142/1. md. iddiasıyla cezalandırılıyordu. Askeri Yargıtay 2.Dairesi'nin kararına göre M.Kuseyri

Savunmadan Ceza Alanlar

12 Eylül'le birlikte ceza ve tutukevlerine doldurulan onbinlerce insan ağır baskılarla fiziki olarak yok edilmeye çalışılırken, mahkeme ve savcılık tarafından yöneltilen ağır itham ve suçlamalara gereken cevabı vermelerine olanak tanınmıyordu. Değil gözaltına alınmaları, aranır duruma düşmeleri bile suçlu olmalarına yetmişti. Cezaevlerinde ağır fiziki baskı ve işkenceye tabi tutularak teslim alınmaya çalışılan insanlar, mahkeme karşısında da konuşturulmuyor, ya da konuştuklarında ağır hapis cezaları verilerek susturulmaya, ideolojik olarak teslim alınmaya çalışıyorlardı.

İstanbul Cezaevlerindeki (Metris, Sağmalcılar, Sultanahmet) tutuklular değişik baskı ve uygulamalara maruz bırakıldılar. Tutuklulara TTE (Tek Tip Elbise) uygulaması dayatılıyor, buna uymayanlar zorla iç çamaşırıyla mahkemeye götürülüyorlardı. Mahkemeler ise sanıkların 'uygunsuz vaziyette' olduklarını söyleyerek, onları dışarı atıyordu. Binlerce insan sorgu ve savunmasını mahkemede yapmadan ceza alıyordu. Sorgu ve savunmayı yazılı veya sözlü olarak yapmayı başaran birçok insana savunma yaparken suç işledikleri gerekçesiyle ceza veriliyordu. Amaç cezaevlerinde teslim alamadıkları devrimcileri mahkemelerde susturmak, ideolojik saldırılar karşısında sessiz kalmalarını sağlamaktı. Ama buna rağmen yüzlerce insan inançlarını mahkemede haykırıyordu. **M.Kuseyri, M.Örnek, A.Korkmaz, Ş.Kaygusuz, Y.Akkaş ve M.Yavuz** İstanbul cezaevlerinde kalıp, yaptıkları savunmadan ceza alan yüzlerce insandan birkaçıydı. Ve bunlardan çoğu esas cezalarını yattıkları halde tahliye edilmiyor, savunmadan aldıkları cezalar için Çanakkale Cezaevi'nde tutuluyorlardı.

savunmasında komünizm propagandası yapmıştı, bu nedenle mahkemenin verdiği ceza 30.5.1984 günü onaylanarak kesinleşiyordu. "Sanığa" esas davası devam eder ve daha sonuçlanmamışken yaptığı savunmadan ötürü 6 yıl 8 ay ceza verilmişti. Esas davası ise 27.10.1984 günü sonuçlanıyor, TCK'nun 141/5. maddesine göre (gizli örgüt üye-

si olduğu gerekçesiyle) 6 yıl 8 ay ceza veriliyordu. Dava sonuçlandığında 6 yıl 8 ay ceza alan tüm tutuklular serbest bırakılırken, yaptığı savunmadan ceza verildiği için, M.Kuseyri tahliye edilmiyordu. M.Kuseyri'nin cezası Yargıtay 2. Dairesi tarafından komünizm propagandası yaptığı (TCK 142/1. mad.) gerekçesiyle 30.5.1984 tarihinde onaylanmıştı. Oysa Garbis Altınöğlü'nün aynı mahkemeden aldığı ceza Yargıtay Genel Kurulu tarafından bozulmuş, örgüt üyesi sanıklar örgütlerinin görüşlerini açıklamalarından dolayı TCK'nın 142/1, 142/3 ve 312. maddelerinden ceza verilemeyeceği belirtilmişti. M.Kuseyri'nin cezası Yargıtay 2.Dairesi tarafından 30.4.1984 günü **oybirliği** ile onaylanırken, G.Altınöğlü'nün cezası 15.6.1984 günü yine **oybirliği** ile bozulmuştur. 15 gün önce, örgüt savunması yapılması sırasında komünizm propagandası yapmaktan verilen cezayı onaylayan Askeri Yargıtay 2. Dairesi'nin üç üyesi, 15 gün sonra bu tür durumlarda ceza verilemeyeceğini belirten Askeri Yargıtay Genel Kurulu kararının altına imza atmışlar ve aksi yönde görüş belirtmişlerdir. M.Kuseyri'nin aldığı örgüt cezası Mayıs 1985 tarihinde bitti. O tarihten bu yana savunmasından aldığı cezayı yatıyor.

Mehmet ÖRNEK

Hakkında İst. SYNT. Ask. Mahkemesince açılan davada TKP/ML Hareketi üyesi olmaktan yargılanıyordu. Henüz sorgu dahi vermeden dosyası başka bir bölgede açılan dava ile birleştiriliyordu. Mahkeme devam ederken bütün ısrarlara rağmen, M.Örnek bizzat davasının görüldüğü mahkemeye götürülüyor, İstanbul'da tutuluyordu. M. Örnek'in Mahkeme Başkanlığı'na yazdığı dilekçeye 18.8.1983 günü cezaevi görevlilerince el konuluyor, bu dilekçeyi yazdığı için TCK'nun 142/3-4 ve 159/1 maddelerinden 42 ay ceza alıyordu. M. Örnek verilen cezaya itiraz ediyor, ancak itiraz dilekçesi cezaevi yönetimi tarafından Yargıtay'a gönderilmediği için cezası kesinleşiyordu. M.Örnek, daha sonra dilekçede iddia edilen görüşlerden zaten yargılanmanın devam ettiğini, taşıdığı sorumlulukla yaşama ve de kendine yönelik saldırılara müdahalesinin doğal hakkı olduğunu, dilekçesinin, biz-

Savunmaları nedeniyle cezaya çarptırılan Çanakkale Cezaevi Hükümlüleri: (Soldan sağa) Ayaktakiler: Cihan Akkaş, Şükrü Kaygusuz, Mustafa Yavuz. Oturanlar: Mehmet Örnek, Murat Kuseyri, Akucan Korkmaz.

zat kendisi tarafından mahkemeye verilmediğini... TCK'nun 79. maddesine göre işlenen bir fiilden birçok maddeden ceza gerektirse bile en fazla cezayı gerektiren maddeye göre ceza verileceği, oysa kendisine üç ayrı maddeden ceza verildiğini, yine 80. maddenin ihlal edilip, aynı yerde TCK'nun 159/1. maddesinin üç kez uygulandığını... Temyiz hakkını kullanmasına rağmen "itiraz etmedi" kaydıyla işlem yapılmadığını vs. gerekçelerle yaptığı başvurulardan sonuç alamamıştır. Milli Savunma Bakanlığı da cezayı 5 Haziran 1987 gün ve 31-26-87 şube 3 cevabi yazısıyla yerinde görüyordu. Bu dilekçeden aldığı ceza kesinleştiğinde, M.Örnek dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine neden olan itihamlardan beraat ederken Adana SYNT Komutanlığı 1. Nolu As. Mahkemesi'nin 20.7.1984 gün 1983/163 esas no.lu gerekçeli hükmünde 10 yıl ceza verilirken, dilekçesi ve mahkemedeki tavırları örgüt üyesi olduğuna delil gösteriliyordu. M.Örnek'in ana davadan aldığı 10 yıl cezası bitti. Şu anda diğer cezayı yatıyor.

Akucan KORKMAZ ve

Şükrü KAYGUSUZ

İst. SYNT. Komutanlığı 3 No.lu Askeri Mahkemesi'nde TKP/ML Hareketi üyesi olmak savıyla yargılanırlarken, verdikleri yazılı sorgu ve savunmalarında bakış açıları ve mevcut görüşleriyle neden devrimci olduklarını, toplumun yapısını, gerçek suçluların kimler olduğunu, kendilerinin suçlu olmadıklarını, yaptıklarının geleceğin toplumu için mücadele olduğunu dile getirdikleri ve kendilerini savundukları için TCK'nun 159/1. maddelerinde 14 ile 34 ay ceza alıyorlardı.

Mustafa YAVUZ

Kurtuluş Örgütü'ne üye olduğu savıyla yargılanırken yaptığı savunmada suç unsuru olduğu ileri sürülerek hakkında dava açıldı. TCK'nun 159/1. maddesi iki kez uygulanarak toplam 2

yıl 8 ay ceza verildi. İşkenceciler hakkında suç duyurusu yapılması için verdiği dilekçede suç unsuru olduğu iddia edildi ve bir dava daha açıldı. M.Yavuz TCK'nun 159/1. maddesine göre bu kez de 4 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Bu cezayı temyiz etmesine rağmen temyiz dilekçesi cezaevi yönetimince engellendiği için itirazı Yargıtay tarafından reddedildi ve cezası kesinleşti. Mustafa Yavuz, ana davadan 13 yıl 4 ay (163/1) ceza aldı. Oysa savunma ve dilekçelerden aldığı cezaların toplamı 6 yıl 8 ayı buluyordu. M.Yavuz, Eylül 1987'de cezasını bitirdi, ama kendini savunduğu için verilen cezalardan ötürü dışarı çıkamayacak.

Cihan AKKAŞ

Kurtuluş Örgütü üyesi iddiasıyla yargılanırken yaptığı savunmadan dolayı hakkında dava açıldı. Ve TCK'nun 159/1. maddesi uyarınca 1 yıl 4 ay ceza verildi. ★

BASIN AÇIKLAMASI

Bizler 12 Eylül sürecinde tutsak alınmış, polis ve jandarmada işkence ürünü "deliller" ile suçlanarak cezaları kesinleşen siyasal hükümlüler olarak belirtiriz ki, politik davalarda gerçek yargıya varacak olan tarihtir. Bizi ilgilendiren de Pentagon patentli "kurulu düzeni idame ettiren" kurumların verdiği cezalar değil, ülkemiz tarihinin gerçek yapıcı ve yazıcısı milyonlarca emekçinin yargısıdır.

Biz tüm düşünce ve etkinliklerimizi; tarihin ileriye dönen çarkına olumlu bir ivme vermek, her türlü zulüm, sömürü ve ayrıcalığa karşı çıkmak için; yeniyi, güzeli, geleceği temsil eden işçi sınıfının haklı mücadelesinin safında yer alarak gerçekleştirdik. Bu her zaman insanlığa olan borcumuz ve ödevimizdir. Yaşadığımız toplumsal süreçte suç olan, tarihsel nesnel dinamiğin ileriye yönelik rotasını durdurmaya, saptırmaya, geri çekmeye çalışan girişimlerdir. İşte şimdiye dek mücadele ettiğimiz ve bundan sonra da mücadeleden geri durmayacağımız 12 Eylül dönemi uygulamaları da tartışmasız bu kategoriye girmektedir. Çünkü;

1- Sendikal hakları yok edip, iş-

çi ücretlerini 1960 öncesi sefalet düzeyine çekmeyi, "24 Ocak kararları"nın dipçik zoruyla uygulayıp, tarım ürünlerini yok pahasına satarak köylüleri yoksullaştırmayı, halkın sırtına 40 milyar dolarlık dış borcu bindirmeyi,

2- Savunma harcamalarını artırıp ölüm tacirlerinin cüzdanını şişirmeyi, emperyalistlerle yaptığı kölelik antlaşmalarıyla Ortadoğu'da ileri karakol görevine soyunarak "ABD'nin kucığına" daha fazla yeleşmeyi,

3- Eğitim ve öğretimde ortaçağın medrese düzenini egemen kılarak YÖK'le üniversite ve yurtlara kışla talimatnamesi getirmeyi,

4- İlerici, devrimci, demokrat basını yasaklayıp, sansür uygulamayı, sorumlu yazı işleri müdürlerine binlerce yıllık cezalar vermeyi,

5- Yıllardır sürdürülen ulusal baskı ve zorunlu göçlere yeni halkalar eklemeyi,

6- 250.000 kişiyi işkence tezgâhlarından geçirerek öldürmeyi, sakatlamayı, onbinlercesini engizisyon yöntemleriyle "savaş hali" hükümleri gereği yargılayıp cezaevlerine doldurmayı, pişmanlık yasası uygulamasıyla yeni senaryolar üretip yüz-

lerce devrimciye ilave cezalar vermeyi,

7- Cezaevlerindeki siyasal tutuklu ve hükümlüleri "rehabilitasyon programları" ile kişiliksizleştirmeyi hedeflemeyi, onları işkence için polise teslim etmeyi, infazlarını yakarak tahliyelerine engellemeyi, doktora, hastaneye çıkartmayarak, 375 TL.'lik iaseyle açlığa terkederek ikinci kez cezalandırmayı, açlık grevi, ölüm orucu vb. direnişlerde ölmeyip sağ kalan tutukluları Adalet Bakanlığı'nın son çıkardığı ceza infaz kurumları tüzüğüyle yok etmeye çalışmayı,

8- Maraş, Malatya, Çorum vb. katliamların düzenleyicisi, yüzlerce devrimciyi katleyen faşist MHP ve

onun lideri Türkeş'i göstermelik bir yargıyla aklayıp yeni "icraatlar" için sokağa salmayı,

9- Emekçi halka ve onun gençliğine duydukları sınıf kınıyla "bunları cezaevinde besleyeceğiz de ne yapacağız?" mantığıyla hareket ederek, 20'yi aşkın devrimciyi darağacında katledip, yüzlercesine idam cezası vermeyi,

İşte tüm bunları vb.'ni İNSANLIĞA KARŞI İŞLENMİŞ SUÇLAR olarak görüyoruz.

Ülkemiz tarihinin utaç verici bu sayfasının gerçek sorumluları ve suçluları, 12 Eylül ve uzantısı dönemdir. Ülkemiz insanını bunlara layık görmüyor, tarihin, milyonlarca elin ve gözün insanlık suçu işle-

yenlerin yakasında olacağına inanıyoruz.

★ 12 Eylül döneminde askeri ve adli yargı organlarında verilen cezalar tüm sonuçlarıyla iptal edilmeli, ön koşulsuz olarak tüm tutuklu ve hükümlüler serbest bırakılmalıdır!

★ 12 Eylül dönemi; sorumlu kişi, kurum ve yasalarıyla yargılanmalıdır!

★ Devrimcilere ve tüm emekçilere gözdağı verme ve onlardan ölüm güdüsünün ürünü, idam cezası kaldırılmalıdır.

ÇANAKKALE E-TİPİ CEZAEVİNDEN 145 SİYASİ HÜKÜMLÜ

RIZGARI DAVASI TUTUKLULARINDAN YENİ ÖNCÜ'YE MEKTUP

Ağustos 87'de, cezaevlerinde başlayan direnişlerle ilgili olarak Yeni Öncü'nün Eylül sayısında bir haber çıktı. Haberde Metris cezaevinde direnişe başlayan devrimci-demokrat tutukluların bir basın bildirisinde (açık imzalarıyla) yayınlandı. Bu arada yanlışlıkla bizim adımız da (Rızgari davası tutukluları) basın bildirisinin altında yayınlandı. Bu da Yeni Öncü'nün hatasıydı. Ardından Ekim sayısında Yeni Öncü bu yanlışlığını tezip ederken ikinci bir yanlışa girdi. Nedenlerini aşağıda açıklayacağız. Yeni Öncü'nün Ekim sayısındaki Tekzip aynen şöyle: "...Metris cezaevindeki açlık grevini sürdüren tutukluların ortak basın açıklamasındaki imza sahipleri arasında Rızgari davası tutuklularının da olduğu bir yanlışlık sonucu belirtilmiştir. Rızgari birçok eylemde olduğu gibi bu eylemde de yer almamıştır, düzeltir, özür dileriz" (Ekim 1987 Yeni Öncü Aylık Sosyalist Dergi)

Birer ay arayla, Yeni Öncü sosyalist dergisinde çıkan, bizimle ilgili bu haberler nesnel değildir. Bu açıdan okuyucuları bilgilendirmek için bir açıklama yapmamız zorunlu hale geldi. Şimdi Metris'te yaşanmış eylemi ve tavrımızı anlatmaya çalışacağız.

13 Ağustos 1987'de Metris Askeri cezaevinde "siyasi teşir ve tutuklu haklarının teslimi" için bir kampanya yürütüldü. Siyasi tutuklu ve hükümlüler, iki farklı eylem programıyla (D.S. davası ayrı, 19 ayrı siyasi davanın tutukluları ayrı) açlık grevi başlatıldı. (Açlık grevi blok blok, dönüşümlü olarak devam edecekti). Açlık grevi başlamadan önce biz, açlık grevine katılacağımızı duyurduk. Ancak şöyle bir koşul getirdik. Dedik ki, basın bildirisi grevdeki tüm tutuklular adına hazırlanırsa sorun yok, (eleştirimiz olmakla birlikte katılırız) ama eğer basın bildirisi tek tek grupların imzasıyla sunulacaksa bizim imzamızın da basın bildirisine konulmasını istiyoruz. Ve henüz tartışma sonuçlanmadan ey-

lem başladı, bu durumda biz de eyleme başladık. Eylemin ikinci günü, basın bildirisine imzamız konulmadığı için eylemden geri çekildik. Beş gün aradan sonra, (bu bir protesto -dar grupçu ve anti demokratik tutum takınan gruplara karşı-) yeniden başladık ve sonuna kadar eylemi sürdürdük. (17 grupla birlikte).

Biz daha başından itibaren birçok cezaevinde başlayan kampanyanın, siyasi teşir yönünün, SHP potasında eriyen Burjuva-Demokrat bir düzey olarak görmemize karşın, bizi de içine alan siyasi tutuklu talepleri ve tutuklularla tutuklu yakınlarının dayanışmasını gerekli gördüğümüz için eyleme katıldık. İşte olayın özü ve eylemdeki tavrımız özce buydu.

Bunun dışında bir soruna daha açıklık getirmeyi zorunlu görüyoruz. Sorun şu; Yeni Öncü'de şöyle bir belirleme yapılarak "Rızgari birçok eylemde olduğu gibi, bu eylemde de yer almamıştır...", üstü örtük bir şekilde eleştiri yapılıyor. Yeni Öncü'nün ve okuyucularının şunu bilmesinde yarar var; biz yıllardır bulunduğumuz Metris cezaevinde, ideolojik ve siyasal varlığımızdan hiçbir ödün vermedik, bilimsel dünya görüşümüzü en az diğer dostlarımız kadar hep koruyarak bugünlere kadar geldik. Bizce cezaevlerinde asıl direnilmesi ve korunması gereken olgu budur. Tabi saldırılara karşı direnilmesi; yaşam koşullarının düzeltilmesi için mücadele ve kendimizi eğitime görevinde cezaevindeki mücadelemizin temel çizgilerini oluşturuyor. Tutuklu haklarının kazanımı mücadelesinde farklı farklı grupların, farklı farklı taktikler öne çıkardıkları (bu güncel istemlerle ilgili) bir gerçektir. Bu da doğaldır. Zaman zaman bazı eylemlere katılmadığımızın garipsenecek bir tarafı yoktur. Farklı düşünceler, farklı davranmayı da zorunlu kılar. Politikanın bir gereğidir bu. Ve istisnasız bütün gruplar da, zaman zaman bazı eylemlere katılmamıştır. Bu da onları kınamayı gerektirecek bir olay değildir. Ayrıca bizler, yaşanan süreçte, sosyalistlerin bu tip tali ve yapay sorunlarla uğraşmak yerine, Türkiye ve Kürdistan devriminin önünde yığılı duran temel sorunlara yönelmelerini, yürekten istiyoruz.

Yeni Öncü'nün yanlışını düzeltmesini diliyor, yayın faaliyetlerinde başarılar diliyoruz...

RIZGARI DAVASI
TUTUKLULARI.
METRİS

Kasım 1987.

zêr-zanid
zor zanid
devê tîngê mor zanid

kıvılcımlar toplayarak çoğalıyorum
yanmış yıkılmış ocaklardan
karnımda savaş alanlarından bir mahşer
bir kıyamet binlerce yumruktan
atıyor yıldızlar birer ikişer
isyan
ki bir hançerdir
kandan
kan, çeliktendir.
açıktır emniyeti silahların
çırçıplak ortada namus.
ve hürriyet,

hürriyet birinci sözü kitapların.
dağlardan istiklal marşını devrişiyor.
mavzerlerin mekanizması
bayrak, namluların ucunda
bağrında dinamit fitilleri
ve çakmak taşları avucunda
kıvılcımlar toplayarak çoğalıyor...
serptiğim tohum gürüldeyerek götürür toprağı
başkaldıran halkların uğultusunu
yanmış yıkılmış ocaklar kıvılcımların
halkımın gözbebekleriyle teçhizatlanmış
mukavemet çetelerine bağlanır antenlerim
ve çünkü döl yatakları köpük köpük gelinlerim
ve katledilmiş umuduyla hayat ve kahır
sonra açlık ve darağacı
ve simsiyah bir ağız:
v a t a n s ı z l ı k
bundandır işte yüzümde zindanların parçalandı
dağlarda bir gök gürültüsü gibi yaşadığım bundandır.

Orhan KOTAN

"Recep Maraşlı'ya Özgürlük" Kampanyası Avrupa'da sürüyor

Fatma KARAHAN

Geçtiğimiz ay içinde İngiltere'nin Covent Garden'de yazar ve edebiyatçı Clara Francis tutuklulara olan vicdan borcu için kendini "Vicdan Kafesi"ne kapatarak gösteri yapıyordu. Enternasyonalist bir dayanışma örneği sergiliyordu Francis. Dünya kamyonunun vicdanına seslendiği bu eyleminde, Türkiye'de 36 yıla mahkum Recep Maraşlı ve SSCB'de 25 yıldır tutuklu bulunan Levko Lukyenko'nun özgürlüklerine kavuşması amacını taşıyordu.

Olayı organize eden Uluslararası Af Örgütü aynı zamanda '86 yılının mahkumu olarak Recep Maraşlı'yı seçmişti.

Özellikle son iki yıl içinde çeşitli uluslararası organizelerin yakın ilgisine konu olan Recep Maraşlı, Komal yayınlarının sorumlu müdürlüğünü daha sonra 1979'da da sahipliğini üstlenmiş ve halen Diyarbakır Cezaevi'nde tutuklu bulunmaktadır.

Recep Maraşlı'nın on yıllar ceza almasına neden olan düşüncesi

neydi? Dünya ekonomik kamuoyu durumuyla yakından ilgilenirken Türkiye'deki resmi çevreler neden suskunlukla geçiştiriyorlardı? Soruların yanıtını Maraşlı'nın 453 sayfalık ve Temiz Layihası'nda bulabiliriz: "...Kürtlerin ayrı bir ulus olmaları ve Kürdistan'ın sosyo-ekonomik, siyasal, tarihsel konumu sistemin eleştirisi düzeyinde ele almayı. Benim için dil, ırk, renk, din vb. farklılıkları ne olursa olsun, tüm dünya uluslarının eşit ve kardeş olduklarını, bu anlamda Türk ve Kürt halklarının kardeş halklar olduklarını, ancak bu kardeşliğin eşit haklar ve özgürlükler temelinde varolabileceğini kabul ediyorum".

Bu düşünce doğrultusunda Kürtlerin tarihi, kültürü ve ezilmesi konularında araştırma yapan sahibi olduğu Komal Yayınevine çıkarılan kitaplar birçok kez yargılanmasına neden olmuştu. 1975-80 arası yayın faaliyetlerini sürdüren Komal Yayınevi 12 Eylül'den sonra kapatılmıştı. Bu süreçte, çoğu inceleme olmak üzere şiir ve romanın da içinde bulunduğu 234 kitap yayınlanmıştı. Bunlardan 978'de yayınlanan Celadet Ali Bedirxan'ın "Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine Açık Mektup" ve 1979'da da Lucien Ramboud'un "Kürdistan 1918-46" adlı kitapların suç oluşturduğu ile Recep Maraşlı İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına tutuklandı. Sekiz ay tutuklu kaldıktan sonra serbest bırakıldı. Mahkemesi devam ederken, 1980'de "Kürdistan'da Örgütlü Devlet Terörü ve İsmail Beşikçi" adlı derlemeyi yayınladı. Bu kitap da yargılamaya konu olurken, Maraşlı 982'de tekrar tutuklandı. Yukarıda söz konusu olan iki kitaptan ve ayrıca bu yargılanmalar sırasında yaptığı savunmalardan dolayı açılan davalarla birlikte 19 yıl 6 ay ağır hapis cezası aldı. Bu ara söz konusu derleme kitabı için de aldığı 4 yıl cezasına eklendi.

İlginçtir, beş yıl boyunca yasal olan Komal Yayınevi'nin faaliyetleri, 12 Eylül'den sonraki yargılamalarda savcılık iddianamesinde "ilegal bir örgüt" şeklinde ele alındı. Cezalar da buna göre verildi. Bu iddiaya karşı Maraşlı "Komal'ı illegal siyasi bir örgüt perspektifinde gös-

termek, mevcut yasalara ve hukuk anlayışına sığmayacağı gibi, bir yavnevinin toplumsal işlevi ile de bağdaşmaz. O halde bu çelişkinin arkasında yatan olgu nedir? Komal'ın yayın siyaseti ve çalışması resmi devlet siyasetinin ırkçı-sömürgeci, anti-komünist, anti-demokratik ve anti-Kürt muhtevasıyla uzlaşmaz bir ilişki halindedir. Sorun buradan kaynaklanmaktadır" şeklinde kendini savunuyor.

Ama bu savunma mantığı da cezasını artırmaktan öte bir işlev görmüyor. Oysa, suçlamaya karşı savunma ahlaki temelde bile kutsaldır. Dünyanın hiçbir yerinde suçlanan kişi hakkında savunmasız karar verilmemiştir. Üstelik, ceza tehdidi altında kullanılan savunma hakkı fiilen ortadan kaldırılmış oluyor. Günümüz mahkemelerinde formalite ya da başkaldırma gibi görünen siyasi savunma, siyasi suçlular için ahlaki olmanın ötesinde Maraşlı'nın deyimiyle "bir varolma" şartıdır.

Dahası, "eğer yargılamalarda fiğüranlık yapmak tercih edilmiyorsa kendi konumumuzu, özellikle de siyasi düşüncelerimizi açıklıkla savunmak ve ortaya koymak durumundayız" diyen Maraşlı savunma hakkını ceza alma karşılığında kullanıyordu. Savunmasında Maraşlı, dünya görüşü doğrultusunda devlet, faşizm, kemalizm, 12 Eylül rejimi ve devletin Kürdistan siyasetini tartışıyordu.

Tek başına savunmadan dolayı ceza verme 12 Eylül rejiminin getirdiği bir uygulama olduğunu belirtiyordu. Av.Serhat Bucak. Ayrıca bunu savunma hakkının gaspedilmesi şeklinde değerlendiriyordu.

Savunmasından dolayı ceza alan yalnız Recep Maraşlı değildi. 12 Eylül sonrası yargılamalarda birçok kişi aynı uygulamayla karşı karşıya kaldı. Örneğin;

Savunma avukatları da rahat bırakılmıyordu. Bunun somut bir örneği 1984'te Diyarbakır'da yaşandı. Siyasi davalara bakan bir grup avukat, Fethi Gümüş, Hüseyin Tayfun, Mustafa Özer, Hacı Akyol gözaltına alınarak "bu tür" davalara bakmama uyarısı alıyordu. Zaten, Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemele-

rinde 1984'e dek hiçbir şekilde savunma yapılamıyordu.

1983'te Diyarbakır Cezaevi'ne gönderilen Recep Maraşlı burada "ayrılıkçı bir örgüte üye olma" iddiasıyla TCK 171/1 maddesine göre yargılanarak 8 yıl ceza alıyordu. Yargılamalar sırasında yaptığı 34 sayfalık sorgu savunmasından dolayı da cezasına 4 yıl daha ekleniyordu.

Aynı dönemde Diyarbakır Cezaevi'nde direniş oluyordu. Ve Maraşlı, 14 Ocak 1984'te 19 arkadaşıyla birlikte ölüm orucuna başlıyordu. 49 gün süren ölüm orucu bitiminde beş kişi yaşamını yitiriyordu. Geri kalanlarla Maraşlı acilen askeri hastaneye kaldırılıyordu. 1984 Nisan'ında yürüyemez, konuşamaz halde çıkarıldığı duruşmalardan sonra komaya giriyordu. 1985 başında, Uluslararası Af Örgütü'nün raporuna göre Maraşlı, kafasının arka bölümüne uygulanan darbeler nedeniyle görme ve denge bozuklukları geçiriyordu. '86 yazından sonra durumu daha da kötüleşerek görme bozukluklarıyla birlikte kısmi felç geçiriyordu. Yine UAÖ'nün '86 raporunda belirttiği gibi bu durumu acil bir beyincik ameliyatını zorunlu kılıyordu. Ama yapılan tüm girişimler askeri makamlar engeline takılıyordu.

1986 başında Almanya'da "İsmail Beşikçi ve Recep Maraşlı'ya Özgürlük" kampanyasını örgütleyen bir komite kuruluyordu. Çoğu Alman olmak üzere Avrupalı bilim adamı ve aydınlardan oluşan komite, Şubat '87'de 150'yi aşkın imza ile Türk yetkililerine, "açık mektup" gönderiyordu. Komite, Beşikçi ve Maraşlı'nın serbest bırakılmasını isteyerek durumlarını şöyle değerlendiriyordu: "Silahlı şiddet eylemlerine katılmayan sadece Kürtlerin kendi başına bir ulusal grup olarak varlıklarının kabulü için silahsız bir biçimde çaba sarfeden insanları tutuklamak ve işkence etmek sizin hükümetinizin demokrasi döneminin başlatıldığı iddiasıyla çelişmektedir".

Ayrıca, komite Recep Maraşlı'nın tedavi altına alınmasını da talep ediyordu. İsmail Beşikçi-Recep Maraşlı örnek olayı komitenin girişim-

leriyle, Uluslararası Sosyologlar Birliği, Uluslararası İnsan Hakları Birliği ve Avrupa Parlamentosu'nun gündemine giriyordu. Söz konusu çevreler, Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Başbakan Özal ve Dışişleri yetkililerine gerek "kapalı mektup"larla gerekse sözlü girişimlerle taleplerini yineliyorlardı.

İsmail Beşikçi'nin 25 Mayıs '87'de infaz yasasıyla normal olarak cezasını tamamlayıp çıkması ile ilgi Maraşlı üzerinde yoğunlaşıyordu. Üstelik, oluşan kamuoyu kolay susmayacak gibi, Türk resmi çevrelerin tüm duyarsızlığına karşın.

Avrupa demokratik kamuoyunun girişimleri Türk resmi çevrelerini uyarmakla sınırlı kalmayıp, dayanışma örneği de gösteriyordu. '86 Mart'ında dünya çapında yazar ve yayıncıların derneği olan PEN'in İngiliz Merkezi, Maraşlı'ya mektup göndererek şeref üyesi seçtiklerini bildiriyordu.

Ancak, Türkiye'deki resmi çevreler de bu konuda boş duruyor sayılmazdı. Maraşlı'nın TCK 171/1 maddesine göre 8 yıl ceza alması kararı, Askeri Yargıtay'ca bozulup, 168/1'e çevriliyordu. Bu durumu Av.Serhat Bucak şöyle değerlendiriyordu: "Recep Maraşlı'yı TCK'nın 168/1 maddesi doğrultusunda mahkûm ettirme, yani silahlı çete kurmak ve yönetmek suçu ile dünya kamuoyuna lanse etmek ve böylece uluslararası platformda oluşan saygınlığını kırmak anlamına geliyor".

Kadın Hareketinin Genel Bir Çerçevesi

“Köhnemiş olandan en çok çekenler, yeni olan için en büyük azimle kavgaya atılacak olanlardır”.

LENİN

Nalan ÇAĞLAR

Kadın kurtuluş hareketinin XX. y.y.ın son çeyreğinde ulaştığı boyut, gittikçe daha çok kadını mücadeleye çekerken, bu durum ancak 1980 sonrasında Türkiye’ye yansıdı. Kadın hareketi öncülerinin batıda çıkan kitaplarının dilimize çevrilmesi ve savunucularının da marjinal bir şekilde oluşması geçmişin çarpık pratiğinin değerlendirilmesi ile birlikte ezilmişliğin özgüllüğü olgusunun da doğru bir teorik düzleme oturtulmaya başlanmasını sağladı. Böylece kadın sorunu feministler aracılığıyla Türkiye’nin gündemine yeniden, ama bu kez farklı bir düzlemde girdi.

Yenilgi döneminin yarattığı dağınıklık ve sorunun sosyalistler için bu boyutu ile yeni olması, sosyalistlerin tartışma ortamına geç katılmasına neden oldu. 1987 yılına gelindiğinde ise, asıl gücü feministlerin oluşturduğu kadın muhalefet grubunun düzenlediği **“Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası”** pratik süreci hızlandırdı. Sosyalistlerin bir kısmı -ne yazık ki çok az bir kısmı- kadın hareketinin demokratik özünü değerlendirerek bu kampanyayı desteklemeye başladı.(1)

Oysa sosyalist kesimin, çoğunluğu gelenekçi tutumu sürdürerek, gelinek noktayı olumsuzladı ve saldırılara yöneldi. Kadın sorununun genel bir çerçevesini çizmek, bu saldırıları yanıtlayabilmek için bize ipuçları sağlayabilir.

Bugün kadınlar sınıfsal, ırksal, ulusal ve tüm diğer etnik baskıların ve ayrımların yanısıra bir bütün olarak ezilmekte, cins ayrımcılığına tabi tutulmaktadırlar. Kadınların cins olarak ezilmişliğinin kökeni sınıfsal sömürü kadar eskidir, ortaya çıkması özel mülkiyetin doğmasına denk düşmüştür.

İlkel komünal toplumda kadın ve gens biçiminde örgütlenmiş aile, hem üretim hem de yeniden üretimde(2) çok önemli bir işleve sahipti. Üretim aletlerinin gelişimi ve tarımın, hayvancılığın ve zanaatçılığın ayrılması ile ortaya çıkan iş bölümü erkek üretkenliğinin artmasına, yani emek gücünün kendi gereksiniminden fazlasını üretmeye başlamasına neden oldu. Bu, iki önemli soruyu doğurdu; birincisi, kadının üretim alanından giderek uzaklaşması ve etkinliğinin yeniden -üretim alanı ile sınırlanması- yolu ile ikinci cins olarak ezilmeye başlamasıydı. Bu ezilmişlik üretimin gelişmesinin ikinci önemli sonucu olan özel mülkiyetin ve sınıfların ortaya çıkması ile birlikte ataerkil hukuk ve devlet aracılığı ile sistemleşti ve aile de somutlaştı.

“Kadın cinsinin tarihsel çöküşüne yol açan aile, özel mülkiyet, devlet gibi ataerkil ve sınıfsal kurumların getirdiği muazzam toplumsal değişimlerdi.” (Evelyn Reed)

Toplumun bütün bir kesimi özel mülkiyetten yoksun bırakılınca, yeni eski eşitlikçi toplum yerini sınıflı bir topluma bırakınca **“ilk sınıf baskısına uğrayanlar kadınlar oldu”**. Servetlerin böylece erkek elinde toplanması soy zincirinin erkeğe göre belirlendiği babalık hukukunun eski eşitlikçi analık hukukunun yerine geçmesine neden olurken cinsiyetçilik(3) sınıflı toplum yapılarının her birinde içselleşti. Üretimdeki her yeni gelişme ailenin üretimdeki yerinin rolünü biraz daha geriletirken kadının konumunu da (görünürdeki bazı haklara rağmen) olumsuz noktalara götürdü. Kapitalizmle birlikte toplumsal olan ile özel olan, üretim ile yeniden üretim birbirinden ayrılırken, eskiden üretim birimi olarak toplumsal bir hizmet veren gens biçiminde örgütlenmiş aile (ki köleci toplumla birlikte karı-koca ailesine dönüşmeye başlamıştı) de yerini yeniden üretimle sınırlamış özel bir hizmet veren çekirdek bir aileye bıraktı.

Kapitalizmin cinsiyetçiliğinin (ekonomik, sosyal, siyasal, hukuksal ve kültürel yansımaları dışında) belki de en somut ve en yğun yaşandığı yer aile kurumudur. Çekirdek aile düzeninin temel birimi olarak şu işlevleri yerine getirir: 1) Yeni neslin, yeni emek gücünün üremesi, bakımı ve büyütülmesi, 2) Kocanın kaybolan iş gücünün yerin ekonması için her türlü hizmetin verilmesi, 3) Kocanın cinsel gereksinimlerinin giderilmesi, 4) Çocuğun topluma uyumlu bir birey haline gelebilmesinin sağlanması ve geleneksel kadın ve erkek kimliğinin verilmesi yoluyla egemen ideolojinin yeniden üretimi.

Ailenin dördüncü işlevi, aynı zamanda okul eğitimi (cinsiyetçi eğitim) ve her türlü kitle iletişim aracı gele-

nekler, kültürel değerler vs. yolu ile desteklenerek sürdürülür. Böylece cinsiyetçilik toplumsal yaşamın her alanında maddi bir olgu olarak yansır. Yani kadın cinsine karşı ayrımcı tavır ve erkek-egemen anlayış kapitalist toplumun her görüntüsünde her kurumunda içselleşmiştir. Aile ve okul tarafından temeli atılan cins ayrımcılığı ve erkek egemen anlayış kadının asıl alanını evi olarak belirlediği için kadın ekonomik yaşama da bu kimlikle katılır. Yani kendi adına değil, ailesi ve kocası adına, aile bütçesine katkı amacıyla. Bundan dolayı iş bulamadıkları dönemlerde kadınlar istatistiklere göre asla işsiz olarak geçmezler. Onların her zaman bir işi vardır. Ev kadınlığı. Kadınların bu kimlikleri onların ayrı ayrı aileler içinde pasifize edilmesine neden olurken, mücadele ve dayanışma duygularını da köreltir. Kadının görevi çocuğunun ve kocasının yani ailesinin çıkarlarını korumaktır. Ve bu kimlikleri onların siyasi etkinliklerini de etkiler. İşçi kadınlar, toplumsal hareketliliğin en yoğun olduğu dönemlerde bile kitlesel olarak mücadelede yer almazlar, o bilince ulaşamazlar. Aile içindeki bu ideolojik üretim, yalnız kadını pasifize etmekle kalmaz, erkeği de pasifize eder. Evli erkek yalnız kendinin değil, ailesinin de geçimini üstlendiğinden işten atılma olayı onu daha çok korkutur, hareketinin önünde ayakbağı olur. Kadın erkekkimliklerinin yarattığı her türlü zemin burjuvazi tarafından işçi sınıfını bölme, aktivitesini kırmak için kullanılır bir olanaktır. İşsizliğin yoğun olduğu dönemlerde çalışan kadınların yerinin evi olduğu hatırlatılır, erkeklerin işlerini ellerinden aldıkları öne sürülür. Böylece kadın ve erkek işçileri bölmeye, rekabet duygularını körükleyerek birbirine karşı hale getirmeye çalışılır. Zaten kadınların aynı işi yapan erkeğe göre daha az ücret alması ve yedek işgücü ordusunun önemli bir kısmını oluşturması, burjuvazinin ücretleri düşük tutmasına yarayan bir olgu. Kriz dönemlerinde ise bu daha çok kullanılır olmaya başlar. Böylece kapitalizm düzenin çarpıklığını, ekonomideki krizi gizlemeye çalışırken bir yandan da krizi atlatmak için işçi sınıfının birlikte mücadelesinin önüne set çekmeye çalışır.

Çalışan kadınların erkeklerle varolan eşitsizliği, geçmişte kadın sorununun "özgüllüğünün" yalnızca ekonomik alana ilişkin olarak algılanmasında önemli bir paya sahiptir. Bu anlayış sahipleri kadınların tüm diğer baskıların yanı sıra bir cins olarak ezilmişliğini reddetmekte, sorunu yalnızca işçi kadınların kadın oldukları için artı olarak yüklenmek zorunda olduğu sorunlar düzeyinde algılamaktadır. Bundan dolayı da kadınların ekonomik yaşama erkeklerle eşit düzeyde katılmalarının kadının kurtuluşu anlamına geleceğini, bunun gerçekleştiği sosyalizmde kadın sorununun ortadan kalkacağını savunurlar. Üstelik sosyalist ülkelerde yaşanan pratik, bunun tam da aksini ispatlarken.

Benzer bir anlayışa kadının ev işleri karşılığında ücret almasını önerenler de sahiptir. Kadının ev işleri yaparken harcadığı emek, karşılığı ödenmemiş bir emektir. Böylece, yeniden -üretimdeki hizmetin yükü kadının omuzlarına yüklenirken -işçi sınıfı da bu- hizmetin karşılığını burjuvaziden talep edeceğine kadından talep

ettiğinden- bunun kârı burjuvazinin hanesine yazılmaktadır. Ancak bunun çözümü ne ev işleri karşılığında ücret ödenmesi ne de kadının ikinci cins olarak ekonomik yaşama katılmasıdır. Bu cinsel iş bölümünün, kadının sömürsünün meşrulaştırılmasıdır. Aile kurumunun ve kadınların ev kadınlığı kimliğinin onaylanmasıdır.

Kadının üretime katılması sosyalist ülkelerde de daha çok hizmet sektöründe olmaktadır. Bu kadının sömürsüne neden olan cinsel iş bölümünün ekonomiye de taşınmasından başka bir şey değildir. Kadının ekonomik yaşama katılmasıyla birlikte kurtulacağı bir yanılsamadır. Kadın kurtuluşu gerek ailede gerekse toplumsal yaşamda sunulan kadın erkek kimliklerinin toptan reddedilmesi, aile içinde somutlaşan cinsiyete dayalı iş bölümüne karşı çıkılması ve dolayısıyla ailenin parçalanması yolu ile gerçekleşecek bir olaydır.

Burjuvazinin kendi düzenini korumak ve kitleleri pasifize etmek için kullandığı cinsiyetçilik olgusunun kapitalizmde içselleşmesi aynı zamanda sorunun kesin çözümünün anti-kapitalist özünü de ortaya koyar. Kadın sorununun özgüllüğünden dolayı her sınıftan ve her anlayıştan kadın, bağımsız kadın hareketinde bir araya gelebilirler. Sorunun çözümünü erkek-egemen anlayış ve onun kurumlarına karşı yürütülen mücadelede görenler için bu sosyalizm sonrasında da sürececek olan bir mücadeledir. Oysa eşitlik yanlıları bu sorunun çözümünü düzen sınırları içinde görürler. Ama düzen sınırları içinde eşitliliği savunanlar bile demokratik haklar mücadelesinin bir parçasını oluştururlar. Kaldı ki kadın kurtuluş hareketi yanlılarının önemli bir kısmı sorunun anti-kapitalist özünü kavramış ve erkek egemen düzene karşı mücadele etmeye başlamıştır.(4)

Bağımsız kadın hareketinin iki ucunu oluşturan anlayışlar arasındaki yol ayrımını ise sorunun çözümü doğrultusunda sürdürülecek mücadelenin farklı süreçleri belirleyecektir. Kadın hareketinin kapitalizmde mücadelesi tüm kadınlar için kendi özgül ezilmişlikleri çerçevesinde mücadele etmeleri anlamına gelirken işçi kadınlar için çok daha fazla şey ifade etmektedir. Kadınların ezilmişliğe bu başkaldırıları onları "yuvalarından" sokaklara dökerken, insanlığın yarısını oluşturan bu cinsin kendi inisiyatifini yeniden kazanmasına da olanak sağlayacaktır. Kadınların toplumun onlara sunduğu kadın kimliği yerine, yeni bir kimlikle ortaya çıkmaları ve kendi sorunları doğrultusunda mücadele etmeleri aynı zamanda kendi öz deneyleri yolu ile inisiyatif geliştirmelerini sağlayabilecek bir adımdır. İşçi kadınlarda bu mücadele süresince kazandıkları inisiyatifle kendi özgücüne güvenilecek, sınıfsal bilinci çok daha kolay olabilecek bir duruma gelecektir. Yoksa kocasının özel hizmetçisi konumunda ona bağımlı hareket eden hiçbir işçi kadın kocasının izni ve denetimi dışında siyasal mücadele alanına çıkmaz, çıkamaz. Bu ancak onun kadın hareketi içinde gerçek kimliğine ulaşması, kadınlık durumunun bilinci-ne varması ile olanaklı olabilecektir. Ve işçi kadınlar ancak bundan sonra kocaları ya da aileleri adına değil, kendileri adına hareket edebileceklerdir. Kadının bu şekilde aileden bağımsızlaşmaya başlaması erkeğin de ken-

disine ayak bağı olan bu bağımlılığın azalmasından dolayı (şüphesiz bu kadının bağımsızlaşmasının yanında çok küçük bir nokta) mücadeleye daha yoğun katılmasını getirecektir.

Bağımsız kadın hareketi yalnız kapitalizmde değil, sosyalizmde de erkek-egemen anlayışa karşı mücadele edecektir. Sosyalizm kadın sorununun çözümünün yalnızca ön koşulunu oluşturur. Kadının özgürleşmesi ile toplumun özgürleşmesinin olmazsa olmaz bir koşuludur. Çünkü işçi sınıfının ve toplumun özgürleşmesi, her türlü baskı ve egemenlik biçimlerine karşı çıkmak ve bunları ortadan kaldırmakla olasıdır. Sosyalizm, eski düzenin toplumsal yaşama ve anlayışlara sinmiş her türlü kurumsal yapıda içselleşmiş, sınıflı toplum ideolojisi ve cinsiyetçi anlayışı ile yeni düzen savunucularının sınıfsal, cinsel vs. her türlü çıkara ve sömürü ilişkisine ve baskıya karşı çıkan anlayışı arasındaki savaşın en yoğun yaşandığı yerdir. Kadın hareketi de bu mücadelede eski egemenlik ilişkileri yerine, hiçbir çıkara dayanmayan ilişkileri geçirme ve şiddeti yeniden üreten aile kurumunun parçalanması doğrultusunda vereceği mücadele ile tüm toplumun özgürleşmesi doğrultusunda önemli bir rol oynayacaktır.

Soruna bu doğrultuda bakmak ve bu yolda tavır koymak, erkek egemen anlayışın ve ataerkil geleneğin etkisinden köklü bir kopuşla olanaklıdır. Ve kadın sorunu konusunda gelişen noktada sosyalistler artık bu kopuşu yaşamak zorundadır.

"Köhnemiş olandan en çok çekenler, yeni olan için en büyük azimle kavgaya atılacak olanlardır". LENİN

DİPNOT:

1) Bugün kadın hareketinin feministlerin önderliğinde olması, sosyalistlerin büyük bir bölümünün hareketin demokratikliğini reddetmesine neden olmaktadır. Oysa bu mücadeleye önderlik etmek, o mücadele içinde bizzat var olmak ve kitlelere önderlik edebilecek yetenekte olduğunu göstermekle olanaklıdır. Sosyalistler bugüne kadar kadın hareketi içinde bu boyutu ile yer almadıklarından henüz önderlik edebilecek bir pratiğe sahip değillerdir. Bunu başarmak için herşeyden önce sosyalistlerin erkek-egemen anlayışın etkisinden sıyrılmaları ve kadın politikası üretmeleri gereklidir.

2) Yeniden üretim Gülnur Savran'ın 11. Tez in 1. sayısında kullandığı anlamıyla kullanılmıştır. (Yeniden üretim hem yeni (taze) emek gücünün üremesi ve bu emek gücünün beslenmesi, yetiştirilmesi hem de üretim sırasında tüketilen emek gücünün yenilenmesi demektir.)

3) Cinsiyetçilik: Kadınların cins olarak ayrımcılığa tabi tutulması ve bunun da toplumun ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve hukuksal tüm yapılarında içselleşmesi.

4) Kadın hareketinin bir bütün olarak talepleri işçi sınıfının talepleri ile çakıştığından dolayı demokratiktir. Böyle bir hareketin işçi sınıfı hareketini böleceğini öne sürenler bir yanılsama içindedir. "Anti kapitalist olan her hareket sosyalizme güç kazandırır". (Lenin). Kadın hareketi de anti-kapitalisttir. Ve yalnız bunlarla da kalmaz. Sosyalizm sonrasında da kadınların özgürleşmesi için mücadelesini sürdürür.

yeni aşama

DERGİSİNDEN DUYURU

Konu: Şiir sergisi

Yeni Aşama Dergisi, sosyalist gerçekçi şiirin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve zenginleştirilmesi amacıyla bir şiir sergisi düzenlemektedir.

Şiir değerlendirilmesinin, mevcut "piyasa" anlayışından kurtarılmasına ve sergilenen şiirlerin bir kitapta toplanmasıyla günümüz sosyalist gerçekçi şiirine, belge niteliği kazandırılmasına da katkıda bulunmak amacı temel alınmaktadır.

Sergi, tüm sosyalist gerçekçi şiir üretenlerine açıktır. Son katılım tarihi: 20 Ocak 1988.

Not: Geniş bilgi Yeni Aşama Dergisi'nin Kasım sayısında yer almaktadır.

BASIN AÇIKLAMASI

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğrenci Derneği "Öğrenci Sorunları" konulu, Üniversitelerarası Karikatür Yarışması düzenleyecektir. 3 Ocak 1988 tarihine kadar katılım sürecektir. Dereceye giren eserler Karikatür Galerisi'nde sergilenecektir.

Yarışma Y.Ö.K. üyeleri dışında herkese açıktır.

**İ.Ü.İktisat Fakültesi
Öğrenci Derneği adına
Mehmet Şükrü Güzel**

Adres: Mehmet Şükrü Güzel
Üniversite P.T.T. Müd.
Postrestans. Servisi 34451 Beyazıt

Feminist bir bakış

R.Akkaya'ya bir yanıt

Feminist Dergisinden

Handan KOÇ

Rezzan Akkaya'nın Yeni Öncü Ekim sayısında çıkan Sosyalizm Kadınların Cinsel Ezilmişliğini Ortadan Kaldırmayı Amaç Edinmiştir başlıklı yazısını çok karışık buldum. Kadın politikası açısından önemli konulara değindiği ve feminizme ilişkin yanlış bilgiler içerdiği için yazıyla ilgili bazı düşüncelerimi belirtmek istiyorum.

Sanıyorum, sosyalist bir kadın olarak Rezzan Akkaya'yı, kadın olarak nasıl ve niçin ezildiğimiz ve buna karşı ne yapmamız gerektiği değil, 'sosyalistlerin bu konuya nasıl bakması gerektiği' ilgilendiriyor. Nitekim yazısı boyunca, Türkiye sosyalistlerinin bu konudaki ideolojik çalışmalarının yetersizliğinden yakınıyor. Ben kadınların mücadelesi olmaksızın, kadın ezilmişliğinin politikanın gündemine giremeyeceğini düşünüyor ve bu konunun Türkiye'de sosyalistlerin ideolojik çalışma noksanlığından değil, kadınların bağımsız mücadelesinin olmayışından ötürü yok sayıldığını sanıyorum.

R.A yazısında, "kadın olmak gerekmez, bizim cins olarak ezilmişliğimizi kavramamız için" diyor ve "Sınıfsal kurtuluş cins farkı gözetilmeksizin nasıl kavrandıysa, cinsel ezilmişlikten kurtuluş da kavranmaya mahkumdur" diye devam ediyor. Bence nasıl sınıfsal kurtuluş, sınıf farkı gözetilerek kavranabilir ve daha önemlisi sadece ezilen sınıfların mücadelesiyle sağlanabilirse, bir cins olarak kadınların kurtuluşu da cins farkı gözetilmeden kavranacak gibi değil. Bildiğiniz bütün sosyalist hareketler kadınlardan ve erkeklerden oluştuğuna, sosyalist erkek olmak ezen cinsten olmaya katıyen engel olmadığına ve sosyalizm özel olarak cins iktidarını sorgulayan, bir politik ideoloji olmadığına göre, "kadın sorununda da tek bir bilimsel sosyalist anlayış vardır" diyen yazarın, geleneksel cinsel işbölümü, erkek egemenliği diyerek nelere karşı çıktığını daha açık belirtmesi gerektiğini düşünüyorum.

Yalnız sanıyorum, Rezzan Akkaya da, "kadın sorunu"yla ilgili (son zamanlarda çoğaldı) yazı yazan birçok sosyalist gibi cinsiyetsiz bir kalem. Bu konu üzerine düşünüp kafa yorması, kadınolarakkendi çıkarları, mutluluğu ve kurtuluşuyla değil, sosyalist olması ve insanlığın kurtuluşu ile ilgili olmasından ötürü. (Ben bu yaklaşımın da, düzeni eleştiren bütün politik perspektifler açısından oldukça tehlikeli olduğunu düşünüyorum.)

Yazıdan anladığım diğer bir şey, yazarı esas ilgilendiren meselenin "Türkiye sosyalist hareketinin, kadın

cinsine güven vermesi" olduğu. Üstelik ezen cins sosyalistleri ezilen cins sosyalistlerine, sosyalist hareket de kadınlara güven verecek. Dünyanın neresinde, hangi ezilenlerin mücadelesi, onları ezenlerin vereceği güvene bel bağlar? Güven vermenin güvenceleri nelerdir? Yazının devamında, Rezzan Akkaya kadın sorununun çözümünün bağımsız kadın örgütlenmeleri ve mücadelesinde görüldüğünü söylüyor. Ben yazarın başka sosyalist kadınların da dile getirdiği Bağımsız Kadın Mücadelesinden, neyi kastedtiğini sormak istiyorum. Benim bildiğim Bağımsız Sosyalist Hareket derken kullanıldığı üzere, 'Bağımsızlığın Politik, İdeolojik- Örgütsel bağımsızlık demek olduğu'. Bağımsız kadın hareketinin sosyalizmde dahil tüm diğer hareketlerden bağımsızlaşmasının kadın açısından temel politik mesele olduğunu düşünüyorum. Bence bir cins olarak ezilmemize karşı çıkmayı "demokratlık" ölçülerinden biri olarak görüp, olumlu karşılanmasını savunan bir bakış, bağımsız kadın hareketi yanlısı olamaz. Eğer bağımsız kadın örgütlenmesi ve mücadelesinden kastedilen Türkiye'de sosyalist terminoloji içinde tanımlanmış bulunankadınlarindemokratik- kitle örgütlenmeleri ise bunun bu şekilde belirtilmesi gerekir.

Rezzan Akkaya'nın yazısında yer alan feminizme ilişkin bazı bilgilerse, feminist bir kadın olarak beni hayrete düşürdü. Öncelikle 1968 sonrası yeni feminist hareketlerle daha öncekiler arasında bir ayrılık çizmeden feminist hareketlerin tarihinden bahsetmek oldukça yanıltıcı oluyor. Bu yapılmaya bile "sosyalist hareketin oluşumu ve onun önderlerinin bilimsel görüşleri öncülüğünde feminist hareket içinde de giderek sınıfsal bir öz oluşmaya başlamıştır" derken, hangi "tarihten" bahsedildiği açıklanmalı. Benim bildiğim, değişik ülkelerde feminizmin, değişik tarihlerde ve farklı koşullarda ortaya çıktığı ve geliştiği. Yazarın, feminist hareketi sosyalist önderlikle nerede nasıl buluşturduğunu çıkaramadım. Nitekim bu gelişmeler sonucu, feminizmin tek parçalı olmaktan çıkıp üstelik sibernetikler, ekonomik kurtuluşçular, cinsel özgürlükçüler, liberterler, sosyalist feministler olarak bölünmüşlüğünden bahseden Rezzan Akkaya'ya liberterliğin ne zamandan beri feminizm içi bir akım olduğunu, sibernetikçiliğin bir politik akım olarak nerelerde geliştiğini ve ne söylediğini sormadan da edemeyeceğim. Feminizmin tarihen "kadın hakları savunuculuğu" anlamına geldiği ise ayrıca bir yanlış.

Bence başka bir politik akım hakkında bu kadar derme çatma bilgilerle donatılmış, ama bu kadar kesin ifade edilen yargılarda bulunmak yazarın feminizmi ve kadınların kurtuluş mücadelesini pek önemsemediğini gösteriyor. Kadın olarak eziliyor ve sömürülüyor olmamıza karşı mücadelemizi kendimizinkinden başka bir politik hareket içinde yapmamız mümkün değil. Cins çıkarlarımızı savunmak ve var olan erkek-egemen düzene karşı mücadele etmek için hemcinslerimizin mücadele tarihini daha fazla önemsiyor olmamız ve öncelikle hemcinslerimizle dayanışmamız gerektiğini düşünüyorum. Yoksa her zaman bizi ezenlerin kimler olduğunu unutturacak birileri çıkacaktır.

Elem Klimov'la Söyleşi

"Yaptıklarımız Gorbaçov'un istekleriyle uyum içinde"

Eelm G.Klimow:

Geçen Mayıs'ta, şaşırtıcı bir biçimde, Sovyet Film Yapımcılar Birliği birinci sekreterliğine seçildi. Batı'da "Agoni" (1975), "Matjora'ya Elveda" (1982), "Git Bak" (1985) adlı filmleriyle tanınıyor. 53 yaşındaki yönetmen tavizsiz biri olarak tanınıyor.

-Sayın Klimov, siz Gorbaçov'un adamlarındansınız...

Klimov - ...hatta bazı kişiler bizim Gorbaçov'un sinema devrimcileri olduğumuzu söylüyorlar.

-Siz de kendinizi böyle görüyor musunuz?

Klimov - Kuşkusuz.

-Genel Sekreter'le Sovyet Filmi üzerine hiç konuştunuz mu?

Klimov - Evet ve birliğimizin tüm sekreteryası, Gorbaçov'un liberalleşmesini destekliyor. Biz bu konuda hemfikiriz ve tabii ki bu bizi güçlü kılıyor. Şimdilerde yaptığımız şeyler Gorbaçov'un istedikleriyle tam tamına uyum içinde ve O da bunu biliyor. Kısa bir süre önce kendisiyle yaptığım telefon konuşması sırasında bu konuda ikna oldum. Ayrıca "Veda" filmini de gördüğünü söyledi.

-Valentin Rasputin'in 'Matroja'ya Elveda' romanından çevrilen bu film, bir baraj projesi nedeniyle bir Sibiry köyünün yok edilmesini anlatıyordu.

Klimov - Gorbaçov filmi ayrıntılarına kadar analiz etti: Çevre koruma sorunları, eski Rus köylerinin

yok olması, kırdan kaçış. Bu insanları köylerine geri getirmek gerektiğinden söz etti. Şimdi bu süreç başlıyor. Bu konuşma sırasında Gorbaçov'un çok okuduğu da belli oluyordu. Örneğin Valentin Rasputin'in tüm eserlerini biliyor. Bunu nasıl başardığı benim için bir bilmece. Konuşmamız, kendini çok yönlü yetiştirmiş, enerji ve iyimserlik saçan bir insanla çok zevkli bir sohbet biçiminde oldu. Zaten o sık sık tiyatroya gider ve sinemayı sever.

-Ne tür filmlerden hoşlanırsınız?

Klimov - Bildiğim kadarıyla tüm önemli filmleri seyrediyor.

-Siz, Sovyet filmciliğini demokratikleştirmek için işe başladınız. Bu sizin için ne anlama geliyor?

Klimov - Bizde muazzam bir bürokrasi vardı: "Goskino". Bunu uzun zamandır aşmak istiyorduk ve halihazırda bir kısım başarılar elde ettik.

-Ne gibi?

Klimov - Sanatçılar kendi filmleri hakkında ve tabii böylece kendi kaderleri hakkında kendileri karar veriyorlar. Herhangi bir "Amca" değil, bizzat kendimiz! Amacımız, Birliğimizce temsil edilen sanatçının rolünü güçlendirmektir.

-Önceleri Goskina, devlet Kinetografi Komitesi herşeyi biliyor muydu?

Klimov - Evet, her şeyi. Bir senaryonun iyi olup olmadığından nele-
rin değiştirileceğine kadar. Her senaryo için beş, altı, yedi işlem aş-

ması vardı. Her redaktör, önemini kanıtlamak amacıyla ait olduğu düzeyde işe müdahale ediyordu. Böylece birçok senaryo filmleştirilemedi, çekmecelerde kayboldu. Benim böyle onaylanmayan birçok senaryom var.

-Şimdiki durum nedir?

Klimov - Bizim Ocak ayındaki son Birlik toplantımızda oybirliğiyle Sovyet Film Endüstrisi için kabul ettiğimiz yeni yapı, halen varolan o eski koşullardan tamamen farklı. Fakat eski ile yeni arasında bir mücadele cereyan ediyor ve bu şiddetli (zor) bir mücadele.

-Bu ne anlama geliyor?

Klimov - Film işlerinde birçoğu eski alışkanlıklara bağlı olan insanlar çalışıyor. Bu kârlı ve rahat oluyor, çünkü bu insanlar en yetenekli kişiler değiller. Yerlerine iyice yerleşmiş ve sakın yaşamışlar, çünkü Goskino'nun tartışmasız kabul ettiği şeyleri yapmışlar. Tabii onların ürettiklerini de pek görmek isteyen olmuyordu.

-.... ama buna rağmen başeserler olarak alkışlanıyorlardı.

Klimov - Evet, basın onlardan çok iyi veya çok önemli bir film olarak söz ediyordu. Değerlendirme kriterleri yanlıştı. Bundan çıkarı olan sanatçılar bir dönüşüme ihtiyaç duymuyorlardı. Çünkü bu onlara zarar verecek. Dönüşüm yetenekli ve dürüst insanlar için yararlı. Şimdilerde cesur ve sürpriz yapan filmler çeviren kişilere cesaret verilmesi gerekiyor. Geçmişte stüdyoların kaya gibi aşılmaz kapıları yüzünden gi-

Klimov Moskova'daki Bürosunda Spiegel'le görüşüyor. "Eskiden gerçekleşeceğine inanmadığım bir rüya"

remeyen genç insanlara şans verilmelidir.

-Önceleri bu nasıl işliyordu?

Klimov - Örneğin, Sovyet stüdyolarının en büyüğü olan Moskova'daki MOSFİLM'de mesleğini artık beceremeyen, ama sırf onlara iş bulunmuş olsun diye çalışan bir sürü kameraman var. Ama dışarıda kuyruklu oluşturan, onlardan çok daha iyi olup da işe alınmayan daha birçok diğer kameraman da vardı. Aynı şey rejisörlerin de başına geliyordu. Yeni modelle birlikte bu sanat rezervini kullanacağız. Gelecekte stüdyolar ekonomik olma kistasına uygun çalışacaklar. Ekiplerini kendileri angaje etme hakkına sahip olacaklar ve seçim ortaya konulan ürüne göre yapılacak. Bu yarışta herkes aynı şansa sahip olacak.

Kendini göstereme yenler...

Klimov ...evet, onlar televizyonda veya reklamcılıkta çalışmalılar veya tekil bazı durumlarda da rejisörlükten asistanlığa inmeliler. Kimseyi atmayacağız. Evvelce aygıtın hareketsizliğinden yana olmuş olanlara şimdi şöyle söylüyorum: Lütfen ne yapabildiğinizi gösterin.

Peki eğer bir stüdyo başarısız filmler üretirse ne olacak?

Klimov - Tabii ki iflas edecek, başka ne olabilir? Dağıtılacak. Ama eğer yalnızca dar bir kesime hitap eden fakat sanatsal açıdan değerli filmler ürettiği için iflasla karşı karşıya geliyorsa, o zaman birliğimiz bir fon aracılığıyla böyle stüdyolara destek olabilir ki şimdilerde böyle bir fon oluşturmaktayız.

Fakat esas olan, stüdyoların şundan başlayarak senaryolar hakkında kendilerinin karar vermesidir. Film yapıyor, bitirip ortaya çıkarıyor ve bir koordinasyon fonksiyonu gören Goskino'yu sürekli informe ediyorlar. Goskino eğer herhangi bir tarzın ihmal edildiği kanısına vardığı takdirde, -örneğin çocuk veya propaganda filmleri- bu konuda film siparişlerinde bulunabilir. Bu durumda stüdyo açısından bir riziko da söz konusu olmaz, çünkü bunu ücreti garantiye alın-

mıştır.

-Ama dağıtım yetkisi yine Goskino'da değil mi?

Klimov - Goskino'ya ait olan bir örgütse evet. Özel bir dağıtım olmayacak.

Diyelim ki, Goskino bir filmin vizyona girmesine, sakıncalı bulunduğu gerekçesiyle engel oldu.

O zaman ne olacak?

Klimov - Düşüncesine göre kötü bulunduğu için dağıtım bir filmi geri çevirirse, yasalarında birlikçe oluşturulacak bir uzlaşmazlıkları inceleyen komisyona çağrı yapma hakkı var. Eğer red kararının haksız olduğu sonucuna varırsak çatışma çıkarırız. Ve bütün bunlar da açıklık atmosferi içerisinde yapılacak.

-Ama yine de, Gorbaçov'a göre bürokratik kararların yaygın kriteri olan, 'zevke göre belirlenmiş sempati ve antipatileri' kazanırsa?

Klimov - Bütün filmler herhalükarda gösterilmek zorundadır. Eğer bir film kötü ise, değerlendirmemiz de buna uygun olacaktır, fakat herhalde Film Kulübü'nde gösterilebilir.

-Dağıtımcılar ve sinemalar kendi rizikolarını göze alarak çalışamazlar mı?

Klimov - Biz dağıtımın merkezi kalmasını öneriyoruz. Eğer o, diyelim saçma bulunduğu için bir filmi reddederse, gelecekte reklam işlerini de kendisi organize edecek olan stüdyo filmini yerel dağıtıma verebilir. Belki de film Özbekistan'da beğeni kazanır. Veya televizyonun hoşuna gidebilir ve yurt dışına satılabilir. Veya video pazarına sürülebilir.

Şimdi bir sinema parçasının ni telisinin değerlendirilmesi ve ekonomik başarı şansı üzerine kim karar veriyor?

Klimov - Şimdiye kadar bir film biter bitmez değerlendirilip belli kategorilere sokuluyordu. Sonra da seyirci sayısına göre para geliyordu. Biz gelecekte stüdyoların çekim çalışmalarının hemen bitiminde minimal bir miktar almalarını ve film yapımları ve kamuoyu temsilcilerinden oluşan bir dağıtım komisyonunun filmin nerede gösterileceğine karar vermesini istiyoruz. Böyle

le bir deneme gösteriminden sonra filmin kaç kopya yapılacağına karar verilmeli. Ancak bir yıl sonra, seyircilerin, basın ve festivallerin görüşü ortaya çıktıktan sonra film kesin olarak bir yere oturtulmuş olabilir ve bir hesap çıkarılabilir.

Ama şimdilik kağıt üzerinde değil mi?

Klimov - Biz bir geçiş süreci yaşıyoruz. Eski ve yeni henüz içiçe. Böylesi değişiklikler zaten bir günün işi değildir.

-Etkinliklerini kaybeden Goskino'cu yoldaşlar nasıl davranıyorlar?

Klimov - Farklı farklı, ama orada da bizim taleplerimizi, düşünce ve planlarımızı tamamen destekleyen yeni bir başkan var.

Tüm bunlar belki sansür, bürokratik müdahale ve pozitif kahraman figürü yaratma görevi - çırpıda geçmişte kaldığı izlenimini veriyor. Yoksabelli konular halen tabu mu?

Klimov - Artık tabu olan bir konu kalmayacak. Bir devlet organı olan sansür yalnızca askeri bir sırrın açıklanmaması veya pornografi yasasına karşı gelinip gelinmediği konularına dikkat edecek. Bugün arşivdeki yasaklanmış filmleri izliyoruz ve geçmişin yasaklarını kavrayamıyoruz. Bu filmlerin hiçbirisi ne anti Sovyetik ne de pornografik. Ama böyle değerlendirilmişler. Sansür dediğimiz şeyi bürokratlar kendileri yaratmışlar.

Belli konular, parti yönetiminin eleştirisi, istenmeyen bir şey olmaktan çıktı mı?

Klimov - Bu tür eleştiriler zaten var. Bizim gazetelerimizi bir kez okuvun!

Ama böyle bir şeyin "üçüncü sayfada beşinci sütunda" yer alma sııyla tüm geceyi dolduracak şekilde beyazperdede yer alması arasında fark var.

Klimov - Bu toplumumuzun nasıl geliştiğine bağlı. Film yapımcıları izole durumda değil, her şey genel atmosfere bağlı. Ayrıca biz onu etkileyebiliriz.

'Agonie' filminde mucize yara tan Rasputin'i son Çar Nikola'nın sarayında anlatmaya

14. ULUSLARARASI MOSKOVA FİLM FESTİVALİ ALTIN ÖDÜLÜ

SİNEMA GÜNLERİ'86'DAN

ELEM KLIMOV

GEL ve GÖR

çalışıyorsunuz. Yönetmenlerin sı kınıtlarını bu film örneğiyle tanımlayabilir misiniz?

Klimov- Senaryonun ilk çeşitlemesi 1967'de yazıldı. Ama çalışma hemen peşinden durdurulmak zorunda kaldı. İkinci başlangıç 70'li yılların başında oldu. Günün birinde yine "konuya ilişkin nedenlerle" yeniden durduruldu. Film plandan çıkarıldı.

-Ne gibi 'konuya ilişkin nedenler'den söz edildi?

Klimov Hiç. Sonra Goskino'ya yeni bir başkan geldi, Jermasch ve yeni baştan başladık. 1975'te filmi dağıtımına verme izni çıktı. Ama hemen peşinden binbir çeşit değişiklik talep edildi. Rasputin çok sık geçiyordu, Çar karikatürize edilmemişti, ama yalnızca karikatür olarak gösterilmesi isteniyordu. Okul kitaplarında olmadığı haliyle tarihimizi ele alacak kadar dogmatiklikten uzaktık.

-Ne kadar film makaslandı ya da hiç ortaya çıkmadı?

Klimov Çok fazla. Şimdiye kadar 25 oldu, yenilerini de buluyoruz. 15-17 tanesi serbest bırakıldı. Onlarca dökümanlar, TV ve popüler bilimsel film yasaklanmıştı. Şimdi bir komisyon onları inceliyor.

-Yasaklar ne temele dayanıyordu?

Klimov- Anlaması zor. İzlediğimiz ilk film Byelorusyalı bir yazar olan Wassil Bukow üzerine dökümanterdi. Yazar düşüncelerini çok açık koyuyordu. Kendisi halen Lenin nişanı taşıyor ve sosyalist emek kahramanı. Buna rağmen film yasaklandı. Biz de sadece şaşırıp kaldık.

-Bütün bunlara niçin izin verdiniz? Siz o zamanlarda tanınmış, sevilen, etkili bir sanatçıydınız.

Klimov- Onlarla kavga mı etseydik? Kuliste sürdürülen devamlı bir mücadele vardı ama kamuoyuna

duyurulamazdı. Bu mücadele olmasaydı, tek tek kişiler, kendilerine teklif edileni yapmayacağım diye direktmemiş olsalardı, biz bugün olduğumuz yerde olmazdık.

-Bazı yazar ve yönetmenler bu denetçilik yüzünden istifa ettiler ya da yurt dışına gittiler. Geri dönerlerse ne tür çalışma koşullarıyla yüz yüze gelebilirler?

Klimov- Bu tamamen onlara bağlı. Arkadaşım Tarkowski kesinlikle dönerdi. O vatanını severdi ve biliyordu ki, kendi gerçek sanatsal ifadesini yalnızca yurttan bulabilirdi. Laf arasında şunu söyleyeyim. Son iki filmi "Nostalji" ve "Kurban"ı gördüm. Bana öyle geliyor ki, bazı zorluklar olacak olsa bile, onları bizde de çekebilirdi.

-Sovyet sinemaseverleri ne tür filmleri seyretemeliler?

Klimov- Ne mi seyretemeliler? San ki bu ülkedeki eski durumun temsilcisiymişsiniz gibi soru soruyorsunuz. Her şey yeniden başladı. En nihayetinde seyircilerin neye ihtiyacı olduğunu ve neyle ilgilendiklerini araştırmaya başladık. Sadece, Tarkowski'ninki gibi yüksek düzeyli filmler yapmayacağız. Seyirciler komedi, müzikal gibi daha hafif filmleri de istiyor. Ama bütün olarak kalitenin yükselmesi gerekiyor.

-Sovyet insanı ne görmek istiyor?

Klimov- Bunu bizim de bulup çıkarmamız gerekiyor. Seyircinin tepkilerine ihtiyacımız var. İlk kez seyircinin zevki konusunda toplumsal araştırma yapma ihtiyacını duyuyoruz.

-Bunubilet satışlarından öğrenebilirsiniz.

Klimov- Öğrenebilirdik. Ama şimdiye kadar bir filmi ne kadar seyircinin izlediğini bilmiyorduk.

-Ne tür yabancı filmler gösterilecek?

Klimov- Bu konuda politikamız büyük ölçüde değişecek. Eskiden sık sık sırf tapon şeyleri alırdık. Sırf tahsisat, planı tamamlama söz konusuydu. Bu yüzden, "Anjelik" ya da "Konvoy" getirildi. Şimdi daha iyi seçim yapmak istiyoruz. Örneğin Fellini'nin bütün filmlerini, "Amadeus"u da, "Biri Guguk Kuşunun Yuvasının Üstünden Uç-

tu"yu da satın aldık. Maalesef iyi filmler çoğunlukla pahalı oluyor, bu nedenle hepsini almaya olanağımız yok.

-İyi veya kötü, bu bir zevk dayatması gibi görünüyor. Sizden öncekiler de böyle söylüyorlardı.

Klimov- Ama, birilerinin ortaya bir kriter koyması gerekiyor. Hindistan yılda 900 film yapıyor. Hepsini satın mı alacağız?

-Sinema birliğinin son kongresinde gürültüler oldu. Goskino Başkanı Jermasch'ın konuşması engellendi. Yönetimin üçte ikisi yeniden seçilemedi. Bu isyan parti yönetimiyle danışıklı mıydı?

Klimov- Hayır, tamamen kendiliğindendi. Her şey daha kongreden önce, delegeler seçilirken başladı. Daha o zaman, şimdiye değin önde gelen kişilerden olan Bondarçuk ve Kotoşin aday gösterilmediler.

-Ve tepedekiler sakince seyrediyorlar, öyle mi?

Klimov- Parmaklarını sallayarak tehdit etmek yerine, insanlarla konuşuyorlar. İnsanlar da onlara rahatça, artık yettiğini, bunun böyle gidemeyeceğini anlatıyorlar. Biz de kongrenin böyle fırtınalı geçeceğini tahmin etmiyorduk.

-Sizin için Gorbaçov'un açıklık politikası ne anlama geliyor?

Klimov- Gerçekleşeceğine eskiden inanmadığım bir rüya.

-Tutucular nasıl davranıyorlar?

Klimov- Nasıl olacak? Bizim modelin uygulaması zor. Sözde herkes yandaş görüldüğü halde, direniş var. Çoğu ses çıkarmıyor. Bazıları açıktan karşı çıkıyor. Bazıları da şöyle diyor: E, işte her şey yolunda, daha fazla ne istiyorsunuz? Filmler kolayca geçiyor. itiraz yok, bu kadar yeter. Artık kalanını da eskisi gibi bırakın.

-O halde demokratikleşmeye karşı güçlü bir muhalefet var.

Klimov- Nasıl olmasın?

-Sonunda kim kazanacak?

Klimov- Biz. Gerçek ve adalet bizden yana, buna inancımızı kaybetmememiz gerekiyor.

Mektuplar

“ KASIM SEÇİMLERİNE ORTAK BAĞIMSIZ ADAYLARLA KATILMA GİRİŞİMİNİ DESTEKLİYORUZ!”

Devrimci Arkadaşlar,

Karşı-devrimci 12 Eylül parlamentosu, yangından mal kaçırmaya, 1 Kasım 87 tarihinde “erken genel seçim” yapılması kararı almıştır. Ege-men güçler, bu yolu seçmekle, siyasi özgürlük alanlarını daha geniş burjuva katmanlarına açmakla, toplumsal muhalefeti her yönden gayrimeşru bir parlamento yerine, bir anlamda meşruiyet kazanmış olacağına inandıkları bir başka parlamento yapısı ile göğüslemeyi amaçladıklarını göstermişlerdir. Diğer yandan da, oluşturulacak yeni meclise gerçek işçi temsilcilerinin girmesini, seçim ortamından devrimci proletarya sözcülerinin yararlanmasını engellemek için ellerinden gelen her önle-mi almaktan geri durmamışlardır. Tüm burjuva partiler, bu konuda tam bir görüş ve anlayış birliği, faşizm ve gerici-likle tam bir uzlaşma içinde-dirler.

Biz “Devrimci İstanbul Proletaryası” olarak, bütün anti-demokratik kısıtlamalara ve diğer güçlüklerle karşı, ola-bildiğince geniş, devrimci ve sosyalist çevrelerin destekledi-ği (en azından bizler için her yönden ayrıcalıkları olan İs-tanbul’da) bağımsız ortak adaylarla önümüzdeki seçim-lere katılmasını savunuyo-ruz. Devrimci proleter müca-delemizin, bugünkü nesnel ve öznel konumunun bize bu gö-revi dayattığına inanıyoruz. Geçen kısa süre içinde, genel eğilimin de bu doğrultuda ol-

duğunu ve legal sosyalist der-gilerin bazı girişimlere yönel-diğini memnurlukla öğrenmiş bulunuyoruz. Bu girişimleri destekliyoruz.

Öte yandan devrimci saf-larda gördüğümüz bazı arka-daşların “boykot” eğiliminde oldukları da bilgilerimiz ara-sındadır. Bu arkadaşlara -bir mektup çerçevesinde- Lenin’in şu sözlerini anımsatmakla yetineceğiz:

“Hiç kuşku yok ki, çoğu durumlarda, boykota olan sempati, tamı tamına, dev-rimcilerin, devrimci geçmi-şin en güzel döneminin ge-leneğini beslemek, bugün-kü kasvetli günlük çalış-manın neşesiz bataklığını, cesur, açık ve kararlı bir mücadele kıvılcımıyla ay-dınlatmak için harcadıkları o övülmeye değer çaba-larla yaratılmıştır. Ama tam da devrimci gelenek-lere gösterilen bu ilgiye de-ğer verdiğimiz içindir ki, belli bir tarihsel dönemin sloganlarından biri kulla-nılarak o dönemin esas ko-şullarının yeniden yaratıla-bileceği görüşüne, şiddet-le karşı çıkmalıyız. Devri-min geleneklerini koru-mak, onları, sürekli pro-paganda ve ajitasyon için ve eski rejime karşı doğrudan ve saldırgan bir müca-delenin koşullarını yığınla-ra tanıtmak için kullanma-yı bilmekle, bir sloganı, onu doğuran ve onun ba-şarısını sağlayan esas ko-şulların toplamından ayı-rarak yinelemek ve esas olarak farklı koşullara uy-gulamak tamamen farklı şeylerdir”.

Devrimci Arkadaşlar,

Bizce, devrimci işçi muha-lefedinin seçime bağımsız adaylarla katılmasının önün-deki en önemli engel, adayla-rın 28 Eylül akşamına kadar saptanıp başvuruların yapılmış olması zorunluluğudur. Bu zorluğun aşılması ve sınırlı za-manın en iyi biçimde kullanıl-ması için şöyle bir yöntem önerebiliriz:

1. Bir seçim bürosu oluşt-urulmalıdır. Bu büroyu oluşt-urabilecekler, herhalde öncelik-le bilinen girişimi başlatan der-gi çevreleri olacaktır. Ama, bu büro, başka çevrelerin de (ö-zellikle bugün “boykot” a ya-kın görünenlerin) katılımına açık tutulmalıdır.

2. Bu büroyu oluşturan de-ğişik görüş temsilcileri, hare-ket noktası olarak teorik ve çizgisel temeli esas almaktan kaçınılmalı; bunun yerine, adayları adaylarda gözetilmesi gereken nitelikleri ve bu aday-ların propaganda döneminde ele alıp işlemeleri gereken so-runların ve konuların “genel” bir planının belirlenmesi gö-re-viyle kendini sınırlamalıdır.

3. Bir yandan olabildiğin-ce çok sayıda aday adayı be-lirlenmeli, aday adayları ge-rekli belgeleri hazırlarken, bü-ro, bu aday adaylarını kesin-leştirmek için çalışıyor olmalı-dir; adayların olabildiğince oy-birliği gözetilerek saptanması kanımızca doğru olan yoldur. (Kuşkusuz bu söylediklerimiz oldukça iyimser düşüncelerdir ve pek çok bağımsız aday ol-ma isteklisi çıkabileceği varsa-yı olarak söylenmiştir.)

Bizim açımızdan, destekle-necek adayın şu ya da bu dev-rimci siyasi harekete yakın ol-masının (olumsuz anla da) önemi yoktur; önemli olan, adayın -etkileme yeteneği, ko-nulara hakimiyeti, vb. yanı-sıra -burjuva yasallığını, burju-va parlamentoyu ve diğer bur-juva kurumları işçi sınıfının kurtuluşunu sağlayabilecek kurumlar olarak görmeyen ve bu doğrultuda bir izlenim bı-rakmayacak kişilerden seçil-mesidir. Bunun dışında, aday-ların propaganda döneminde, “büro”nun yönlendirmesini

belli ölçüde kabul edecek siya-si olgunlukta ve yapıda kişiler-den oluşması da önemli bir husustur.

Özetle, özel ve bu nedenle enerjik davranmamızı gerekti-ren bir durumla karşı karşıya-yız. “Seçime katılma” düşün-cesini benimseyen tüm devrim-ci sosyalistlerin, bu özel duru-mun bilincinde olarak, kendi-lerini bazı basmakalıp tutum ve davranışlardan arındırma-ları ve bir işçi pratikliği ile so-runu yaklaşımları, bir zorun-luluk olarak görülmelidir. Biz kendi payımıza, üzerimize dü-şen her görevi tam bir sorum-luluk bilinciyle yerine getirme-ye hazırız. Son girişimlerde gözlediğimiz olumlu tavırlar bizim istekliliğimizi ve coşku-muzu daha da artırmaktadır. Bilinmesini isteriz.

“Bu lânetli karşı-devrim bizi bu lânetli domuz ağılına sürüklediğine göre, biz bura-da da sızlanmadan ama aynı zamanda böbürlenmeden dev-rimin yararına çalışacağız”.

Yaşasın Devrim!

**DEVRİMCİ İSTANBUL
PROLETARYASI**

adına
(18 Eylül 1987) **M.ALEV**

★★★

İDAM CEZASI VE SOSYALİST ÜLKELER

İnsan Hakları Derneği’nin açmış olduğu Genel Af ve İdam Cezalarının kaldırılma-sı kampanyasıyla yaygın ola-rak kamuoyuna gelen “İnsan Hakları”, herkesin sahip çık-ması gereken acil bir görevdir.

İdam, insanın yaşama hakkını elinden alan, ilkel öç almadır. Yüzyıllardan beri in-san, kazığa geçirilme, çarımı-ha gerilme, giyotinler, gaz odaları, elektrik ve zehirli ilaç-lar verilme ve darağaçları gibi ilkel ÖÇ alma eylemiyle karşı karşıya kalmıştır.

Bugün 40 yıldır, 70 yıldır sosyalizmden bahseden sosya-list ülkelerde de -Arnavutluk’tan Çin’e, Sovyetler’den Do-ğu Avrupa ülkelerine kadar- idam ve ölüm cezalarının uy-gulanıyor olması, bu ülkelerin sosyalist demokrasiden ne an-ladıklarını ortaya koymakta.

Birbirlerini taraftarlarıyla birlikte en ağır şekilde suçlasalar da, öz olarak farklı olmadıkları ortada değil midir?

Uluslararası AF Örgütü'nün yıllık raporlarına göre; hepsinin ceza yasalarında idam ve ölüm cezası vardır. AF Örgütü'ne hiç bilgi vermedikleri ya da eksik bilgi verdikleri, cezaevleri ve tutuklularla görüştürülmediği ve verilen rakamların çok az ve yetersiz olduğu, raporda yer almaktadır. Örneğin; Çin'de 1984 yılında 292 idam, 21 ölüm cezası, Sovyetler'de 1983 yılında 53 ölüm, 16 idam cezası, Bulgaristan'da 1984'de 4 kişi ölüm cezası, Arnavutluk'un ise hiç bilgi vermediği, mahkum yakınlarıyla bile görüştürülmediği, cezaevlerinin çok kötü olduğu, sadece Mehmet Şeyhu ve oğlunun intihar ettiği raporda yer alıyor.

Oysa devrimden sonra egemen konuma gelen proletaryanın cellatlara ihtiyacı yoktur. ÖÇ alma gibi ilkel eyleme hiç ihtiyacı yoktur. Marx, "...ceza toplumun nitelikleri ne olursa olsun, ... kendini savunma aracından başka birşey değildir. İyi ama kendini savunmak için CELLAT'tan daha iyi bir araç bilmeyen ve kendi vahşetini 'dünyanın en ileri gazetesinde ebedi hukuk diye ilan eden toplum' nasıl bir durumdadır ki yalnızca yenilerine yer açmak için bir sürü suçluyu idam eden cellatı göklere çıkarmak yerine, bu suçları türeten düzenin değiştirilme yolları üzerine derin derin düşünme zorunluluğu yok mudur?" (Toplum Kuramı, S.211) diye yazıyor.

Bugün için işkenceye, idamlara karşı çıkarken, yarın için de -inandırıcı olmak için aynı düşünceleri paylaşmak zorundayız. Evet; bugün için de, yarın için de "işkenceye", "İDAMA" hayır!

Kuşkusuz egemen konumdaki proletarya devleti, karşıtlarının verebileceği zararları önlemenin önlemini alır. Gerktiğinde ceza verir. Ama onun idam diye bir cezaya gereksinimi yoktur. En onmaz karşıtlarını bile topluma iyi bir

yurttaş yapmak için çaba harcar. Tutukluluk süresi, eğitim ve üretim merkezlerinde toplumun iyi bir yurttaşı olana kadar sürebilir. Yeni mahkum, sosyalist devlete ancak iyi bir yurttaş olmaya mahkum edilmelidir.

21.10.1987

Ş.ÖZDEMİR

★ ★ ★

Merhaba dostlar,

Dergiyi dikkatle okuyor ve yararlanmaya çalışıyoruz. Beraberinde, "kendimizin verebileceği nedir?" sorusunu soruyor ve yanıtlarını sistemleştirmeye çalışıyoruz. Özellikle yoğunlaştığımız konu, elbette ki Tekin Yılmaz'ın yazıları. Ekim sayısında E.Kürkçü'nün yazısını okuduktan sonra özellikle bir noktanın altını tekrar çizmek, belki sizlerin de benzer düşündüğümüz bir şeyi, yineleme pahasına aktarmak istiyorum. Tartışma, program sorunuyla bağıntılı olsun olmasın -ki Y.Öncü çevresi için, bağıntılı sürdürülmesi gereklidir ve ancak böyle olursa anlamlıdır- sürdürülmelidir. Okurların tartışmaya çekilmesinin ayrıca önemi vardır. Görülecektir ki, günümüzün de sorunu olan bu konuda zengin deneyler, tanıklıklar aktarılabilecektir. Ayrıca, cevaplandırılması gereken ne tür sorular olduğu, insanlarımızın neyi ne kadar kavradıkları, iddia edildiği gibi "karmaşık süreçlere" girilmesine yol açıp açmadığı ve nihayet yanlış yakalanan halkı varsa vs. vs. bütün bunlar böylesi bir iletişim ile çözülebilecek bir hale sokulabilir.

İkinci olarak; referandum konusundaki tavırla sosyalist demokrasi tartışmalarını birbirine eklemeyip, onların, dönemin olumsuz bir ürünü anlamında, yani sağ'a savrulmuş olarak değerlendirilmesi hakkında birkaç şey söylemek zorunlu hale geldi. Daha önce yazdığım mektupta referanduma ilişkin belirlemenin yanlış olduğunu ifade etmiştim. Ancak, kısmi bir hata olarak gördüğüm bu tavırdan yola çıkarak "Sağ'a savrulmuş" demeyi ne kendime ne de başkalarına

hak görmüyorum. Yeri gelmişken; kardeş bir yürek olarak adlandıracağım Yeni Aşama'da okuduğum bir "okuyucu mektubunda" yer alan, "ölüler ölümlerini gömsünler" şeklindeki ifadeyi, onaylanması imkânsız bir tavır olarak görüyorum. Bizler dilimize dikkat etmek zorunda olduğumuz kadar, öz olarak söylediğimizin neye denk düştüğünü de kırk kez ölçüp biçmeliyiz.

Sanırım, demokrasi tartışmalarına bakışımın olumlu olduğunu bu şekilde belirtebildim. "Cepheden karşı" olunacak veriler göremediğim gibi, gerek ulusal, gerekse uluslararası planda teorik-pratik tikanlıkların aşılmasına hizmet edeceğine inanıyorum. Yeter ki yarı yoldan dönmeyelim. Çünkü bu noktadan sonra geri dönüş, eski yanlışların güçlendirilmesinden başka bir şeye hizmet etmeyecektir.

Murat TIKIROĞLU

2 No.lu Askeri Cezaevi

ERZİNCAN

★ ★ ★

Değerli Yeni Öncü çalışanları,

Derginizi ilk sayıdan beri takip ediyorum. Özellikle kadın sorunu üzerine çıkan yazıları ilgiyle izledim. Ancak tartışmalarda bence eksik kalan iki yön var.

Birincisi, Türkiye'deki kadınların çoğunun kadınlıklarının ve kadın olarak insanlıklarının bilincinde olmamasıdır; yani kadınlar kadın olmalarından kaynaklanan sorunlarının bilincinde değiller. Kuşkusuz bu sorunları yaşıyorlar, ancak onlar için bu sorunlar zaten doğal olarak yaşanması gereken şeyler. Dayak yiyen bir kadın, "erkektir hem döver, hem sever" diyerek eşini savunabiliyor; veya eşiyi aynı koşullarda çalışıyor olmasına karşın ev işlerini "bunlar kadın işi" diyerek tek başına üstlenebiliyor; veya sevgi adına, sevdiğini kaybetme adına katlanıyor. Bu nedenle kadın sorunu kadın örgütlenmesi sorununun en temel noktası bu kadınlara kadınlık ve insanlıklarının kavratılmasıdır.

İkincisi, kadın sorunu cinsler arası ilişki, yani sevgi

ve cinsellik konularından bağımsız değildir. Sevgi ve cinsellik konuları tabu olmaktan çıkarılmadan kadına ve erkeğe insanlıklarını kavratmak, insanca ilişki kavramını anlatmak mümkün değildir.

Sevginin ne olduğunu, cinselliğin sevgideki yeri tartışmadan kadının bir kadın olarak cinselliğini, sevgi ilişkisindeki konumunu algılayıp, anlaması mümkün değildir. Sevgi ilişkisi içerisindeki konumunu anlamaması ise kadının sevgi adına insanlığından fedakârlık etmesi, erkeğin ise bu arada sevdiğinden sevgi adına insanlığından vazgeçmesini istemesini doğal kılar. (Özellikle Türkiye'de geleneksel olarak kadına verilen eğitim gözönüne alınırsa...)

Uğraşlarınızda başarılar.

Dostlukla. (İmzasız)

"Sıyrılıp gelen"

A
BÜYÜ
GÜLEBİLMEZ
KUŞATMA
GÜLEYCAN
HÜZ'NÜN İSYAN OLUR
ENTEL KARŞILAMASI

B
SIYRILIP GELEN
HAYAT
MUNZUR DAĞI
SEN ÖZGÜRLÜKSÜN
MAPUSHANE ÇEŞMESİ

SIYRILIP GELEN

YORUM

MÜZİK TOPLULUĞU

GELENEK

70. YILINDA EKİM DEVRİMİ

- SOSYALİSTLER, SEÇİMLER VE SHP
- TÜRKİYE'NİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI BEHİCE BÖRAN
- FAŞİZM VE İDEOLOJİ/CENGİZ UYGUR
- BİR EKİM YILDÖNÜMÜNDE, STALİN ÜZERİNE CEMAL HEKİMOĞLU
- TROTSKİY, TROÇKİZM VE EŞİTSİZ GELİŞME AYDIN GİRİTLİ
- BİR DÖNEMİN İNŞANLARI (1917-1922) METİN ÇULHAOĞLU

Yazışma Adresi: P.K. 137 Bakanlıklar - Ankara
Dağıtım : Etkin Dağıtım Tel- 513 77 10 İstanbul

12. KİTAP ÇIKTI

"BİRLİK MÜMKÜN OLDUKÇA HARİKÜLÂDE BİRŞEYDİR"

İŞÇİ SINIFI SİYASİ BİLİNCİNİ VE HAKLARINI
KAZANMADIKÇA BİRLİĞİNİ GELİŞTİRİP
YAYGINLAŞTIRAMAZ.

SENDİKALAR ÜZERİNE

- ★ SENDİKALARIN GÖREVLERİ
 - ★ TÜRK-İŞ ve DİSK
 - ★ BAĞIMSIZ SENDİKALAR ve KONGFEDERASYON TEZLERİ
- HÜSEYİN BUDAK**
Metal İşçisi

1987
İSTANBUL

EMEKCİNİN EĞİTİMİ DİZİSİ

Bayilerde ve Kitapçılarda

DAĞITIM: EMEK DAĞITIM Tel: 511 35 81
Çatalçeşme Sk.Huzur Han 6/1 Kat.4 Cağaloğlu-İST.

yeni öncü

AYLIK SOSYALİST DERGİ

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: SAHİBİ: Nuran AĞAN
TEKNİK HAZIRLIK: atölye görsel DİZGİ: PAMUKÇUOĞLU
MATBAA: DOĞAN OFSET KAPAK: SERVET
ADRES: Çatalçeşme Sok.6/1 Huzur Han. Kat.4 Cağaloğlu-İST.
TEL: 511 35 81 DAĞITIM: EMEK DAĞITIM

HAVALELER: NURAN AĞAN adına Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi Hesap No. 102950
Avrupa'daki tüm Türk Bankalarına İktisat Bankası İst. Mecidiyeköy Şubesi. 0781599-01 IBDM TR 31094
Telex (By. tested) No'lu Hesaba yatırmanız Banka dekontunu ve adresinizi bize göndermeniz yeterlidir.
ABONE KOŞULLARI: Yurt içi Yıllık :7000 TL. 6 Aylık:4000 Yurtdışı Yıllık:50 DM. 6 Aylık:25 DM.

yeni öncü

AYLIK SOSYALİST DERGİ

ABONE FİŞİ

Derginize zamanında ve daha ucuza sahip olabilmek için ilişikteki abone fişini doldurup banka havale kağıdının bir kopyasıyla adresimize gönderiniz.

Lütfen büyük harflerle, mürekkepli kalemle doldurunuz.

abone bedeli:	Yurtiçi	Yıllık :7000 TL. 6 Aylık:4000
	Yurtdışı	Yıllık:50 DM. 6 Aylık:25 DM.

Adı :
Soyadı :
Adres :

Şehir :
Ülke :

Abonenizin başlayacağı ay:
Abonenizin biteceği ay:

Havalelerinizi: Nuran Ağan adına YURT İÇİ: Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi 102950 Hesap Numarasına
YURT DIŞI: Avrupa'daki Tüm Türk Bankalarına İktisat Bankası İst. Mecidiyeköy Şubesi 0781599-01 IBDM TR 31094
Telex (Bytested) no.lu hesaba göndermenizi rica ederiz.

Kasım ayında neler oldu?

3 Kasım 1909 Hasanağa tütün deposu işçileri grevi

3 Kasım 1930 Brezilya'da Radikal Burjuva nitelikte bir devrim gerçekleşti. Getulio Vargas Cumhurbaşkanı oldu.

7 Kasım 1917 Sovyet Devrimi

9 Kasım 1918 Spartakistlerin önderliğinde Alman devrimi

10 Kasım 1970 BOSSA işçileri grevi

10 Kasım 1937 Brezilya'da Vargas Faşizm yanlısı hükümeti kurdu

11 Kasım 1887 Şikago işçi eylemleri ve genel grev. İşçi liderleri idam edildi.

15 Kasım 1911 Zonguldak maden işçileri grevi

21 Kasım 1831 Lion Dokuma işçilerinin başkaldırısı

21 Kasım 1975 ELKA işçilerinin grevi

24 Kasım 1948 Venezuela'da askeri darbe

25 Kasım 1880 Haliç vapuru personelinin grevi

26 Kasım 1965 İzmit'te Mannesman Boru Fabrikası işçileri direnişi

27 Kasım 1950 Kore Kunuri savaşı, 237 ölü, 201 kayıp Türk

28 Kasım 1924 Moğolistan Halk Cumhuriyeti kuruldu.

28 Kasım 1820 ENGELS DOĞDU

29 Kasım 1945 Yugoslavya Federatif Halk